

44950.
DEN NIEUWEN
SPIEGEL
DER JONGHEYD, 1090
OF TE
GULDEN A, B, C, A87

Voor de Leerzuchtige Jongheyd.

*Dienende tot slichtige Onderwyzinge, en om in de kleyne
Katholyke Scholen gebruykt te worden.*

In Rym vertoont door den Eerweirden Heer
F E R D I N A N D U S L O Y S,
Priester, en in zyn leven Prior in het Klooster
van den H. GUILLIELMUS tot Peene.

TOT GEND,
By BERNARD POELMAN, op d'Hoogpoorte, in het gekroond Zweird.

1810.

D E N A U T A E R.

DE Liefde tot de Konst' ded' ledigheyd verfoeyen,
Op dat de jonge Jeugd zou wezen onderricht,
En heeft myn traeye Penn' tot 't dichten hier doen vloeyen,
Zoo dat in korten tyd dit Boeksken is gesticht;
Nochtans onweirdig ben de schoenen de ontbinden,
Van die zyn hoog vermaerd in Reden-ryke Konst',
Ik my gelyken mag met recht by eenen blinden,
'T en waere noyt voldaan, had ik het noyt begonst;
Want noyt PARNASI-BERG en hebb' ik op getreden,
De MUSEN altemael die zyn my onbekend,
En PHOEBUS heeft my niet door zyne wyze reden
Een' licht-vloeyende maet' der Dichtstiel ingeprent:
Noyt en hebb' ik geproeft van HELICONS Fonteyne;
Waer uyt dat PEGASUS, met 't slagen van zyn voet,
Voor eerst doen vloeyen heeft het water klaer en reyne,
Het welk als honing smackt, als suyker even zoet.
Ik weet' wel dat zy kan, door haere wonder' krachten,
Verwekken myn gemoed, verlichten mynen geest,
Zy kan den simpelen ook geven goed' gedachten,
'T gen' ik in dit kleyn werk van doen had aldermeest.
Het is nu al te laet, om daer van te gaen smaeken;
Die daer van heeft geproeft, de Konste niet benyd:
Een Meester en zal noyt een jong Gezel verzaeken,
Die hier zyn beste doet, uyt liefde en ziel-prosyt.

HERTGRONDIGEN OPDRAGT,
AEN DEN KONSTMINNENDEN HEER, D'HEER,
NICOLAIS VAN RENYNGHE,

*Zoon van d'Heer Ferdinandi, Prins van het wyd vermaerd en hoog beroemd reden ryk Gilden van den
H. Victor, gezejd Langhoirs Victorinnen, binnen de stad Poperinge, onder den Eer-titel: Victores
reddet Spiritus; alsnu de derde Eeuwe der instelling van het zelve Gilden.*

U We zoetaerdigheyd, uw' minzaamheyd van wezen,
Der wederliefde straël, die lang ons hert doorwond,
Uw voegelyk vernuft, van groot en kleyn geprezen,
Waerom gy zyt vermaerd door g'heel het Persen-land;
Heeft myn zwaarmoedig hert verlicht en doen verkloeken,
Bevryd van alle vreez', om met oodmoedigheyd,
Onder uw' vleugelen, uw bystand te verzoeken,
Waer op den vasten grond van myn betrouwen leyd;
Uw Princelyken Staet, uw wyzelyk regieren,
En uw' welsprekendheyd in reden-ryke tael,
En uwe geestigheyd in zeden en manieren,
Wezende 't OPPERHOOFD der VICTORINNEN-ZAEL:
Geest my de stoutigheyd, om uw gemoed te wekken,
Om dezen SPIEGEL nieuw, van goeder hand t'ontfaen,
Waer in de Jongheyd kan aenschouwen hunne vlekken,
Is 't dat zy mag door u in zyne forme staen.
Wat is een Spiegel-nieuw? dan broos en licht om breken,
Als hy is onbekleed, en zonder vasten band,
Zal wezen maer bequaem om in een hoek te steken,
Is 't dat hy missen moet uw goeden onderstand;
'T is geen parysche werk; hy is van kleynder weiden;
'T en is geen fyne stof, en is niet schoon bevrocht.
Wanneer dat eenen PRINS geweirdigt hem t'aenveirden,
Hy zal gemeynelyk van ander' zyn gezocht.
Daer is bequaeme stof, is 't dat het mag gelukken,
Te wezen wel beschermt door uw' voorzichtigheyd
Om vier duyft SPIEGELEN, en noch meer uyt te drukken,
Door uw bevel alleen, 't kan zyn in 't werk geleyd.
De ongesohaeftde Jeugd die zal ten allen tyden,
Met een dankbaerig hert, verheffen uwen Naem;
Ik hop' aen ider een, die hier geen deugd benyden,
Dat dezen SPIEGEL nieuw zal wezen aengenaem.
Ontfangt hem dan in dank, in 's Heeren Naem gezonden;
Ik bidde, dat hy mag door u wel zyn bewaerd,
Bevryd van vleck' en nyd, en blyzen ongeschonden,
En dat God ons te saem van alle quaeden spaert.

ZEER BEMINDEN ZWAEGER,

**U-L. Oodmoedigen dienaar in Christo;
FR. FERDINANDUS LOYS.**

U ZY TOEWENSCHINGE UYT ZUYVERE EN WAERE AFPECTIE, VAN DEN
RYM-KONSTIGEN AUTEUR.

Wanneer dat *Jacob* was, door 's vaders last getreden
Nae *Laban*, zynen Oom, om de vraeklistigheden
Van *Esa* te ontgaen, heeft hy *Morphus* geest,
Naer *Phabus* ondergang, tot rust geleygt geweest.
Alsdan leez' ik dat God een leër heeft doen vertoonen
Aen *Jacob*, die van d'aerd' quam tot aen 's Hemels troonen;
Langs waer het Engelsch Heir afquam nae 't aerdsche dal,
En klimden weder op nae hunnen Opper-Al:
Als ik, EERWEIRDIG HEER, doorleze uwe werken,
En ook rypzinniglyk deszelfs inhoud aenmerken;
Met recht ik zeggen mag, dat dit is eene Leër.
G'lyk eertyds wierd vertoond aen *Jacob* van den Heer.
Want dus gezaemendlyk al' d'heyl'ge Vaders zeggen,
Dat God den Heer hier door aen *Jacob* wild' uytleggen,
Hoe dat den mensch zig zelf op de aerd' versterven moet;
Of daelen door oodmoed, die klimt nae 't eeuwig goed.
Aldus toont gy aen ons hoe elk zig moet begeven
Langs dees god'lyke Leër, als gy in 't licht komt geven
Den Gulden A, B, C, die g'lyk als sporten zyn
Langs welk men daelen moet, eer men nae Gods Aenschyn
Daer naer' opklimmen wilt: elk Letter komt te hand'len,
Of 't sport' van uwe Leër, wat weg den mensch moet wand'len,
Wat deugd hy oeff'nen zal, wat quaed hy laeten moet:
Hoe hy vleesch, wil, begeirt', moet treden met den voet.
Dus elk door uwe Leër kan zig voor oogen stellen
Wat zonde, wat misdaed, wat quaed hem leydt ter hellen.
Hier tegen leert gy ook hoe goed de liefde en deugd,
Of geestige oeffening' aen teer' en jonge jeugd.
Zoo dar gy dit hoog schrift den naem, niet zonder reden,
Van eenen Spiegel geeft; want ider mensch zyn' zeden,
De straffe van het quaed, de glorie van den Heer,
Des vleeschs verriylenis' aenschouwt t' zaem aen dees Leër.
Als in een Spiegel-glas, het gen' (zoo staet beschreven
Door den Apostel zelf) als den draed van dit leven
Door de vrede *Atropos* zal afgesneden zyn,
Men dan niet en zal zien als in een Spiegel schyn,
Maer aanzicht aen aanzicht. Doch met dees Godes Schriften,
Al is 't dat gy de Jeugd alleen komt te begiften,
Nichtans 't zy vrouw oft' man in houwelyken Staet,
Hoe dat hy leven moet, vind eenen goeden raed,
Als ook den ouderdom. Ach! wierd nu eens verreezen
't verblind dwaes Heydendom, 't en zoud' niet (als voor dezen
Van *Moyfes* me: veel smaet, die nochtans 't Woord des Heer',
Voor ons geschreven heeft) zeggen: dat deze Leër
Ons veel voorhoud, nochtans, zonder ied te probeeren:
Want die met ryp gemoed dit Werk wilt diep grondeeren,

Gen. Cap.
27. & 28.
7. 12.

S. Ben. in
Reg. Cap.
de Humili-
tate.

1. Cor. Cap.
13. 7. 12.

Hy onderwinden zal, dat reden niet alleen,
Maer ook met 't heylig Schrift, en Vaders in 't gemeen,
Zyn van dees *Jacobs* Leër als de geschte schraegen,
Die al des footers kracht weder en onderdraegen,
Waerom, red'ryken Heer, zoo lang dat Lachesis
Spint uwen levens-draed, tot voorder onderwys
Wy door de schacht een Werk van uwen geest afwagten,
Hoewel gy wilt u zelf in *Phabi* Konst' veragten;
Want dit gy vooren stelt in waere oodmoedigheyd,
En dus met leer en daed klimt gy nae d'eeuwigheyd.

FR. T. VAN URSEL, R. S. A.
Onder Ken-spreuke: B. M. C.

N E E P - D I C H T

Tot Lof van dit konst'g Rym-werk.

Naer dat ik met voormak dit Werk hebbe gelezen;
En grond'lyk overzien, ondankbaer zoud ik wezen,
Zoo myne Mufa niet wut zongt tot uw' lof
Van zoo een weivile stuk, en zoo verheven stof:
Dit zien de Kinders aen, als zyn' hun toegeschreven;
Maer een' getuygenis' der waarheyd moet ik geven.
En zeggen, dat dit Werk een' ongeleerden Man
Kan maeken zede'ryk, de deugd aenwyzen kan.
Dit glas van syn krijael word hier gestelt voor oogen,
Een glas dat niemand vleyd: die niet wilt zyn bedrogen,
Ziet dezen Spiegel in: hier zal hy zien de deugd
In haeren klaeren glans, in haere volle jeugd.
Zoo zyn vernuft begrypt, al wat hier valt te lezen,
Niet zal hem vallen voor, 't geen niet verdiet geprezen,
Als dienstig voor de School, ja dienstig voor de Kerk,
En met een woord gezeyd, vry meer als kinder-werk.
Noch mag ik wel te recht met lauter waarheyd zeggen,
Dat elk goed keuren zal, en niemand wederleggen;
Die dit Rym-konst'g Stuk zoo wel geschildert heeft,
Met d'algemeyne stemm', is weerdig dat hy leeft.

A N D E R N E E P - D I C H T.

Toegezonden aen den goedgunstigen Lezer.

Die van den weg der Deugd zyn dolende afgeweken,
Ziet dezen Spiegel in, aenschouwt hier uw' gebreken,
En al wat God mishaget: dees opent u de baen',
Om door een goed berouw den Hemel in te gaen.
Stelt uwe betering' niet uyt, zelfs tot den morgens
Zoo gy geruft wilt zyn, en vry van zwaere zorgen:
Misschien zal d'eersten nacht affnyden 's levens-draed;
Waer naer dees Spiegel u niet komen zal ter baet.
Eer u de spraek begeeft versmaet 't geschreeuw der raee:
Zoo gy invaeren wilt de lang-gewenschte baee:
Verkeert den cras in ras, en peyl dat dezen dag,
Hoe klaer hy immers schynt, voor altyd schynen mag.

N. VAN RENYNGHE.

't Betrouwen is op God.

D E N A U T E U R

A E N D E N

G O E D G U N S T I G E N L E Z E R.

Noyt hebbe ik den naem gelezen,
Wie den vinder zoude wezen,
Of wie dat den eersten was
Konstenaer van 't Spiegel-glas.
Abiolack * wist te maeken
In de Spiegels wonder' zaeken,
Waer in men g'wys verstand,
Lagen als een schip op 't zand.
Twee aanzichten in 't beraemen,
Zag men in een' Spiegel t'saemen,
* *Spaenschen Edelman*.

'T eene levend', 't ander dood,
Was dit niet een wonder groot?
Galienus heeft geschreven,
Aen wie men geloof mag geven,
Hoe dezen *Abiolack*
Schepen ook in brande stak
In het midden van de baeren,
Door zyn' Spiegel-konst' ervaeren,
Zoo dat niemand zyns gelyk
Alsdan was op 't aerderyk.

Prologus schryft voor wonder,
 Dat in een Spiegel bezonder
 Een mensch zoo veel hoofden zag
 Als zyn uren op den dag.
 Men vind Spiegelen gemeene,
 Over-al, zoo groot' als kleyne,
 Die vertoonen 't hoofd ter aerd',
 En de voeten opperwaerd,
 Waer in hun de schoonste vrouwen
 Leelyk en mismaekt aenschouwen,
 Waer m'in ziet een ezels-hoofd,
 't Gen' mag zeker zyn geloofd.
 Men vind Spiegels die verschoonen,
 En een by gelaet vertoonen,
 Waer in menschen door den schyn,
 Meerder als in wezen zyn.
 Spiegels noch van wonder dingen,
 Die ik al niet voord wil brengen,
 Als lanteirens de magie,
 Met meer ander spookery'.
 Maer ik wil van Spiegels spreken,
 Waer men in ziet zyn gebreken;
Socrates dees vooren leyd',
 Als hy zyn Discipels zeyd':
 Spiegel u, gy schoon van leden,
 Weest in werken schoon van zeden,
 Zyn uw' leden heel mismaekt,
 Schoon en frisch door deugden raekt;
 Spiegels zyn niet om 't pareeren,
 't Hair te krullen en friseeren;
 Maer om in te zien de Wet,
 Die den Heer ons vooren zet.
 In te zien de dood en 't leven,
 En wat ons de dood zal geven,
 Hoe hy, die godvruchtig leeft,
 Geen' quaed' dood te vreezen heeft;
 Hoe men moet in deugden wand'len,
 Zuyver en rechtveirdig hand'len,

En niet doen tegen 't Gebod
 Van den alderhoogsten God.
 Die dit Boekken zal doorlezen,
 Het zal hem een Spiegel wezen,
 Waer in een opgaende kind
 Zyn bedryf en leering' vind.
 Daerom hebb' ik 't laeten drukken;
 Op dat men zoo veel hoofdstukken,
 Meer als uren op den dag,
 Tot profyt aenschouwen mag.
 Spiegelst hier in, gy zult leeren,
 Om te komen eens tot eeren,
 Spiegelst wat is quaed oft goed,
 Wat gy doen oft laeten moet.
 Hoe gy moet van jongs oppassen,
 Om in deugden op te wassen,
 Geen verkeerde wegen gaen,
 Recht op uwe voeten staen.
 Dochters, jongmans, mannen, vrouwen,
 Mogt dees Spiegel ook aenschouwen,
 Leeft dees gulden A, B, C,
 Tot het eynde van de zé.
 Vind gy in den Spiegel vlekken,
 Mogt nae ander winkels trekken,
 En koopt daer een Spiegel-glas,
 Dat u beter komt te Pas.
Momus met zyn onderzaeten,
 Zal wel weten wat te praeten,
 Dat deer Spiegel kleyn van schyn
 Zal voor jong en ander zyn.
 Voor gy zult myn werk benyden,
 Ik moet opendlyk belyden,
 Dat het komt uyt klyten aerd,
 Die niet licht goed' vruchten baert.
 Is den Dicht wat te mispryzen,
 Hy dient maer om t'onderwyzen:
 'T is alleen de moeders tael,
 Slechte woorden plomp en kael.

WAERSCHOUWINGE TOT DE LEERAERS DER JONGE JEUGD.

De geregerdheyt die ik hebbe tot den voorgang der Jongheyt in de Letter-konst, heeft my op zekere wyze beweegt, om dezen GULDEN A, B, C, den welken noyt voorheden in deze stad gedrukt is geweest, als nu voor de eerste maal alhier te laeten drukken; maer dewyl ik bemerke, dat de voorgaende Drukken van dezen Boek opgesteld zyn volgens de oude spellinge, zoo is 't dat ik, tot gemak der leergierige Jongheyt, hebbe geoordeelt ten wytersten noodzaakelyk te zyn, dezen nieuwen Druk op te stellen volgens de nieuwste en gebruykelykste Spellinge; op dat de Jongheyt daer uyt zoude kunnen leeren al het gene noodig is, om de Vlaemsche Taale volmaekt te kennen, en deszeifs Letterstellinge ofte Orthographe opricht te kunnen navolgen, om alzo hun voordeel daer uyt te trekken.

A

Agten.

*Agt deels Regels, die u stieren
Zoo tot God als goed, manieren.*

1. **D**En geest des menschen gelyk de aerd' /
Al is 't dat zy goed' vruchten haerd' /
Brenge dijkwilg' dijkels' / doornen woord' /
Als zy niet wel geploegt en woerd.

2. **E**en voordeel' in uw spreken / zijt /
Van Geestelike t'allen tyd' /
Dat uwe tonge noyt versmaet
Den weerden geesteliken staet.

3. **T**ot wat een' zaak' dat g'u bereyd.
Doet die met groote zedigheyd.

4. **W**anneer dat gy by menschen zijt /
Uw' tonge van veel spreken myd.

5. **I**n tegenspreken zijt niet licht /
In zaken meest van kleyn gewicht /

6. **S**prekt ider mensch liefstallig aen /
Dit niet mag bukten maete gaen.

7. **B**espot ook niemand / wie het is /
Oft van wat een' gesteltenis.

8. **B**erispt niet zonder onderscheyd /
Maer wel met een' oodmoedigheyd /

Eer gy een anders fauten zegt /
Ziet eerst wat u in 't herte legt.

9. **Z**ult met den blyden blyde zijn /
En droefig met die zijn in pijn.

Maekt dat gy zoo het volk behaegt /
Op dat'er niemand van u klaegt.

10. **D**oor dat g'u tot het spreken zet /
Stoet eerst tot God een goed gebed /

Op dat uw' tong' niet spreken mag /
Een zij het strekt tot goed gedrag.

11. **B**eschuldigt niemand zonder nood /
En zonder reden wonder groot.

12. **E**n zegt noyt van u zelven ied' /
Maer door u lof en eer geschied;

Roemt niet op uwen wyzen raed /
Op uw' gebort' oft grooten staet /

Een zij dat g'hebt eenen goeden vriend
Aen wie dat zulke reden dient;

Gy zult van penzen met oodmoed /
Dat u den Heer dit zeggen doet.

13. **E**n sprekt noyt met een' hitteghed;
Maer zoetjens uwe reden zeyd.

14. **G**obbzuchtig zijt in alle zaak' /
Ja in gezelschap van vermaek /

Gy zult ontvlieden twist en haet /
En worden van verschillen quaet.

15. **E**n geest aen niemand geen bescheed /
Een zij van 't geen gy zeker weet /

Een zij gy daer toe zijt gebaegt /
Of u de reden daer toe jaegt.

16. **A**ls m'u sprekt van gobbzuchtigheyd /
Ruystert toe met oodmoedigheyd /

Als een' discipel hooft belest /
Wen wie den meester lessen geeft.

17. **W**anneer gy lyd bekoring' groot /
Klaegt aen den Siechtbader uwen nood /

En uwe krankheyd hem bekent /
En uwe pynen zonder end;

Op dat hy u geest goeden raed /
Tegen de helsche listen quaet.

18. **E**n zijt noyt uwe klamer moe /
Een zij gy reden hebt daer toe;

En als gy uyt de zelve gaet /
Wid dat den Heer u niet verlaet.

19. **E**n eet nocht' drinkt ter geen'er tyd /
Een zij gy God gedachtig zijt.

20. **D**oet alles of God waer present /
Zoo word de ziel tot God gewend.

21. **E**n maekt noyt uw gehoor bereyd /
Als men quaet van een ander zeyd;

Een zij het uw persoon aengaet /
Gy doet u nocht' niemand quaet.

22. **E**n doet geen zaak' die u behaegt /
Een zij gy die aen God opdraegt;

Een zij gy zegt: O goeden Heer /
Ontfangt dees werken t'ulver eer.

23. **W**anneer uw hert vol bzeugden staet /
Tacht niet / 't en zij door middel-maet;

Dat uwe bzeugd zij vol oodmoed /
Die geen schandael aen ander doet.

24. Wilt oberdenken t'allen tyd/
Dat gy eens anders dienaar zyt;
Went dat gy Christus in hun ziet/
Op dat hun lof en eer geschied.

25. Doet alles door behoorzaemheyt/
Of het u Christus zelve zend.

26. Eer aller wt' in aller zaek/
Zult onderzoeken met vernaeck
Wat saeten dat gy hebt gedaen/
Wat zonden in uw' zielen staen;
Wersipt u zelven dan van 't quaeb/
En laet den weg der deugd ingaen.

27. En peyst nogt op een anders quaeb/
Al' hunne deugden gaede staet/
Maer peyst op 't gene gy misdoet/
Diet raed die is u wonder gaed.

28. Met grooten iber t'allen tyd
Om Christus wil verduelig lyd.

29. Wanneer den dag is overzagt/
Peyst wat gy 's morgens hebt gedacht;
Doet dit met groote zorge altyd/
Het zal u dienen tot proeft.

30. Waer med' dat God uw geest verbult/
Zorgvuldig die behaeren zult/
De goed' gepenzen van gelyk/
Die zult gy stellen in p'lyk.

31. Het eenig wezen mocht gy blien/
Als 't zaekie dat het mag geschien/
Om dat het is voorbal van quaeb/
Dat zomtyds vol gebaeren staet.

32. Leest dikwyls uwe regels goed/
De welk' gy volghen moet.

33. Peyst op de wyjsheyt van den Heer/
En op de Schepping' menig heer;
Dit zal u dienen tot een stof/
Om hem te geben eeuwig lof.

34. Ontlast uw hert in alle zaek/
Neemt maer in God alleen vermaek.

35. Bekeht uwe gobbzuchtigheyt/
En toont nogt wat in 't herte leyt.

36. Zoo gy tot God met iber leest/
Dit niemand oyt te kenneen geest/
En zij het zomtyds wezen moet/
En u den nood dit zeggen doet.

37. En zegt nogt van het eten quaeb/
Al is 't dat 't u niet aen en staet.

38. Wreeft aen tafel wel gemanierd/
Met d'oogen hier en daer niet zwieert.

39. Overlegt wel in uw gemoed
Dey Heeren Tafel die ons boed/
En wat dat is het hemelsch Brood/
Maer toe ons God zoo dikwyls nood/
Uw' oogen dan met een oedmoed
Dae dees heylig Tafel doet;
Bekleed uw' ziel' met alle deugd/
Op dat gy plaets daer hebben meugd.

40. Voor zeker moet het zijn geloofd/
Dat Christus is ons Opperhoofd.
Als gy uw Opperhoofd sprekent aen/
Peyst/ dit moet Christus zijn gedaen.

41. Het gene racht de zeden aen/
Doet dat voor als mag zijn gedaen.

42. En maekt nogt geen gelykenis/
Wat het van d'een of d'ander is/
Die meer of minder is van staet;
Zult een' gelykenis is quaeb.

43. Wanneer men u berisping' doet/
Zult die ontfangen met oedmoed;
Bedankt hem voor de goede leer/
Dit dan hoor hem den Opperheer.

44. Wanneer een Oversten ied zegt/
Ese last op uwe schouders legt/
Zijt onderdanig en zwingt stil/
Peyst/ dat is heylig synen wil.

45. In alle zaek' curieusheyt blie/
Dat u niet racht/ en agt het niet.

46. Peyst wel op den voorleeden dag/
En doet daer van een groot beklag;
Peyst/ hoe dat is den tyd vergaen/
Zonder veel deugd t'hebben gedaen/
Maer door men van den Hemel wind,
En zij voortaan zou niet verblind/
Tegen de dood is geen schijld/
Daerom leest zoo gy sterben wilt.

47. Als men u ied gebied te doen/
Wilt u daer naer met haeste spoen;
En zij het waer tegen 't gebod
Van onzen alderhoogsten God.

48. Zijt bij van geest en zort van spraek/
Doet uwe werken met vermaek.

49. Stiekt uwe ziel' en bly gemoed/
Tot God door liefde in overbloed/
Eer aller ure van den dag;
Op dat uw hert verzoeten mag.

50. Om siteren nog om eten draegt/
En zij den nood u daer toe draegt.

51. Zijt in oedmoedigheden groot/
Ook om te lyden tot'er doot.

52. Verwekt uw' ziel' tot alle beugd/
Die aen den Heer behaegen meugt;
En wat gy peyst/ en wat gy doet/
Vraegt alles op aen Iesus zoet.

53. Men ander toont een bly aenschyn/
Maer zult strengt op u zelven zijn.

54. Op Heylig-dagen let voortaan
Wat beugd dat zy hebben gedaen/
Die nu van God niet zaligheyd
Verkroont zijn inder eeuwigheyd.

55. Zoght a'tyd voor gy slaepen gaet/
Of uw' conscientie effen staet.

56. Wanneer gy 's morgens vroeg opstaet/
Eet gy uyt uw' sliep kamer gaet/
Kenmerkt des weireld's ondelghed/
Die menig mensch ter hellen leydt;

Dan waer dat gy gekomen zijt/
Maer in vergaen zult met'er tyd:
Dit zal u wzen een bemaen.

Om wel uw Heer en God t'ontfaen.

57. Als gy in groote gramscap zijt/
Gy moet verwachten wegnig tyd/
Dan te berispen met'er daed/
Dat gy niet blyten regel gaet.

58. Om de volmaetheyde van de beugd/
Werkt zo veel als gy kunt en meugt.

59. Princet 's Heerens bzeer' in uw' gemoed/
Want hy de ziele leven doet.

60. Kenziet hoe dat de weireld gaet/
Dat niet blyft vast in eenen staet/
Daer 't al vergaet en henen vliet/
Maer doch den Heer verandert niet.

61. Kiest een Diechtvader streng en wys/
En volgt in alles zyn advys.

62. Als gy u maekt tot God bereyd/
Bid om zyne barmhertigheyd/
En met een herte goedertier
Een gaebe vraegt particulier.

63. Verkieft Ioseph voor uw' Patroon:
Want hy vermag veel by Gods troon.

64. Zijt gy in pynen oft' droefheyd/
Verlaet noyt de godbzuchtigheyd/
Wierstaet den duyvel in 't begin/
Die ons blaest duyst gepenzen in/
Schept eenen geest en nieuwen moed/
En veel meer als te voeren doet/

En zult zien van sonden aen/
Dat u den Heere by zal staen.

65. En spreekt van uw' tentati' niet/
Van quaede fauten en verbriet;
Op dat oit noodeloos beklag
Tot naedeel u niet dienen mag.

66. Peyst dat den mensch maer een' ziel' heeft/
Geduerig voor den sterfdag heeft/
En dat gy maer eens sterben zult/
Als wzen zal den tyd verbult;

Peyst dat uw leven is zeer kort/
Het gen' zoo lang bestorven word/
En dat'er maer een Hemel is/
Een hell' voor eeuwig duysteris's:

Zoo dit wel in uw' zinnen staet/
't Zal u bebruyden van veel quaed.

67. Dat uwen wensch zij God te zien/
Uw' bzeer van niet te geschien/
Uw' droefheyd dat gy hem niet ziet/
Uw' blyghschap die de ziel' toekiet/
Dat gy hem eens genieten zal/
Wanneer gy scheyd uyt 't aerdsche dal.

68. Zijt genegen niet tot slaepen/
En om volle rust te raepen/
Want die veel by dage slaapt/
Zomtyds groote ziekten raapt.

69. Soort uw' tong' ten allen tyden/
Dit u van veel spreken myden;
Die zuygen en hooren kan/
Passert voor een eerlyk man.

70. Ziet gy imands quaed' manieren/
Laet bezen alleene zwieren;
't Is ook reden men verlaet
't geen is aengenaem en quaed.

71. Die u mint/ wilt hem beminnen/
En vriendschap met vzienden winnen/
En zegt noyt van imand ied/
Daer door hem oneer geschied.

72. Zijt niet haestig in 't belooften/
En zoekt niemand te verdooven;
Zegt de daed van ander goed/
Maer niet wat gy zelve doet.

73. En tracht niemand te verduukken/
In geluk vzeest ong lukken/
Werscht noyt nae eens anders doot/
Om pzoft en baete groot.

74. Geest den armen kleyne gaeven/
Dit deest in uw' herte gaeven/
En zult zien van sonden aen/
Dat u den Heere by zal staen.

En met banſbaerheyt aenbeird/
Of het waer duyſt ponden weird.

75. Hebt gy by u geen trezoren/
Wepſt dat gy zyt naekt geboren;
Lyd uw' armoed' met gedult/
Hemels loon ontfangen zult.

76. Gy moet nont een ander geven
Te geen u noodig is tot 't leven;
Den armen met haesten geest/
Gy dobbel gewonnen heeft.

77. Die niet woorden zoet bezoeven/
Om een ander te bezoeven/
Wouwen op een quaden grond/
Te hert moet wezen als den mond.

78. Gy mocht nont de daed bezynen/
Dat m'een ander zond' bekynen/
Teelyſt is 't dat men verbied
Te geen men in zyn eygen ziet.

79. Maekt geen twiſten nocht' verſchillen;
Want zy doen de liefde ſtillen.
De eendragt de liefde boed/
En geest vzeugd in het gemoed.

80. Als gy twyffelt zult niet ſpreken/
Maer door gy kont vziendſchap vzeken;
En het waere ſlecht beſcheed/
Als gy niet de waerheyt weet.

81. Houd met luttel u te vreden/
Verſoeyt d'overbloedigheden/
Te ſchip is beter op de ree/
Als in 't midden van de zee.

82. Te geen miſhaegt uw' med' gezellen/
Dit aen niemand moet vertellen;
Te en zy het is een miſdaed/
Dat verr' buyten ſtreke gaet.

83. Van waerzeggers zulke lieden/
Vraegt nont wat u zal geſchieden/
God den Opper-Heer van al/
Weet wat u gebeuren zal.

84. Imands iwer onderzoeken/
En boorgaenden twiſt verbloeken/
Dat is een teeken van een man
Die niet licht bergeven kan.

85. Die zig loſt oft zal miſprijzen/
Zal men agten een onwyzzen;
En die klappen imand' doof.
Zal men geven geen geloof.

86. Hebt gy eene quael' verholen/
Die moet ſtillen zyn bevolen/

Aen een eerbaer medern/
Zoo gy wilt genezen zyn.

87. Hy die zondigt voort het dinken/
Zuppen zonder agterbinken/
Die te zeer den buyſt opbult/
Te is alleen zyn eygen ſchuld.

88. Draegt wel zozy voort uw' ziele/
Want wie weet of het gebiele
Dat gy zorgen zoud te laet/
Want ons tyd als rookt vergaet.

89. Neemt geen agt op balſche droomen/
Die by nachte u overkomen;
Droomen is maez ndel ſchyn;
Maer als den droom waer zal zyn.

90. Zoo gy komen wilt tot eeren/
Doet u beſt om wel te leeren;
Anderſ naekt het ongemak/
Oft miſſchien den bedel-zak.

91. Te achterklappen zult gy blieden;
Want het mag geenzing geſchieden.
Daer is niet zoo wonder teer/
Als verooven imand' eer.

92. Met berduldigheyt verbzaegen
De recht wel verdiende plaegen;
Hy/ die quade werken doet/
Zelfs den rechter wezen moet.

93. Eert uw' Ouderg' een lang leven/
Weloft u den Heer te geven;
Staet hun by in allen noot/
Zult hebben verdienſten groot.

94. Teert geduerig goed' manieren;
Teert niet traeg zyn als de mieren;
Zyt gy ryk/ uw lichaem boed/
Als den gierigen niet doet.

95. Zoekt de winſt' in uwen handel;
Maer gaet recht in uwen wandel/
En tracht nae een goeden vziend/
Die u van zyn byſtand dient.

96. Zoo gy leven wilt in ruſten/
Verſoeyt Venus met haer' luſten/
En doet geen overdaed/
Want zy is haer medemaet.

97. Oude lieden zult gy eeren/
Of zy tot hunn' kindſheyt keeren;
Teert een' konſt van winſte oft' haet/
Door uwen jongen tyd vergaet.

98. Teert/ onthoud/ zonder vergeten/
Zyt beſchaemt van niet te weten/

Teert bat in den ouden bag
N te passe komen mag :

99. Die gebruyft zijn en stil zwingen /
Zult van hun een afkeer krygen /
Van een vriend die u bedriegt /
Oft wel fchaedelyk beflegt.

100. Komt het goed van u te bluchten /
Gy en moet daarom niet zuchten /
De Fortuyn is ongefift /
Heden arm en morgen rijk.

Achterklappen.

Achterklap is zeggen blaeme
Van een anders eer en Naeme,
Als men achter rugge ied zeyd,
'T geen verholen is, verfpreyd.
Of men niet de waarheyd mindert,
Niemand's eer mag zyn gehindert,
Mogt het goed noyt doen verftaen
Door quaed' meyninge gedaen.

Mogt uw naeften noyt aenraeken,
En opleggen valsche zaeken,
En door liften zwygen 't goed,
'T geen uw evenmensche doet.

Achterklap is groote zonden,
Als de zaeken zyn bevonden
Te wezen van groot gewicht;
En ter weireld niet zoo licht.
Ach! men vind zoo vele lieden,
Die zeer geirne befpieden
Hoe een ander mensche leeft,
En zelfs duyzend fouten heeft.
Al die geiren oordeel ftryken,
En het wit met zwart gelyken,
Man en eerlyke Vrouw

Doen pafferen voor ontrouw,
Rechtsgeleerde Advocaten,
Voor eze's en ydel vaeten;
Dochters in de deugd befaemd,
Die men flibber-billen naemt.

Religieuzen goede zielen
Zal men fteilen by de fielen,
En een deugdig Edelman
By die meer als anders kan.
I'er imand ryk bedegen,
God weet waer hy 't heeft gekregen,
Kleyne dieven hangt men op,
Groote vallen door het ftop.

oft Gulden A, B, C.

Niemand en gaet achter ftraeten,
Oft moet van zyn' pluymen laeten,
O tongen vermaledyd!

Die zoo licht in 't klappen zyt.
Men kan dieven beter lyden,
Die ftefen van alle zyden

Kleeren, alderhande goed,
Dan men achterklappers doet.
Het goed kan men in zyn leven

Lichtelyk noch wedergeven;
Maer imands gefloten eer
Qualyk oft wel nimmermeer.

Achterklappen zyn doodflagen:
Den mensch is nae 't graf gedraegen
Die is van zyn' eer ontbloot,
Is als voor de weireld dood.

De tong' is om God te loven,
Den Opperheer van hier boven;
Die een anders eere fchend

Heeft een tong' van een ferpent
Heeft het ferpent niet bedrogen,
Wanneer dat het heeft gelogen,
Was 't niet de ferpentsche tong',
Die den duyvel zelve dwong?

Achterklap zyt niet verbolgen,
Is den duyvel zelf navolgen,
Achterklappers tonge deirt
Veel meer als vinnig zweird.
Wilt gy geen lof uytsprecken,
En vertelt ook geen gebreken,
Eer gy zegt van ander' quaed,
Peyft eerst op uw eygen ftaet.
Hooft Salomons woorden fchoone:
Vreest den Heere, mynen Zoone,
Van de achterklappers vlied,
Anderzins naekt u verdriet.

Achterhouden.

Achterhouden 't zy wat zaeken,
Die u geenzins aen en raeken,
Is een teeken wonder quaed,
Dat uw zin tot ftefen ftaet.
Als uw' Ouders u gebieden
Ied te draegen aen de lieden,
'T zy gebak oft eenig fruyt,
Noyt mogt gy ied nemen uyt.
Voor wie dat gy ied zult dragen,
Wacht u van daer aen te knaegen;

Weet, dat men in zulk geval
Precies alles tellen zal.

Aelmoessen.

Zult geirn de arme draegen,
Die voor uwe deure klaegen,
En die vreegen in den nood
Alleen om een stukken brood;
Zegt niet: God wilt u bewaaren,
Zonder Moeder t'openbaeren,
En spreekt hun niet qualyk aen,
Peyft ook om uw brood te gaen.
Wie den armen milde geven,
God die is hun toegedreven,
Noyt en mindert hy zyn goed,
Die veel aelmoessen doet.
'Tzyn de woorden van den Heere,
Die aen ons geeft deze leere,
Wie de zelve niet geloof, is
Is van 'twaer Geloof berooft.

Aenbidden.

Voor alle vberken aenbid God!
En volgt zyn' vbet en zyn gebod;
Draegt zynen bystand / op dat gy
hem dienen mogt met herten bly/
Op dat gy van uwb' jonge jeugd
heel mogt opgroejen in de deugd.

Aengenaem.

Tracht aengenaem te zyn aen God en alle menschen,
Cy kont niet meer op d'aerd, noch in den Hemel
wenschen:
Wie God is aengenaem, die bezit alle goed,
Mishaegt hy aen den Mensch, die luttel agten moet.

Aenlokken.

Latt u nimmermeer aenlokken
Door den lust van lecher' brocken;
Door het vleyen van een' vrouw/
Die u gansch bederven zou:
Wied de platsten en de huyzen/
Dat zy 't buyzeken uylpluizen/
Dat zy geven quaden raed/
En u prizen boven matt.

Siet zy leeren tot hun bringen
Wyn en bier / en ander' dingen/
Eyet / Boter / Wetsch en Blom/
Maer med' gy zyt vbielkom.
Siet u zulk voor oogen leggen/
Sy moet hun des vreden zeggen/
Wilt gy / dorstet / man oft vrouw?
Omz dan brengen tot ontrouw?

Aenroepen.

Aenroept uw' Heer en God in nood en zwaer ellenden,
Reept met een rey' geinoed, hy zal u bystand zenden,
En noyt verlaeten zal, die hem niet en verlaet,
Bid om dat zalig is tot uwer ziele baet.

Aenzicht.

'T Aenzicht moet zyn zoet van vberzen/
Schoon gevaschen / met en klaer /
Of het eenen spiegel vbaer:
Want uyt 't Aenzicht is te lezen
Van vbat aert dat in een kind /
'T geen' men zomtyd ander' vind.

Aenspraken.

Als gy eenig mensch sprekent aen/
Dit moet met beleeftheden gaen/
Maet de rechte hand den hoed
Tot beneen uw' borst afdoet/
Diet niet d'handen beyd' te gaer/
Dit zal wezen zoo verbaer.
Mout hem op uw' schouder' leynd;
Want 't is eene oneerbaerheid:
Op uw' rugg' voor uw aenzicht/
Zulks doen kinder' ongericht.
By wat menschen gy zult staen/
Ziet niet sterk in 't aenzicht aen/
Noch en ziet niet aen een kant/
Of van zyden nae het land;
Want dit is een teken quaet/
Dat'er ied niet wel en gaet.
Maet uw' oogen zedig ziet/
Zult die ommedraeyen niet.
Zult niet treken aen uw' neus/
D'handen steken in uw' heus!

Nocht' uw' schouder' treken op /
Of wel schudden uwen kop.
Zonder naad nacht' hoeft' noch' zungt /
Nocht' uw' lichaem hooft en hooft /
Nocht' uw' hooft hooft / noch' uw' nek /
Zulks doen / is een groot gebect;
En als imand u ied vzaegt /
Of 't u wel oft' niet behaegt /
Schudden mogt gy niet uw hooft /
Als een van zyn' tong' berooft.
Nocht' met teken' wizen aen
Hoe gy seggt hem te verstaen /
Door een oud man 't mag geschien /
Maer niet van de jonge lien.

Aerde.

Kinders, d'aerde moet u leeren,
Dat gy zult in aerd' verkeerren,
Die uyt aerde 't wezen nam,
Zal weer gaen van waer hy quam.
Daerom wilt u niet groot agten,
Na'maels kent men geen' geslachten,
Zyt gy ryk, oft' groot, oft' klyn,
Aerd' is onzer stof gemeyn.

Aedem.

Kinderen / die hun gencixy
In de suiker-bakery /
Lecker' bek / die eten geixy
Aldershande leker'ey.
Siet niet doen als suiker knaegen /
Niet eten als zoetigheyd /
Zullen vbarke tanden draegen /
En jong zyn in 't graf geleyd.
Hunnen adem zal haest stinken /
Ider zal hem laeten staen /
Niemand en zal niet hem drinken /
Nocht' veel min te bedde gaen:
Daerom vbielt het suiker haeten /
Volgt dees lesse en goeden raed /
Want als stinkende privatien
Wylst men eenen adem quaet.
Afblyven van Schole.

Kinders die van schole afblyven,
En elders hun tyd verdryven,

Die hunn' Ouders doen verlaen,
Dat zy neirfig schole gaen.
Die hunn' meesters ook bedriegen,
En gedrukte leugens li-gen,
En die loopen vagebond
Vruchteloos heel straeten rond.
Men moet die slaen in de tanden.
En de billen fraey verbanden,
Doen beloven op weer straff'
Van noyt meer te blyven af.

Afdaelen.

Kind, zoo gy komt af te daelen,
Of wel door uwe Ouders dwaalen,
Of door Oorlogs zwaeren druk,
Of door bitter ongeluk
Zegt noyt: Waer zulks niet bedreven,
Ik zoud' ryk en wildig leven,
Bid maer om uw' zaligheyd,
's Weirelds pracht is ydelheyd.

Afgunfig.

Eens ander' welbaerd noyt benyd /
Maer u in zyn geluk verbyd /
Al is 't dat uwen medemaet
Schoonder als gy in leeren gaet:
Geen klachten aen uwe Ouders geest
Daerom hy meer als ander heeft
Die u in 't minst niet is gelyk /
En op den heft in goed zoo ryl /
Houd u te vreden en zungt stil
Maet te gaen na uws Ouders wil.

Afkomsle.

Van een' Moeder, van een Vader,
Komen wy voord allegader,
Waerom draegt elk niet den rom
Van gelyken edeldom?
De geslachten die vermind'ren
Door quaet' Ouders, booze kind'ren,
Daer is maer de Deugd die kan
Maeken een goed Edeldom.

Afloopen.

Afloopen in verre landen /
Tegen d'ouders vbielle en raed /
Brenge menig jong kind in schanden /
En verberst des heeren haet;
Wilt die quanten niet gelooven /
Die u zoetend vallen aen /

En met liften u verdooven /
 Om nyt vaderb huyb te gaen.
 't Brood en vind men niet gebakken /
 Dooft de tafel op het veld /
 Om te eten met gemakken /
 Door den nieu met foyt gefaet:
 Dooft de beddens om te flaepen /
 Lynbaed / kleeven / kousfen / fchoen;
 Luyzen zult gy eer betraepen /
 Die het hooft half rotten doen.
 Leet aen den verloren Zoont /
 Hy zal u maeken confus /
 Het is een tympel fchoone
 Als hy beder leet nae huy /
 Oaer dat hy heeft moeten eten
 Met de verkenb upt den bak /
 Waer door gy licht kont afmeten
 Zyn verdoet een ongemak.

Afvallen.

Die niet klimt zal niet afvallen,
 Kinderen door dertel wallen,
 Al om in, en al om op,
 Breken licht hals, been oft kop.
 Dit zyn fchransers en tripetten,
 Die het op een pluymen zetten,
 Die als voffen ver' en naer,
 Rooven, fielen hier en daer.
 Dit zyn blauwbeks, note-kraekers,
 Haeg-brekers, gate maekers,
 Afplukkers van ryp en groen,
 Die maer payzen quaed te doen.
 Die ten boeren elders loopen,
 Om fruyt zonder geld te koopen,
 Schenders van el dat zy zien,
 Takke brekers boven dien.
 Die op alle boomen klemmen,
 Die zullen door 't water zweemen,
 Om een appel twee of dry,
 Dit is groote fcltery.
 Die alzo van jongs beginnen,
 Dees voorwaer hun koorde fpinnen;

Zy beloven voor geluk
 Aen kunn' Ouders grooten druk.
 Die de jonge dieven vinden,
 Moeten aen een boom hun binden,
 Aen een staek, of aen een bank,
 Vier-en-twintig uren lang,
 En daer met een' ftrave roede
 Hun afgifpen tot den bloede,
 Tot dat zy roepen menig keer,
 Ik en zal geen quaed doen meer.
 Almachtig is den Heer,
 En niemand anders meer.
 D'Almogendheyd beftaet in 't fcheppen en te maeken
 Van niet, en door zyn wil te niet doen alle zaeken,
 De magt der Engelen, en van het Hemelfch Hof,
 Die inder eeuwigheyd zingen hun Scheppers lof;
 En al des menschen magt en kan noch niet een mierken,
 Een worm, een blad, een hair fcheppen, noch 't minfte
 dierken:
 God in een oogenblik, zonder hulp' ofte raed,
 Scheppen duyst weirelds nieuw, 't geen in zyn wil
 beftaet.

Arbeyden.

Den mensch en is niet gefchaepen,
 Om-na wensch zyn luft te raepen,
 Maer is, zoo den Heer ons zeyd,
 Geboren tot den arbejd.
 Om te werken, om te flaeven,
 Om te spitten, om te graeven:
 Daer moet arbejd zyn gedaen,
 Of de weireld zoud' vergaen.
 Ider in verfcheyde zaeken,
 Die den ftand des weirelds raeken,
 Zoo wel door den geest als 't lyf,
 Ider-een in zyn bedryf;
 Kinders die den legaerd fcheiren,
 Zeer haest Vaertjens goed verteiren:
 En wat komt'er dan daer naer?
 Ziet den goeden bedelaer;
 Ziet de maeg're vlugge loopen,
 Hy heeft goed gehad by hoopen,
 'T is al zoetjens weg-gerocht;
 Want hy 't werken niet en zocht.
 Ziet hem loopen achter lande,
 Tot zyn vriendens groote fchande,
 En nu lyden hongers-nood,
 Half den buyk vol droogen brood.

Arme lieden bystaen.

Die peyst op zyn laeste dagen,
 Dat hy niet met hem zal draegen,
 Dat hy scheyden moet van hier,
 Even als een naekte dier.
 Kau hy zyn zoo dwaes van zinnen,
 Van het goed zoo te beminnen,
 Dat hy geen ten Hemel zend,
 Om aldaer te zyn bekend?
 'T geld en 't goed dat hy moet laeten,
 Wie zal het komen tot baeten?
 Kinders, dieven ofte vriend,
 Dat tot hun verderf maer dient.
 God den Heer zend voor uw deuren
 Arme lieden, die al treuren
 Vraegen bystand in hun nood,
 Alwaer 't maer een stukken brood.
 Dat gy geeft aen d'arme lieden,
 'T is Gods wil en zyn gebieden,
 En dees gife ten Hemel gaet,
 Die hier naar de ziele haet.
 God heeft u een schrift gegeven,
 Van te vinden naar dit leven,
 'T gen' gy aen den armen doet,
 Dit op God verhaelen moet.

Arglistigheyd.

Kinders / mint d'eenvoudigheyd /
 En verfoegt d'arglistigheyd /
 Een een mensch dit leelike staet /
 Als hy goed zegt / en meent quaet;
 Maar een knaap zoekt d'heilsche wy /
 Als mond en hert niet eeng en zijn.

Affchen.

Mensch / die maer peyst op vbellusten /
 Om te eten / drinken / rusten;
 Dit neyt peyst op ander zacht /
 Als op tydelike vernacht.
 Weest wat gy treet met de voeten /
 Dit zal waken lust verzoeten /
 Weest / dat gy nat 't leven raekt /
 Waer af dat gy zijt gemackt.

Weest dat men in korte dagen
 Uw lyf zal ter aerde draegen /
 Daarom peest ten aller tyd /
 Dat gy stof en affchen zijt.
 Dat uw ziele moett voor Gods voordeel /
 Patr geschieden zal geen voordeel /
 Van het vonnis dat God strykt /
 Patr kan niet zijn afgewykt;
 Patr zal den duyvel der hellen
 Uw zonden voor ogen stellen /
 En zoeken in d'heilsche wy
 Een vrig zond veroordeelt zijn.
 Al uw goud en zilver schryft
 Zullen moeten achterblyven
 Den uw erfgenamen al /
 Niemand op u pezen zal.
 Huizen / hoven en juwelen /
 Zullen zy niet blyfschap deelen.
 Stroopt met affchen waken geest /
 Ende Gods geboden vrees.
 Weest vater dat zy zijn gewaert
 Van over vyf duyzend jaeren;
 De dood heeft hun al ontzieft /
 En heeft klein en groot vernieft.
 Het en kan niet welc batten /
 Dat ik uyllegg' al de staeten /
 Groot verheeren / arm en rijk /
 Omer de dood 't is al geelyk.
 Niet een mensch zal konnen toont
 D'hoofden die hier droegen kroonen /
 Van een Prin of van een Graef /
 Of van bedelaer oft slaef.
 Van die vab midmatht van vbeten /
 Of in schoonstet uylgelezen /
 Weest dan / mensch / ten allen tyd
 Dat gy stof en affchen zijt.

Avond.

Voor gy zult gaen ruste ratpen /
 En bereyden u tot statpen /
 Woben God gedenedyd /
 Dat gy noch in 't leven zijt.
 Hem bedanken van zyn daeden /
 Van zyn' mildheyd / goeds raeden /
 Want de tyden en ont lot
 Rusten in den naem van God.
 Ider ux' en vogendblikken /
 Kan ont ziele uyt 't lichamen vlyken /
 Daer en is ter verbeeld niet /
 Dat zonder zyn vril geschied /
 Wy verdienen duyzend plasgen /
 Die Godd goetheyd vril verdragen /
 Als een' doodelyke zond'
 Heeft ont edel ziele doorvond.
 Zonder zyn' beemherligheden /
 Zonden vly voor d'eenvigheden
 In het vuur en hellyke py
 Rechtveirdig veroordeeld zyn:
 Hebben vly van dag gevallen /
 'T zij door krankheyd / dextel malen /

'T zij door vber / gepet of' vboord /
 Hebben vly ont God verstoort /
 Wy moeten berouwb verubekken /
 Eer vly tot de ruste trecken /
 Bidden om vergiffenis /
 'T geen der zielen ruste is;
 En voorstellen een goed leven;
 Bid dat God zyn hulp vril geuen /
 Want veel menschen statpen gaen /
 Die men niet meer op ziele staten.
 'T geen men ziele aen ander lieden /
 Dat kan vly aen ont gestieden /
 Daerom eer gy statpen gaen
 Tracht te zyn in goeden staat.
 Advyzen.

Watgt advyzen aen den vlyzen /
 Aen den vanden / aen den grizen /
 Aen vly Ouders / in vbat daet /
 Voet niet zonder voorberaet:
 En steunt niet op eygen krachten /
 Op vly voordeel en gedachten.
 Gy zult voordagen vlyze /
 En hier in zyn pyze.

B

R E F E R E Y N E N

VAN DE WEYLIGE MAEGD EN MARTELAERESSE

B A R B A R A.

K Omt, christelyke Schaer, wilt heden wel aen-
 merken,
 Een zeer bequaeme les', het leven en de werken
 Der Maget Barbara, die van haer eerst: jeugd,
 Heeft met oodmoedigheyd gevolgt den weg der
 deugd,
 Des Bruyd heeft naemendlyk dry gangen ingetredē,
 Die ik uytleggen zal door myn gedichte reden:

Voor eerst is zy gegaen van uyt haer vaders huys
 Op eenen toren hoog, haer aengenaemste kluis;
 Ten tweeden, is geleyd van dezen hoogen toren
 Tot haere vonnis-plaets, den vreden rechter
 vooren,
 Van wie zy was, eylaes! veroordeelt tot'er dood,
 'T geen was haer vaders wensch, en't geen dat hy
 gebood.

Van

Van dezen rechter stoel, ten derden, zyn haer gangen
Nae't hemelfch Paradys, alwaer zy wierd ontfangen
Zeer glorieufelyk, genietende voor loon,
Van Christus zelfs bereyd, de maegdelyke Kroon;
Om haere zuiverheyd was zy om hoog gefloten,
Voor Christus waer geloof, heeft zy haer bloed
vergoten,

Om haere heyligheyd in 't Hemelryk verblyd;
Viert en eert Barbara, al die ter weireld zyt.

1. Barbara was een Maegd in schoonheyd uytgelezen,
Haer vader heeft gewilt dat zy bewaerd zoud' wezen,
Tot zy bekomen zoud' de jaeren en den tyd,
Om aen een edel Prins te worden toegewyd.
Nauw'lyks was Barbara in den toren verborgen;
Oft voor haer' zaligheyd heeft beginnen te zorgen,
Aen God belovende voor eeuwig zuiverheyd,
Verfoeyt d' afgoden, en al 's weirelds ydelheyd.
Leert, maegden, leert aen haer niet uyt den huize
loopen,

Waer doorgy draegt den glans van uwe eer te koop,
Leert met oodmoedigheyd stil in uw kabinet
Of bezig zyn in 't werk, oft wel in het gebed,
Barbara was een Maegd, die met lichaem en zinnen
Geen ander opzicht had als Christus te beminnen,
Om zoo volmaekt te zyn, de ziel van deugden ryk,
Een weirelds bruydegom niet agtende als flyk.
Wanneer *Dioscorus*, haer vader, dit aenhoorde,
Tegen de waere wet zig ongevoelig ftoorde,
Zynde 'vol raezerny', en berftende van fpyt,
Viert en eert Barbara al die ter weireld zyt.

2. In deze raezerny' heeft hy haer zonder fchroomen
Gegeven menig flag, en by het haar genomen,
Geleyd voor den tyran, met naeme *Marciaen*,
Die deze teere Maegd deed duyzend kruyffen aen.
En dreygde meer en meer met pynen alderhande,
Ten waer zy wilde doen de Goden Offerande;
Zy spotte met den beul, en zeyd met kloeken moed,
'K zal eeren mynen God, die alles leven doet.

Doch wat een vreedheyd groot! oud zynd' maer
twaelf jaeren,

Myn ziel die fchud en beeft, deës daed hier t'open-
baeren,

Men heeft haer afgerukt de borften, wat een pyn!
Ter weireld geen torment en kan'er meerder zyn.
'T was daer med' niet voldaan, men heeft het zweird
doen fcherpen,

Om' hoofd van deze Maegd voor haer' voeten te
werpen,

Wie zal fcherp-rechter zyn? 't is den vader voor-
waer,

Die haer het hoofd afflaet, als eenen moordenaer.
O Vader! 'k zegg' tyran, bloedgierig, ongenaedig,
Hoe doet gy zulk een leed uw eygen vleefch moord-
daedig?

Deës fchromelyke daed zal roepen uyt verwyte,
Viert en eert Barbara al die ter weireld zyt.

3. Dit is een fchouw-tooneel voor eeuwig te beklage,
Leert hier als Barbara standvastiglyk verdraegen,
Die eer zy zweek voor 't zweird haers vaders, niet
en zeyd',

Maer roepende tot God om zyn' barmhertigheyd;
Zeggende: Goeden Heer, wilt uw' dienftmaegd
ontfermen,

En die my roepen aen, in dit leven befchermen,
Vergeet, O Heer! vergeet des menfchen zonden al,
Wanneer dat alle vleefch voor u verfchynen zal.
Dan hoorde men deës ftemm' van huyt den Hemel bove,
Het geën gy hebt gevraegt, dit will' ik u beloven,
Zoo is deës edel Maegd gegaen in 's hemels Hof,
Daer zy voor eeuwiglyk geef haeren Schepper lof.
De wonderbaere magt van God aen haer gegeven,
Heeft menig menfch in nood geholpen in dit leven,
De mirakels gefchied die zyn geuygen groot,
Dat zy is Patrooneriff' tegen d' haefstige dood.
Prins, *Barbariffche Heir*, Rym-Konftenaers in eeren,
Wilt zoo lang als gy leeft Barbaras lof vermeeren,
Die vast aen u beloft byftand te doen altyd;
Viert en eert Barbara, al die ter weireld zyt.

ANDER REFEREYN

VAN DE

H. MAEGD EN MARTELAERESSE

BARBARA.

GOD heeft een wonder magt aen veel Heyl'ge
gegeven,

Om den menfch by te ftaen in dit ellendig leven,
In ziekten, in verdriet, in droefheyd, pynen groot,
In 't geën zy hebben zelfs geleden voor hun dood.

Laurentius die is gebraden op een roofer,
Voor al die zyn verbrand is hy een waren troofer;
Rochus, een heylig man, was met de peft belaën,
Die hebben deze ziekte, hy is hun toegedaen.

Job, die gequollen was met alderande zeeren,
Vraegt aen hem zyn hulp, hy zal deës quael afkeeren,

B

Men heeft Barbara af de borsten, wat een pijn!
 Zy is der vrouwen troost die daer med' treurig
 zyn;
 Maer niet alleen dees quel' kan Barbara genezen;
 Zy zal in allen nood den mensch behulpzaam wezen,
 In allen tegenspoed, prykels, ongeval,
 Die met oodmoedigheyt haer' hulp' verzoeken zal.
 Zy is een' Patroones in 't leven vol ellenden,
 Een bystand in de dood voor die hun tot haer wenden,
 In den uitersten dag zy ons zal voorenstaen;
 Heylige Barbara, hoort toch uw' dienaers aen.
 2. Zoo lange dat den mensch doorloopt des we-
 relds weger.
 Veel ongemakken ramp komt hem geduerig tegen.
 Waer van Job den Propheet getuygenisse geeft.
 Vol van ellendigheyt den mensch op d'aerde leeft.
 Zegt wie geboren is, die zynen roem kan draegen,
 Dat hy in geene zaak en heeft enig mishagen?
 Elk heeft zyn ongemak, zyn kruys, 't zy kleyn
 oft groot,
 Al is 't dat hy niet geft te kennen zynen nood.
 Daerom hebben van doen in verdriet, tegenstryden,
 Eene beschermers, goed om in nood te bevryden,
 Om van ellendige rampspoeden, grooten druk,
 Van 's weirelds eiffenits, droefheyt en ongeluk.
 Zoo wie tot Barbara zal storten zyn' gebeden,
 Zy zal in allen nood hun komen by getreden,
 Zoo Damacenus zegt, die haer zyn' ziekte klaegt,
 Verkrygen zal van haer het gene dat hy vraegt,
 Zoo dan, wie dat gy zyt, jong, oud, mannen en
 vrouwen,
 Die zyt vol zwaerigheyt, laet noyt den moed ver-
 flouwen,
 Zy is den weg van troost voor die hem in wilt gaen,
 Heylige Barbara, hoort toch uw' dienaers aen.
 3. Al is 't dat 't hellsch serpent ons welvaert komt te
 haeten,
 Barbara en zal ons in den nood niet verlaeten,
 In wat gevaer men is te water en te land,
 Zoo wie haer hulpe aenroept, zal krygen haer
 bystand.
 Een koopman, haer devot, passeerende zyn' wegen,
 Van moordenaeren wierd het hoofd van 't lyf ge-
 legen;
 Maer wat een wonder zaak, 't hoofd roept in
 zwaer ellend',
 Om biechten, en ziet God terstond een Priester
 zend,

Die voegde 't hoofd aan 't lyf, dat biechte recht
 en spoedig,
 En naer 't Lichaem ontfien *Jesu Christi* oodmoedig,
 Hy stierf zoo in den Heer, o overgroot weldaet!
 Zoo een geschiedenis ons noch voor oogen staet
 Daer had eenen tyran een zeker man gehangen,
 Die zoo lang heeft geleefd tot dat hy had ontfanen
 't Heylig der Heylige, 't waerachtig hemelsch
 Brood.
 Gelukkig was dien mensch te sterven zoo een dood.
 Door dees exempel en die tot noch geschieden,
 Wie zal dees zuiver Maegd niet alle eer aanbieden,
 'En zeggen als wanneer de ziel is meest beladen,
 Heylige Barbara, hoort toch uw' dienaers aen.
 4. Als wanneer God den Heer eens zal ten oordeel
 komen,
 Dan zullen d'Hemelen, afgrond en aerde schroomen,
 En wat hun loop bevangt zal voor zyn klaer aen-
 schyn,
 Vol vreeze, angst en schrik, en vol benauwdheyt
 zyn.
 Bergen en heuvelen die zullen t'samen beven,
 Als Gods regtveerdig' oog' alleen daer op zal zweven,
 Daer zal zyn zulk een schroom en beving' over al,
 Als 'er oyt is geweest, of wel oyt wezen zal.
 Den regtveerdigen mensch lang in genaede ontfangen,
 Zal zelfs met d'Engelen door vreeze zyn bevangen,
 Hoe zullen de zondaers beschroomd zyn en ver-
 badd,
 En roepen: Bergen hoog, wilt ons bedekken haest.
 Daerom eer wy van hier nae 't ander leven reizen,
 Laet ons rypzinniglyk ons ziels voordeel bepeyzen,
 Kiezen een Patroones, die (terwyl dat men leeft)
 Wilt bidden, dat ons God zyn eeuwig Ryke geeft,
 Waer is dees Patroones, op aerden of hier boven?
 Aldaer is Barbara, die ons door vast beloven,
 Zoo wy haer zyn getrouw, in 't oordeel by zal staen,
 Heylige Barbara, hoort toch uw' dienaers aen.
 Bakken.
 Bakken achter d'ouderg ruggen/
 Zyn werken van groote bluggen/
 En onweerdig dat hy leeft/
 Die zyn Ouberg goed weg geeft.
 Een kind moe zig terlyk draegen/
 Als of d'ouderg alles zagen/
 Noyt en mag'er ied geschien/
 Dat zy niet en mogen zien.

Baeten.

Van uw jongheyd zult gy haeten
 Door list zoeken eygen baeten,
 Jont uw vriend uyt herten mild
 Gelyk dat gy 't hebben wilt.
 Als wanneer gy ied moet deelen,
 Wacht u wel van te krakeelen,
 Geef liever een ander meer,
 'T zal u wezen dobbel eer.

Bedriegen.

Ders waere woorden leuen noch:
 Men doet geen voordeel met bedrog/
 Rechtveerdigheyt die spant de kroon/
 En mag verwachten haeren loon/
 Want een kind dat van jongs bedriegt/
 En om de minste zaeken liegt/
 En 't saem is beddel van gemoed/
 Hy noyt zal hebben groot hoorspoed.

Begeiren.

Kind, en begeirt niet buyten God,
 Gy zult bekomen 't beste lot.

Beginnen.

Kind! Wel verzind! Met God begint!
 Al wat gy doet!
 Gy zijt verblind! id 't dat gy mint
 Het beireldt goed.

Bekakken.

Ziet dat gy niemand maakt confus
 In het noodig Pilatus-huys.
 Wanneer gy nae den draey bank gaat,
 Geen vuyligheyt daer op en laet:
 Want gy een groot affront aendoet,
 Aen hem die naer u draeyen moet,
 En is 't dat gy u hebt misgaen,
 Dat moet door u zyn afgedaen.

Beklappen.

En beklapt noyt uw medemaet,
 Van ied dat u niet aen en gaet,
 Geen anders krankheyt overdraegt,
 Waer door dat gy de mauwe vaegt.
 Niemand en zoekt te zyn bevlekt,
 Daerom een anders fauten dekt,
 En neemt den last van ander aen,
 Gelyk dat Christus heeft gedaen.

Beleefdheyt.

Zyt beleefd en gemanierig,
 Zedig, stil, en goedertierig,
 'T is een loffelyke zaak,
 Die een ider geeft vermaak.
 Als gy imand komt t'ontmoeten,
 En bedwongen zyt te groeten,
 Is 't dat gy hebt aenschoens aen,
 Zy moeten zyn afgedaen.
 Zult uw hand nae d'aerde buygen
 Uw hoofd leeg, om te betuygen
 Dat gy met oodmoedigheyt
 Zyt tot hunnen dienst bereyd.
 Gaet gy met groote personen,
 Gy moet hun dees eer betoonen,
 Te gaen aen de linker hand,
 Anders 't waer een misverstand.
 Imand op de schouders kloppen,
 Oft wel trekken by de knoppen,
 By den mantel oft 't habyt,
 'T is belachelyk altyd.
 Quaet' gewoonten zult gy vluchten,
 Veel te spouwen oft te zuchten,
 'T lippe-byten, hand gevryf,
 Quaet gesteltenis van 't lyf.
 Luyde lachen, ende springen,
 Daer van moet gy u bedwingen,
 En als m'u geen reden geeft,
 U tot lachen niet begeeft.
 Ziet gy ied van imand vallen,
 'T zy onnoozel, oft door mallen,
 Raept het op met eerbærheyt
 Hun wederom in handen leyd.
 Zyt gy ergers in banketten,
 Gy moet u tot dienen zetten,
 En noyt drinken voor de liën,
 Elders niet veel boven dien:
 Zyn'er Heeren in het scheyden,
 Die gy 's avonds t'huys moet leyden,
 Gy zult met het vlytigheyt,
 Wezen met een licht bereyd.
 Zyn zy twee oft dry te samen,
 Zegt: Mynheeren (zonder naemen)
 Waer beliest dat ik gaen,
 'T geen gy zult van hun verstaen.
 Wilt niet nae hun reden hooren,
 Maer wilt zoetjens treden vooren,
 B 2

Tot het huys van d'eersten Heer,
En zoo volgen ider keer.

Bemint malkanderen.

Het is een gebod der menschen /

Broeders / malkander bemind ;

Maer het is Gods wil en bevelen /

Siet tot ons in heel gezind.

Jesu Christi bitter lyden /

Is voor ons een spiegel goed /

Hoe wy moeten vallen lyden

Zijn verduldig van gemoed.

Weyt / hoe menig harde slagen /

Wat verdriet en arrebeyd

Christus voor ons heeft verdraegen /

Om ons zielen zaligheid.

Siet zal elk een iver geven /

Om door waters liefde groot

Hier in peyl en vred' te leven /

En voor eenvrig nasr de dood.

Berispen.

Is't dat gy ziet uwe mede maer

Bedriven eenig zondig quaed /

En doet tegen des Heeren wet /

Hem zyn quaed voor oogen zet /

En hem goede berisping' geeft /

Van 't geen dat hy bedriven heeft ;

Wolherd hy / geest by mael vermaen /

Zoo hy u niet wilt hooren aen /

Gaet stil met eenen goeden aerd /

En aen zyn' Ouders openbaert /

Maer is het quaed aen u geschied /

Moet hem daerom berispen niet :

Esij gy dit uyt liefde doet /

Dan zal het deugdig zijn en goed.

Zyn fouten noyt en openbaert /

Tegeheim in uwe ziel bewaert /

En zy gy 't quaed met zoetigheid

Tot by mael hem voor oogen leyd /

Met hope dat hy zal voortgaen

Den weg der deugzaamheid ingaen ;

Mant anders nemen zoud de saem /

En ook belasteren zijn naem /

En oorzaak' zyn mischien van nyd /
Van grooten haet / van groot vertuyt /
Daerom volgt den voorgaenden raed /
Om niet plichtig te zijn van 't quaed.

Beroûw.

Hebt gy zondig quaed bedreven /

Bid God om vergiffenis /

Met een vast propost betoven /

Van ons levend' beternis /

Ider-een die moet berouwen

Van het geen hy heeft misdaen /

Of hy en moet niet berouwen /

Van den hemel in te gaen /

Berouwen of eenvrig branden /

Zondaer / ziet wat gy bemint /

Het berouwen ontdoet de banden /

Water med' ons den duyvel bind.

Wallen ende blyven liggen /

Siet zyn zonders heel verstaend /

Siet om het klater uyt te zeggen /

Met den duyvel zyn verstaend.

Betrouwen.

Betrouwt niet op den mensch / op Princen /
grooten Heeren /

Mant men ziet als den wind hunne beloften
heeren /

In duyl en in geluht op ulwen God betrouwt /

Esij God die vastelgh al zijn beloften houdt.

Biechten.

Kind, gy moet uw' biechte spreken,

'T alder minste te vier weken,

Aen Pastor oft Kappellaen,

Die u beter aen zal staen.

'T geen gy hebt aen God misdreven,

Moet gy klaer te kennen geven,

Zonder te verzwigen ied,

Dat al wetende geschied.

En zegt niet, ik zal gaen morgen,

God zal u misschien niet borgen,

En als 't wezen zoud te laet,

Dan het bidden niet en baet.

'Twaere wel voor die regieren,
Dat zy alle de scholieren,

Eens te maende na vermaen,
Deden hun te biechte gaen.

Dat de Pastors daer van klaegden,
En dat zy het zelve vraegden,

Op dat zulks zoude geschien,
'Kmeyn' men zoud' het haest gebien.

'Tzoud' een groote stigting wezen,
En de jongheyd wierd geprezen,

Men let meer op 'tuyd'lyk goed,
Als op 'tgeen de ziele voed.

Heylig Sacrament der Biechte.

Zondaeren, weest verhuugd, die door uw' zwaere
zonden

Zoo onbedachtelyk uw ziel komt te doorwonden,
Waar door gy overtreed de Wet en het Gebod

Van uwen Opperheer dien minnelyken God:
Want God aen u beloft vergiffenis te geven,

Zoo gy uit herten leed, voorsteld een beter leven,
En voor de voeten van een Priester Gods u smyt,

Uw' fouten klaer bekend, en uwe schuld belyd.
Onder wat zalig is, onder al de weldaeden,

Die God den mensch verleent, onder al zyn' genaden,
Moet wezen by gevoegt de Biecht: een Sacrament,

Waer in de liefde Gods bezonder word gekent.
Wat kan'er lichter voor den zondaer zyn gevonden,

Om hem te wasschen van zoo veel en groeve zonden,
[Waar aen dat ider eenhem plichtig maekt van d' hel

En van het eeuw'g vuur, pynen, tormenten sel]
Als in d'heylyge Biecht', God vraegt aen de zondaeren,

Dat zy hun zondig quaed aen den Priester verklaeren?
De gedaent' in getal, zonder te zwijgen ied.

En dat dit uyt'er hert, uyt' liefd' tot God geschied,
De absolutie van den Priester verkregen,

Gy zyt ten zelve tyd door uwen God ontslegen
Van uwe zonden al, hoe leelyk, groot en zwaer,

Geen meerder treest en kan bekomen den zondaer.
Waar't dat God Eng'ls had voor Biechtvaders gegeven,

Die puere geesten zyn, wy zouden moeten beven
Van te kennen ons schuld, het quaed door ons gedaen,

Aen hun, die noyt met zond' hebben geweest belaan:
Want zy heel iverig om Gods eer optedraggen,

Zonder bermhertigheyd, zy zouden ons verjaegen,
Verdoemen tot de hel: voor eeuw'g boven dien;

Maer God heeft anderzins van Priesters ons voorzien
Van mensche' gelyk wy, krank als wy, en zondaeren,

Waerom zyn wy bescremend ons zonden t'openbaeren?

Augustinus die zeyd', met worden t'openbaer:

O mensch! biecht aen den mensch, zondaer aen
mensch zondaer.

Had Caïn zyne schuld niet voor den Heer verzwegen,

Wanneer hy Abel had, zyn breeder, dood geslegen,

Had hy bekend zyn schuld, gevraegt vergiffenis,

Hy had zekerlyk gekregen zyn remis.

Tot schuld bekentenis heeft hy noyt willen komen,

'Tis zyn hardnekkigheyd, die hem heeft doen verdoemē,

Dit is d'oorzaak geweest: veel beter heeft gedaen,

Zoo Lucas ons beschryft, den zondaer Publicaen,

Want hy bekend te zyn den meesten der zondaeren,

Zeggende: Mynen God, wilt myne ziele spaeren;

Van heeft den Opperheer gedaen bermhertigheyd.

Voor een oodmoedig hert is Gods genaed' bereyd.

Den goeden moordenaar, den tyd van heel zyn leven,

Die niet als dievery, en moorden had bedreven,

Tot de galge des Kruys veroordeelt en de dood:

Hy kende zyne schuld en fouten overgroot:

Wy tyden dit voowaer rechtveerdig wili bemerken:

Want wy ontfangen recht den loon na onze werken.

Christus vergaf het hem, en zeyd' met klaer bewys:

Heden zult gy met my wezen in't Paradys.

Daerom zyt niet beschaemd uw zonden t'openbaeren,

Zonder te stellen uyt weken, maanden en jieren,

Den zonden-staet vervloekt met een reyn zuiver hert,

Verlossen zult uw' ziel van alle pyn en finert.

Gy en hebt niet gevreesd het rekyn uyt te drinken;

Vreesd gy de medecyn, die men bereyd te schinken?

Noyt zal uw' ziel doorwond konnen genezen zyn,

Zoo gy den meester vlucht, en goeden medecyn.

'Tis beter luttel schaemt' voor een mensch te verdraegē,

Als inder eeuw'gheyd t' verzwijgen te beklagen;

Den duyvel neemt de schaemt' als den mensch zonde
doet.

En geest die wederom wanneer hy biechten moet.

Vervloekt het helsch serpent, stelt alle schaemt' ter
zyden,

Wilt met een rouwig hert uw zonden al belyden;

Op dat gy mogt ontsaen de kroon' van zaligheyd,

Wanneer dat uwe ziel uyt dit kort leven scheyd.

Bier.

Men vind veel soorten van bieren,

Gebrouwen op veel manieren,

Bieren sterk en groot van kracht,

Alzoo veel als wyn geagt.

Die wil ik niet uyt gaen leggen,

Noch de naemen daer van zeggen;

Men vind bier waer van een man,
 Dronke zyn zoud' van een' kann'.
 Kinders moeten zulk bier haeten,
 Kinders moeten zulk bier laeten,
 Het is een verloren kind,
 Dat van jongs zulk bier bemint.
 Smalle bier moeten zy drinken,
 Dat zal hun in 't hooft niet krinken,
 Smalle bier doet rechte staen,
 Zult daer van niet kreupel gaen.

Boeken.

Kind! goed' boeken,, Zult gy zoeken!

'T allen boeken!

Sz zult leeren,, En vermeerren!

De deugd leeren!

'T quaetd verbloeten.

Brandewyn.

Brandewyn zult gy niet drinken,
 Agt geen wateren die stinken;

Want veel van hun jongheyd af
 Leyd den brandewyn in 't graf.
 Veel hun goed en bloed verquisten,
 En zy staen dan als Drogisten,
 Zonder vreugd oft' appetijt,
 Geld en goed, en eere quyt.
 Beulen van hun eygen leven,
 Die voor hunnen tyd begeben.
 Gebruykt noyt geen brandewyn,
 'Ten zy voor een medecyn.

Brood.

Kind, houd het brood hoog in waarde,
 Geen zoo edel spys op d'aerde;
 Met het brood noyt speelt noch malt,
 En als'er een stuksken valt,
 Raept het op, kust het met eeren,
 Dit ons d'oude Vaders leeren,
 Want eylaes! den nood van brood
 Brengt'er menig tot de dood.

C

Cyffer Konst.

T Racht de Cyffer Konst te leeren,
 Die u brengen kan tot eeren,
 Menig eerlyk mans kind
 Dat hier door zyn welvaart vind,
 Om met kooplieden te wonen,
 Edelmans, groote personen;
 Zy is noodig en geagt,
 Stelt dees konst in uw gedacht.

Conscientie.

Daer en is niet dat de menschen
 Door hunn' ruste konnen wenschen/
 En voor hzeugd in overloed/
 Als een conscientie goed.
 'T is een veld vol van wellusten/
 Een plaets om den Heer te rusten/
 Met een woord/ daer is niet op aerb/
 Dat ons meer zoetigheden haert.
 Zy en heeft geen donder- slagen/
 Noch gern ongeluk/ noch plaegen/
 Dat hemel en aerb' bergaet/
 Zy blyft in gerusten staet.
 Gerust in her goed te berben/
 Gerust als 't schaem zal sterben/

Gerust als de ziel zal gaen/
 Om na werken loon t'ontfaen.
 Maer die is van zondig leben/
 Die veel boosheyd heeft adzeben/
 En van conscientie quaet/
 Anders te geboelen staet.
 Zy doet den mensch treuren/ zuchten/
 Zy haert buzzend ongenuchten/
 Pynen en tormenten groot/
 En veel meerber in de dood.
 Toopt waer gy wilt om te schuplen/
 In de alderdiepste kuplen;
 Waer gy loopt op 't veld oft' straet/
 Uw conscientie mede gaet.
 'T zij al eten/ 't zij al dzinken/
 Gu hebt altyd achterdinken/
 'T zij in herberg/ hups oft' kerck/
 'T zij in alderhande werk;
 'T zij wat zaeken gy behandelt/
 'T zij gy staet oft' 't zij gy wandelt/
 Dees getuyg' u altyd quelt/
 En uw quaet boor oogen stelt.
 Als den Heer aen Adam hzeugde/
 Zonder dat hy van hem klagde/

Bzaegde alleen waer hy was /
 Heeft geantwoord op dit pag /
 En dees woorden uytgesproken:
 Ik was naelit / 'k hebbe' nix geboden /
 'k hebbe' met vzeez' uw' stemm' gehoozt /
 Maer wat heeft zyn' ziel' doorboozt?
 Met dat hy was naelit bebonden /
 Maer zyn' boort bedreven' zonden /
 Dit heeft geveest zijn misdaed /
 De getugge van zyn quaed.
 Wat heeft Cain zoo doen zuchten /
 En in 's weireld hoeken bluchten /
 'Ten zij beschuld'ing' groot
 Van zyn vzoeders vzeede bood.
 Zondaers en zondaeren /
 Moeten die niet recht verlaeren /
 Dat naer de bedrevene zond'
 Den woym binnen linaert terstond.
 Alle soorten van persoonen
 Zal zij hunne saute toonen /
 Zoo wel koning / Prins oft' Graef /
 Als een bedelaer oft' slaef.
 Of gy zondigt in het duyster /
 Daer de zonn' noyt geeft haer luyster /
 In een hof / in een foreest /
 Alwaer is noch mensch noch beest;
 Uw' conscientie die zal linaegen /
 Zult dees getug' mede bzaegen /
 Gaet waer gy wilt / ober al /
 Zy u noyt verlaeten zal.

Is 't dat gy wilt ruste krygen /
 De conscientie doen zuygen;
 Wiecht uw' zonden / kent uw' schuld /
 Terstond rust' bekomen zult.

Curieusheyd.

De curieusheyd zult gy haeten,
 Het toehooren zult gy laeten,
 Wanneer dat gy hoort gedruys,
 'T zy op straet oft' wel in huys.
 Nimmermeer zult gy bespieden
 Wat dat maeken ander lieden,
 Gy moet recht uw' stappen gaen,
 Zonder stil te blyven staen.
 Toont men schoone raere dingen,
 Zult daer nae niet vlytig springen,
 Om den eersten aen te zien,
 Gy moet de nieuwsgierigheyd vliên.
 Wacht uw keer in alle zaeken,
 En voor gy ied aen zult raeken,
 Hebt gy uw' handschoenen aen,
 Zy moeten zyn afgedaen.
 Kust uw' hand wat van te vooren,
 In 't weêr geven na behooren:
 Dus zoo imand haestig waer,
 Kust uw' hand dan achter naer:
 Ziet gy imand bezig wezen
 Met te schryven oft' te lezen,
 Noyt zoo zeer nieuwsgierig zyt;
 Dit tegen beleefdheyd sryd.

D

Dagwerk.

Kort gebed als gy opslaet,, Voor dat gy u kleeden gaet.

In den Naem van mynen gekruyften Heer Jesus / die my verlost heeft met
 zyn heylig dierbaer Bloed / staas ik op; hy wille my van alle quaed bes
 houden en verbaeren / na ziele en licham: En wille my geven / dat ik ver
 voorderen mag in alle goede werken tot het eenwig Leven. Amen.

Naer dat gy gekleed zyt net,
 En fraey eerlyk op-gezet,
 Gewasschen, gekamd, gevaegd,
 En het onkruid al verjaegt.
 Gy moet bidden God den Heer
 En hem loven duyzen keer,
 Van dat gy noch dezen nacht
 Hebt gelukkig overbragt.

Wat een kind behoort gedaen,
 Eer het zal ten huys uyt gaen.

Een kind mag uyt 't huys niet treden /
 'Ten zij 't Vader heeft gebeden /
 Dat hy hem den zegen geest /
 Of Wel Moeder / zoo zy leest.

En het moet de plaats ook naemen /
 Waer het gaen wilt na betaelen /
 Draegen met eerbiedenis /
 Of'er van hun dienst irds is.
 Is Vader / Moeder gestorben /
 Gy hebt Vogt of Som vermorben /
 Gy moet hun / met goed fatsoen /
 Als uw' Ouders ter aendoen.
 Dit is een kind's eerste werk /
 Door spel / eten / gaen te herk :
 Zonder springen op een been /
 Of te springen met een steen ;
 Of te machien groot getier /
 Waer beleest / met goed' manier' /
 Als voor u passeert een heer /
 Den hoed af / al buygend' neer /
 En wat mensch dat gy ontmoet /
 Gy moet weeten uwen hoed.
 Homeud' in het huys van God /
 Dit is een' liss' en gebod /
 Dat gy daer moet stille staen /
 Zonder stampen / zonder slaen /
 Zonder spelen met den stoff /
 Of met hoorden van de klokk' /
 Zonder loopen hier en daer /
 Nu gy d'ren d'ander Autaer /
 Zonder te staen op een been /
 En te gaen op uwen teen.
 Zonder u te heeren om /
 Zonder mal te zyn en krom /
 Zonder klappen 't minste woord /
 Want dit geenzins en behoort :
 Daerom is 't huys / merkt en straet /
 Waer men slapt / en loopt en gaet ;
 Waer alleen is dit 't geboutu
 Daer men God dient heel getrouw.

Manieren en gesteltenis'

Van eenen dienaar in de Mifs'.

Een kind vol eerbiedenis',
 Het welk dienen wilt de Mifs',
 Moet wel peyzen op den staet,
 Die hy daer aenveirden gaet :
 Dat hy vast in 'cherte prent
 Hoe dat God daer is present,
 Onder schyn van Wyn en Brood,
 Ons Verlosser van de dood.

Naer den Priester heeft voldaan,
 'T gen' heeft in zyn magt ontfaan,
 Daerom u oodmoedig draegt,
 Schoon gewasschen en gevaegt,
 Met een' kraeg' ofte krawat
 Aen uw hals, die neijens staet,
 Wel gekamt, schcen, kouffens net,
 Gods dienst moet zyn onbesmet,
 Vraegt alzoo met goed fatsoen,
 Belieft Mynheer Mifs' te doen?
 En luyd dan een korten tyd,
 Maer u van te loopen myd;
 En dan, volgens zyn verzoek,
 Draegt nae den Autaer den Boek,
 Ontsteekt het licht, schenkt water, wyu,
 In bekers, die zuiver zyn :
 En zegt dan met recht bescheet :
 Mynheer, alles is gereed ;
 En gaet stil nae den Autaer,
 Met de handen beyd' te gaer :
 En in't zeggen de antwoord,
 Gy moet zoetjens spreken voord,
 En gy mogt noyt omme zien,
 Nae 't in, uytgaen van de liën ;
 Maer gy moet knielen heel recht,
 Hooren wat den Priester zegt,
 En noyt van uw' plaats gaen ;
 Om wat'er mogt zyn gedaen,
 Om den Boek oft' om den wyn,
 D'handen moeten t'samen zyn ;
 Maer voor eerst zonder abuys,
 Doet eerbiedig' aen het kruys ;
 Als geeyndigd is de Mifs'
 In zulken gesteltenis'
 Moet gy openen de deur'
 Voor Kapellaen oft' Pasteur,
 En dan zeggen zeer beleest,
 My de benedictie geest,
 En dan knielen op twee knien,
 Zoo zal alles wel geschiën,
 Als gy gaet voor by de deur'
 Van de Kerk' ter aller ur',
 Gy en mogt voor-by niet gaen,
 Zonder den hoed afgedaen,
 Zonder dat gy met oodmoed
 Godt oft' Maria hebt gegroet :
 En als gy gaet langs de straet,
 Daer een beeld voor deure staet,

Achter land oft' voor een k'ruys,
Daer gy voor u ziet een Kruys,
Met den hoed af, boogt uw knien,
Zonder schaemte voor de liën.

Hoe dat een kind wezen moet
Als den Priester Misse doet.

Door eerst en zoekt geen' gemachten /
Ligt noch' leunt niet aen een kant /
Gott uwb' handen uyt uwb' zakken /
Creemt een botstikken in uwb' hand /
Stort God, vierige gebeden /
Bid om voortgang tot de deugd /

Op dat gy in goede zeden
Ora zyn volil opgroeyen meugt.
Alh men zingen zal oft' lezen
't Evangelij van Gods woord /
Gy moet alldan recht vbezen /

Daer nae hooren zoo 't behoort /
En gy moet stil nederknien
Wanneer men nu Credo zingt;
En ziet noyt achter uwb' hielen /

Van nitwbligier' gheyd u bedwingt /
Alh den Priester God Almagtig
Opheft / en aenbidden geest /
Kniet / zijt uwb' zonden gedagtig /

Door zyn stroffe vbeten beeft.
Tander tyd zult gy passeeren /
In te lezen zeer de roet /
Oft vbel in te mediteeren
Christi Lyden ende Dood.

Gy zult u altyd vbel vbarchten
Van te vallen op een knie /

Dit doen luytend' die misagteg
Deere die aen God gescheit.

Aenhoort met aendachtigheyd
Wat den Predikant u zeyd.

Gy moet een goede plaatsse zoeken
Alh gy zijt in het stempen /

Niet in verr' getegen' goeten /
Daer gy geen' doordetel kont doen /

Maer gy moet u zelven poogen /
Met een geesteliken brand /
Om te vbezen schiet in d'voegen
Van d'eerbeiden Predikant.

Stiet uwb' hert / gehoor en zinnen
Met iwer en stilligheyd /
Onthoud vbel / en print van sinney
Wat God door den mensch u zeyd.

Maer dat gy best God aendeden /
En komt van de Kerck' getreden /
Satt nae huyd gelyk gy quam /
Om een' dobbel botteram /

Met den hoed af / tot behaegen /
Zult gy dit aen Moeder vraghen /
Of aen 't meysen by geval /
Wie u eten geven zal.

Gy en moegt noyt tegen knofren /
Alh Moeder zal mager voren;
En zeyt noyt 'tis dijk oft' din /
Maer voldoet nae haeren zin.

Alh gy zult uwb' hand uylangen /
Om de spyzte te ontfangen /
En vergeet niet ider keet /
Te zeggen / ik dank' u zeer.

Van zult gy dit gaen op-eten /
Ergend' stille neergezetten /
Zonder te loopen op straat /
Want dit al te leelyk staet.

En voor gy het brood zult smacken /
En vergeet geen' kruyt te smacken /
Op dat gy hem eer verbyst /
Die ons sien zoo mildes spelt.

Wat naer eten dient gedaen,
Voor het werk oft' school te gaen.

Een kind met oodmoedighen/
Voor nae werck oft' schol' te treden/
Door dat hy een stap oft' boet
Ergens bukten huyzen doet;
Hy zal vzaegen scaep en stille:
Vader / Moeder is 't uw wille/
Eer ilt r' schol' oft' werken gaen/
En beliest u niets gedaen?

Daer naer zult gy met goet' manieren/
Zonder roepen / schreeuwen / tieren /
Niet gaen door uw weg en straet /
Zonder spelen met uw maet:
Zonder steenen op te raepen /
Zonder werpen / zonder gaepen /
Zonder vele nae de lien

In hun engen huyse te zien.
Zonder beel te lanterfanten /
En te zweiren r' allen kanten.

Daer de schol' oft' werck gedaen /
Zult gy regt nae huyse toe gaen /
En naer eten vzoeg gaen slaepen;
Maer / eer gy zult ruste raepen /
Draegt oodmoedig en beleest
Uw de Benedictie geest.

Zult den Heere van hier boven
Gebenedyden en loben

Door gy zult te bedde gaen /
Om zyn zegening' t' ontfanen.

Dankbaerheyd.

Kind, zult dankbaerheyd bewyzen
Aen uw' Ouders, en hun pryzen
Voor de weldaeden ontfanen,
En de moeyte voor u gedaen;
Peyst op d'onruste geleden,
En wat zorg' zy niet besteden;
Op dat gy zoud' wezen zacht,
Teer en eerlyk opgebragt.
Die hun Ouders hier bezwaeren,
Zyn veel erger als barbaeren;
Die geen dankbaerheyd hun geeft,
Is onweirdig dat hy leeft.

Danssen.

Danssen, huppelen en springen,
Veel tot dertelheden bringen,
En tot stoutheyd hier en daer,
't Gen' men niet moet zeggen klaer.

Kind, neemt daer in geen behaegen,
Menig duyzend hun beklagen
Van den eersten voet gesteld,
Die nu zitten zonder geld,
En door al te veel te zwieren,
En met dochters te hantieren,
En te drinken goeden wyn,
Door den dans bedorven zyn.

Deugd.

Die leeft in verheugen' deugd /
Die leeft in blydschap en in vreugd /
Die leeft in deugd / die zal voorvater
Hier zyn geloofd / en voer hier naer.

Dief.

Kind / gy moet ten allen dagen
Uwe handen rechte vzaegen;
Die tot stelen zig begeeft /
Is onweirdig dat hy leeft.
Stelen is zyn hoorde spinnen /
Stelen is de galge winnen;
Die van jongs is eenen dief /
Alle dingen heeft hy lief.
Hebt gy ergens in behaegen /
Moet het met heelefdeghen vzaegen /
Mogt geen dingen in het stil
Nemen tegen imands wil /
Niet de weirde van een spelle /
't Is ingaen den weg der helle /
Die ontnemen imands goed /
Zy betaelen eens de boet' /
En komen tot groote schanden;
Niet voor recht wezen van handen /
Die is recht voor alle man /
Hy zyn aenzicht toonen kan.
Maer hy die is dief bevonden /
Hy klyft dief ten allen stonden /
Daer hy keert oft waer hy gaet /
Werd van allen mensch gehaet;
En die in het stelen biggen /
En veel schelmery' bedyghen /
Vroeg oft' laet ziet m' op de baen
Galgen met dit volk gelaen.

Dienst.

Kind / zult u spoen,, Om dienst te doen /
Aen alle man,, Voor vris gy ran /

Wob' Onderd' meest,, Met blyden geest /
 Ooft vbederlegt,, Oof' tegenzegt /
 Wat zy gebien,, Sat moet gesghien /
 'Ten zij het vbaer,, Heel opendae /
 Tegen 't gebod,, Geb' goeden God.

Dienstbode.

Hy dient in vremde huizen,
 Moet wachten van dees abuizen,
 Eerst van noyt te zeggen ied,
 Wa'er binnen huys geschied.
 Wie daer drinken zal oft' eten,
 Zal hy niemand laeten weten,
 Ook of het wyf en den man
 T'samen accordeeren kan.
 Zyn'er schulden, beuzel zaeken,
 Dat zal hy niet kenbaer maeken,
 Komt'er ergens een geschil,
 Hy moet altyd zwygen stil.
 D'eerste en de laeste dagen
 Moet de zelfste eer toe draegen
 Aen uw Meester, aen uw' Vrouw',
 Met een hert even getrouw.
 Heeft den Meester fraey gedronken,
 Zoó dat hy is wel beschonken,
 En wat maeken wilt den haen,
 Doet de huyk ten winde staen.
 Voorders zult ten allen tyden
 Voor de winst uws Meesters slyden,
 En niet doen als dat betaemt,
 Alzoo blyft gy onbeschaemd.

Drinken.

'Al en maekt men niet de bieren,
 Voor de zwynen, wilde dieren,
 'Al brouwt men niet 't hoppe-nat
 Voor den hond oft' voor de kat.
 Nochtans zal aen jonge kind'ren
 Vele drinken altyd hind'ren:
 Want die dikwils lekt de kraen,
 Zal op 't laest' daer zuigen aen.
 En van glazen leeren pinten,
 Ja den grond der kanne tinten,
 Zoó dat hy in zulk geval
 Haest pro f-meester wezen zal.
 En zal vaders goed verkoopen,
 Om ter herberge te loopen,

oft Gulden A, B, C.

En de kleeren van zyn gat,
 En zyn' eer door heel de stad.
 Veel drank doet de maeg' bederven,
 En den mensch ellendig sterven,
 Met perykel van de hell'.
 Daerom vlied hem, jong gezet.

Drinken.

Een kind / aen tafel gezeten /
 Wermag maer een dobbel keer
 Een glas drinken tusschen eten;
 'Tis ontetelyk / drinkt het meer.
 Dit met het eten beginnen
 Drinken / zijn zuypex' volmaekt /
 'Sis de spyz' niet veel beminnen /
 Want den drank hun beter smaekt.
 Wyn en bier die vobord midprezen /
 Door die jong van jaeren zijn /
 En alle bier zal beter voren /
 Of' veel vbaer in den vbyn.
 Wilt uob' lippen schoon afvaegen /
 Door dat gy eenb drinken gaet;
 Op dat niet tot een midhaegen
 Eenig vet aen 't glas en staet.

Drinken.

Zult met dry vingers, maer niet meer,
 Nemen een glas met alle eere;
 Drinkt soberlyk, doch niet te slap;
 Drinkt niet te gulzig noch te rap,
 Dat het niet stort op uw gabyt,
 Waer van g'u wachten zult altyd.

Dronkenschap.

Dronkenschap die word bevonden
 Een' van de gemeenste zonden;
 Dronkenschap is een groot quaed /
 Die vol van gebaeren staet.
 Die van dronkenschap kan wachten /
 Mag de dronkenschap veragten;
 Maer 'ten word niet licht belet;
 Want veel zijn'er med' besmet.
 Wy zullen beginnen sprekien
 Van de schaeden en gebreken;

En die is de schaede meest:
 Zy gelykt ons by een' beest.
 Onze reben en manieren
 Stellen ons boven de dieren;
 Maar hy die geen' reden heeft/
 Als een' beest/ ja erger leeft.
 Zegt my/ dzonkhaerb/ grooten zuyper/
 Zoppen-dopper/ buyt op kuyper/
 Die geduerig zoeg en laet
 Met den bek in't natte staet;
 Is het niet alleen door reden/
 Door verstand en goede zeden/
 Door doen/ laeten/ dat gy wilt/
 Dat gy van een' beest verschilt.
 Wanneer gy zyt zat gedzonken/
 Maar bequaem om te gaen ronken/
 Dan verandert gy van staet/
 En van mensch in beest vergaet.
 Of't u niet of zal behaagen/
 Dit moet ik noch aen u vraagen:
 Is een ezel oft' een peich
 Niet meer als een dzonkhaerb weich?
 Zoo in dzinken als in eten
 Zullen zy zig noyt vergeten;
 Een' beest' in allen gebal
 Maar haer dorst verzaeden zal.
 Een dzonk mensch zoud' beter kiezen
 Dan zijn leben te verliezen/
 Als vallen in dzonkenschap/
 Dat en is geen slichten slap.
 Komt'er imand krank van zinnen/
 Hoe men plagt hem te beminnen/
 Men zegt: 't Ongeluk is groot;
 Maar veel betet waer hy doot.
 Die door bier en wyn verzoopen/
 Dag en nachten dzonke loopen/
 Zijn veel erger als een zot/
 Die men sloot houd in een slot:
 Met een dwaezen t'allen tyden
 Zal men hebben medelyden/
 Maet met eenen dzonkhaerb niet:
 Want dit door quaed wil geschied.
 Voorbergh die zijn krank van geesten/
 Of zy zwieren en tempeesten
 En doen alderhande quaed/
 Dat niet tegen God naet:
 Zy Gods Wet niet obe. a:
 Want verloren is de /

Zonder t'hebben schuld daer van/
 Het gen'mien niet zeggen kan
 Van die zonder achterdenken
 Hun bywillig dzonke dzinken/
 En doen zaeken ongehoord/
 Die de dzonkenschap brengh hoorde.
 God dreugt hem zijn rolt te berben/
 Hoe veel zy'er niet die sterben
 Door een' doot heet onverwacht
 In de bronkenschap versmacht?
 Die vallen en blyben liggen/
 Zonder oyt een woord te zeggen/
 Zonder dat zy zyn bequaem
 Men te roepen's Heerens Naem.
 Zijn dit niet zeer bitt'er zaeken/
 Van alzo de doot te smaeken?
 Door de dzonkhaerb/ bier en wyn/
 Is veel erger als vengn;
 Bovendien niet licht en peyzen/
 Om nae d'euwigheyd te reynen/
 Zy zijn daer in wel gerust/
 Als zy hebben hunnen lust.
 Zy moeten ten minsten denken/
 Hoe dat zy hunn' eere saken/
 En hoe dat men van hun praet/
 Hoe een ider hun vermaet.
 En hoe dier zy het betaelen/
 Door veel ziekten ende quaelen/
 Nu in handen/ boet en maeg/
 Nieuwe zeeren alle daeg.
 En of zy te bedde leggen/
 Men hoort hun dees reden zeggen:
 Laet ons zuypen noch een heer/
 Ten is maer een schzeul te meer.
 Dit is maer voor de gebreken;
 Maar wat doet den dzonk niet spreken
 Wanneer is verwerind het hoofd/
 Ten kan qualst zijn geloofd.
 Die te vooren schynt een stommen/
 Hy zal bissen/ hy zal romen;
 Van hem word dan uitgezent
 Al wat hem op 't herte lënd.
 Quaede hoopen zal hy maeken/
 Weestig slapen/ and're zaeken/
 En hy is rolt boven maet/
 Al zoetjens ten onder gaet.
 Die beminnen lelier wynen/
 Dronke loopen als de zwynen/

Dat is zeker waer en klaar /
 Vermaed' zal hun volgen naer.
 Wie zal mij dit kunnen zeggen /
 En het ongelijk opleggen /
 Van wat zoon den vader zal
 Wezen in zwaer ongehal.
 Men wie zullen hoemen plaegen /
 Twist / ondanckbaerheyt en slagen /
 Wonden en verwyting' groot /
 En aen wie de oogen rood?
 Zal het niet voor zeker wezen /
 Men den bronckaert / aen den bezen /
 Die tusschen de glazen staet /
 En uyt d'herberg' niet en gaet?
 Ongeluck op ongeluckien /
 Die den dootlaerd zwaer verdruckien /
 Niet voor dit leven bereydt /
 Maer voor inder eeuwigheyt.
 Die van dzinken niet zal wachten /
 En te beteren hem trachten /
 Hy biptig ter hellen vliegt /
 God den Heere niet en liegt.
 Ouders hebben groot mishagen /
 En zy moeten veel verdraegen /
 Wanneer dat hun eygen kind
 Zoo het hier en wyen bemint.
 Niet alleen dat zy door listen
 Hun goet stelen en verquisten /
 Maer om dat zy door den dzanck
 Verterlaeten gzaoten stank:
 Diltwylg hoerers' bedriven;
 Zonder reden bechten / lyden /
 't Geen de dzonlaers is gemeen /
 En wie heeft het aen zyn been?
 Als d'ouders / die moeten loopen /
 Om de rechters uyt te kooppen /
 Die niet zonder gzaoten kost
 Konnen worden afgeloft.
 Daerom moet men d'herberg' blieden /
 Zoo veel als het kan geschieden /
 Die maer moeten open staen
 Doo die verre wegen gaen:
 Om den vremdeling te spyzen;
 Anders zyn zy niet te pyzen:
 Want quaelyk een enkel woort
 Wort'er van de deugd gehoort.
 Men spreekt daer niet dan van schinken /
 Van van zuppen / dan van dzinken /

Volli van zeer verschenben aerb
 Wind men daer heestyd's bergaerb.
 Van die deugdelijke gasten /
 Die niet weten van te vasten /
 Van de minste tot de meest /
 Maer z'houden van Bacchus-feeft.
 Van geduerig te doen tappen /
 Van te zwieren / achterklappen /
 Van oneerelyken pzet /
 Van elk een te zeggen quaed.
 Hoort hier Augustinus zeggen /
 En zyn' eygen saut' uytleggen /
 't Schaemde my te wezen wyf /
 't Zocht in onser opper-pyz.
 Maer voor de getrouwde lieben /
 Wat zond' moet'er niet geschieden /
 Als den man verteert het goet /
 Na zyn eygen vleesch en bloed?
 Daer wyf / kinder's zyn gezeten
 Zonder sileeren / zonder eten /
 In d'uytersten nood gesteld /
 Zelfs zonder een oortjen geid.
 Als men hem ziet deure steken
 Het gelwin van d'yn / vier welken
 In een bag zonoer vermaelt /
 Hoort hier van een doerbe zaelt' /
 Die niet en mag zyn verzwegen /
 Een man tot den dzanck genegen /
 Had ten huyze van een weerd
 Alles wat hy had / verteert:
 't Wyf heeft haer eens gaen vertoonen
 Daer hy zat met meer personen
 Van gelyke qualiteyt /
 Zy heeft hem dit voor-gelept /
 Met gekrysch en weenenb' oogen:
 Lieben man / hebt toch medoogen
 Met uw' kinder's; want wy staen
 Om van honger te vergaen.
 Den man die heeft op dit spreken
 Haer geslaegen en gesteken /
 Dat zy zo ter aerde viel
 Als een lichaem zonder ziel.
 Den geest zynde wat hernomen /
 Zy is stil nae huyg gekomen /
 Daer twee kinder's schier half doot /
 Schreeulden om een stukken brood:
 Zy in wanhope getreden /
 Heeft den hals hun afgesneden /

Zy zegd' beter zyt gy dood/
 Als sterben van honger's nood.
 Den man die komt t' huyg al tieren/
 Gelyk zyn dronkhaerd's manieren/
 Maer hy 't wyf duyft bloeken zegt/
 Dronk' hem op zyn bedde legt.
 Bezigt zynde niet te slaepen/
 Heeft hem stille gaen betraepen/
 En met 't zelfste mes dien tyd
 Zy den man den hals afshydt;
 En zy sprekelt van deze woorden:
 Gy zyt d'oorzaek' van d'ez' morden/
 En van deze breede daed.
 Daer naer heeft het Magistraet
 Kennisse van al gekregen/
 't Gen' de vrouwe niet heeft verzwagen;
 En van haer wierd recht gedaen.
 Dronkhaerd's/ spiegelt u hier aen.
 't Wil' nu schynen de gortynen/
 En de dronkhaerd's doen verschynen
 In 't gezicht van al de lier/
 Om hunn' werken aen te zien.
 Als vergaerder zyn de baezen/
 Men brengt by dozynen glazen/
 Groote/ kleyne/ die daer staen
 Als om een slag aen te gaen.
 Door eerst zy de minste grypen/
 Om de kele wat te sluypen/
 Nyt vreez' van door hier en wyn
 Al te haest verzaet te zyn.
 Maer wanneer dat zy beginnen
 Wat verwaerd te zyn van binnen/
 Van is 't/ brengt ons terstond op
 Troezen/ eenen grooten kop.
 Drooge spyze wordt geprezen/
 't bleesch moet wel gezouten wezen/
 En gepeperd wezen moet/
 't Gen' den doest verwelken doet.
 Zoo haest den pot is uytgebronsen/
 Hy word weder vol geschonsen/
 Van den wyf oft 't beste hier
 Dat men vind in het quartier.
 Het zyn d'alderfraeste mannen/
 Die wel zunberen de fiannen/
 En die niet veel drinken sijn
 Schynt te zyn geen eerlyk man.
 Alles gaet'er op een ruyten
 Men doet komen nieuwe sluyten/

Men dzint op de gezondheid
 Van des Konings Majesteit/
 Van de Princen/ van de Heeren/
 Die in 't edel hof verkeeren;
 Die de sluyt niet uyt en doet
 Word geslaegen in de boet'.
 En zyn het kerremis dagen/
 Men ziet han de eer opdraegen
 Men den heyligen Parroon;
 Wel is die niet wonder schoon?
 Zy schynen hem eer te geven/
 Die door basten/ maertig leven
 Heeft gebient zyn Heer en God/
 En volbaen aen zyn gebod.
 Zoetigheden loven maeten/
 Zy daerom den dronk niet laeten;
 Al word de spyz' weg-gedaen/
 Niemand en mag henen gaen.
 't Is/ haelt wyf/ alarm/ alarme/
 Brengt ons aen le baton d'arme.
 Wie is den stoff van den stryd?
 Wy en zyn nog niet verhyt.
 Tot den boord doet men hun schinken/
 Die een iber nyt moet dzinken/
 En daer word een man gekeld/
 Die den heer van iber telt.
 Daer en valt nimmer te zeuren/
 Ider moet zyn lot gebeuren;
 Roept/ ik sijn niet/ obercluyt;
 Men zal 't u doen dzinken uyt.
 En zoo gy maekt veel grillen/
 En betoont van niet te willen/
 Men zal openen uwe mond/
 En u ingieten terstond.
 Van licht'er hier een verslaegen/
 Gelyk om nae 't gza te draegen/
 Daer is een die eisen maekt/
 Daer een anderen die haest/
 Daer een die zig niet kan roeren/
 Die men nae zyn huyg moet voeren/
 Daer eenen die noch wilt gaen/
 Maer die niet kan rechte staen.
 Daer ziet gy een ander gaepen/
 Met den pot in d'hand al slaepen;
 Daer een die spreekt brembe tael/
 En die het breekt al te mael.
 Somma, het is dronkhaerd's feest/
 Ider een die is de beste;

Eenem boeck die waer te saken /
 Om te schryben dit alleen.
 Den veld-slag die is geslegen /
 Ider heeft een wond' geliegen /
 En dit is een eere groot /
 Voor hem / die hun heeft genood.
 Die imand tot drank verwoelen /
 Cragt tot dronkenschap te trekken /
 Doet voor zeker een doobzond' /
 En syn' arme ziel' doortwond.
 Gy zult veel min quaed genieten /
 Van 't bier oft' wyn weg te gieten /
 Als te geven uwen vriend /
 Dat hem voor sinnen maer dient.
 Laest daer waere vrienden t' samen /
 Die by een van verre quamen /
 Welk hun wel vier uren lang /
 Schonken overbloed van drank /
 Zy willen hun dronkhe maken /
 In de limonaed' tot draeken;
 Doch een ander vriend dit zag /
 Zeyde dit niet syn en mag.
 Dug nam hy de volle houe /
 En smeet die met voete omme /
 Water stort dit kostlyk nat /
 Als dat 't my zoud' maken zat.
 Dien man leerd' het drinken laeten /
 En de dronkenschap te haeten /
 Dug 't yn oud oft' jong gezet /
 Moet haer breezen gelijc d' hel.
 En gy mocht tegen betaemen /
 Niemand opt tot drinken praemen /
 En al is 't dat'er syn veel /
 Zou genegen voor de heel;
 Die het voor geen' zond' en agten /
 Nochtang moet u daer van wachten /
 En zoo gy dat niet en doet /
 Gy door eeuw'g hantzen moet.
 Want hoe veel doet niet het drinken /
 Door den tyd ten grabe zinken /
 Van die heele nachten lang /
 Zitten op den brede bank.
 Vele dronkheers syn gezeten /
 Van 's avonds tot 's abonds om t' eten /
 En van 's abonds tot den dag /
 Meer drinkend' als 't hert vermag.
 Nictgemergeld / drong als stikken /
 En zoo van den drank getrokken /

Dat yn quaelyk konnen gaen /
 En op hunne beenen staen
 Die geen schaemte noch en hebben /
 Maer hun kalle maeger hebben /
 Van te drinken bier en wyn /
 Om wie dat zal meester syn.
 Alsdan danssen / alsdan springen /
 Hoerery' en ander dingen /
 Twisten / zomtyds een moord /
 Zoo men in veel plaetsen hoozt.
 't Minste dat'er van kan komen /
 Is te liggen als een stommen /
 En tot 's anderdags by noen /
 Eenem wyzer rond te doen.
 Maer veel die den drank beminnen /
 En zetten daer op hun zinnen /
 Hebben bzeugd en groot plaesier /
 Wanneer yn / door wyn oft bier /
 Iemand konnen dronkhe maelien /
 Men zegt zoo yn 't niet geraeken /
 Dat ik ben een gierig mensch /
 Geest ik niet na hunnen wensch.
 Dat is gaen verkeerde wegen /
 En den duyvel syn genegen /
 In de plaetse van 't gebod /
 Te volzengen van ulu God.
 Veel praemen tot groote teugen /
 Drinkende gelijc de zeugen /
 Wie is 't die een armen man
 Zoud' beschenken met een' kann'?
 Oft' een eniel stuyver geven /
 Daer yn zoo baldaedig leven /
 Daer zoo veel is uytgestoet /
 Ja / als weg gesmeten word.
 In de alderjongste dagen
 Zal God rekeninge haegen /
 Van al 't gen' gy hebt verteset /
 En onnuttelijk versmeert.
 Van te drinken buyten maeten /
 Van al de gehoeden zaeten /
 Dikwils by / zes dagen lang /
 Tot gy waert van drinken hant.
 En u met de hand moest lyden /
 En nochtang niet w' de schegden /
 Tot de schaypraeg was geruynd
 En den helder uyt geschuynd.
 Ik zegg' / gy moet u begeben
 Tot een stil en sober leven;

De dood liever onderstaet/
 Mij te drinken buntten maet.
 't Hop' door Gods barmhertigheden/
 Dat gy zult inzien de reben/
 Doogen zult ten Hemel slaen
 En den rechten weg ingaen.

Duyvel.

Den duyvel die is niet een zier,
 Den duyvel die is meer een mier;
 Als gy in 't eerst hem wederstaet,
 Als hy u brengen wilt tot quaed;
 Maer zoo gy hem niet tegenstryd,
 Hy word een leeuw in korten tyd,
 Die zal u brengen tot den val,
 En vreedelyk vernielen zal.
 De kleynen vossen doet men dood,
 Uyt vreeze van te worden groot.

Duyvelrye.

Kind, het zyn vervloekte zaeken,
 Met den duyvel kennis maeken,
 Die beloft een goed plaizier,
 Voor het pyn'lyk eeuwig vier:

Edel.

DEn waerachtigen edeldom,
 Trekt uyt de deugd haer rechten rom;
 Hy die anders verheven leeft,
 't Is de fortuyn die het geeft.
 Den edeldom van anders bloed,
 U geenzins edel wezen doet;
 Door daeden kloek, door eerbaerheyd,
 U zelfs den edeldom bereyd.

Een.

Een God, een Doopsel, een Geloof,
 Een waere Kerk', oft hellen-roof.

Eeren zyne Ouders.

Kind/ gy zult uw' Ouders eeren
 Volgens het gebod des Heeren.

Met Woorden.

Vader en Moeder zult aanspreken,
 Met zeer vriendelyke trucken,
 Wanneer gy wilt vraegen ied,
 Dat met eerbaerheyd geschied.

Daerom zult gy niet verkeeren,
 Met die quaede konsten leeren,
 Met waarzeggers, die geraen,
 Hoe't zal met den mensch vergaen.
 Met die u zullen gerieven,
 Van billietjers ofte brieven,
 Waer door loot, kruid, mes oft zweird,
 In den kryg noch elders deirt,
 Met die eenig quaed aflezen,
 En van kooris oft' ziek' genezen,
 Met hem, die den duyvel dient,
 Zegt Adieu aan zulk een vriend.
 God den Heer die is almachtig,
 Maer den duyvel leugenachtig,
 't Gene God beloft geschied;
 Maer dit doet den duyvel niet.
 Hy beloft u wonder dingen,
 Die hy niet en zal volbrengen,
 Zoo gy ontfangt eenig zoet,
 Duystmael het betaalen moet.
 En laet den moed niet verslounen,
 Stelt in God al uw betrouwen,
 't Zy in droefheyd, zwaere pyn,
 Hy zal u behulpig zyn.

E

't Is geheel tegen betaemen,
 Dat gy zult uw Ouders naemen,
 Gy my dit, oft dat my geeft,
 Niet zoo bot oft' onbeleefd.
 Men spreekt zoo aen de soldaeten,
 Aen de kinders op de straeten,
 Zegt, Vader, zoo 't u beliest,
 'k Wensch daer van te zyn geriest.
 Zult niet spreken bot alleen,
 Maer luttel woorden oft' geen;
 Hoort dees lesse die u past,
 Wat u Salomon belast.
 Men zal een kind twee maal vraegen,
 Eer hy 't spreken zal gewaegen,
 En spreekt niet veel, zonderling
 In 't by-zyn der ouderling.
 Eertyds de Grieken om reden,
 Dedden hunn' kinders besteden,
 Ter school van Pitagoras,
 Die een vernuft Meester was.
 Die hun de twee eerste jaeren,
 Leerde zwijgen naer 't verklaeren:

*D'Oulers mogen zeggen doch,
Vond men zulk een' Meester noch.
Doet een Koning zyn mond open,
Princen zyn met vreez' bekropen;
Geeft men Koningen dees eer,
D'Ouders die verdienen meer.
Maer eylaes! 't is te beklagen,
Dat menig kind tot mishagen,
Zyn Ouders niet draegt respect,
Maer beschimpt, bespot, begekt.
En voor hun niet willen zwijgen,
Of zy goed vermaning' krygen,
Ja, die in het openbaer,
Hun misagten verr' en naer,
En toe-naemen durven geven;
Kind, neemt aen een ander leven,
Of gy gaet alzo van hier
Nae 't verslindend eeuw'g vier.*

Met Werken.

Kinders, zult voorzichtig merken,
Te bewyzen eer met werken,
D'Ouders: Aristoteles
Geeft ulieden een goed less'
Twee zaeken te overwegen,
Als'er u komt imand tegen,
Zult weynig van zyden gaen,
Plaetse maeken op de baen;
Gy zult ider in't ontmoeten,
In het uyt- en ingaen groeten,
Al neer-buygen zeer beleeft,
D'handen kussen die niet geeft.
Het is een oneer te weten,
Dat een kind blyft neer-gezetten,
Wanneer d'Ouders komen in,
In't passeeren noch veel min.
Eertyds d'inwoonders van Roomen
Hebben dit zeer hoog genomen,
Had een kind niet opgestaen,
Als een oud man quam gezaen:
't Was een straffe van het leven,
Voor die had dees faut bedreven;
Was die eer voor d'oude liën,
Wat moet d'Ouders niet geschiën?
't Was een vreugd en een behaagen,
Dat d'Ouders hun kinders zagen:
Groot en kleyn zoo wel geleerd,
En van hun te recht geëerd.

Maer veel of d'Ouders passeeren,
Voor hun gaen of wederkeeren,
Noyt en weiren zy den hoed,
Met een zeer beleefden groet.
Dezen lof moet ik verkonden,
In den edeldom gevonden,
Daer meest al, ja kinders groot,
Loopen met den hoofde bloot.
En op dees manier' om t'eten,
Aen de tafel zyn gezeten,
Deze goed' gewoonten al
Een fraey kind volbrengen zal.
Tot dees reden zal noch strekken,
Noyt tot slaepen te vertrekken,
Voor de Benedictie is
Gevraegt met eerbiedenis.
En al zyt gy oud van jaeren,
Dit moet u geen schaemte baeren,
Zoo den wyzen Man ons zeyd,
Daer in groote sterkte leyd.

Met alle Verduldigheyd.

Heeft uw Vader byemde grillen/
Die qualijk by-nae en stillen/
Doet hy alle zack' verhoerd/
Hy moet nochtang zyn geëerd.
Zoo gy hoor al uw bedryben/
D'Ouders niet en hooft als ligben/
Coont daerom geen treur aenschyn/
Maer gy moet verbulbig zyn.
Is uw' Moeder hard van wezen/
Zy en moet niet zyn misprezen/
Spreekt zy straf en zonder grond/
Zwygt/ en antwoord niet terstond.
Krygt gy zonder reden slagen/
En goet het niet elders klagen/
Noch geen tegenstand en bied/
Wyd 't onrecht dat u geschied.
Hier toe moest u eerst bewegen/
Dat gy hebt geweest bedrogen/
Negen maenden min of meer/
In haer lichaem wonder teer.
Denkt met wat smert en bezwaeren/
Dat zy u dan quam te baeren/
Hoe zy menig dag en nacht/
Heeft in onrust overbzagt.
Wat tyd zy niet heeft versleten/
By u aen de lueg' gezeten/

Hoe proet dat was den arbeid /
 In 't maessen u' bunnigheyd.
 Eerst eens op de moeghigheiden /
 Die nu voor u heeft geleiden /
 Oft zal u maeken berend /
 Tot alle verblijghen.
 Maet bezonder / 300 ik gisse /
 In d'eerdinge meest misen
 Kinders die van kleyn geslacht /
 Hoog in eeren zijn geslacht.
 Schynt als nu zijn ryk verheben /
 Geen respect en moeten geben /
 Men hun Ouders / die door nood
 Moeten werken voor hun brood.
 Deel door rijkdommen in eeren /
 Die met groter volk verheeren /
 Als m'gna arme Ouders naemt /
 Zijn tot een de ziel beschaemt.
 Die zijn voor hun Ouders schaemen /
 Die verdienen laster / bleemen /
 En beschaemt te zijn gemaakt
 Als het laatste oordeel naekt.
 God van hemel / 300 van weiden /
 En was hier beschaemt t'aenbeiden
 Joseph voor zijn Doester-baer /
 Een timmerman voortwaer.
 En Maria uitgelezen /
 Die zijn Moeder moeste wezen /
 Welk is een exempel goed /
 Hoe g'uw Ouders eeren moet.

Berzucht.

Berzucht doet veel huizen schenden,
 Menig mensch komt in ellenden,
 Door den schyn van ied te zyn,
 Berzucht is een zoet fenyn.
 Groote prechten, hooge staeten,
 Naermaels aen den mensch niet baeten,
 Veel die klimmen boven al,
 Tot hun ongeluk en val.

Eeuwigheyd.

Dat d'aerde-bol, zee, alle-mael,
 Verkeerd waer in een berg van stael,
 En zoo in hoogd' waer opgemaakt,
 Dat zynen top den Hemel rackt,
 En dat'er alle duyzend jaer,
 Van God een duyf gezonden waer,
 Om te gaen vryven met haar seert,
 Tot deren berg versleten werd.

Wie zegt'er van de menschen al,
 Dat dien berg eens verslyten zal?
 't Kan zyn: en den tyd zal vergaen,
 Maer d'eeuwigheyd zal blyven staen.
 Daerom, o mensch! verfoeyt het quaed,
 Omhelst de deugd, eer 't is te laet;
 Want eeuwig moet uw ziel in pyn,
 Of eeuwig eens in vreugden zyn.

Engelen.

Door de Engelen na wenschen,
 Is veel goed geschied aen menschen:
 Loth uyt Sodoma weg gaet,
 Door des engels goeden raed.
 Den Engel in de woestyne,
 Vertrooft Agar in de pyne,
 Door den Engel, Abraham
 't Leven niet van Isa'c nam.
 Den Engel gaf zyn bystande,
 Tegen Gedeons vyanden,
 Door d'Engels Sennacheib
 Is gekomen in de klip.
 De dry kinders den Heer loven,
 In de vlammen van den oven,
 Want den Engel hun bystaet,
 En bevryd van alle quaed.
 D'Engelen den mensch verblyden,
 In benouwdheyd en in lyden,
 Zy helpen hun in den nood,
 Meest in de ure van de dood.
 Zy bevryden ons van zonden;
 En wanneer wy zyn bevonden,
 Aen ons arme ziel bevlakt,
 Wy worden door hun verwekt,
 Om ons tot den Heer te keeren;
 Zy den weg der deugden leeren,
 De traenen der zondaers zyn,
 Door de Engels goeden wyn.
 Ons gebeden alle d'gen,
 En deugden aen God opdraegen,
 En daer God is, is hun geest,
 Daer is 't altyd blyde feest.
 Vraegt hun hulpe t'aller uren,
 U en zal geen quaed gebeuren;
 Want tot onze zaligheyd
 Is al hun genegendheyd.

Ezel.

D'ezels moeten pakken draegen,
 Harde stooten, zwaere slagen,

Eyers.

Wanneer gy moet eyers eten,
 Dit is dienlig om te weten,
 Gy een mes gebruyken moet,
 Waer med' gy die open doet.
 Met de vingers schoone maeken,
 Dit zyn geheel plumpe zaeken,
 En de schaele in het huys
 Werpen is ook een abuys.
 Moet op uw taillioor die leggen,
 Dan en valt'er niet te zeggen,
 Tracht te wazen net altyd,
 Wanneer gy aen tafel zyt.

Faeme.

Kind / draegt 300' voor een goed' faeme /
 Kind / draegt 300' voor een goed' naeme /
 Meer als voor veel geld en goed /
 Dat men al verlaeten moet;
 Menig duyzend zijn begeben /
 Maer hun faem blyft eeuwig leven /
 Strijdt zoo lang nu leeft op aerd' /
 Op dat nu uw faem bewaert.

Flatteeren.

Kind / Sobacht u van te flatteeren /
 Of van te vaegen de mout /
 Spreekt recht uyt / gy zult passeeren
 Door xerscheindig en getrouwb.

Fortuyn.

Kind / de fortun die is van glab /
 Zy draeyt en keert geveldig rab /
 En vbannet zy ten hoogsten schynt /
 Zy breekt als riet door sellen vbind;
 Niemand gelukkig voor zijn d'od /
 Daerom en agt u niet te groot.
 Beden Laedheer / morgen staet /
 Beden dienaar / morgen staet /
 Beden arm / en morgen velt /
 Beden frie en morgen velt!
 't is zoo de fortun draeyt /
 En met alle vbinden vbaeyt.

Fruyt.

Noyt en plant men de fruyt-boomen,
 Als om vruchten van te komen,
 Om dat zoo den graegen lust,
 Van den mensch word uytgeblust.
 Anders men zout die niet snoeyen,
 En niet zorgen voor het groeyen,
 Of de vrucht is rijp of groen,
 Om in tyden af te doen.
 Maer men moet hem niet vergeten,
 Van door lust te veel te eten,
 Is'er fruyt in overvloed,
 Men dit maetig eten moet.
 Men vind menig dertel jongen,
 In zyn schoenen onbedwongen,
 Die op haeken nae het fruyt,
 Als nae 't water eenen puyd.
 Waer zy gaen of zyn gezeten,
 Het is altyd schranzen, eten,
 Of in huys, of wel op straat,
 D'hand gelyk een schiet spoel.
 Zy en agten niet dit gekken,
 Dat men hun noemt blauwe be.
 Zy zyn niet beschaemt te si
 Wit gelyk een mooriaen.
 En al is 't dat duyzend worme.
 Gansch hun vleesch en bloed verstormen,
 Dat'er overblyft alleen
 Maer het kaele vel en been.
 Zy kunnen hun niet bestieren
 Van 't ontmaetig fruytenieren,
 Tot dat onderzinkt de schuyt,
 En zoo laeten hunne huyd.

*Appels, noten ende peiren,
Niet alleen de stem en deiren,
Maer 't is zeker een finyn,
Voor die kort van borste zyn.
'T is een peste voor de maege,
En veel het te laet beklagen,*

*Als de medecyne niet
Hun kan helpen uyt 't verdriet.
Daerom zult veel fruyten haeten,
Meest die u niet konnen baeten,
Door een appel heeft ons al
Gebragt Adam in den val.*

G

Gaen.

Kind, gaet niet al spertel-billen,
Noch al maeken vremde grillen,
Houd een gemanierden stap,
Niet te zeer, noch niet te slap.
Gaet gy met ander perfoonen,
Zult u mannelyk betoonen,
Zonder loopen hier en daer,
Of gy met uw speel-volk waer.
Zoo gy passeert langs de straeten,
En vind van uw medemaeten,
Gy zult hun niet spreken aen,
Maer zoetjens uw wegen gaen.
Zonder zingen, zonder springen,
Of uw lichaem krom te vringen,
Zonder u te draeyen rond,
Gelyk nae zyn seiert den hond.

Gaepen.

'T is slecht te gaen geheel uren,
Dan voor d'een en d'ander deuren,
Nu voor eene bakkerye,
Of wiukel van specerye.

Gebieden.

Kind, wacht u van te gebieden,
Bezonderlyk oude lieden;
En al zyn zy arm van goed,
Daerom niet gebieden moet.
Eert altyd de gryze hairen,
Gy weet niet hoe gy zult vaeren,
Peyst dat gy een ouden man,
En in armoed wezen kan.

Gedachtig zyn.

*Kind! hem niet licht vergeten moet!
Den wtelken u groot wteldadt doet!
Maer 't gen' een ander heeft gedaen!
Dat moet haest uyt vrb zinnen gaen!
En 't quaed dat aen u is geschied!
Dat en mogt gy op verzen niet.*

Gehoorzaamheyd.

Een kind dat zal na betaemen,
Vader, Moeder gehoorzaemen,
D'eerste eer geven aen God,
'T is een algemeyn gebod.
Dees kinders den Heer behaegen,
Die hun Ouders dienst toedraegen,
Die zyn d'Ouders onderdaen,
Zonder eenig tegen staen.
Christus die quam hier beneden,
Om zyns Vaders wil getreden,
En verdient des Hemels Hof,
Dit dient u voor waere stof.
Hier uyt kont gy ligtlyk leeren,
Dat dit is 't gebod des Heere,
Paulus zegt ten allen tyd,
Uw Ouders gehoorzaam zyt.
Of zy zullen 't dier betaalen,
Die hier tegen zullen faelen,
Te weten in zaeken groot,
Met de straffe van de dood.
Zoo gy vraegt, waer in ten dezen
Zy moeten gehoorzaam wezen?
Den Apostel geeft dees leer,
In alles; maer in den Heer.
Dit is, 'ten moet niet geschieden,
Zoo de Ouders quaed gebieden,
Kend hem voor uw Vader niet,
Die u quaed te doen gebied.
Behalvens dit stuk alleene,
In wat zaeken, groote en kleene,
Moet gy vlytig en bereyd
Zyn tot alle g'hoorzaamheyd.
Het zy dat zy u beveelen
Met geen quanterye te speelen,
Te verquisten eenig geld,
'T huys te zyn op d'uer gesteld.
Niet te vloeken of te zweiren,
Niet in d'herbergen te teiren,
Niet te loopen 's avonds laet,
Zonder oorlof achter straet.

Niemand in het huys te brengen,
Met een woord in alle dingen,
Moet gy wezen gehoorzaam,
Of 't van Christus zelve quam.

Geld.

Wat de geld-liefd' doet bedryven,
Men zoud' duyzend boeken schryven,
Wat de geld-liefd' heeft gedaen,
'T en kan noyt beschreven staen.

Wat de geld-liefd' houdt verholen,
Wat de geld-liefde doet dolen,
Wie door haere wonder kracht
Word verheven en veragt.

D'hoogste Vorsten, Officieren,
Hun vergulde wapens vieren,
Door de geld-liefde gejaegt,
Menig lyf en ziele waegt:

Menige door geld-liefd' dwaelen,
Menige ter helle daelen,
Door bedriegen en verraên,
Die eeuwig nae Judas gaen.

Dwaeze geld-zucht, dwaeze zinnen;
God zorgt voor die hem beminnen,
Agt de deugd voor geld en goed,
Die de ziele leven doet.

Zult uyt liefde noyt van schyven,
Onrechtveirdigheyd bedryven;
Op beloft' van geld en goed,
Niemand ongelyk en doet.

Wacht u van het gierig spaeren,
Van meer en meer te vergaeren,
Dat gy niet op 't laest den God
Maekt van uw verspaerden pot.

Vele 's morgens voor het lezen,
Ziet men hun in lusten wezen,
En het rust-nemende geld,
Moet dry, vier mael zyn herteld.

Naer den noen, 's avonds naer eten
Zyn noch eens daer by gezeten,
Kind, het geld zoo niet en agt,
Stelt dees liefd' nyt uw gedacht.

Hebt gy eenig geld bezyden,
Doet den armen mensch verblyden,
Geest met toegenegen zin,
'T zal u dobbel komen in.

Geleerdheyd.

Kind / leerd in uw jonge dagen /
Of gy zult het eens beliaegen /

Want hy die wel is geleerd /
Die word over al geëert.
Is van ier aengetrokken /
Door hem zyn de beste brotsien /
Of hy arm is hael of rijk /
Word geprezen al gelyk.
Aber zal hem d'hand toetsien /
En tot zynen voorbeeld spreken /
Daer een traeg en lompig kind
Hem van al verlaeten vind.

Gelooven.

Geloof in God, en zyne Kerk,
En ruymt noyt uyt het wa-re perk,
Verfoeyt de quade scten al
En die quaed' leering geren zal.

Gemeynzaemheyd.

Noch met dochters, noch met vrouwen,
Zal jongmans gezelschap houwen;
Die zyn eerbaer in den schyn,
Konnen wezen vol fenyn.

Hun eer niet te nae gesproken,
'T vuur in d'afschien is gedokken,
Hy licht de gevaeren vind,
Die de gevaeren bemind.

Ik zeg, met hun daossen, springen,
Zoete nieuwe deuntjens zingen,
Speelijens speelen van de jeugd,
Gy daer van u wachten meugd.

Ik en wil hier niet verhaelen,
Hun bedrog, listen en quaelen,
Waer door menig eerbaer hert,
Tot den grond geschonden werd.

Daer van zal ik stille zwigen,
'K zoud' te veel materie krygen,
Zomtyds opspraak en verwyt,
'K laet die tot een ander tyd.

Gezelschap.

'T is oneerelyk bevonden,
Als gy ergens zyt gevonden
In eenig gezelschap groot,
Daer uw vrienden zyn genood,

Van terstond met het intreden,
Hun te roepen deze raden,
Cozyns, ik ben uw' dienaar,
'K wensch u goeden dag te gaer.

Maer gy moet u stil beneven
Tot by hunne plaats begeben,

En met eeren hun beleest
 Uw verzoek te kennen geeft.
 Komt men u een stoel te zetten,
 Zult hier op voorzichtig letten,
 Dat gy daer geen hand aen slaet,
 Waer van dat een ander gaet.
 Maer vraegt oorlof, zit bezyden,
 Bovendien gy moet u myden,
 Van in 't spreken 't allen keer,
 Te zeggen, Joffrouw, Mynheer.
 Van op geld en goed te roemen,
 Zult ook niet uw' Ouders noemen,
 Met de tytels van hun slaet,
 Want zulks tegen reden gaet.

Quaed Gezelschap.

Zult met kinders noyt verkeeren/
 Die u quaed manieren leeren/
 Men die spreken onbeloest/
 Geen gehoor/ noch spraekie geeft;
 Pronktaerdg/ onbeschaefde liden/
 Zult gy als be pesten blieden/
 Met geen kinderen vergaert/
 Als zy zijn van quaeden aerb.

Gezondheyd.

Die geen gred' gezondheid heeft,
 Hy voorwaer elendig leeft,
 Daengenaemsten koelen wyn,
 Smaekt hem of het waer azyn.
 Zy en hebben geen plaizier,
 In het alderbeste bier,
 En hoe edel is de spys,
 Zy zyn in het eten rys,
 En wat lekkers dat men maekt,
 Daer en is niet dat hun smaekt,
 Dikwils is den overdaet,
 Oorzaek van dit quelling quaed.
 Die door eene dertelheyd,
 De jongheyd tot brassen leyd,
 En om te doen overlast,
 Tot den gay is van den mast.
 Veel die schynen kloek gesteld,
 Als zy maer en hebben geld,
 Zy en zien nae 't lichaem niet,
 En nae 't leed dat hun geschied.
 Dat doorwond hun arme ziel;
 Kind, of het aen u geviel,
 Van eens zoo te-zyn gewoont,
 Voor uwe gezondheid zongt.

Getrouwigheyd.

Zijt getrouwb in al uw handelen/
 Bond u van het stelen af/
 Dgt een ander goed niet raf.
 Zijt getrouwb in al uw vandelten.
 Die getrouwb is/ hy vermag
 Hem te loonen op den dag.
 Die getrouwb is/ is in eeren/
 En van allen mensch geagt/
 Of hy klein is van geslacht.
 Die getrouwb is mag verkeeren/
 Niet perjoenten hoog van staet/
 Daer d'ontrouwe zijn versnatt.
 Die getrouwb is/ vordt verheven/
 Op der aerden en hier naer/
 Dobbel loon krygt hy voorvater:
 D'ontrouwe te niet gedreven/
 Niet voor de getrouwbigheyd/
 Die den mensch in eeren leyd.

Getuyge.

Stuygt niet licht,, Zijt onderricht.
 Door gy ied zegt,, Of 't is oprecht.
 Of het is klater,, En zeker vater.
 Dit volk niet doet,, 'T en zij gy moet.
 'T en zij gevraegt,, 'T en zij men klaegt
 Van zwaerigheyd,, Daer veel aen leyd/
 Op dat gy niet,, Laet in verdriet.
 Oetemt raed/ voor daed,, Eer 't is te laet.

Geweir.

Kind, dit word u sterk bevolen,
 Handelt fuziek noch pistolen,
 Ander wapens, poeder, loot,
 Daer in ligt perykel groot.

Gewoonte.

Quaet' getwoonten moet gy myden/
 Zult kloekmoedig tegenstryden/
 En u zetten eene doet/
 Tot dat gy het anderz doet.

Gierigheyd.

O kind Gods! vlied de gierigheyd /
 Ze is d'hoogste onzaligheyd /
 Voedsel van onrechtveindigheyd /
 Die menig mensch ter hellen leyd.

G O D.

God is een vbesen voor gewis /
 Daer geen veranderinge in is /
 God is den Vader / Zoon en Geest /
 Die moet van ider zijn gezeest.
 Oryvuldig een / die t'al regiert /
 En na zyn eygen wils bestiert;
 Die door zyn vbesen Godelyke
 Vervult hemel en d'erdryk.
 Wan wie 't al komt / en zonder wien
 Dat niet kan roeren noch geschiem.

God zoeken.

God in een goed en zuiver hert /
 En regnen geest gebonden werb.
 Zoekt hem in liefde boven al /
 En uwe ziele leven zal.

God dienen.

Uyt uw hert, ziel en gedachten,
 Uyt uw zinnen ende krachten,
 Maekt u tot den Heer bereyd,
 Met een diep' oedmoedigheyd.
 Zult van uwe jongste dagen,
 Alles aen den Heer opdraegen,
 Bidden dat gy in de deugd,
 Zynen wil volbrengen meugt.
 Hy die volgt zyn eygen lusten,
 Zal noyt in den Heere rusten:
 Maer die alles God toezend,
 Zal bekomen goeden end.

Godvruchtigheyd.

Godvruchtigheyd is gelegen /
 In te zijn tot God genegen /
 En den Heer te roepen aen /
 Om zyn gratie t'ontfaen.
 In zyn wonderbaere werken /
 In zyn goetheyt te vermerken /
 Maer meest met een vast opzet
 In 't volbrengen van zyn wer.

Graf.

Voor dat gy de dood zult smaeken,
 Wilt met het graf kennais maeken,
 Als gy op het Kerk-hof gaet,
 Alwaer menig kruysken staet:
 Alwaer liggen veel doods beenen,
 Zegt voor een waerachtig meenen,
 Die nu staet heel fris en rood,
 Dit 's myn woon plaats naer de dood.
 Wat is het van Koning, Keyzer,
 Van een leeraer, boer of reyzer,
 Als wy zyn vergaen in slyk,
 D'een aen d'ander is gelyk.

Gramschap.

Ter geentz tyd,, Draegt haet of nyd /
 Zet zuyver recht,, In 't gen' gy zegt /
 Vlied gierigheyd,, Hooveindigheyd /
 Geen quaed voor goed,, Wob naesten doet /
 Maer goed voor quaed,, Welgd dezen kade;

Gram zyn.

Men vind kinders, 'tzyn juweelen,
 Om te kyven, en krakeelen,
 Om een niet, een enkel woord,
 Zyn zy gram en heel verstoord:
 'Tis ten eersten schoppen, smyten,
 Terstond grauw en blauw verwyten,
 Om 'tverleggen van een stok,
 Om het eten van een brok:
 Om een stoel maer te verstellen,
 Zullen zy maeken karellen,
 Om te zitten naest het vier,
 Maeken zy een groot getier.
 'Tgaet noch erger in het spelen,
 Men hoort daer met luyde kelen,
 Om het minst, gy lieg'er aen,
 En 'tis daer niet med' gedaen:
 Dan is 't roepen ende schreeuwen,
 Puer gelyk de katten meeuwen,
 'Tschoonste woord is siel en quant,
 Dat'er vliegt van allen kant:
 Dan vechten zy als soldaeten,
 Men scheurt krag, kleeren, krawaten,
 D'handen zyn gevlecht in 'thair,
 Of het dulle honden waer:
 D'een loopt met blouw' oogen henen,
 D'andere met blouwe schenen,

C 4

Den eenen verliest zyn hoed,
 D'ander krygt zyn neus vol bloed.
 En zoo men dan komt te vraegen,
 Waer uyt komt 't gevecht en slagen,
 Die is niemand die 't bescheet,
 En den rechten oorsprong weet.
 Van d'een d'ander te genaeken,
 Zullen zy tot vechten raeken,
 Zomtyds om een krieke steen,
 Konnen zy den buy niet scheen.
 Om een knikker, twee, dry noten,
 Om een druppel nats gegoten,
 Om een pruyme vyf of zes,
 Zal men uyttrekken het mes.
 Om een bloem, wat suyker-bollen,

Zullen zy een weke grollen,
 Oer is peys noch quytienis,
 Tot het quaed gebroken is.
 Kinderen, gy zyt bedrogen,
 Van wie hebt gy dit gezogen?
 Van wie dezen boozen aerd?
 Die u leydt ter hellen-waerd.
 Wilt gebruyken zoete woorden,
 Vlied den tweedragt en discorden,
 Spreekt beleefc malkand'ren aen,
 Met een vriendelyk vermaen.
 Band de hoosheyd, bitterheden,
 Schreeuwen, kyven tegen reden,
 God dreygt hun met d'hellche pyn,
 Die gram en vraekgierig zyn.

Haet.

NOyt onversaedlyken haet
 In 's herten grond verslyven laet,
 Vergeeft het quaed aen u misdaen,
 Eer dat gy zult te bedde gaen.
 Trekt uyt dien wortel tot den grond,
 Die 't lichaem en de ziel doorwond.

Handelen.

Een kind dat rechtveirdig handelt,
 En des Heerens weg bewandelt,
 'T en zal nimmermeer vergaen,
 Maer eeuwig in groente staen.

Handen.

Houd uwb handen in de vanden/
 Tot geen zacken die uytrekt/
 Waer door gy uwb ziel bevelst.
 Verbaert die alv vbeirde vanden/
 En die nimmermeer besmet/
 Tegen Gods Gebod en Wet.

Herberge.

Hindergh die ter herberg loopen/
 Gaen hun lys en ziel verhoopen/
 Die d'een voert in d'herberg doet/
 Welc woeden in d'helle moet.
 Maer dit schynt wat straf gesproken/
 Zyn d'herbergen helle stoten?
 Ik zegg' voor de hindergh/ja;
 Hooft hoe dat ik dit verstaet.
 Het is huyten recht en reden/

H

Dat hindergh ter herberg treden/
 Vader/Moeder dit verbied/
 Zoo dan hier in quaed geschied.
 't Geid dat zy aldaer verbzinken/
 Zonder eenig achterbenken/
 En het hier of bzandewyn/
 't moet van hun gestolen zyn.
 En 't geen zy aldaer verspelen/
 Moeten zy het ook niet stelen?
 Tegen dach en zonder nood/
 Klepne dieven worden groot.
 En wat is 't dat zy daer leeren/
 Moet in kerken te verkeren:
 Moet te gaen nae een Sermoen/
 Om na 's Heerens woord te doen.
 Moet by nae een Wisse hooren/
 Waer wel leeren toebast smooeren/
 Zinken tot het siele gat/
 Dat zy liggen dzonke en zat.
 Zweiren/bloeken/beestig sprekien/
 Een twist-vuur in 't huyz onsteken/
 Is dit niet den rechten staet/
 Waer door men ter helle gaet?
 Wel wie zal my wederleggen/
 Dat ik helle-stoten zeggen?
 Daer een eeregh mangh kind
 Zoo verbloelste leering vind.
 Om alzo in korte jaeren
 Weg met Charong boot te vaeren/
 Stierman zeker word den weerd/
 Die derg kinderen aenbeird.

Hertelyk.

Dat'er kinders zyn bevonden,
 Die men zegt te zyn als honden,
 Komt uyt gulzigheyd alleen,
 Die de honden is gemeen.
 Let op d'honden, als zy eten,
 Ied dat hun is toe gesmeten,
 Hoe zy die brok houden vast,
 Uyt vrees van te zyn verrast.
 Komt'er ander by geloopen,
 Of ontrent hun steirt gekropen,
 Zy rennen al grollen deur,
 Ergens achter haeg of muur:
 En zoo zy de brok vervolgen,
 Kan-ze niet zyn ingezwolgen,
 Liever vechten tot'er dood,
 Als laeten de brok in nood.
 Is'er a'ten buyten maeten,
 Zy en zullen 't niet verlaeten,
 Als wanneer een ander hond,
 Loert en draeyt gedurig rond.
 Of zullen een put gaen graeven,
 Om de rest te begraven,
 Men vind kinders arm en ryk,
 Die als d'honden doen gelyk.
 'T gen' zy hebben in hun handen,
 Is als vast gemaekt met banden,
 'T is al voor hun eygen keel,
 Tot een peir, of appel peel.
 Zoo een ander kind komt vraegen,
 Wat te geven na behaegen,
 'T is een houw, of 't is een suouw,
 Niemand die ied geven zou.
 Liever eten om te spyten,
 Ja, om hun zelfs te beschyten,
 Eer dat broeder, zuster, vriend,
 Van een broksken word gediend.
 Konnen zy het niet opknaegen,
 Zullen het te duyken draegen:
 'T kind dat eenen appel heeft,
 Den helst aen een ander geeft.
 Deelt uyt aen uw kameraeden,
 'T zy gezoden of gebraden,
 Confituren, suyker, fruyt,
 Noyt geen brood voor vrienden sluyt.
 Houd niet voor u eygen zelven,
 Het zyn giergaerds en helven,

Buyks-bewaarders, die zulks doen,
 Wilt veranderen van schoen.
 Zyt mild, minzaam en goedhertig,
 En den armen mensch berinhtertig,
 In het geven vreed noch taey,
 Zoo word gy geagt voor fraey.

Hypocriet.

En speelt noyt den Hypocryt,
 Toont hoe gy in't herte zyt,
 'T is bedriegelyk fenyn,
 Dobbel in het hert te zyn.

Hoed.

Kind / den hoed die de vlygheden /
 En de bottigheden dekt /
 Dient / om ider eerbaerheden
 Te beschuyzen / en respect.
 Eerst uwb Ouders moet gy leeren /
 Oiet door uwb hoed alleen /
 De nature kan u leeren /
 De grond-regels in 't gemeen.
 Alb gy inand zult ontmoeten /
 Den hoed moet zyn afgedaen /
 In 't aenspreken / in het groeten /
 Hy mag op uwb hoofd niet staen.
 In 't passeeren voor de lieden /
 Zoo terstond den hoed in d'hand /
 Gy zult hun ontet aanbieden /
 Blyft hy op uwb hoofd geplant.
 In gezelschap / in het eten /
 Of de houd is noch zoo groot /
 Waer gy staet / of zijt gezeten /
 Weest dan met uwb hoofd ontsloof.
 Dgt zoo arm / alb xpe personen /
 Zoo aen hooge alb leegen staen
 Moet gy beleefsheyd beloonen /
 Waer dat gy verkeert en gaet /
 Zult uwb hoed voor niemand spaeren /
 'T zy voor mindere alb zy zyn /

'T is voor jong of oud van jaeren /
Die de saemte niet vengd.

Hof.

Kind / wanneer gy zyt in hoven /
Peest niet om te stelen rooven /
Zyt gerust met 't geen gy ziet /
Peest niet om te plukken ied
'T is aen sugten / groetzel / bloemen /
Gy en moegt daer niet aen komen /
Deel min aen een schoone plant /
Om te steken die van kant.
'T meeste quade is gaeten maeken /
Om daer aen te lionnen raeken /
Want gy zyt maer eens betrapt /
Of van eenig mensch belapt;
Wie bissen zullen 't lyden /
Wie zal u daer van schryden?
Men zal zeggen het is recht /
'T is een boezen jongen snecht.
En daer naer men zal u houwen /
Gesteld onder de ravenwen /
Die van sielt eens heeft den naem /
Zal lang slyben in de saem.

Hoepels.

Kinders die met hoepels loopen /
Hebben half den velden aerd /
Als men hun kan schotenen loopen /
Die zijn gy hun niet gespatrd /
Tieren / schietenvten / ongebonden /
Zatzend' loopen achter straet /
Een eens gelyst de honden /
Zeker dit niet wel en staet:
Want een kind dat zulke zocht
Weel bemint / verloopt zyn jeugd /
En dlyft dikwyl in de vofheyd /
Sub dit spel niet veel en dengd.

Hinkelen.

Als men op een been zikt hinklen /
Men zoud' zeggen dat 't een mensch /
Die zig vilt of zal verminlen /
Kinders / wat is hier uw wensch?

Gy zyt immer recht geboren /
Sonder toefden uwe leen /
Dat gy niet en hebt verloxen /
Wilt gy daer zoo zot van sbeen.

Hoofdig.

Al de kinders van quade wilken /
Die verdienen op hun bissen /
Die om b'alderminste zaen
Staen heel stom en zonder spraek.
Die maer om een woord gesproken /
Zitten in een hoek geboken /
Met het aenzicht oerdenkt /
Of de leden uitgestrekt.
Of wel schrepen schier g'heel uren /
Dat het hooren de gebueren /
Of men schoone spreekt / of staet /
Dat het daerom niet en baet;
Maer zoo slyben in hun supken /
En hun yzillig hoofd gekupken /
Deze moeten een hermaen /
Wezen in hun bedd' gedaen.
Als gy komen van te ronken /
Als den moed wat is gezonken /
'T zal dan smaken noch zoo goed /
Als het van te booren doet.

Honger.

Wanneer dat een kind honger heeft,
Gemeynelyk 't is onbeleest:
Het staet en vryft, en krouwt, en kryt,
'T en geeft aen niemand geenen tyd,
Het eten kan niet zyn verbeyd,
'T moet wezen op de zill' geleyd:
Op dat het zonder ongeduld
Wel haest zyn ydel maeg vervuld;
Of Moeder bezig is of niet,
Het kind maer nae zyn honger ziet,
En 't zal niet wezen eer gerust,
Tot dat den honger word gebust.
Kind, dat en mag alzo niet gaen,
Verwacht tot Moeder heeft gedaen,
Zyt stil, gerust, houd goed' manier,
Gy zult voldaan zyn met plaasier.

Hooveirdigheyd.

Kind, en laet noyt de hooveirdye
In uw zin hebben heerschappye,

Want het is zeker dat daer uyt,
 't Begin van uw verderving spruyt.
 Dit is een leering waer en schoon,
 Die Tobias gaf aen zyn Zoon:
 Waer op komt gy dan draegen roem?
 Gy zyt een plant, een teere bloem,
 Die d'een ur' schoon in 't bloeyen staet,
 En in een oogenblik vergaet.

Hope.

Hopt in den Heer, en deugden doet,
 Dees zacken die zyn samen goed;
 Want die niet doet dat God gebied,
 Zal smaeken zyn beloften niet.
 Hierom den Wyzen-man wel zeyd,
 Verlaet uw onrechtveirdigheyd.

Jaegen.

Die broeg uitgaen om te jaegen/
 Zullen 't broeg of laet brilaegen/
 Als hun beenen en teer lyf
 Worden zwaak/ van loopen styf.
 't Is een Sombacht kleggen van eeren/
 Dan voor Princen/ Graven/ Heeren/
 Daar die edel zyn van Bloed/
 Maagtig ryk in geld en goed.
 Want voor Maegers hun dag huereu/
 Hun broek en kassakke scheureu/
 Achterlaeten een paet schoen/
 Dit is 't boordeel dat zy doen.
 Loopen zomtyds als de hinden/
 Door sneeuw/ hagel/ water/ winden/
 Om su p/ haer/ patryg/ konyn/
 Zomtyds buyl als verheng zyn.
 't Hupg komen met ydel maegen/
 Een brood/ een stuk vleesch opknaegen/
 En daer op een litte bier/
 Met een dobbel hout aen 't bier/
 Kind/ wilt 't jaegen niet beminnen/
 Gy ziet wat'er is te winnen.

Kaerten.

Het kaarte-spel // Jonge gezel/
 Men u verbied;
 Want menig man // Sie komt datx van
 In groof verdrieth.

En hopt in Gods Bermhertigheyd,
 Ook in d'eeuwige zaligheyd,
 Om te leven voor d'eeuwigheyd.

Huys.

Kind, wanneer gy t'huys blyven moet,
 Aen uw' Ouders gebod voldoet,
 En zonder eenig tegenstaen,
 Doet bly wat'er moet zyn gedaen
 Het is een grooten deugeniet,
 Die zottjens uyt hun' oogen vliet.
 Zulk eenen die verdient de straf,
 Van fraey gespel; te zyn broek af,
 En boven dien te zyn verklaerd,
 Zonder eten te bedde waerd.

I.

't Is t'hupg beter op den heirt/
 Dan alsoo zyn goet verteirt.

Inbyr.

't Geen d'Ouders geven in 't inbyr,
 Daer med' willig te vreden zyt.
 Zonder te maeken nieuwen heesch,
 Van toe-spyz, appels, peiren, vleesch,
 Ontfangt in dank al wat men geeft;
 Of anders gy zyt onbeleefd.
 Loopt niet 't een huys uyt, 't ander in,
 Hier om een brok, daer om een vin',
 Zoo dat gy zeer licht voor den noen,
 Kont zes of zeven inbyts doen.

Inslokken.

Kinders, wagt u van de brokken
 Ook zoo gulzig in te slokken,
 Knauwt uw spyze, dies gy meugd
 Daer van hebben groote deugd.
 Slokken is eygen aen 't ve ken,
 Of aen d'aepen, zoo wy merken;
 Kind, zoo gy wilt zyn gezond,
 Eet zoo zeegbaer als gy kond.

K.

Kammen.

Een kind dat moet alle dagen
 Een kam in zyn beurse dragen/
 En zeer neerstig kammen uyt
 Het quaed-doende luyze-kruid.

Doorders gy moet hier op letten /
 Van uw hair g'heel niet te zetten /
 Dat men zomtyds niet geloofst /
 Dat gy hebt een steppen-hoofd.
 Doet het jaerlyk by hier tyden /
 In 't wasfen der maene snyden /
 't Is door een kind een rieraed /
 Als zyn hair wel effen staet.

Klaegen.

Gy zult noyt in uwe dagen
 Van Vader of Moeder klaegen,
 Dat zy vreed zyn en te quaed,
 't Zwijgen is den besten raed.
 Hun gebreken en hun vlekken,
 Moet gy stillekens bedekken,
 En al lyd gy hongers nood,
 Staet hun by tot in de dood.
 Woont gy uyt in verre paelen,
 Om te leeren vrende taalen,
 En lyd gy wat groot verdriet,
 En klaegt het uw Ouders niet.

Kleederen.

Een kind van zyn jonge dagen
 Mag na zyn staet kleeren draegen
 Volgens de costum van 't land,
 't Gen' men doet ten allen kant.
 Maer men moet van d'eerste tyden,
 De hooftedigheid wat meyden,
 Dat'er niet een mensch en praet,
 Dat het buyten schreve gaet.
 Ziet niet boven noch beveden,
 Noch ronds-omme uwe leden,
 Want 't zoud' wezen op 't fatsoen,
 G'lyk simmen en pauwen doen.
 En gy moet voorzichtig letten
 Noyt uw kleeren te besmetten,
 Altyd neirflijg gaede staet,
 Of alles wel effen staet.
 Zonder met den hoed te smyten,
 Die haest zal genoeg verslyten,
 Of te flidderen op 't zet,
 Waer door men het broeksken wet.
 Zonder in 't spel of wat zaken
 Als een zwyn u vuyl te maeken
 Zonder zyn neus of het zweet,
 Af te vaegen aen zyn kleed.

Kegel-baene.

De Kegel baen dat is een spel,
 Niet goed voor jong of oud gezet,
 Alwaer den werper, zoo hy mist,
 Zyn, en veel anders geld verquist.
 Daerom zult daer ontrent niet gaen,
 Om op het werpen te geraen;
 Want niet een gaff van goeden schyn
 Wilt in dit spel gerekend zyn.

Kelder.

Kind, en maekt geen quade stappen,
 Zult niet liberaelyk tappen,
 Van het alderbeste nat,
 Als uw' Ouders zyn uyt stad.
 Zult met kannen noch met sloopen
 Niet buyten den huize loopen,
 Al zyt gy daer toe gevleyd.
 Dit hun stoutelyk ontzeyt.
 Want aen wie gy ied zult draegen,
 Konnen dit uw' Ouders klaegen,
 Als zy zullen zyn gekeerd,
 Wyzer moet gy zyn geleerd.

Kerke.

Als gy zult ter kerke wezen,
 Gy en zult niet luyde lezen,
 Dat het ider een verstaet,
 Want zulks tegen reden gaet.
 Ook met handen, lippen, kaeken,
 Wilt geen grootste geften maeken,
 Op dat u niemand verwyet,
 Dat gy zyt een Hypocryt.

Kerkhof.

Als gy gaet op een Kerkhof,
 Gy moet peyzen op de stof
 Waer van dat gy zyt gemaekt,
 En dat u de dood haest naekt;
 Haest de dooden word gelyk,
 Heden vleesch en morgen slyk,
 En zult zeggen ider reys,
 God geve de zielen peys.
 Dat gedacht is deugdelyk,
 En helpt ons tot 't Hemelryk.

Kermisse.

Kind, zyt gy ivers gebeden,
 Om ter kerremis te treden,
 Zoo dit niet is Vaders wil,
 Zyt gerust en houd u stil.

Zonder kryten en hervaege,
 Of 'is zeker gy krygt slagen,
 Maer zoo gy mogt mede gaen,
 Doet uw beste kleeren aen,
 Wacht u daer van quaed' manieren,
 Van te roepen, schreeuwen, ieren,
 Van te loopen hier en daer,
 Of gy ongebonden waer,
 Want gy zoud' op ander tyden,
 Niet meer mogen mede ryden,
 Die by vrende qualyk doet,
 Zeker hy t'huys blyven moet.

Key.

E zouden wezen byzind maeren/
 Dat'er geene keyaerds waeren
 In de stad van Popering;
 Daer de keyaerds zonderling
 Alle eer word toegeschreven/
 Waer den key ook word verzeven/
 Als van den heer Gubiaen/
 Den key zegen word ontfanen.
 Niet te min kinder by hoopen/
 Met den key in 't hoofd noch loopen/
 De gen' niet gesneeden zijn/
 Door de vzeze van de pyen.
 Verken hout kan veel bezynen/
 Maer niet voor den key te synen/
 T'synen heeft een meerder magt/
 En den zegen groot van kracht.
 Doch vermits veel wyze lieben/
 Geiren weten waer 't geschieden/
 En den grond van allemael/
 't zal hier doen een kort verhael.
 't maendaggs Popering' kerremisse/
 Het is een verwondernisse/
 Met wat pomp' dat men ziet gaen
 't Hoogmogenden Gubiaen.
 Hoyt zoo obergroot gerommel/
 Dat veroorzaekt menig trommel/
 Standaard/ vaendel en trompet/
 Alder een in roeren zet;
 Enen bock die is te kleine/
 Om zijn eer-tyels alleene/
 Zyne daeden/ 't groot gebied:
 Duppzend klerken schryben 't niet.
 Om te komen tot myn reden/
 Hy komt uit te peird gereden/

Op een lang gehoorend beest/
 Wie hem aenziet is bezeest.
 Zyne oogen moet men meyden;
 Want zy imands hert doorsnyden/
 Zyn kloest lichaem ende glanz/
 Overtiest de beste manz.
 Zyne kostelyke kleeren/
 Beelden uit zijn over-heeren/
 En veel meer de Habitent/
 Dan zijn groote Majesteit.
 Ook 't berchtersel van zyn' beeste/
 Is het raerste 't aldermeeste/
 Daer en is geen Potentaet/
 Die zoo opgetogen staet.
 Zyn pot-pzers daer zyn boeten
 Met gemak in rusten moeten/
 Die zijn na de konst gezocht/
 En in Persenland gezocht/
 Twee pot-sepels zijn de spooren/
 't heeft springt in oe locht daer vooren/
 En den byzdel van dat peird
 Is een schoonen langen strict.
 Daer hangt om de beest te eeren/
 En den rechten weg te leeren/
 Om te gaen niet in het buyl/
 Een lanteiren aen den myl.
 Maer dit mag ik niet vergeten/
 Is met 't hoofd nae 't zet gezeten/
 Zoo dat veel curieuse sien/
 Zyne poozt voor 't aenzicht zien.
 Daer hangt ook aen zyne leden
 Eene tasch zeer fraey gesneden/
 Waer in dat een Gube sler
 Pronkt gelijc een edel dier.
 Den key/ voor elst te aerschouwen/
 Ziet men met twee handen houden/
 Hy weegt honderd ponden zwaer/
 Het en schilt niet veel voorwaer;
 Tigt op een kussen van pluymen/
 Alder die moet blytig ruymen/
 Maer dat hy voor by gaen moet/
 En ook weiren zynen hoed.
 Rond om gaen zoo veel straffieren/
 Als in de locht vogels zwieren/
 Die niet houden hun gelet/
 Worden in de mynt gezet.
 Wie aenziet zijn wapen tuggen/
 Daer vaer terstond neder buggen/

Schudfels / bescijm / paelen lank /
 Houtmel-perzen / zweerden blank /
 Draegen zy in hunne handen /
 Handeliere van strog-handen /
 Aldet noch ander vzeind gewaeb /
 Dat tot hun bescherming staet.
 Het zijn kloek en strogbaer mannen /
 Om voor hunnen Heer te spannen /
 En te waegen lys en goed /
 Meest daer men niet bechten moet.
 Alle eer ziet men hun bieden /
 Van d'inwoonderg / vzeinde lieden /
 Geen hoe edel zelfs van bloed /
 Of zy vallen hem te voet.
 Het suphaeden / goede wyuen /
 Ziet men iber een verschynen /
 Maer zoo wie hem glazen geest /
 Heeft daer van de stukken heest.
 Het geen glazen wilt hy bzincken /
 In zout vaten moet men schinken /
 Die pots / handelaer in stof /
 Die verbroeden kan zijn lof.
 Supher schinkt men in zijn handen /
 Niet by ponden / maer by manden /
 't geen hy op de straeten goeyd /
 En aen duyzend kinderz stroeyd.
 Waunen met hun wyfs by hoopen /
 Homen om salaez geloopen /
 Hoopen met een groot gekryt /
 Om hun lieu te worden geyt.
 Wyfs ook die hun mannen draegen /
 Om hulp en genade draegen /
 Zy en geben om geen kost /
 Konnen zy weezen verlost.
 Daer ziet gy zoo gzoote liepen /
 Die niet uyt en willen schepen /
 De welk / het moet zijn geloofd /
 Zijn een puke diep in 't hoofd.
 Half vol wassen / die maer groeyen /
 Andere die nog zijn in 't bloeyen /
 Andere die jongen bzoen /
 Niet een van gelnst satsoen.
 Oren heeft wortelz die uytspuuten /
 Dat zy 't hoofd verlooopen bunt /
 Ander daer geen instrument /
 Qualst homen kan ontrent.
 Deel by nacht hun maer vertoogen /
 Deel ziet men by dag' voor oogen /

Deel die klegz zijn in den schyn /
 Die half afgebroken zijn.
 Deel die staen om uyt te vallen /
 Millioenen van getallen /
 Die / naer 't suppen is gedaen /
 Zonder key kop henen gaen.
 Daer 's een sup-steen ook na wenschen /
 Men sluyt alderhande menschen /
 Die wat scherp van heerssens zijn /
 Advocat en Praetizun.
 Principael ogy liante hoeren /
 Te sijn om den ploeg te booren /
 Inkte kokers wat te wyfs /
 Sluyt men om een klegge pyfs.
 Aldan valt'er niet te gzezen /
 Of Heer Grog' zoud' toornig wezen /
 Na zoo wie maer gzinmich lacht /
 Word verstoeten en veragt.
 Die zijn wetten niet en bieren /
 Band hy buntten zijn banieren /
 Daer is nimmermeer reuig /
 Door die wederspanning is.
 Hy heeft duyft posten / duyzend gzen /
 Die getrouw hem onderwyzen /
 Van al 't gen dat'er geschied
 Onder zijn beroemd gebied.
 Dier-en-twintig heeren-raeden /
 Als rechters van d'alkier-schaeden /
 Die hy terstond heeft ter hand /
 Als'er schaed' geschied of schand.
 Die hun willig overgeben /
 Worden op den boel geschreven /
 Zijn deelachtig tot hun dood
 Van zijn privilegien groot.
 Klimmen.
 Gy zult hebben tegen-schroomen,
 Van te klimmen op de boomen,
 Op de leeren, langs een koord,
 Op de dakken, en zoo voord.
 Veel door het stout betrouwen,
 Zyn gekomen in benouwen,
 Daerom en zyt niet te mael,
 Wacht u altyd voor den val.
 Kloppen.
 Moet gy aen een deur gaen kloppen /
 Gy zult niet den voet niet schoppen /
 't moet niet d'hand of 't pzer gaen /
 Dat men den klof kan verstaen.

En is't een deure' om te bellen/
Zult het huyg in raer niet stellen/
Door het trefken al te zeer/
Genoeg is een dobbel hier.
Wanneer dat iemand komt vooren/
Om uw reden te aenhooren/
Doet niet een beliesden groet
Terstond weiren uwen hoed.
En dan zoetjens uw zachen/
Daer den inhoud kenbaer maeken/
Als uw' bodschep is gedaen/
Daer gegroet zult henen gaen.

Koopen.

Lekker kinders zyn 't die loopen,
Kraeken, fruyt of suiker koopen,
Die noyt kunnen hebben geld,
Of 't moet wezen uyt bestel.
Zulke noemt men zonder gekken,
Wafel muylen, taerte-bekken,
Snoepers ende fruyteniers,
Kwiste-keerffen, keukeniers.

Lacchen.

Lacchen in zyn eygen zachen/
Als men sedg wit kenbaer maeken/
Is een dwaegheyd vol van spot/
En passiert oolt voor een zot.
Lacchen ook met volle monden/
En word niet te wel bevonden/
Lacchen met een groot getier/
Is een bertel quaed' manier.
An te lacchen/in te geliken/
Zult niet hrom uw schaem trefken/
En lacht zonder oorzaak niet/
Doch wanneer gy lacchen ziet.

Lekker.

Salomon zegt : ider een,
Jonge, oude, groot en klein,
Wie lekker spyzen bemint,
Is tot armoede gezind.
Die g'liest verre spys en wyn,
Die en zal noyt ryke zyn,
De preuf allen dag geschied,
Dit n. en klier voor oogen ziet.

Speitte-lekkers ; zoppe-doppers,
Geld verquisters, maeg op kroppers,
Schuyffelaers zoo ider ziet,
Beurze-luyzers, anders niet.

Kruys.

Kind, van uwe jonge dagen,
Moet gy leeren kruysken draegen,
Want een wel ontfangen kruys
Is den zegen van het huys.
In het kruys vind men victorie,
Schatten van d'aenstaende glorie,
'Tkruys den Hemel open doet,
Daer is vreugd in overvloed.
Die begeirt om God te lyden,
En voor zynen naem te stryden,
Dat-hy hem ter dood bereyd,
En 'tkruys op zyn schouders leyd.
Als wanneer u 'tkruys zal smaeken,
Het kruys zal u heel vermaeken,
Blydschap zal u wezen pyn,
En de pyu zal blydschap zyn.

L

Ledigheyd.

Verscherpt den slapigen geest,
De ledigheyd is een quaed' beest,
Die zeer veel dertel kinders broed:
Gy moet die treden met den voet.
Gy moet die houden in den band,
En trekken altyd ied ter hand,
Waer med' gy voor een eerlyk man,
De weireld door passeeren kan.

Leenen.

Zult niet leenen zonder vraegen/
Daer uw Ouders wet-begraegen/
Al waer 't maer een bessem steirt/
Of een halven stupber weird.
Alhier uyt verschenende huyzen
Heeft men gezien veel abuyzen/
Groot gekuyf van haet en nyd/
Kind/ hier in voorzichtig zyt.
Wanneer het uw' Ouders weten/
G'hebt in alles u gequeten/
En leent noyt zonder consent/
Veel door leenen huyg helend.

Leeren.

'Tis uwb Ouders geld gestolen /
 Als wannter gy gaat ter scholen /
 En zoo speelt den lantersant /
 Of den grooten stouken quant /
 Vosschen makken / achterblyven /
 En konnut den tyd verdriven /
 'Tzyn bloeyfse tot quade vrucht /
 Dit voordringen ongenugt:
 Leert / als u vord tyd gegeven /
 Of vbel zult ellendig leven /
 Menig die niet kan / of mag /
 Wenscht te leeren allen dag.
 Dat gy vliste vbat een lyden /
 In de plaats van verbyden /
 Dat gy aen uwb Ouders doet /
 Die gy zoo behaegen moet.
 Sub moet gy dan vbel vpleiten /
 En u tot het leeren zellen /
 Want de vbyghyd van den Zoon /
 Is des Waders eer en kroon.

Leven.

Leest gelyc gy vbencht te steruen /
 Om het hemelryc te eruen /
 Want het leven is zoo kort /
 'Tgeen' zoo lang bestoruen vord.
 En wannter gy zijt gestoruen /
 En uwb vonnis hebt verboruen /
 Patr en valt geen tegen-staen /
 Dit voor eenvbig is gedaen.

Lichaem.

Rind / die kont steruen eer morgen /
 Watcom zoo voor 't lichaem zorgen /

Water toe al die ydel vracht /
 Water toe al die zotten dragt /
 Water toe vbeenen / bidden / tiereu /
 Om uwb lichaem te vercrisen?
 Water toe d' Ouders vallen aen /
 Om zoo sehoon getreede te gaen?
 Water toe dan gedurig draegen /
 Dat die moye leeren draegen?
 Dat gy niet gaat gelyc 32 /
 O vervloekte hooftindy!
 Wilt lichaem en ziel vercreen
 Met de vbatre deugde-leeren /
 Gy draegt med' een sehoon cieraet /
 Als de ziel uyt 't lichaem gaet.

Loonen.

Kinders, wilt uw Ouders loonen:
 Dankbaer moet gy hun betoonen,
 Door d'oedmoedigheyd het meest,
 Zoo met lichaem als met geest;
 Gy en mogt hun niet verlaeten,
 'Ten zy dat z'u zulks toelaeten,
 En als gy van hun weg reyst,
 Dikwils op hun goedheyd peyst.
 En dan zynd' in vreemde landen,
 Snoert uw' tong, en toomt uw handen,
 Toont door deugden 'allen tyd,
 Dat gy van goed' Ouders zyt.
 En zoo gy daer naer verkeerde,
 Met den meester die u leerde,
 Toont hem veel eerbiedigheyd,
 Die leert u de dankbaerheyd.
 D'ondankbaerheyd moet gy zwichten,
 Dankbaer zyn, dat zyn uw' plichten,
 Dus dat d'ouderdom bekenet
 Dees deugd door hun ingeprent.
 Dankbaer en liefstallig wezen
 Word de weireld door geprezen,
 Dankbaerheyd raekt hoog in staet,
 Daer d'ondankbaerheyd vergaet.

L Y K - D I C H T

Over het droevig afscheyden dezer weireld van den agtbaeren, minzaemen en zeer goedertieren Heer, d'Heer FERDINANDUS VAN RENYNGHE, hebbende verscheide reizen bedient het Ampt van Borgemeester in de stad van Poperinge, Prince der wyd vermaerde Reden-ryke Gilde van den H. VICTOR, gezeyd (LANG HOIRS) Victorinnen, binnen het voorzeyde Poperinge, plechtiglyk toegeëygend aen zyne Erfgenaemen, op den dag zynder Begravenisse, wezende den 15 September 1699., door FERDINANDUS LOYS, Priester, &c.

TRekt aen een rouw-gewaed, ô PHOEBE! laet u schynen,
 AURORA, laet uw glans en heider licht verdwynen,
 Geeft aen het bloem-gewas, FLORA, een bang koleur,
 En gy, CASTELIDAS, vermeerderet het getreur,
 LIBITINA doet aen alsnu uw zwarte kleeren,
 Daer med' gy eertyds plagt de doode te vereeren,
 Komt, NENIA, voldoet aen uw' verzochte plicht,
 Verklaert een PRINCENS dood, door een kort Treur-gedicht,
 Doet op PARNASSUS-BERG de dood trompetten steken,
 Hoe dat ATROPHOS heeft door een nyd-daedig vreten,
 Een Rhetoriken PRINS te vroeg gerukt van d'aerd':
 Haer bloedgierige daed heel Popering' bezwaert.
 'Tis RENYNGH' die zy heeft met haeren pyl doorschoten,
 (De Bloem van onzen tyd, met deugden overgoten)
 Der weirde Mannen glans; de' peirel, het ci-raed,
 Den pilae van't Gemeent', en Pop'ings Magistraet;
 Der VICTORINNEN Hoofd, eylaes! is nu verloren,
 Waer op 't Gilden-getal mogt roemen van te voeren,
 ô Dood! ô vreedde dood! ô aller menschen schrik!
 Gy geeft imand den steek op eenen oogenblik,
 Niet ARISTOTELES en naemt den mensch alleene,
 Een redelyk gediert', en sterffelyk gemeene,
 Maer DAVID den Propheet, die zegt klaer bovendien,
 Wie is 't die leven zal, en noyt de dood zal zien?
 Des menschens dagen zyn als hoy, groeyen en snoeyen,
 Gelyk een bloem in't veld, zoo zal den mensch uytbloeyen,
 Want den geest zal in hem zonder gevoel doorgaen,
 En zonder kennis en zal hy niet blyven staen;
 Want zoo heeft dat den Mensch op 'taerd'ryk is geboren,
 Men rekent eenig deel van zynen tyd verloren,
 Wy deelen met de dood ook dezen eygen dag,
 Dooft niet dan wat den mensch ontrent zyn tyd vermag.
 Zoo heeft was RENYNGHE quaelyk op aerd' gekomen,
 Of RENYNGHE die word van d'aerde weg-genomen.
 Let op de dagen kort, ô mensch! de zonden myd,
 Gaet in den weg der deugd, terwyl gy hebt den tyd.
 Vertoeft niet tot den Heer u zelve te bekeeren,
 Stelt niet uyt eenen dag: aen RENYNGH' kont gy leeren
 Wat dat is van den mensch, wanneer de ziele is uyt,
 'Tgedenken is vergaen met der klokken geluyd.

D

*Psal. 88.**Psal. 102.**Seneca.**Eccl. 4. v. 1.**Psal. 9.*

S. Gregorius.

Den nieuwen Spiegel der Jongheyd,

Die u, ô zondig mensch! beloft heeft te vergeven,
 En heeft u niet beloft, dat gy zult morgen leven:
 Van morgen heden maekt, eer dat het is te laet,
 Ziet dat uw' rekening' met God wel effen staet.

S. Euch. Episc.

Den mensch ziet niet meer als de dood hem staet voor oogen,
 Niet word'er als de dood meer uyt den zin vervlogen,

Gen. 3. v. 19.

Als wy betreden d'aerd', 't schynt zy geeft dit vermaen,

Gy zyt van affch' en stof, en zult daer in vergaen.

Zoo wie aanziet de locht, zy wilt deës leffe geven,

Gedenkt dat is een wind uw lang begeirig leven,

Den regen-vloed ons zegt, en d'occeaenschen Plas,

Als water vallen wy in d'aerd', en sterven ras.

*Gen. 7. v. 7.**4. Reg. 14. v. 13.*

En 't ongeval voorwaer, dat wy heden betreuren,

Dat zal van tyd tot tyd aen ider mensch gebeuren,

'T is van 's weirelds begin, aen alle vleesch geschied:

En wie het kan ontgaen en is 'op aerde niet.

Aen Prins of Bedelaer, aen Koning, Vorst of Keyzer,

Aen slaef, ryk, edel, schoon, aen leeraer of aen reyzer,

Aen niemand van die leeft, en geeft de dood remis,

Eens sterven, doch maer eens, aen ider eygen is.

Deës vaste en zeker wet heeft den Heer uytgegeven,

En met een staele penn' op iders hoofd geschreven,

Waerom dan dit geweent? Waerom deës traenen-vloed?

Gemerkt dat ider mensch deës schuld betaalen moet.

Wie 't leven van den mensch rypzinnig wilt bemerken,

Hy moet voor al inzien de goed' of quade werken,

Die quaelyk heeft geleest, arglistig voor 't gemeent:

De reden zelfs verbied, dat men zyn dood beweent.

Psalm. 33. v. 22.

Aengezien den Propheet zen elk komt te verklaren,

Dat d'alderquaedste dood, is de dood der zondaeren:

Daerom, hoe langer tyd den bonzen zondaer leeft,

Hoe veel meer quellingen dat hy de goede geeft.

Die deugdzaam leven, en hier hunnen Schepper vreezen,

Die in den nood bysien zoo weduwen als weezen,

Die voor zyn wapen-tuyg de dood voor oogen draegt,

Voorwaer zulk eene dood en moet niet zyn beklagt.

Psalm. 123.

Want den Koninglyken Propheet komt ons hier leeren,

Dat de dood kost'lyk is in het aenzicht des Heeren,

En van zyn' Heylige: want hy keert allen druk

In vreugd, en leyd de ziel voor eeuwig in geluk.

Hy, die 't leven aanziet van deës PRINS overleden,

Hoe hy heeft voor zyn Heer en lieven God gestreden,

Der deugden oeffening', die moet staen heel versteld,

Waer van het minste deel niet en kan zyn verteld.

Van tweedracht, noch van twist en mogt hy geenzins hooren,

En zyn godvruchtigheyd was quaelyk nae te spooren,

Zoo dat hy ider dag God, voor zyn eerste werk,

Getrouwig heeft gedient in d'een of d'ander Kerk,

oft Gulden A, B, C.

51

Zyn waere minzaamheyd gaf ider een behaegen,
Tegenspoed, zwaeren druk, gewilliglyk verdraegen,
Mildheyd tot d'armen mensch, en goedertieren aerd,
Geven getuygenis dat zyne ziel welvaert;
In zyn dood-ziekte fel, met wat vierig verlangen
Heeft hy het Hemelsch Brood, en 't Olyffel ontfangen,
Herroepende uyt'er borst, in die getteltenis,
O Heere! leyd myn ziel' uyt dees gevangenis;
Op dat ik uwen Naem voor eeuwig mag belyden:
Want zalig zyn zy, Heer, die in uw Huys verblyden,
In eeuw der eeuwigheyd zullen u geven lof,
Verheffen uwen Naem met g'heel het Hemelsch Hof;
Alzoo, naer groote pyn, heeft zyn lichaem begeven,
Het eynde van den mensch is gelyk aan het leven;
Wat kan een Christen hert tot God uytspreken meer?
Zalig de doode zyn, die sterven in den Heer.
Daerom staekt uw getreur, kinders, vrienden en maegen,
Die d'onverwachte dood beweenen en beklagen,
Wilt met een goed gebed de ziel gedachtig zyn,
Of zy betaalen moelt noch tydelike pyn.
Gy, Konst-minnende Schaer, lofwaerde VICTORINNEN,
Bid dat uw PRINCENS ziel mag reyn voor God verschynen,
En voor haer loon ontfaan de Kroon van Zaligheyd,
Die u, en allen mensch, zy naer de dood bereyd.

Psal. 141.

Psal. 83. v. 5.

S. Augustinus,

Apoc. 14. v. 13.

G R A F - S C H R I F T.

Hier onder leyd

FERDINANDUS VAN RENYNGHE,

Afschen en stof „ Kleyn 's weirelds lof,

Genoeg gezeyd.

Bid GOD zyn Ziel geeft Reyninge.

Liefde tot d'Ouders.

Kind / uyt herte / ziel en zinnen
Moet gy u' Ouders beminnen /
Die u groote liefde toont /
Moet met liefde zijn weer-loonb.
Want in al des weirelds wylken
Is geen liefde te gelyken
Wn die Vader / Moeder draegt
Tot het kind / dat hun behaegt.
Moeder eerst voor u te baeren /
Hoe was gy niet in bezwaeren?
Wat en heeft gy niet gedaen /
Om dat 't met u wel zoud' gaen.

Wat heeft gy niet moeten haeten?
Wat heeft gy niet moeten laeten?
Spys en drank / met eten groen /
Om aen u geen leed te doen;
Gy heeft dikwils moeten vasten /
Uyt vrees van haer t'oberlasten /
Tegen walginge der maeg' /
En alleen tot uw behaeg.
Hoofd-zweir / pyn in haere leden /
En duyft ander zwaerigheden /
Met gebaeren van de dood /
Verzoeg z'al uyt liefde groot.
En noch hebben bezer uren /
Wat en moet gy niet bezueren /

D 2

Om u t'helpen uyt verdriet /
 Zegt my / hoe en slaest men niet?
 Hoe ziet gy niet Vader zorgen /
 Opstaen met den bzoegen morgen /
 Toopen in het nat en buyl /
 Draegen / slepen als een muyl?
 Of wel blokken of stubberen /
 Halbe nachten zoo passeeren /
 Keyzen / zweben hier en daer /
 Als'er zyn profyten maer.
 Is dit niet om u te kleeven /
 En ter schole te besteeden /
 Om u te doen leeren wel /
 Als een eerelyk gezet;
 Om u goed en geld te laeten /
 Om te konen eens tot staeten;
 Is zyn zorge niet altyd
 Om uw voordeel en profyt?
 Hoe kont gy eens in uw leven
 Zulke diensten wedergeven?
 Hoe kan eens wezen volbaen
 Al het gen' gy hebt ontsaen?
 Dit kan nimmermeer geschieden /
 Maer gy kont hun liefde bieden /
 En zoo veel als gy vermag
 Troosten in hun ouden dag.
 Beloven in boorder jaeren /
 Dat gy geenzing en zult spaeren
 Dan met alle vlytigheyt
 Te zyn tot hun dienst bereydt.
 En moet een goed hert betoonen /
 Hunne fouten veel verschoonen /
 En doen blyken met'er daed /
 Dat gy zyt getrouwlyc zaed.
 Wilt met goed' reden toeben /
 Nont vergrammen noch bedroeben /
 Het is een onbankbaer kind /
 Dat zyn ouderz niet bemint.

Liegen.

Kind, het word ons klaer beschreven,
 Dat men niet om imands leven
 En mag liegen: noch uyt nood,
 Het zy leugens kleyn of groot.
 Alle leugen zyn zonden,
 Hoe kleyn dat zy zyn bevonden,
 Kind, ik bidd' u, wat gy maekt,
 En de leugen-tael verzaekt.

Niet zoo leelyk als te liegen,
 Vader, Moeder te bedriegen,
 Vrienden, Meesters, mede-maet,
 'T is een straf-verdiende quaed.
 Een kind, 't gen' is leugenachtig,
 Word gehouden voor diefachtig,
 Voor een deugeniet en quant,
 Voor een vlugge van het Land.
 Lyden.

Kind, zonder stryd en arrebejd
 En komt men niet tot lydzzaamhejd,
 Verblyd u in den Heer altyd,
 Alswanneer gy in lyden zyt.
 Denkt op des lydens waeren loon,
 Die is des Hemels Glori'-Kroon,
 Lydzzaamhejd verdryft tegenspoed,
 En zy bewaert ons 'teeuwlyc goed.
 Zy maekt licht alle zwaerighejd,
 En verzoet alle bitterhejd:
 Want door de kracht van lydzzaamhejd,
 Gevoelt het hert gerustigheyt.
 Wanneer u onrecht is geschied,
 En wilt daer tegen kyven niet,
 Zegt: JESUS zoet, ik zwyge stil,
 Om uwe liefd', om uwent wil,
 Verdraegen zonder klaegen leert,
 Alzoo word uwen God geëert.
 Kind / id't dat gy zyt verstercken /
 Om dat gy zyt haet van goed /
 Weest oodmoedig in uw spreken /
 Dgt het bitter / honing zoet.
 Sie nu draegen schoone kleecken /
 En zyn groot / en ryk in schyn /
 Morgen kan fortuna kleecken /
 Dat zy g'heel verlaeten zyn;
 Zult verduldighlyc verdraegen
 Al het gen' men u verbyet /
 Hatst veranderen de dagen /
 Sie nu treurt / morgen verbyd.
 Lof.
 Kind / die niet zyt als aerb' en stof /
 Tracht in geen zaek nae eygen lof /
 Diet konnen wy door onze kracht /
 Alles geschied door 's Heerens magt /

*'Tis iber die God loben moet /
In alle de werken die hy doet.*

Loon.

*Kind, gy zult loon van God ontfuën
Na volgens 'twerk gy hebt gedaen,
Den loon die is in overvloed
Voor die hier goede werken doet;
Maer straf en pyn voor eeuwigheyd
Voor die een zondig leven leyd.*

Loopen.

*Loopen bed'len langs de straet,
Tegen goed' manieren gaet,
Veel konnen niet wezen stil,
Maer zyn liever op den dril,
Daer is hun geen meerder kruys,
Als naer schol' te blijven t'huys.
Als het vuyl is en waeyt meest,
Dan is 't kerremis en feest,
Dan is ider op de baen,
Dan moet elk in 't vuyle gaen,
Die den vuylsten is van al,
D'eersten prys bekomen zal,
Dan komen zy t'huys met schoen,
Die men quaelyk af kan doen,
Met de koussen vuyl en nat,
Ja, boven hun poort beklad.
En hun kleeren alzoo droog
Of zy quamen uyt de loog,
Wat verdient zulk een gezet
Anders als een stok op 't vel,
Anders als een goede roed,
Ja, een gifping tot den bloed.*

Lust.

*Kind, gy moet u wat versterven,
En uw eygen lusten derven,
Door het derven word den lust
Zoo al zoetjens uytgeblust.*

Magt.

EN steunt niet op uw eygen magt,
Noch op uw kloekie of eygen kracht,
Op goed en geld dient niet geroemt,
Want alles van den Heere komt:
Den Heer kan in een oogenblyk
U maeken arm, en weder ryk.

*Zyt gy begeirig te smaeken,
Veelderley verboden zaeken,
Peyst dat gy zult zyn geraekt
Van den Heer, is 't dat gy smaekt.*

Luyzen.

*Een kind dat heel luyzen heeft /
Onnuttig en ellendig leeft.
Het is versoept van iber een /
Van alle menschen in 't gemeen /
Waer dat het gaet / waer dat het staet /
Het is versmaet / het is gehaet /
Niemand en zoekt hem in zyn bed /
Nyt breeze van te zyn besmet /
Niemand en zal hem zitten naer /
Die dees byghingheyd word gewaer /
Ja / daer het zoud aen tafel gaen /
't Moet in een hock ter zyden staen /
Het word beschaemt gemacht / confus /
Gesloten uyt een eerlyk hant.
Wel kind / wanneer gy zullic al ziet /
Zogt gy noch voor u zelven niet?
Als 't hoofd en lys vol zeeren is /
Zoekt gy niet uwe beternis?
Bemint gy uw oneer en doot
Meer als dees beestjens dicht gepoot /
Wilt gy dan voor zoo kleine beest /
Stuk toont te zyn van hooger geest /
En laet geen luyzen zyn verjaert /
Dat zy staen met een gryn haert /
Maet een rug als een tafel breed /
Van jongh hun op den neklike treed.
En geest hun noyt een dag respyt /
Dat gy niet op de sacht en zyt /
Hoe klein in 't wasfen is het bier /
Vermoozd / smyt doot / geest geen quartier /
En laet hun nimmer wezen by /
In 't hoofd / hemb / kleeren waer het zy /
Kont gy u houden reyn daer van /
Gy mogt gaen by een eerlyk man.*

M

Marbels.

*Kinders, hoog of leeg van staet,
't Spel met marbels is niet quaet:
Maer voor al dient God, en past
Op uwen Schol-meesters last:
Speelt dan, maer noyt gram en zyt,
Zoo gy word uw marbels quyt:*

Want het spel heeft zeker in,
Het verliezen of 't gewin.

Maetigheyd.

Alst maetigheyd spruyt eerbaerheyd/
Zachtmoedigheyd en reynigheyd/
De maetigheyd die straft het quade/
En 't gene tegen reden gaet.
Zijt stil den geest die is g'guelde/
En 't hert in rust en b'ede stelt.
De maetigheyd in swijg en b'ant
Geest aen den mensch een leven lang/
Zy geeft gezondheyd/ goeden smaet/
't Is den grond-regel aller zacht.
Kind/ wat gy doet met ryp beleyd/
Gebuyt de edel maetigheyd.

M A R I A.

Kind, die Maria vird, gy zult vinden het leven,
En altyd zaligheyd zal u den Heere geven,
Want die Maria heeft voor bystand, 't is gewis,
Van zyne zaligheyd dat hy verzekerd is.
Zoekt gy het leven niet in al uwe gebeden?
In de werken van deugd, en van godvruchtigheden?
't Is 't leven dat gy zoekt, en met den tyd vervult,
Dat gy in Maria voor zeker vinden zult.
Zyt gy haar aengenaem? gy hebt door haar bystanden,
Ontwyffelyk voor u de zaligheyd in handen,
Haer dienaers hebben vast in den hemel een voet,
Die haar niet is devot en weet niet wat hy doet
Ik ben des Hemels poort, hoort men haar zelve spreken,
Voor haere kinderen en word noyt toegesproken,
Schept moed, en deze Poort' zal voor u open staen,
Gy zult door haere hulp, het Paradys ingaen.
Maer deze zelve Poort' zal wezen toegesloten,
Voor die met zuiverheyd niet en zyn overgoten,
Maer door een reyn gemoed dedt altyd open werd:
Maria die wilt zyn gedient met zuiver hert.
Den draek het loos serpent, den gryp-vogel der hellen,
Die moet bersten van spijt, en kan zyn klauw niet
stellen
Op haere kinderen, in d'ure van de dood
Zal zy vertroosten hun, en helpen in den nood;
Maer vrees, die van 't getal wilt van haer dienaers
wezen,
En die tracht alle dag haer een gebed te lezen,
Terwyl dat gy zelfs een zondig leven leyd,
Vol werken van onkuis, vol van onzuiverheyd,
Want dit is opendlyk tegen Maria sryden,
Dit is haer eer en lof, haer voorsprack zelfs benyden.

Gaet met een rauwig hert, zy word u toegedaen,
Versmaed uw leven boos, en gy zult troost ontfāen.

Meester.

Een goed meester zult gy pryzen/
En ook alle eer betuyzen/
't Is een karghoighen schat/
Zoo op 't land als in de stad.
Allen lof moet gy hem geven/
Die u toont hoe gy moet leven/
Ja hem zoo veel eere bied/
Als van wie gy 't leven g'niet.
Gy zult in d'opgaende dagen/
Oyt uw' meester liefde b'zaegen/
En zoo uit anderz' geschied/
Gy zyt eenen deugemet.
Doorberg zult u zeiben spooren/
Om aendachtig toe te hooren/
Dae al 't gene dat hy zeyd/
Dat met alle newstigheyd;
In te schryben en te lezen
Gy en zult niet ledig wezen/
Of nemen eenig plaesier
In te quisten uw papier.
Leert wel uwe moedden spellen/
Hier in missen veel gezellen/
Met iber uw beste coert/
Tot 't gene gy leeren moet.
Lezen/ schryben zal u baeren/
Als gy komen zult tot staeten/
Een geleerden armen man
Zeer licht rijke worden kan.
Menig mensch hoopt men nu klaegen/
Dat zy in hun jonge dagen/
Niet ter schol' hebben gegaen/
Want geen letterz' zy verstaen.
D'eene wenscht om eenig hinder/
D'ander om zyn kleynen vinger/
Of gaf honderd pond voor g'ift/
Om de konste van 't geschryft.
Daerom leert wel lezen/ schryben;
Op dat het u by mag b'giben/
Leert terwyl dat gy meugt/
Oeffent u in alle deugd.
Wilt gy boorder noch passeeren/
Hebt gy zin om te studeeren/
Peyt wat u is aengenaem/
En waer toe gy zyt verquaem.

Wilt uw rekening' eerst maeken/
 Waer toe dat gy komt geraeken/
 Of gy middelg' hebt ter hand/
 Of gy rijk zyt van verstand.
 Het is slecht beginnen bouwen/
 Door 't volennd' is op te houden/
 Het waer beter noyt begost/
 Als te doen verloren kost;
 Als te loopen achter lante/
 Tot uw' ouderg' / vriendg' schande/
 Daerom ziet wat u behaegt/
 Eer gy 't al te laet behlaegt.

Mensch.

Den mensch en is niet geschaepen,
 Om hier alle vreugd te raepen,
 Om te zyn in volle lust,
 Na zyn wil en wensch, in rust;
 Maer om den Heer van hier boven
 Staeg te dienen en te loven,
 Om hier naer voor eeuwigheyd
 Te beërven zaligheyd.

Mildheyd.

De mildheyd is een edel deugd/
 Die haer bezit in haere jeugd/
 Van allen mensch geprezen werd/
 Niet schoonder / als zyn mild van hert.
 Dat men niets hoor rugen heeft/
 Maer een vriend ten besten geest

Neirfligheyd.

Kind, zyt neirflig om te leeren
 Voor eerst het gebod des Heeren,
 Tot 't gen' u word voorgeleyd,
 Tot uw' ziele zaligheyd.
 Zyt neirflig tot goede werken,
 Neirflig om te gaen ter Kerken;
 Om te hooren een sermoen,
 Om den Heere dienst te doen.
 Neirflig om te gaen ter scholen,
 Neirflig om dat is bevolen
 Van uw' Ouders, met'er daed
 Te volbrengen zonder quaed.
 Neirflig om wel t'onderzoeken,
 Voordgang uyt verscheyde boeken,
 Neirflig om die zyn besaen,
 En mistroostig by te staen.

Dat zonder hope van verschoon/
 Van enig dienst of weder-loon.
 Maer / kind / geest gy uw' Ouders goet/
 Ten is geen mildheyd dat gy toet:
 Mildheyd moet zyn met eerbaerheyd/
 Maer niet met onrechtbeirdigheyd/
 Met ydel glori' / valschen schyn/
 Alleen om mild genaemd te zyn.

Moeyelyk.

Men vind kinders in manieren
 In't minst niet te corrigeren,
 Die in huys zonder vermaen,
 Als onnoozel schapen staen;
 Die met 't minste woord te spreken,
 Den hoed afdoen, 't been uytsteken,
 Maer als zy zyn buyten 't huys,
 Geen zoo moeyelyker kruys.
 Zy doen niet als smyten, kloppen,
 Schreeuwen, tieren, vechten, schoppen,
 Engels t'huys, duyvels op straet,
 Die niet anders doen als quaed.
 Kind, wilt u in huys betoonen,
 Als voor andere personen,
 Gy zult zyn in egtbaerheyd,
 En uw lof die word verspreyd,
 Of dit lied word u gezongen,
 Dat gy zyt een boozen jongen,
 Vol van listen, vol fenyn,
 Vol bedrog en valschen schyn.

N

Neusdoek.

Een kind moet in zyne beurs
 Een doek hebben voor den neus,
 Om wanneer den zelven druypt,
 Of als'er een flek uyt kruypt;
 Of als het is heet en luf,
 't Aengezicht te vaegen af.
 Maer als imand is daer by,
 Wilt u keeren aen een zy,
 En dan nemen met'er spoed
 In de linker hand den hoed,
 En in d'ander uw neusdoek,
 En zoo smyten in een hoek.
 Het zyn kinders bot en vuyl,
 Die gekterd zyn als een uyl,
 Die de vuyligheyd trekken in,
 Wederom in den neus van bin,

Dat den neus al snuffen gaet,
Zy in huys of op de straet.

Niezen.

Is't dat iemand komt te niezen,
Wilt niet uw respect verliezen,
Door het roepen luyd en zeer,
God zegend u, Mynheer;
Maer met d'hoed af, zult gy buygen,
Waer door zult genoeg betuygen,
Met dees daed van eerbaerheyt,
Dat den wensch in 't herte leyd.

Nydigheyt.

Kind/ en wilt u niet bezwaeren
In uw mede-maets welbaeren/
Wly zijn in zyn tegenpoed/
Gy dan zelter zonde doet.
Dat een ander wazt berheven/
En zal u den val niet geben/

Den nieuwen Spiegel der Jongheyt,

Dat een ander heeft gelust/
En moet u niet luezzen dzult.
Is't dat ander kinders maect
Veel beter als gy hun zachten/
En God hun gebenedyd/
Dreft dat gy niet weerdig zijt/
Of wel dat u niet zoud haeten;
Wilt dan hun geluk niet haeten/
Al is dezen groot en rijk/
En doet u geen ongeluk.
Plant de liefd' in 't herte binnen/
Zult daer med' den yd berwinnen/
Want geen nydigheyt hoe groot/
Of wazt door de liefd' gebod.
Agt niet 's weelds udel prachten/
Den yd blieg' uyt uw' gedachten/
Wie Gods Rijk voor oogen stelt/
Hem geen nydigheyt en quelt.

NIEUW-JAER-BRIEVEN.

ZEER BEMINDEN BROEDER,

Nier ik myn zwakke penn' had nae myn hand
versneden,
Tot schryven dezen brief, heb ik die gaen besteden.
De broederlyke liefd' zomtyds de ziel verwekt,
En daer den geest niet was, zy daer nae 't hert trekt.
't Is over menig jaer, onder de christen menschen,
Dat zy ter dezer tyd malkaer geluk toe wenschen
Door zonderlinge plicht wensch ik u dezen dag,
Door 't nieuw geboren kind wat 't herte wenschen
mag.

Al is't dat Jesus is in ellenden geboren,
Daer en is geen gebort' gelukkiger om hooren,
Al is't dat Jesus leyd in eenen armen stal,
Het is eene gebort' glorieus boven al.
Jesus die is gebaerd van een Maegd uytgelezen,
Tot leer dat zyn gebort' heeft zuiver willen wezen,
Al is't dat Jesus leyd in groote duysterheyt,
Lof en eer hy verzoekt door een oodmoedigheyt.
Jesus hy triumphert, waer 't is verwoest, verlaeten,
Dit een exempel is, den arm n noyt te haeten,
Hy word mensch gelyk wy, om onze zaligheyt,
Het gen' een' spiegel is tegen d'hoewerdighheyt:
Zoo de Zonn' ons verlicht door haere klare straelen,
Zoo ons den regen komt van boven nederdaelen,

Zoo is't dat Jesus is, een' Zonn' voor ons gebaerd,
Een dauw van gratien, van geluk en welvaert.
Daerom, myn Broeder lief, na des Apostels leeren,
Wilt overdenken wel de gratien des Heeren,
Zyn overgroote liefd' en goedertierendheyt,
Die hy in zyn gebort' aen ons voor oogen leyd,
Laet ons met vlytigheyt den weg der deugden kiezen,
En trachten dat wy noyt dees gratien verliezen,
Laet ons met vast opzet verfoeyen alle zond',
De gen' zoo menigmael ons arme ziel doorwond;
Op dat wy zoo altyd nae Jesus mogen waeken,
Die van zyn gratien ons wilt deelachtig maeken,
Levende na zyn wet, dat zonder valschen schyn,
Gedachtig van wat hoefel dat wy lidmaeten zyn,
Ik bidde Jesus zoet, door zyn gebort' verheven,
Dat hy vernieuwen wilt in ons 't onnoszel leven,
Dat hy ons al beschermt van een subite dood;
Dat hy ons al verleent berouw van zonden groot.
Dat hy ons hert verlicht, befrist en wilt regieren,
Om zynen hoogsten Naem te loven en te vieren,
Om Jesus zoo te zyn tot de dood aengenaem.
Dit is myn Nieuw-jaer-wensch aen u en al te saem.

ZEER BEMINDEN BROEDER,

U-L. Oodmoedigsten dienaar Etc.

oft Gulden A, B, C.

BEMINDEN OOM EN MOEYE,

MEt een hert ongevoynsd, door liefd' draegende jonste,
Zende ik u dezen brief, gemaakt na de Rym-konste,
'k Bidde u, gy hem ontfangt in plaetse van myn heit,
Dat zoo lang als ik leef, u toegenezen werd.
Hier vind gy van gelyk een Nieuw-jaer wensch befloten,
Met al de zegening des Heeren overgoeten,
Dies zal ik van myn kant God bidden allen dag,
Dat zyne gratie van u noyt wyken mag.

U-L. Oodmoedigsten en Onderdaenigsten Dienaar, Etc.

ZEER BEMINDE MOEYE EN METER,
'T gen' ik heb' beginnen vbesen
Van myn eerste volcken af/
Dat en zal ik niet vergeten/
Tot ik liggen zal in 't graf.
Van u / Ontijs Moeye geprezen/
Te befoonen eerbaerheyt/
Tallen tyd / als het moet vbesen/
Voor een goet' genegendheyt.
Eetb tyd ziet men alle menschen
Malkander / met 't Oudvader-jaer/
Der verbyzen / geluk vbesen/
Voor een opdragt opendax;

'R Hop' 't en zal u niet mislaegen/
Dat ik vrylyk bedacht/
W myn eegen zelf opdraegen/
Oiet al 't gen' is in myn magt.
Wenshende den Heer der Heeren
W vbel' / met dit Oudvader-jaer/
Zyne xerfde vbesen leeren/
Voor 't gezicht der vogen klater;
'T zoud my ook veel konnen vatten/
Om vbel in de Veurh te gaen/
Zult my daerom niet verlaeten/
'T is genoeg voor die 't verstaen;

ZEER BEMINDE MOEYE EN METER,
U-L. Oodmoedigsten Dienaar, Etc.

BEMINDEN OOM EN MOEYE,

MYn wensch van 't Nieuwe-jaer is als op ander jaeren,
'T betrouwen is, dat God u 't saem lang zal spaeren,
Vry van een haeste dood: leeft na uw zaligheyt,
Want naer geleest 't hebben, reyft men nae d'eeuwighheyt.
Myn betrouwen is goed; daerom 'k zal alle dagen,
Voor u te saem, den Heer myn krank gebed opdraegen,
Op dat God van dit jaer niet anders doet als deugd,
En g'uw leven in God geheel volbrengen meugt.

BEMINDEN GROOT-VADER EN GROOT-MOEDER,

Tot voldoen aen myn plicht, en aen myn obligatie,
En op dat ik noyt val uyt uwe goede gratie,
Zoo kom ik met oodmoed wenschen dit Nieuwe jaer,
Te leven zaligheyt, met menig noch daer naer.
En als een zonne-bloem, geduerig u te keeren
Nae 't waere licht der zonn', den Opper-Heer der Heeren,
Die u verlichten will' tot uwen laesten dag;
Op dat gy 't Hemelsch Licht eeuwig aenschouwen mag.

BEMINDEN OOM EN MOEYE,

T'oude jaer dat is verſchēnen /

En het Nieuwe-jaer komt aen /

T'gen' zoo haest zal loopen henen /

Als het ander heeft gedaen:

Sit en vilt ik u niet vbenſchen /

Teynden in voorſpoedigheyd;

Want den voorſpoed alle menſchen

Oriet en ſtrekt tot zaligheyd:

Seen vbenſch vilt ik anders geven

Van voorſpoed die God beſaegt /

En dat gy geheel uwt leven /

Ala des Heeren vilt u draegt.

BEMINDEN OOM EN MOEYE,

Al home volgens myne plicht /

U wenschen door dit klein gedicht /

Een zalig Nieuw-jaer vol voorſpoed /

Al faem te vergaeren geld en goed:

Te deelen wel den armen med' /

In penſ te leven en in bezed':

Te voldoen aen de wet des Heer /

Wat zoud ik konnen wenschen meer.

BEMINDE GROOT-MOEDER,

Wyt myn herte / ziel en zinnen /

En volc uyt g'heel myn gedacht /

Om uwt jonſten te veruinnen /

Die van my zijn hoog geagt /

En door krachten van de reden /

Die my houden in den band /

Rome ik met oodmoedigheden

Doen een zuyver offerand

Van myn dienſt / zoo lang ik leue

Al zoud het my vallen zwaer /

Den u vbenſchende benuech

Een goed zalig Nieuwe-jaer.

ZEER BEMINDE MOEYE,

Het en is niet zonder reden,

Dat ik op den dag van heden,

Die den eerſten is van 't jaer,

U met hert wensch openbaer,

Dat God den Heer van hier boven,

Die wy altyd moeten loven,

U wilt geven ziel geluk,

Vry van 's werelds ramp en druk;

En dat hy, naer dit aerdsch leven,

U voor eenen loon wilt geven,

D'eere-kroon van zaligheyd,

Uwen dienaar oyt bereyd.

BEMINDEN GROOT-VADER,

Ik heb geluſcht nae deze dagen /

Om myn bijst u op te draegen /

Ik was blig / wanneer ik zag

Van dit jaer den eerſten dag:

Daerom zonder heel te zwieren

Uyt de ſchol' van goed' manieren /

Ik wensch dat u Jezus zoet

Geluk verleent en voorſpoed.

En dat hy u ook wilt geven

Eenen zin om ſtil te leven /

En hier naer de zaligheyd /

Als de ziel' uyt 't lichaem ſcheyd.

BEMINDEN BROEDER,

T'ſchyn't een eerzaam bedryf onder de chriſten

menſchen,

Dat zy voor Nieuwe-jaer d'een d'ander voorſpoed

wenschen,

Portuynen en geluk, dien wensch ik agterlaet,

Vermits dat God alleen weet wat de ziele baet.

Maer wensch dat gy dit jaer en den loop van uw leven,

Na den wil van den Heer, getrouw mogt overgeven,

In dank ontfangende, wat kruys hy u opleyd,

Alleen maer biddende om uwe zaligheyd.

Rykdommen, goed en geld, pracht, eer en hooge ſtaeten,

Naer weynig tyds geleest, wy moeten die verlaeten,

Zoo wensch ik anders niet, als te leven in deugd;

Op dat gy zoo Gods Ryk voor eeuwig winnen meugt.

ZEER BEMINDE MOEDER,

Nieuwe jaeren nieuwe rugzen /

Nieuwe beurzen uyt te luyzen /

Ongemak / en anders niet /

U op Nieuw-jaer-dag geſchied.

Katten / muizen / op dees dagen /

Komen u d'ooren afmaegen /

Kelſer / hoffer / ſchapperar /

Koepen aigdan om genae.

T'gen' verbijet ik aen de menſchen /

Dat en wilt ik hun niet wenschen /

Maer ik wensch hun voor Nieuw-jaer /

Eene beurg van duyst pond zwaer /

Om die jonge lampereien /

Freeg van alle uit te deelen /

Roſſien / appels / peiren / geld /

Dit is 't Nieuw-jaer dat hun quelt.

Nood.

Gaet in perykel van de dood,

Om iemand t'helpen uyt den nood.

Of het uw ryand is of vriend,

In nood door uwen byſtand dient,

Occasie.

DE occasien zijn de wegen /

Die een iber maekt genegen /

Om te vallen in het quaed /

Zoo ons blyken doet de daed.

Kind ſtopt den Heer goed' gebieden /

Dat gy nimmermeer mogt treden /

Noch verzetten eenen voet /

Als om te doen eenig goed.

Wied d'occasien t'allen ſtonden /

Daer perykel is van zonden /

Al zal u wezen groot geluk /

En bezynnen van veel dult.

Het gezelschap van den boozen /

Die ſprecht als een godeloozen /

'Tis een ſchaedelyk ſenn /

Daer en kan geen erger zijn.

Seen ſerpenten / vzeede draeken /

Noch geen baſſiſche ſnaeken /

Konnen doen zoo groote ſchaed /

Als wel een gezelschap quaed.

Paulus die zeyd: Booze reden

Die verberben goede zeden /

Daerom diſtwill' oberlegt /

Het gen' Salomon u zeyt:

Die berkeeren met den wyzen /

Zat men met den wyzen pruyzen /

Die is bziend van dwaes of zot /

Zal voor dwaes worden beſpot.

Zoo wie zal het peſt aentraehen /

Die zal hem daer buyl aen maehen /

Die met ongeluſte gaat /

Wozd haest als zgn mede-maet.

Waert gy in den nood of zwaere pyn,

Gy zoud wenschen getroost te zyn.

Note.

Kind, als gy zult noten kraeken,

Wacht u van 't huys vuyl te maeken;

Op dat u de keuken-meyd

Niet duyft quaede woorden zeyd.

Wacht u ook van te veel t'eten,

Want gy mogt voor zeker weten,

Noten zyn bedekt fenyn,

Waer door veel geſtorven zyn,

Onbeleefd.

Een kind het welk is onbeleefd,

Zyn faem en eer verloren heeft,

Al is het ryk, groot van geſlacht,

'Ten word van niet een menſch geagt,

Men wyft hem met de vingers aen,

Niemand wilt met hem ſpelen gaen,

Het word gehouden voor een beest,

Voor eenen dwaezen tuymel-geest:

Daer een kind dat beleefd hem draegt,

Met lof aen allen menſch behaegt.

Onderzoeken.

Onderzoekt geen anders leven /

Wat zy hebben al bedreven /

Wat het is van hun geſlacht /

Van wie zy zijn voord gebragt.

Onderzoekt maer goede dingen /

Die ter zaligheyd u brengen /

Het gen' dat gy vbenſen moet /

Om te vbinnen 't eeuwig goed.

Ongeleerd.

Een kind dat bot is, ongeleerd,

Het word veragt waer het verkeert,

Gelyk den ezel draegt het pak,

Men legt hem op veel ongemak,

Arbeyd, verdriet en zwaeren laſt,

Alles word op zyn rug gepaſt,

Alwaer dat een wel-geleerd kind,

Veel zoetigheyd en ruſte vind,

En zomtyds wyn en bieren drinken,
 Alwaer den ongeleerden schinkt :
 En aen een goede tafel gaet ;
 Daer d'ongeleerde agter staet.
 Daarom nae de geleerdheyd tracht.
 Door nairfig leeren dag en nacht.
 Zoo mogt gy zonder schaemte dan
 Uw aenzicht toonen allen man.

Oodmoedigheyd.

† Leert van my / ist den zachtmoedig /
 En van herten zeet oodmoedig /
 Zeyd den Heere / en na lust /
 Oer in bind uw ziele rust.
 Kind / aenziet 't Leven des Heeren /
 't Zal oodmoedig zijn / u leeren /
 Van zyn geborte tot de doot /
 't Zijn vernederingen groot.
 Dit moet uwe ziel verwinnen /
 Om d'oodmoedigheyd te minnen /
 Op ten hoogsten God bejaegt /
 Die hem hier oodmoedig draegt.
 Oodmoedige worden verheben /
 O'hooftebige ter neer gedreven /
 't Soudament der heyligheyd
 Dat is de oodmoedigheyd.
 Hoe groot dat gy zyt verheben /
 Wilt d'oodmoedigheyd aenleiven /
 En gy zult by God den Heer
 Winden gratten te meer.

Ooge.

O Kinderen! en zyt niet mal,
 De oog van God die ziet het al,
 Niet en bedryft gy, hoe secreet,
 Dat God niet ziet, dat God niet weet;
 En of het helle duyfter waer,
 't Is voor des Heeren oogen klaer;
 Siert uwen geest tot werken goed,
 Want God ziet alles wat gy doet.

Oore.

Neygt uw oor tot geene zaeken,
 Die een anders eer aenraeken;

Pap.

N Der dat gy hebt pap geeten /
 En gestelt uw buyken rond /

Tot onkuyfch gezang of praet
 Noyt uw oren open laet.
 Voor die vloeken. zaeiren, liegen,
 Die 't quaed zeggen en bedriegen,
 Zult de zelve sluyten toe,
 En zult zyn hun spraeke moe.

Obstinaet.

Kind, en zyt niet obstinaet,
 Maer volgt den gemeynen raed,
 Doet niet na uw hoofd en wil,
 Als opryzen zal geschil.
 Verdraegt 't gene dat men zegt,
 Daer de waere vrede legt.

Oordeelen.

En oorbeelt uwen naesten niet /
 Eerst in u eygen zelven ziet /
 Gy oorbeelt van eens anders quaed /
 En doed misschien de zelve daed.
 Gy ziet een faut op anders dalk /
 En 't uwe lyb meer ongemaelt.
 Dat iber let op zyn misbal /
 Den Heer hui wel oorbeelen zal.

Overdaed.

Eet en drinkt niet buyten maeten,
 Wilt des weirelds lusten laeten,
 Want den overdaed die is
 Der zielen verdoemenis.
 Hoe veel zyn'er arme menschen,
 Die om brood en water wenschen?
 En hun houden zoo geruft,
 Als hun honger is gebluft.
 Al is 't dat des Heeren zegen,
 Is geweest tot u genegen,
 Dat gy ryke zyt van goed,
 Gy dit niet misbruyken moet.
 Overdenkt hoe vele keeren
 Dat gy hebt 't Lichaem des Heeren
 Ontfangen in uwen mond,
 Dat de ziele maekt gezond.
 Waer in is gekomen 't leven,
 Wilt de dood geen plaetse geven,
 Wilt u voor een kort plaesier
 Niet bereyden 't eeuwigh vier.

P

Gy en mogt dan niet vergeeten
 Als te vaegen uwen mond /

Sat gy niet komst uytgestreken
 Met een vbiten geyzen baxrd /
 En van ider zijt bekeken /
 Door een pap-ster vermaerd.

Patroon.

Kind, wilt kiezen een Patroon
 Voor u by des Hemels Troon,
 Die, als eenen Advocaet,
 Uwe zaeken vooren staet.
 Die voor u den Heere vraegt,
 Als gy uwen nood hem klaegt,
 Die in zwaerigheyd en pyn
 U zoude behulpig zyn.
 Daerom niet een dag verzet
 Op te draegen uw gebed,
 Aen die gy verkiezen wilt,
 't Word voor ongeval een schild.

Peird.

Kind, wilt gy ryden te peird,
 Neemt een langen beestem steirt,
 Daer en is geen ongeval,
 Dat dit peird u quetsen zal
 Ryd stout vyf zes uren lang,
 Noyt en word de beeste mank,
 Steekt met de spoor even zeer,
 Want het beestjen is niet teer.
 't Is van een zoo harde borst,
 Dat het noyt heeft grooten dorst,
 Dat het nimmer eten moet,
 En niemand afvallen doet.
 Maer het peird, vier voetig beest,
 Dit moet anders zyn gevreesd.
 Dit wat mal en dertel ryd,
 Die wat steekt, of slaet en smyt,
 Die word lichtelyk geplant
 Met den neus in 't dorre zand,
 Die breekt zomtyds hals oft been,
 Oft hy valt een' ribbe in tweeën,
 Dat hy, zoo lang als hy leeft,
 Niet als ongemak en heeft;
 't Eerste peird, volgens myn raed,
 Beter voor de kinders gaet.

Penitentie.

Penitentie is een' smerte /
 En een' droefheid in het herte /
 Om te beschryuen het quaed /
 Dat tegen Gods wetten gaet.

Penitentie dat is lyden /
 En om zinnen God te stryden /
 Te verdraegen met gebuld /
 Om all' zijn' voorgaende schuld.
 Penitentie is afsterben /
 En zijn eygen wille verben /
 Met boornemen en afleeren
 Van te zondigen niet meer.

Penne.

Kind, gy moet de penn' groot agten,
 Om haer wonderbaere krachten,
 Want al is de Penne stom,
 Zy spreekt nochtans klaer alom.
 Tot de laeste weirelds hoeken
 Gaet de penn' al onderzoeken
 Wat'er hier en daer geschied,
 En nochtans en spreekt zy niet.
 De penn' doet veel herten quelen,
 De penn' doet veel herten stelen,
 De penne gebied en vraegt,
 Zy verheugt en zy mishaget.
 Zy laet nergens niet verholen
 In de alderhoogste scholen:
 De penn' ider openbaert
 Wat'er geschied op de aerd.
 Haer beginsel dat is vliegen,
 Zonder liegen oft bedriegen;
 Maer voor zeker achter naer,
 Zy maekt wel de leugens waer.
 De penn' kan krom rechte maeken,
 En recht krom, wat wonder zaeken,
 De penn' is een instrument,
 Dat veel draeyt en omme wend.
 God wil' hunne hand bestieren
 Van de gen' de penn' hantieren;
 Op dat zy ter geener tyd
 Schryven voor d'ong'rechtigheyd.
 Kind, om goud oft zilver schryven;
 Zult niets ongeoorlofd schryven;
 Op dat u de penn' niet leyd
 In de helsche duyfterheyd.

Peys.

Den peys, genaemd de binne-rust,
 Waer door den goeden leeft na lust,
 In God en in den mensch bestaet;
 Dit is den mensch noyt willen quaed,
 Oft hem bedriegen door ontrouw,
 Oft wenschen dat hem schaeden zou.

Den tweeden prys die is met God,
Wanneer men voldoet zyn gebod,
Zy maekt dat den mensch God bemint,
En God is tot den mensch gezind;
Kind, weest in peys met God altyd,
In peys ook met uw naesten zyt;
Als uw' ziel zal uyt 't lichaem gaen,
Gy zult voor eeuwig peys ontfacen.

Poeder.

Kind/ doet 't gen' ik u bevelen/
Zult met geen bus-poeder spelen/
En doen spzingen in de locht
Werken van papier geborcht;
Zult geen dubbelkens oost maeken/
Of de Olander-bus doen kraeken/
Of wel ander instrument/
Maer door gy u zeiven schend.
Een door poeder te doorbooren/
Heeft finger oft voet verloren/
D'ander die is eene hand/
Oft een' haelt half afgeband.
Veel gevoelen hun gebreken/
Sontyd/ zoo het heeft gebreken/
Word door poeder dorv oft stad
Afgeband in aschen plar.
Cassel ende Poperinge
Gerungen dit zonderlinge;
Men ziet noch de wapen' aen/
Daerom laet het poeder staen.

Priester.

Weirdigheyd der weirdigheden,
Den glans aller eerlykheden
Is het weirdig' Priesterdom
Boven allen staet en rom.
Want God Opper Heer der Heeren,
Wilt des Staet voor af vermeerden,
Aengezien hy schynt te staen
Aen de Priesters onderdaen.
Aengezien de wonder krachten,
Die passeeren d'aerdsche magten,
Hy alleen den Priester geeft,
Die geen ander mensch en heeft;
Kind, ik zal met lutiel reken
Van den staet der Priesters spreken,
Toonen hoe men boven al
Hun groot' eer toedraegen zal.
Overlegt in uw' gedachten,
Wat een Koning is te agten

By een Priester, ziet maer aen
Wie heeft meerder magt ontfacu?
Den Priester zonder vermeten,
Is verhevender gezeten,
Want een Konings glans en staet
Maer de weireld aen en gaet.
Daer een Priester, in Gods zaeken,
Binden, breken kan en maeken:
En 't geen hy op d'aerde bind,
Dit voor God gebonden vind.
Of Koningen hun vertoonen
Op den troon met scepters, kroonen,
Die men vrees, en houd zoo groot,
Zyn voorwaer veel min als lood
By de Priesters hoog van waerden:
Het zyn Goden op der aerden,
Want een Koning met oodmoed
Valt hun menigmael te voet.
Wilt Franciscus reden hooren,
Die dit alles brengt te voeren
Verre voor d'Engelsche Schaer,
Dit zyn zyne woorden klaer:
Quam ik beyd' hun te ontmoeten,
Ik zoud' eerst den Priester groeten;
Want den priesterlyken Staet
D'Engelen te boven gaet.
Hun is meerder magt gegeven
Als aen d'Engelen verheven,
In hun handen Godes Zoon
Daelt van zynen Vaders troon.
Wonder en geheyme zaeken,
't Geen de Priesteren volmaeken,
Moeten d'Engels bidden aen,
Die niet deze magt ontfacen.
Maer wat ziet men dezer uren
Tot de Priesters eer gebeuren,
Die zoo groot staen voor Gods oog,
Zoo gy ziet door dit vertoog?
't Zy in stad of wel te lande,
't Is de aldermeeste schande,
Dat den Priesterlyken Staet
Word op heden zoo versmaed.
Onder groote edellieden,
Wat en ziet men niet geschieden?
Veel willen hun edeldom
Stellen voor het Priesterdom.
In 't passeeren, in 't ontmoeten
Moet den Priester hun eerst groeten;

Is'er uyt of in te gaen,
 Den Priester moet achter staen.
 Aen de tafel om te eten
 D'Edeldom is voor gezeten,
 't Schynt veel hebben geen kennis
 Wat dat eenen Priester is.
 Priesters moeten hun gerieven,
 Misse doen na hun believen,
 Wachten dry, vier uren lang,
 Want zy staen onder bedwang.
 God gave dat d'oude jaeren
 Door dees eeuw' veranderd waeren,
 En dat men de weireld rond
 Niet zoo veel abuyzen vond.
 Kind, van uwe jonge dagen,
 Zult de Priesters eer toedraegen,
 Passeert gy voor hun op straet,
 Gy moet knielen met'er daed.
 En afvraegen hunnen zegen,
 Zoo als Princen, Graeven plegen:
 Want dees zegen u altyd
 Van veel ongeluk bevryd.
 Hy is of hy van God quaeme,
 Want hy komt uyt zynen naeme,
 Mids hy, die den zegen geeft,
 Dikwils God in handen heeft.

Proeven.

Wels kinders moeten proeven!

Quaeden doen.

Quaeden doen en word niet geprezen/
 Quaeden zal u veel hinder wezen/
 Quaeden doen/ het zij broeg oft laet/
 Zal binden syn eygen quaeden.
 Quaeden doen zult gy eens bekslaegen/
 Als den worm eens zal knaegen
 Des Heerens rechtvaardigheden/
 Quaeden doen u ter hellen leyden.

Raed.

Vraegt goeden raed. In alle daed,
 Met een oedmoed. Voor gy ied doet,
 Die veel benouwt. Raekt in benouwt,
 Volgt het advys. Van die is wys,
 Op dat gy niet. Raekt in verdriet.

Paer en helpt hun geen verbieden!
 Zy en konnen niet verhoeden
 Van de spyz gekokt te zien.
 Als het hun matx komt te lekken/
 Zullen van den pot niet seken!
 Zy moeten den lepel lekken
 Dof-en-twintig maal matx een.
 Waer den pot een raffe-valle!
 't Zoud hun verzezen groote pijn!
 Zy en proefden niet met alle!
 Dof verzezen van gerat te zijn!
 Zy 't is leeklyk zijn genegen
 Als een onbereyde brot!
 Zulke volck moet zijn ter degen
 Afgetrommelt van den kolk.

Pronken.

Kinders, en wilt niet meer pronken,
 Als u word kleyn Bier geschonken,
 Schoon uw' Ouders drinken Wyn,
 Denkt vry dat het zoo mag zyn.
 Om hun lichaem te versterken,
 Als het is vermoejd van werken.

Q.

Quylen.

Men bind kinderen by tynlen/
 Die gelyk de brastiken quyen/
 Dat het langz de kinne gaet/
 Gelyk een gesponnen draed.
 Zy en konnen qualyk spreken/
 Of het quyl komt uptgestreken/
 't Is het byghste dat men bind
 Door een jong opgaende kind.

R.

Quaeden Raed.

Geen zoo godelyke Werken
 Van een Christen te bemerken,
 Als die geduerig arbeyd
 Voor de zielen zaligheyd.

Maer daer zyn geen erger daeden,
 Als door Sataus valsche raeden,
 D'oorzaak te zyn van het quaed,
 Dat een ziel verloren gaet.
 Die quaeden raad aen imand geven,
 Zyn als duyvels in dit leven,
 En zyn plichtig bovendien
 Van al dat'er zal geschien.
 Die de kinderen inblaezen,
 Om hun ouders te doen raezen,
 En zyn oorzaak' van gekyf
 Tusschen den man en het wyf.
 Die twist tusschen vrienden maeken,
 En dan in processen raeken,
 En verschillen overgroot,
 Dat men zweirt malkanders dood.
 Dees opstokers voor den Heere
 Die zyn plichtig al zoo zeere,
 Als die volgen hun vermaen;
 't En waer anders niet gedaen,
 Vuurstokers, weest niet verbolgen,
 Van die zonden al die volgen,
 Van den haet en van den nyd,
 't Is gy die de oorzaak zyt.
 En men vind ook booze vrouwen,
 Die niet veel zyn te betrouwen,
 Waer van dat Herodias
 Eenen waeren spiegel was.
 Vrouwen die dochters verkeeren,
 En opstoken tot oneeren,
 En blaezen d'onkuysheyd in,
 Dit op hope van gewin.
 Het zyn deze die vernielen
 En besmetten doen hun zielen,
 Waer van God den Heer van al
 Rekeninghe vraegen zal.
 D'eerste quaeden raad gegeven,
 Gelyk dat men vind beschreven,
 Die de weireld heeft gehoort,
 Die komt van den duyvel voord.
 Die heeft Eva eerst bestreden,
 Hy zeyd: volgt myn raad en reden,
 Mynen raad is wonder goed,
 Daerom myn verzoek voldoet,
 Zoo gy en uw man zult eten
 Van de vrucht des booms, gezeten
 In 't midden des Paradys,
 Zult wezen als Goden wys.

Open zullen gaen uw' oogen,
 Gy en zult niet zyn bedrogen,
 Gy zult weten goed en quaed,
 Eva die geloofd' zyn raad,
 En heeft Adam op gaen wekken,
 Om van deze vrucht te trekken,
 Maer aanziet het groot verdriet,
 Alles hun verkeerd geschied.
 Hun oogen wierden gesloten,
 En met droefheyd overgoten,
 Die Goden waeren op aerd',
 Met geen ongemak bezwaerd:
 Zyn geworden duyvels slaeven,
 Moesten werken, spitten, graeven,
 Waer door 't menschelyk geslagt
 Wierd in slaverny' gebragt.
 En moest eeuwig zyn verloren,
 Had den Zone Gods geboren,
 Niet gestorven voor ons al,
 En ons verloft uyt den val.
 Men ziet noch ten allen tyden
 Den duyvel den mensch bestryden,
 Om dat zy door raeden boos,
 En door werken godeloos:
 Malkanderen zouden verdrukken,
 En brengen in ongelukken,
 Om plichtig voor God te staen,
 Van 't gen' dat'er word gedaen.
 Quaede raeden altyd schaeden,
 En d'onnoozele verraeden,
 Zyn oorzaak dat menig ziel
 Hun met God niet onderhiel.
 Hoe veel zyn'er niet die spotten,
 En die hun houden voor zotten,
 Die gaen devot menig keer
 Tot de Tafel van den Heer;
 Die lezen in goede boeken,
 D'een en d'ander Kerk bezoeken,
 En verzuymen geen Sermoen,
 Gelyk dat zy moeten doen;
 Die hun zoeken te verleyden,
 En zeggen: Wilt u vermeyden,
 Komt, drinkt met ons bier en wyn
 Laet ons t'famen vroeylyk zyn.
 En wilt niet uw jonge jaeren
 Alzoo laeten henen vaeren,
 Met reden men zig verblyd
 In de bloem van zynen tyd.

Als styf worden uwe leden,
 Kont God offeren gebeden;
 Als men niet meer werken kan
 Men zal hebben tyd alsdan.
 God geve in deze dagen,
 Dat deës raed noyt mag behaegen;
 Hoe veel zyn'er met'er daed
 Die het goed keeren in quaed?
 Hoe veel die in alle zaeken
 Maer en zoeken twist te maeken?
 En verfoeyen het gebod
 Van den almogenden God?
 Hoe veel ziet men niet verdoven
 Door-boosheyd in 's Konings Hoven?
 Die door een onzuyver vier
 Klaer betoonen de manier,
 Om recht in te gaen de wegen,
 Gelyk dat hunn' Ouders plegen,
 'tSchynt 't kind moet de stappen gaen,
 Die zyn vader heeft gedaen.
 Wie zyn vyand vind genegen
 Tot het quaed ingaen der wegen
 Van zyne verdoemenis,
 Zegt of het zyn plicht niet is
 Van de vyandschap te laeten,
 En te werken t'zynder baeten;
 Op dat hy terstond hem leyde
 In den weg der zaligheyd?
 Dat het anderzins gevele,
 Erger m'agten zoud' een' ziele
 Als een' beest, die in een dyk
 Is gevallen of in 't slyk.
 Als een' beest is in bezwaeren,
 Men ziet geene moeyte spaeren;
 Ider-een gebruykt zyn magt,
 Om te trekken uyt den gracht.
 Maer de vaders aen de zoonen
 Geen zoo grooten bystand toonen;
 De moeders geen' oog' en slaen
 Waer dat hunne dochters gaen.
 Veel eer hun raed zouden geven,
 Om na d'ydelyheid te leven,
 Om te volgen 's weirelds rom,
 Zoo gaet het in 't Christendom.
 Dit zyn schroomelyke zaeken;
 Waer schikt gy hier naer te g'raeken,
 Christen mensch? of in 't plaitier,
 Of in Lucifers quartier.

Is't dat gy u wilt verdoemen,
 Noyt de zaligheyd bekomen,
 Toch geen ander en verleyd,
 Zoo Gregorius ons zeyd.
 Die ander tot quaed opstoken,
 Hunne zond' word meer gevroken,
 Die is klaerelyk bekend
 Uyt de straffe die God zend.
 Waerom heeft naer 'tovertreden
 Eva meerder straf geladen
 Als Adam, die beyd' 't gebod
 Niet volbragten van hun God?
 Nochtans Adam in deës zonden,
 Die schynt plichtiger bevonden
 Als Eva, want alle quaed
 Hing aen zyn bedreven' daed.
 Adam die en moet maer slaeven,
 De onvruchbaer' aerd' doorgraven,
 En de dood eens onderstaen.
 De vrouw moet zyn onderdaen
 Haeren man: lyden in 't baeren
 Veel pynen, die haer bezwaeren,
 En ander' ellenden groot,
 En de straffe van de dood.
 Hier in is 't verschil gelegen,
 Die de zaak' wilt overwegen,
 Zult het lichtelyk verstaen,
 Eva had meer quaed gedaen,
 Boven de zonden bedreven,
 Zy had quaeden raed gegeven,
 En om den raed die zy gaf,
 Zy verdiende dobbel straf.
 Kinders, wilt u dan bemoeyen,
 Om quaed' ranken af te snoeyen.
 Noyt geen quaeden raed en geeft,
 Voor des Heeren straffe beest.

Raepen.

vele menschen quaelyk slaepen/
 Zoo genegen om te raepen/
 Om te schraeben goed en geld/
 't Gen' hun g'heel onrustig stelt.
 Of zy hunne ziel berdomen/
 Konnen zy maer goed bekomen/
 En wezen in munte ryk/
 Het is aen hun al gelyk/
 Die zijn erger als de mollen/
 Die betoonen waer zy hollen/
 E

Van een rapper gheregaerd/
 Wie weet waer zyn geld bebaert.
 Dit is dienstig noch te weten/
 Daer zyn raepen goed om t'eten/
 Deze raepen agt ik meer/
 Als de raepen zonder eer;
 Zulke raepen smaeken zullen/
 Men kan daer den buik med'ullen/
 Als zy wegen twintig pond/
 Bobendien zy zyn gezond/
 En van wonderbaere krachten;
 Deze de doctoren agten:
 Maer raepen om geld en goed/
 Kind/ dit geenzing agten moet.

Rechtveirdigheyd.

Die in de Kerken verkeerden/
 Om te leeren 't woord des Heeren/
 Men vraegt hun/ waer in dat leyde
 De christen Rechtveirdigheyd?
 D'antwoord is/ in 't quaed te blieden/
 En de deugden te bespieden/
 Ider 't quaed beragten moet/
 En doen zaeken die zyn goed.
 Kind/ 'ten zal u niet veel baeten/
 Als 't dat gy het quaed zult laeten;
 Maer moet werken doen van deugd/
 Waer door gy verdienen meugt.
 Gy moet u aen God toewyden/
 En voor het Geloofte stryden/
 Werken in des Heerens hof/
 Tot zyn meerder eer en lof/
 Zyn geboden onderhouden/
 Want in 's Heerens dienst verhouwen/
 U maeken van deugden ryk/
 Om te winnen 't Hemelryk
 Die rechtveirdigheyd beduyden/
 Zy zullen in ruste blyuen.
 En die iber 't zyne geest/
 Hy na Gods behaegen leest.
 's Heerens oog zal op hun daelen/
 Dat zy noyt en zullen dwaelen/
 Zoo in broefheyd als in ym/
 God zal hun beschermer zyn.

Reden.

Kind, met een eereelyk fatsoen
 Zult gy al uwe werken doen,
 Niet moet'er na uw wil geschiën,
 Voor gy de reden zult inzien:

De reden is 'shertens gezicht,
 Die door haer kracht de ziel verlicht,
 Die onderscheyd het goed van 't quaed,
 En 'sweirelds ydelheden haet.
 Die maer alleen nae God en tracht,
 Die reden heeft, word wys geagt:
 Daer hy, die buyten reden gaet,
 Word van een ig. lyk versmaet.

Refereyn in 't zotte,
Voor wyze en botte.

Vrienden, lustert toe, en slopt eens al uw' ooren,
 Doet de pyp' uyt uw mond die geenens tabak smoorē,
 Van daeg' is my gebeurd een zaak voor dry vier liē,
 En sedit gister 'k heb noch mensch noch beest gezien;
 Zy spraeken my stom aen van wonderbaere dingen,
 Hoe dat een kreupel mensch heel rechte konde springen,
 Dees daed hadde gezien een ouden blinden man,
 Al liegend' zeyd' hy my de rechte waarheyd dan:
 Daer quam een witten moor, en zeyd' de zelfste reden,
 Ik bleef 't huys, en ik was een ur' uyt stad getreden;
 Curieus om zulks te zien, gelyk een houten steen;
 Noyt zag men zoo veel volk, en ik was daer alleen.
 Zy sprongen vroelyk de welke stonden stille,
 Ik borst by nae van spyt, want het was na myn wille,
 Ik dronk een groote teug' uyt een kann' zonder gat,
 Veel menschen schynen wys, als zy zyn wonder zat.
 Ik zag een groote feest, vol treffelyke Heeren,
 Kael en half moeder-naekt met schoone panne kleeren,
 Die wel waeren gediēnt, niet eenen had een knecht,
 Een tafel wel vergierd, zonder spys opgerecht.
 Patrysen, wild gebræd, dat men hun vooren stelde,
 Quakkels by menigte, die vlogen noch te velde;
 Meer als spyce genoeg, daer en was niet van nood,
 Want daer en was noch zout, noch smout, noch
 vleesch, noch brood.
 Men dronk den klaeren wyn uyt houte ydel kruyken,
 Die aten niet een zier, die vulden fracy hun buyken,
 Die binnē nucht'ren zat, en liep dronk achter straet,
 En die lagen ter aerde, dansten elk met hun maet.
 Maer als 't ging op het laest, zy keeven zonder spreken,
 Zonder te roeren my, ik heb my afgesteken,
 Myn buyk gezwollen was, van eten drinken plat,
 'k Had een oord in myn zak, dit was een grooten
 schat.
 Van al de spys en drank was ik by nae bezweken,
 Want ik had in myn buyk het minste niet gesteken,
 Ik vaste tot den noen, en at van 's morgens vroeg,
 Het wyf krees snot en quyl, die vriend'lyk op my loech,

Myn buyk was opgevold, heel ydel van te vassen,
D'honden waeren ter jagt, die in huys op my basten,
Ik braedde zonder vuur een schoonen schaeppen bout;
'k En had maer kalver-vleesch van dry vier jaeren
oud,

Dan ging ik haelen brood op mynen stoel gezeten;
Maer 'k zag een doode rat bezig met op te eten.

Ik schreeuwde zoo vergramd, dat ider een het wist,
En zweeg gelyk een kind dat in zyn bedde pist.
Veel quamen dan by my, die waeren t'huys gebleven,
En die geen brood en had, die heeft'er my gegeven,
Ook goeden klaeren wyn uyt een vuy! spoeling vat,
Ik at en dronk daer van tot dat myn buyk wierd plat.
Princen die Heeren zyn van steden zonder huizen,
Van d'uygedroogde zee, en waters zonder sluizen.

Daer is niet eenen mensch, die u niet Heer en kent
Van alles wat gy ziet, wanneer dat gy zyt blind,
Hoe menig duyft soldaet hebt gy niet in de wapen,
Die vechten tot'er dood, als zy gemak'lyk slapen?
Zy zyn zacht als een leeuw, en vreed gelyk een lam.
Het geen' ter hellen doet verheffen uwen stam.

Gy zyt den ryksten Vorst van die op d'aerde leven,
Niets en behoort u toe, gy kond het al weg geven,
Gy zyt van goud voorzien en zilver voor gewis,
Gelyk een groene padd' voorzien van pluynen is.
Leeft lang, en gaet haest dood, uw naem zal eeuwig
blyven,

Men zal hem in een boek zonder letteren schryven,
Ik meyn' gy my verstaet, die niet myn reden vat,
Men denkt dat men is wys, als men is wonder zat.

Regel.

In alle dingen die gy doet /
Een regel onderhouden moet /
Wie u aenbyst de rechte daty
Om noyt buyten de schreef te gaen.

Rekening.

Dit spreek woord is gebruykt in alle fremd geweste,
De kortste rekening die is de alderbeste,
In alle koopmanschap van alderhande goed
De kortste rekening een ider pryzen moet.
Veel als de Raeven doen, roepen cras, morgen, morgen,
Zy hebben tyd genoeg, en weten van geen zorgen,
Waer door menig proces voordruct met haet en nyd,
Om dat de rekening niet geschied op haer tyd.
Dit maer de weireld raekt, met God't zyn ander zaekē,
Men kan zyn rekening met God niet duyfter maeken,

Alles is hem bekend, en klaer beschreven staet,
Geen goed verholten is, noch geen bedreven quaed:
Menige stellen't uyt tot hunne laeste jaeren,
Tot hun groot ongeluk en eeuw'ig quaelyk vaeren,
Kind peyst wel op uw ziel, gaet slapen nimmermeer,
't En zy uw rekening staet effen met den Heer.

Reyn.

Wint / zyt reyn in ulve zaeken /
In ulw handel / in ulw spzacken /
Want een zuyver reyn gemoed
God in zyne ziele voed.

Reyzen.

Allen dag moet ider peyzen
Om nae d'eeuwigheyd te reyzen:
Want wie t'leven heeft ontfien /
Moet eens bezen weg ingaen.
Quaelyk is den mensch verschenen /
Of hy moet terstond weer henen /
Wy hebben geen zekier stand /
Als in't ander Vaderland.

Ryk.

Die niet en begeirt buyten God,
Die heeft het alderbeste lot;
Die God in zyne ziele voed,
Bezit het alderhoogste goed;
Die rykdom zoekt, en God verlaet,
Die is in een vervloekten staet.

Roede.

Willekens-hout is de roede /
Die niet en is voor de goede /
Maer voor alle hinderis quaed /
In boogheden obstinaet.
Door die verchten / stelen / zwieren /
Geld verquist en vertieren /
Die niet voldoet aen de wet /
Hun op straffe voor-gezet.
Wilt gy niet de roede smaelien /
Op handen of achter-slaelien /
Maer daer van wezen gebuyd /
Draegt u eereghst altyd.

Roem.

Die roemt op rykdom, eer en pracht,
Die roemt op ys van eenen nacht;
Want die eylaes! is heden ryk,
Is morgen worm, aes en slyk,
En daer is niet zoo wonder teer,
Als 's weirelds ydel pracht en eer,

Die nu is hoog van grooten schyn,
 Kan by een ur' ten onder zyn.
 Is 't dat gy zyt van goeden staet,
 Bedankt den Heer van zyn' weldaet,
 Bid God, die zyt op aerden groot,
 Om groot te wezen naer de dood.

Roosten.

Een kind dat rooft zijn vleesch en brood/
 Dat is een lecker-beetjen groot/

Sacramenten.

Dier zijn zeven Sacramenten/
 Wilt die in uw herte prenten/
 Van Christus door den mensch bereydt
 Tot zyne ziele zaligheyt.

Schaemte.

Hebt een' schaemt' door g'heel uw leven/
 En sprekt nont onkuyssche reben/
 De schaemt' is een' peirle syn
 Door die jong van jaeren zyn.
 En verstout by geen personen/
 Die u gzoote vrienbchap toonen/
 Vraegt aen hun respect en eer/
 Gelyk van den eersten heer.
 Van te stout zijn komt mishagen/
 Dit gebeurde noch alle dagen/
 Dat men'er vele verstoot/
 Om hun stoutheyd al te groot.

Schoen.

Kind/ zult nu schoens alle dagen
 Schoone byben en afvaegen/
 Dat men die niet vuyl en ziet/
 Deen gesloten/ b'ander niet.
 Deen op b'iel/ half aen de voeten/
 Want die u zoo zal ontmoeten/
 Hy zal zeggen t'uwre spijt/
 Dat gy luy en eerloos zijt.

Schulden macken.

Kinderg/ die jong schulden macken/
 Gzoote beuzelaers geraeken/
 Die gaen speelen sonder geld/
 Worden haest in duyl gestelt.
 Zy licht de praatlike leeren
 Om met selen te verheeren/

Die niet en eet een boteram/
 Oft moet op 't vuur oft in de vlam/
 Betoont dat het geen honger heeft/
 Daerom hem luttel t'eten geeft;
 Laet dezen vasten eenen dag/
 Tot dat hy 't zonder roosten mag/
 En ge zult zien in zulk geval/
 Dat het al snyder smacken zal.

S.

En met leugens om te gaen/
 Om een ander te verraen.
 Te bedriegen/ te verboden/
 Door hun ongepeest beloben;
 Daerom die geen geld en heeft/
 Dat hy stil en sober leeft.
 Want is 't dat gy komt te borgen/
 Door betaeling moet gy zorgen/
 Eer dat men/ ik zeg het plat/
 Afspeelt de boeck van uw gat.
 Schuyffelen.

Een kind dat schuyffelt achter straet,
 Als 't in zyn huys of venster staet,
 Dat word gehouden door het land
 Voor een luyaerd en ledig quant.

Schuymen.

De kinderen die met 't schuym spaen
 Van achter op hun poorte gaen,
 Die steken hunnen neus by naer
 Daer zy goed' reuken zyn gewaer.
 Die op den schuyffel, op den bed',
 In alle plaetse loopen med',
 Die buyten huys smeiren de borst,
 Die worden genoemd, zoekt de kost.
 En deze ziet men aen van verr',
 Gelyk men doet de zeven sterr'.

Slaen.

Slaen/ of uyt genoegte verchten
 Onder jonge malle knechten/
 Maer uyt spel en tyd-verdruyf/
 Zal u brengen tot gelyf.
 Want zoo wie te sterli zal nypen/
 Of u maer verkieerd zal gnypen/
 Het zal wezen haest booc goed/
 Tot dat volgen zal het bloed.

Daerom zult van slaen u myden /
Trekken streken t'allen tyden /
Want gemeynelyk daer uyt
Niet als ongemak en spruyt.

Slaepen.

Moet gy slaepen met een ander /
Legt uwb leeren by malander /
En de zelve niet en stroyt /
Selyk of men 't matz-grab hoyt.
Daer gy den heer hebt geden /
Saet in 't bedd' / strekt uyt uwb leden /
Zonder liggen scheef en krom /
En geduerig roeden om.
Wenscht d'een d'ander 'b heerenb zegen /
Sak'er zy goed' zorg' gedragen
Door het keijfse-licht en vier /
Want den brand die is zeer dier.

Slinken poot.

't Staet vies voor een slinken poot,
Van te snyden vleesch oft brood,
Van te schenken noch veel meer,
't Gaet tegen de wet van eer'.
Wie dat met den slinken poot dient,
Hy misdoet aen zynen vriend,
Wie ied met den zelve geeft,
Word gehouden onbekend.
Hy en word geen hand genaemt;
Want hem maer een poot betaemt.
Met de rechte hand dan leert,
Waer dat gy gaet of verkeert,
Dienen, geven en ontfāen,
Zoo zal het met eeren gaen.
Want van lang en ouden tyd,
Is den sinke poot benyd:
Niet te min in een ambacht,
Slinks en rechts zyn word gezagt,
En in zaeken van gewin,
Want daer eenig konst ligt in.

Spelen.

Kinderen, gy mocht wel spelen,
Maer let wel op myn' bevelen,
Want den bog kan niet altyd
Zyn gespannen tot den stryd.

Altyd schryven, leeren, lezen,
Het zond' zyn om zot te wezen:
Een kind kan hebben respyt,
Om te spelen op zyn tyd.

Daer toe zyn getelde dagen,
Om te zoeken hun behaegen,
Met een ge'rouw mede maet,
Ider een na zynen staet.

Al de eerelyke spelen

Zal den meester u bevelen,

En die hy verbied op straf,
Zult u daer van houden af.

Kaetsen, bollen, toppen, springen,
Fluyten, luyten, ander' dingen,

Na de mode van uw land,
Die zult gy nemen ter hand.

En zoo gy hebt de talenten,

Kiest muziek of instrumenten,

Want zy dienen t'allen tyd

U tot voordeel en profyt.

Schermen, spelen met de daemen,

Dit kan zomtyds ook betaemeen,

Als den Meester zulks toelaet,

Ingevolgen uwen staet.

Men zal verbien zonder lingen

De kaert' en de teirelingen,

Alle spelen van hazaerd,

En dat groote droefheyd baert.

Zult in 't spel u eerlyk draegen,

Dat niemand van u kan klaegen,

Schreeuwt, noch tiert, noch kyft, noch liegt,

Noch uw mede-maet bedriegt.

En 't geen' is het aldermeeste,

Toont u altyd blyd' van geeste,

Noyt verandert van gelaet,

Of het wel oft' quaelyk gaet.

Spiegel.

W zelve door den spiegel kant /

Ziet of uwb ziel niet is geskend /

Als gy op uwb sejoonstyd let /

Werst of gy zij' van binnen net;

Wat selyt / gy voor de menschen blinkt /

Als gy voor uwb sejoonstyd stinkt.

Spreken.

In het spreken, 't Zyn gebreken /

Wanneer gy by inand zijt /
 Van te klappen „ Van te snappen /
 't En zij op gevraagdē tyd.
 Laet de ander „ Niet malikander
 Spreken hunne reden voord /
 Zonder zeggen „ Of vbeerleggen /
 In hun zaken 't minste vboord.
 In 't verhalen „ Zult niet faelen /
 En zeggen: 't en is zoo niet /
 Of het vbaere „ Opvbaere /
 Scheet anderzind geschied.

Gy zult u zelven nogt misgaen /
 Wanneer gy spreekt een ander aen /

Te vbeten een man van respect /
 Van hem te zeggen: Weest gedekt.
 't Is onbeleefd / 't mag niet geschieden /
 Wie hooger is / die moet gebiedē;
 Maer vbeest zelfs met den hoofde bloot /
 Als gy zijt by personen groot.
 't En zij inand tot vbeemael zeyd /
 Wv hoed niet op het hoofd en leyd /
 Aldan niet oorlof 't mag geschieden /
 Al nedervuygen voor de lēy.
 Zegt ook vboorden vbeemael niet /
 Welk dit zomtyd vbeel geschied /
 Se vbelke spreken op dees maet:
 Verstaet gy mij / 't is tot vbeel bast.

Spreek-woorden.

1. Niet zoo gemakkelyk als op zyn ur' gaen slaepen,
2. Want den nacht is van God tot onze rust geschaepen.
3. Gaet wandelt waer gy wilt in alle vremd geweste,
Een wooninge van peys die is de alderbeste.
4. Dat men zyn nood-duft neemt is des Heeren begeiren,
En men mag maetelyk dat hy verleent verteiren.
5. Den eenen leeft in vreugd, den anderen in pyne,
Het is een groot geluk geboren wei te zyne.
6. Het oude spreek-woord zeg: Met wie gy zult verkeerē,
Gy zult gemeynelyk zyn aerd en gangen leeren.
7. Die neerstig is in 't werk, word van elk een geprezen;
Nochtan den bog' moet niet altyd gespannen wezen.
8. Let wel met wie gy spreekt, vriend of vremde gezellen.
9. Daer 't herte vol van is, dat zal den mond vertellen.
10. Gy mogt zoo veel gy wilt uw vriend een zaek waerschouwen,
Daer de natur' nae trekt, 't is quaed om wederhouwen.
11. Die dobbel is van hert, geveynsd, en valsch van gronde,
Heeft menig' mensch gepaeyt alleen met zynen monde.
12. Leert deze lesse wel, gy mogt die wel onthouwen,
Dat die inand bedriegt niet veel is te betrouwen.
13. Aenmerkt die buyten maet het goed en geld verkiezen,
Dat zy gemeynelyk geld, vreugd en eer verliezen.
14. Menig die vyand is, die schynt vriend in uw' oogen,
't En zyn geen vrienden al, die een zoet wezen toogen.
15. Wanneer gy zyt in vreugd, de droefheyd schynt te borgen,
Want naer een byden dag komt wel een droeven morgen.
16. Gy moet in tyden zien wat liefd' of zal misgaen,
Want menig hun misval maer al te laet beklagen.

oft Gulden A, B, C.

71

17. Uw betrouwen op God moet gy in droefheyd stellen,
Zy doen hun ziele leed, die hun te zeere quellen.
18. In lyden en verdriet, in weedom en in pyne,
Een iders ongeluk denkt hem het meest te zyne.
19. Menig geduerig sleet te bouwen na zyn zinne,
En 't is quaelyk gebouwd een ander woont'er inne:
20. 't Geschied noch allen dag in dorpen en in steden,
Zoo menig dorp en stad, zoo menig vrende zeden.
21. Menig in 't herte lyd meer als den mond kan spreken,
Men ziet niet een iders ellenden en gebreken.
22. Een die in deugden leeft zal een goed' faem verwerven,
Die deugdelyk hier leeft, zal deugdelyk ook sterven.
23. Het is zeer schaedlyk met vrienden staen in twisten,
Beter goed' vrienden zyn, als geld en goed in kisten.
24. Print ook in uw gemoed dit loffelyk artykel,
Schouwt quaeden raed, blyft t'huys, zoo schouwt gy veel perykel.
25. Daer is niet beter als te schouwen 't zondig leven,
Als vreezen uwen God, en voor zyn' wetten beven.
26. Zyt edel, wys en groot in al des weirelds perken,
Niemand die meer bezit als zyn' deugd en goed' werken.
27. Wy moeten als fenyn de ledigheyd versmaeden:
Want ledigheyd die doet de menschen vele schaeden.
28. Ziet met wie gy verkeert, of 't zal u naermaels rouwen,
Want die het pek aenraekt, zal van de vlek behouwen.
29. Waerzeggers, en zulk volk, zult g'als de peste vlieden,
Niemand, als God, en weet wat ons eens zal geschieden.
30. Gelooft niet al te veel, daer word zoo veel gelogen.
Hy die te veel gelooft, word lichtelyk bedrogen.
31. Men moet altyd zyn woord, zoo verre men kan, houwen,
Die in beloften faelt en is niet te betrouwen.
32. Geen zoo verheven slam, en zoo gelukkig huysken,
Dat zig beroemen kan te wezen zonder kruysken.
33. In zaeken van gewicht zoekt voorzienigen raede,
Als 't kalf verdrongen is, men vult den put te spaede.
34. Luttel spys, drank, smaek meest met goede appetyten,
Als grooten overdaed, die niemand doet profyten.
35. Naer dagen overschoon volgt dikwils zeer vuyl weder,
't Geluk en ongeluk gaet gelyk op 'en neder,
36. Gy die in voorspoed zyt, en wilt niemand verkleezen,
Want hy, die vooren licht, kan naerderhand ook weenen.
37. Veel meer als geld en goed is weerd een' goeden naeme,
Ter weireld niet zoo schoon als eereelyk van faeme.
38. Niemand beletten kan de tong' quaelyk te spreken;
Een mes word niet gemaakt om imand dood te steken.
39. Het treuren niet en baet, het zuchten en het kryten.
Want die zig zelven quetst, hy moet 't zyn zelven wyten.
40. Leeft met een igelyk in vollen peys en vrede,
Aen uwen naesten doet, zoo gy wilt men u dede.

Den nieuwen Spiegel der Jongheyd,

41. Hy die in armoed' leeft, zal zynen nood uytspreken;
Aen eenen gierigaerd zal alle ding' ontbreken.
42. Het is een' groote zaak de gramfchap t'overwinnen,
Maer 't is een' meerder' zaak die stellen uyt de zinnen.
43. Die een grammoedig mensch berispt van zyn' gebreken,
Heeft geene magt op hem, 't is meerder vuur ontfleken.
44. Daer is geen meerder troost in tegenspoed t'ontmoeten,
Als dat ons droevig hert een vriend komt te verzoeten.
45. Het gene den mensch noemt verdriet en zwaere ellenden,
't Zyn gaeven van profyt, die ons den Heer wilt zenden.
46. Hy die vertroosten zal den armen in dit leven,
't Is aen den Hemel zelfs weldaet ter rente geven.
47. De vliegen zal een Prins van zyn aenzicht verjaegen;
Maer van zyn ooren niet die quaelyk overdraegen.
48. Niemand en is bequaem om ander te regieren,
Die niet gehoorzaam is aen reden en manieren.
49. Een Vorst die in zyn Ryk wilt weten goed en quaeden,
Hy moet vergeven ligt de aengedaen misdaden.
50. Die arm zyn van natur' en moeten hun niet schaemen,
Maer als het ligt aen wil, verdienen duyzend blaemen.
51. Die in wellusten leeft, zal naer een kort verhaeyen
Proeven van zyne vrucht, de welk hy hier zal zaeyen.
52. Wanneer dat quaelyk zyn de rykdommen verkregen,
Daer in is korte vreugd gemeenlyk gelegen.
53. Den mensch die zig betrouwt en steunt op zyn' rykdommen,
Gy zult hem voor zyn dood ten onderen zien komen.
54. Het gen' gy zwygen moet, zorgt om uw' tong' te spaeren,
Gelyk gy zorgt voor 't geld, dat gy hebt te bewaeren.
55. Daer is geen meerder recht als zelfs te moeten lyden,
't Gen' men een ander heeft bevolen op zyn tyden.
56. Die in gezondheyd wilt en ook in vrede leven,
Hy moet van tyd tot tyd werk aen zyn lichaem geven.
57. Die uyt'er herten werkt, zult hem noyt hooren klaegen
Van grooten arrebeid of van de lange dagen.
58. Geen mensch ter weireld is arm in goed en rykdommen,
Die niet en tracht tot eere of eenig staet te komen.

Staet.

Wilt gy aenveinden eenen staet /

Om raed eerst by den Heere gaet /

Bid zyne Moeder bovendien /

Op dat 't al vbel zoude geschieden.

Stout.

Een kind / te stout en te vermeten /

Zal noyt geen vette soups eten /

Noch niet licht drinken goeden wyjn /

Merom dan leet beletst vbel zyn.

Student.

Wilt u nu meer neerstig toonen /

Tien gy by uw meester zijt /

Om u zelven te verschoonen /

Als vbel op een ander tyd.

Zoekt ook / om met u te spelen /

Eenen vyzen mede-matt /

Den vrie gy u zult bevelen /

Om te hebben goeden raad.

Selyk stinkende privatten /
 Die verkeerde wegen gaen /
 Gz verfoeyen zult en haeten /
 Eer gz zijt van hun verwaen.
 Gz en zult niet maeken vboorden /
 't En zij dat de lettert raket /
 Al de pest vlied de disorden /
 Oloft eerst geen verscheiden maekt
 Leert begrypt / en wilt onthouwen.
 't Ben' men loont met lichtigheyd /
 Sprekt klater uijt zonder verflouwen
 Al de reden die gz zeyd.
 Zijt beschaemd tot aen uw haeten /
 Al gz imand hooger ziet /
 Voet uw best om woord te raket /
 En spaert wben ardeyd niet.
 En verstoort u geender tyden /
 Al men u berisping' geeft /
 Moet verheugen en verleyden /
 Door 't vermaenen zeer belteyd.
 Oetent in 't minste geen behaegen /
 Wanneer dat u imand pryst /
 Maer wilt hun excusi vraegen /
 En vodoedig hert berispt.
 En wilt met geen haestigheden
 Oetren uw led of gz satk;
 Maer gz moet wat tyd besteden /
 Wyl of zeb maek dit herhaelt.
 Wind gz ied subtiel gescreven /
 Een spreek-vboord / gelykenid /
 Maekt een teken daer betenen /
 Dat'er ied t'aemmerken id.
 Leest boeken van goede faeme /
 Die van ider zijn geagt;
 Maer in geen van quaden naeme
 Zult gz stellen uw gedagt.

Syndelyk zult u verberken
 Tot de studien met vlyt /
 W van 't quaed gezelschap trecken /
 Bid / God u gebenedyd.
 Tafel.
 Zoo gz moet de tafel stellen /
 Let voor vbi het vben moet /
 Voor vbat heeren / vbat gezellen /
 Hoe veel dat'er zijn begroet.
 Stelt voorzichtig al de stoelen /
 Volgt de groote van 't buffet /
 Wilt een glas voor ider spoelen /
 En die sejon van zyden zet.
 Met de kannen ende flassezen /
 En een zuiver water-bak /
 Om de glazen te heruasschen /
 Of de handen met gemak.
 Legt voor al het tafel-lacken /
 't Zout moet eerst op tafel staen /
 Wacht u van het vyl te maeken /
 En moet eerst van tafel gaen.
 Legt taillören en servetten /
 Het brood aen de linker kant /
 Messen / lepels / en forchetten /
 Legt men aen de rechter hand.
 Om de tafel te verciere /
 En te schijnen vbel de spyl /
 Volgt daer in des Landt manieren /
 Draegt den hof zyn goed advy.
 Zult u van te storten vachtig
 Eenig vet / of bier of vbyn /
 Of gz zult aenhooren klachten
 Van de gen' bedrogen zijn.
 Staet een stup van de persoonen
 Door vbi dat gz schijnen moet /
 Ziet nat dit roeyen en teuten /

Op dat gy niet anders doet.
 Zult de Wiersterb dienen voorten /
 En d'eerste van qualiteyt /
 In 't geven van schoon tailloorst /
 En dan rond elck zyns leyt.
 Wat men zal de gratis zeggen /
 In 't af dienen van de spyz /
 Wilt de beenen / graeten / leggen
 In een mandeken preeze.
 Dover spyz zult gy draegen
 Aen den hof of keuken-meyd /
 Wat 't den meester zal behaegen /
 Wat de plaats is toe bereyde.
 Op het ander zult gy letten /
 Het moet eerst van tafel gaty /
 Dat gy eerst quamt op te zellen /
 't Is genoeg voor die 't verstaty.

Aen den Tafel-diender.

Voor vrende of vriend,, Voor wie gy dient,
 Uw tonge snoert,, En niet en roert;
 Zoo gy zyt wys,, Van drank of spys.
 Naer 'tis gedaen,, Hoe 'theeft vergaen,
 Was'er een woord,, Van mis-accoord,
 Zwygt altyd stil,, Is 't dat gy wil.
 Zyt fraey gezet,, Onthoud dit wel.
 Hoe dat een kind aen tafel dient /
 Niet vader / moeder / oom of vriend /
 Of dat het is te gast genood
 Niet ander vrende lieden groot /
 Hoe dat hy hem in dit geval
 Zeer vryb en eerlyc draegen zal.
 Eer dat gy zyt neer-gezeten
 Aen de tafel om te eten,
 Gy moet zyn in kleeren net,
 Na betaemen opgezet.
 Kamt uw hair en wafcht uw' handen,
 En uw voorhoofd en uw' tanden,
 Kort uw' nagels, vaegt uw schoen,
 Stelt u op een goed fatsoen.

Wilt in 't stil uw water maeken:
 Of is 't nood de broek ontschaeken,
 Op dat gy niet buyten tyd
 D'eerste van de tafel zyt.
 Staet heel recht, zonder vertreden,
 Als den Heere word gebeden,
 En met ongedekten hoofd,
 Ook wanneer hy word geloofd.
 Daer-en-boven zult gy wachten
 Van een' plaetse te betrachten,
 Van te zitten met'er spoed,
 Eer als dat het wezen moet.
 Maer gy moet oodmoedig zoeken,
 Stil te wezen aen de hoeken,
 Tot zyn' plaats een ider heeft,
 U tot zitten niet begeeft.
 Voorders moet gy wel opletten,
 Den hoed niet op 't hoofd te zetten
 Stil te zitten, d'handen recht
 Voor u op de tafel legt:
 Want het zoude niet betaemen,
 Dat uw' handen waeren t'samen.
 D'eldebogen op de knien
 Is oneerlyk om aanzien.
 D'handen in den schoot te houwen
 Is zeer leelyk om t'aenschouwen,
 En het is niet zeer eerbaer,
 Krauwen, schraeven hier en daer.
 Zit heel recht op uwe stoelen,
 Zonder leunen of te woelen,
 Nu op d'een of d'ander' bil,
 Want men dient aen tafel stil.
 Gaepen, geeuwen, d'handen rekken,
 Zyn zeer groote leegaerds trekken,
 En te zitten gekruys knient,
 Deugt voor jonge lieden niet.
 Gy en zult geenzins betoogen,
 't Zy met gesten, handen, oogen,
 Dat gy groot van honger zyt,
 Dit tegen beleefheyd stryd.
 Gy zult laest de spys aenraeken,
 Zonder smekken, zonder smaeken,
 En niet zoppen twee-mael 't brood,
 Dat doen mannen die zyn groot.
 Wacht u van de groote brokken
 Met'er haesten in te slokken,
 D'hand te stellen in 't plateel,
 Voor dat uw mond uyt is heel.

Met dry vingers zult gy grypen,
 Zonder vinnig in te nypen,
 En zult uw' handen verbiën
 Te nemen van ander' liën.
 Heden men eet met forchetten,
 Die men u zal vooren zetten,
 En is 't dat men 't niet en doet,
 Dus uw' hand gebruyken moet.
 Zult voor niemand iet aenraeken,
 Lepel, mes, brood, ander zaeken,
 Maer zult vragen zeer beleefd;
 Op dat men het zelve geeft.
 En die ied aen u zal geven,
 Zult hem danken daer beneven,
 Ook in 't geven en ontfāen,
 Den hoed niet zyn afgedāen.
 Bovendien het zyn gebeken,
 Stom te zitten zonder spēken,
 Toont u niet een bly gelaet,
 Als een die ten trouwe gaet.
 't Is geen eer' ook veel te klappen,
 Veel te schreeuwen, veel te snappen,
 Houd de middel maet in al,
 Ider een u pryzen zal.

Die honger heeft,
 Eet dat men geeft.

't Zyn krantheden van te vzaegen/
 't Gen' meest is na uw behaegen/
 Naemendlyk na uwē heersche/
 Eenig wel-geholite vleesch.
 En 't zyn groote lekkernyen
 Van het eten te bespyen/
 En als men uptdeelt de spy/
 Te wezen in 't nemen by.
 Gy en zult niet refuseren
 Dat men u zal presenteren/
 Al en staet het u niet aen/
 Gy moet het beleefd ontfāen.
 Zult de spyze niet weerleggen/
 Of niet lungher stemme zeggen/
 Ik mag noch haer noch konyn/
 Of het moet gebaeden zyn.
 Ik en zoud niet konnen eten
 Daer anjuns zyn ingesmeten/
 Peper/ noten van muskaet/
 Want zulks my niet aen en staet.
 Dit zyn onbedachte reden/
 Gy moet u houden te vreden/

Of het zerp is/ zuer of zoet/
 't Moet u wezen eben goed.
 En waer 't dat eenige spyzen
 Deden utwe maeg opryzen/
 En maekt daerom geen geknet/
 Laet het voor u liggen daer.
 Gy zult ook u zeiben wachten
 Van het eten te misagten/
 Of te pryzen luyten maet/
 Wel gekocht en belicaet.
 Houd wel gemanierde zeden/
 Vlied en schoutut de gulzigheden/
 't Is byl te hand by den monb/
 En dan in 't schotel terstond.
 In 't eten wacht u van smelken/
 Geluk als de harpels bekken/
 Of te slabben als een zwyn/
 't Eten rap als een konyn.
 Gy zult ook geen beenen knaegen/
 't Elken mondbal d'hand afvaegen/
 Vingeren lekken of tailloor/
 En word niet geagt oorboor.
 't Is oneerlyk ook gebonden
 Van te blaezen t'alle stonden/
 Over lepel dat gy eet/
 Nylt bzerze van tonge leet.
 Maer gy moet het laeten hoelen
 Tot dat gy vind naer gevoelen
 Dat noch maeg/ noch ingewand
 Door de spy kan zyn verbrand.
 't Gen' g'hebt nyt 't schotel genomen/
 Wag niet meer in 't zelve komen/
 't Zy wat 't is/ of vleesch of zop/
 Dat moet gy stil eten op/
 Of wel laeten hoor u leggen/
 Men zal u geen oneer' zeggen;
 Doch een stichtig verbaer man
 Aemt maer dat hy eten kan.
 Zult ook in 't schotel niet zoppen/
 Noch uw brood of vleesch in dopen/
 Doen in 't zout vat iber heer
 Als gy neemt een brokken weer.
 Met een lepel na behooren
 Aemt wat zop op um taflooren/
 En zout niet de punt van 't mes;
 Dienstig is u deze les.
 Gy zult ook geen beenen knaegen/
 Of wel die in stulken slaegen/

Om het merg of ander vet /
 't En is niet aen tafel net.
 Maer gy moet het vleesch affnyden
 Op uw talloor' wat van zyden /
 En dan niet 't forchet terstond
 Geschildt brengen nae den mond.
 Lepel / mes of vingers lekken /
 Dit zijn ongeschikte trekken /
 En dit noch veel meer misgaegt /
 Dat men de schotel uytbaegt.
 't Zyp te drinken daer beneben /
 Dat'er ober is gebieben /
 By gezette eerbaer lien /
 Wordt voor ongeschikt aenzien.
 Hed vets aen 't ramm-laken byben /
 Is ook een zeer slecht bedryben /
 Mand / mes / lepel en forchet /
 Daegt dit al aen uw serbet.
 Zult uw bloed snyden of bzeken /
 Dat gy in uw mond moet steken;
 Wyt niet als een bedelaer /
 Als of 't in een appel waer.
 Zult niet zuyveren uw' tanden /
 't Zy door penne / mes of handen /
 Of de zelve zuygen uyt /
 Dat het geeft een groot geluyd.
 Den mond spoelen voor de lieden /
 Die gy alle eer moet lieden
 Wen de tafel; maar daer naer
 't Mag niet zijn in 't openbaer.
 Hoesten zeer / de maeg' ophaelen /
 Den neus snuyten aen de bwaelen /
 Of wel anderz voor de lien /
 En mag nimmermeer geschien.
 Door men zal aen d'ander schinken /
 Zult niet vzaegen om te drinken /
 En wanneer gy drinken wil /
 Zult het vzaegen in het stil.
 Drinkt een glas zonder vertoeven /
 Zonder twee by mael te proeven /
 Of te maekien een gesme
 Als een grooten leliker best.
 Tet van inand aen te spzeken /
 Die 't glas aen den mond gaet steken /
 Wacht tot hy gebzonken heeft /
 Eer dat gy hem reden geeft.
 En drinkt ook geen groote teugen /
 Tegen natur' en vermaugen /

Zoo dat gy dan blaezen zult /
 Zynde met den drank verbult.
 Zoo elk moet de glazen klinken /
 En imandz gezondheid drinken /
 Als het wezen zal uw toer /
 Wilt niet zitten als een boer.
 Maer staet recht wat neer-gebogen
 Met den hoed af / en houd d'oogen
 Nae hem die moet zijn gegzoet /
 Hun gebod en eytsch voldoet.
 't En waer dat gy groote glazen
 Zouden willen uyt doen blaezen /
 Hond hun zeggen bezen bonk /
 My verschoont / ik ben te jong.
 Zoo de tafel lang blyft dueren /
 Dat het is ontrent de uren
 Dat gy bunten hugg moet gaen /
 Zult beleefsegh opstaen :
 En Godt dankzegging betoonen /
 Daer naer groeten de personen /
 Met eerbieding' gemanierd /
 De gy zyt verobligierd.
 Maer dit moogt gy niet vergeten /
 Als gy zyt genood om 't eten /
 Hoe en op wat een satsoen
 Dat gy zult den ingang doen.
 Zult veragting lyden moeten /
 Als 't dat gy mist in het groeten /
 En niet d'eerste eer toebzaegt
 Wen hem die u heeft gebzaegt.
 Priesters en ander' personen
 Zult gy naer hem eer betoonen /
 Die zyn van het magistraet /
 Ider een na synen staet.
 Als en win' geen uytleg maekien
 Hoe hy moet het mes aenraeken /
 't Vleesch dat men op tafel zet /
 Hoe het wezen moet ontkiet.
 Hoe gy de gebzaede bieren
 Moet uytdeelen in quartieren /
 't Zy patrys / haeg of kionn /
 't En kan u niet dienstig zyn.
 Wat het best' is om te eten /
 Dat en moet gy noch niet weten /
 Het te mio 't en is geen quaed /
 Als men zig daer aen verstaet.
 Gy zult dit in tyden leere /
 Als 't dat gy verheert met Heeren /

Geest my God leuens termijn /
 't kan noch al beschreven zijn.
 Ook van bissch / frunt / consituten /
 Want het zou te lange dueren;
 Doch een kind in dit gebal
 Ander baer van dienen zal.

Tappen.

Die jong tappen hier en d'yn /
 Sijn vrees groote zuyper is zijn.

Taerte.

Kinders al is ze taarten eten /
 Ze en konnen slaepen niet /
 Dit is dienstig hun te weten /
 En 't en baert hun geen verdriet.

Tegenzeggen.

Kinders / die heel tegenzeggen /
 En de reden wederleggen
 Wanneer men hun zwygen doet /
 Die berdsen met'er spoed /
 Dat men zonder heel te zeggen
 De roed' op hun billen leggen /
 Want al hadden zy noch recht /
 Moeten zwygen als men 't zegt.

Tegenspoed.

Gelyk met vreugd den wyngaerd groeyt,
 Al is 't dat men zyn ranken snoeyt;
 Zoo groeyt de ziel in deugd en goed,
 Gesneden door den tegenspoed.
 Die tracht nae zyn eeuwig geluk,
 Zyn rust is tegenspoed en druk.

Tyd.

D'onderzoekers der secreten,
 Philosophen en Poëten,
 Schryvers, groote Konstenaers
 En vermaerde Schilderaers,
 Van d'alderwysste verstanden,
 Die inhouden 's weirelds banden,
 Hebben druppels veel gezweet,
 En den waeren tyd besteed,
 Om natur' en 't waer bedryven
 Van den tyd recht te beschryven,
 Maer niemand die was of leeft,
 Die ons goeden uytleg geeft:

Want al peyzen, overdenken,
 Zagen zy hunn' dagen krenken,
 Den tyd komt en hy vergaet,
 En blyft nog in d'eersten staet.
 Houd den tyd zeer hoog in waerden,
 Niet zoo kostelyk op aerden,
 Want den tyd in deugd volbragt,
 Word zoo veel als goud geagt.
 Ach! hoe dier moet hy dan wezen?
 Den tyd kan noyt zyn volprezen,
 God en kan noyt zyn gevat,
 Noch den prys des tyds geschat.
 Met den schat van g'heel de weireld,
 Hoe ryk en hoe sterk bepeireld,
 Wie kan uytkoopden 't respyt
 Van alleenelyk een' ur' tyd?
 Goed en geld is zonder krachten,
 Den tyd zal voor niemand wachten,
 Den tyd gaet geduerig voort,
 En nae geene menschen hoort.
 Koningen of bedelaeren,
 Den tyd nimmermeer zal spaeren,
 Vyand en heeft hy noch vriend,
 Ider word gelyk gedient.
 Ider voor den tyd moet buygen,
 Zoo als elk mensch kan getuygen,
 Daer en blyft niets in zyn staet,
 Maer al door den tyd vergaet.
 Daerom die noch zyn in 't leven,
 Let hoe uw tyd word verdreven;
 Want den dag die is vergaen,
 Zal niet meer in wezen staen.
 Stiert uw' ziel en al uw' zinnen
 Om God zuyverlyk te minnen,
 Terwyl dat gy hebt den tyd,
 En dat gy in 't leven zyt.
 Als den tyd u zal ontbreken,
 't En helpt niet om tyd te smeeken,
 Ziet, eer dat den tyd vervliegt,
 Dat den tyd u niet bedriegt.
 Waer 't dat de verdoemde zielen,
 Die in d'helsche pynen krielen,
 Konden hebben van den Heer
 Maer een urken en niet meer,
 Om hunn' zonden te beklagen;
 Geiren zouden zy verdraegen
 Ider een de pynen fel,
 Die zyn (en geweest) in d'hel.

Maer den tyd die is verloopen,
 Het is al te laet geroepen,
 Het is al te laet beschreyd,
 Als men gaet nae d'eeuwigheyd.
 Print dit wel in uw memorie,
 Gy kont winnen 's Hemels glorie,
 En van 'tquaed vergiffenis,
 Als de ziel in 't lichaem is.
 Maer als zy is uytgetreden,
 Te vergeefs zyn uw gebeden,
 Want zy door u eygen dan
 Niet het minst verdienen kan.
 Nu kan men om al zyn quaeden,
 Den Heer bidden om genaden,
 Wy hebben tyd in overvloed,
 Om te winnen 't eeuwig goed.
 Doch! hoe veel hun tyd verliezen
 In het aerdsch vermaek, en kiezen
 De wellust en ydelheyd,
 Dit moet blyven ongezeyd:
 Want om alles t' onderzoeken,
 Men zoud schryven duyzend boeken;
 Kind, myn wensch is dat g'in deugd
 Uwen tyd volbrengen meugt.

Tabak.

*Al word'er hedendags meer geld
 In den tabak alleen beſtelt,
 Als in wyn, bier en brandewyn,
 Volgens dat 't kan gecyfferd zyn;
 Al is 't dat men misagt een man,
 Die hedendaegs niet ſmooren kan;
 Al is 't dat heden in 't gemeen
 Het vrouwe-volk ſmoort onder een,
 Noch dat'er onder geen ſtaet,
 Den tabak quaelyk is verſmaed;
 Al dient hy voor een medecyn
 Voor die ziek en gequollen zyn,
 Voor die gequetſt zyn en gewond,
 Al is 't dat hy geneeſt terſtond;
 En voor de gen' die zyn verbrand,
 Het zy aen voeten of aen hand;
 Hy is voor milt en longer goed,
 En ook de tand pyn hy verzoet;
 En ook de buyk pyne verjaegt.
 En die van weete maegen klaegt,
 En ander zeeren: 'kzeg als vriend,
 Tabak geen jonge kinders dient.*

Toenaemen.

Geven malliander toenaemen/
 Dit en is niet na betaemen/
 Hier uyt ſpruyt gemeyn'lyk quaed/
 Gramſchay/ nijd en grooten haet.
 Quaede twenſchen/ bechten/ knten/
 Zoo men dikwylg ziet bedynben;
 Daerom geen en naem en geeft/
 Als die men in 't Doopſelg heeft.
 Tonge.

Uyt de tonge de Doctoren
 Plagten goed of quaed te ſpeuren,
 Of het lichaem is gezond,
 Of met quaelen veel doorwond.
 Uyt de tong kent men de lieden,
 Hunnen handel en geſchieden,
 Of zy zyn van goeden naem,
 En beminnen hunne faem.
 De ſpraak is een beeld van 't leven,
 Die kan goede kennis geven,
 Al wat ider een behaegt,
 En in zynen boezem draegt.
 Eenen zot ſpreekt zottigheden,
 Eenen wyzen goede reden;
 Uyt des herten overvloed
 Spreekt den mond uyt quaed of goed.
 Kinders, gy zult uwe tongen
 Van jongs houden wel gedwongen,
 Dat gy door de zelve niet
 Komt te vallen in verdriet.
 'tGen' gy hoort van ander zeggen,
 Dit moet gy gedolven leggen;
 Gy en mogt 't niet zeggen voord,
 'tGen' gy van een ander hoort.
 Socrates gaf de s goede ſlagen,
 Dat men beter zoud verdraegen
 Op zyn tongen kolen beet,
 Niet bewaeren het ſecreet.
 Gaf men geld van tonge-lappen,
 Menig zouden zoo niet klappen,
 Het zoud koſten te veel geld,
 Om altyd te zyn herſteld.
 Doch wat zonden en gebreken
 Komen van quaelyk te ſpreken;
 Daer is geen fenyn of zweird,
 Dat meer als de tonge deirt.
 Daerom de vreeze des Heeren
 Die moet u het zwygen leeren;

Zegt: Heer, myne tong bewaert,
Dat myn ziel niet quaelyk vaert.

Traeg.

Deel kinders zult gy bemerken
Nap van tanden/ traeg in't merken/
Die gy boorder niet en zond/
Als dat gy hun byghen hond.
Die zijn traeg om te gaen slaepen/
Of zy greeuwen of zy gaepen/
Traeg om 's morgens op te staen/
Al roept men getuerig aen.
Die wel zonden zonder gekken
In een ur' een houg aentrekken/
Die hebben de meeste pijn
Om gekkech/ gekkamb te zijn.
Traeg om te gaen nae de scholen/
Of het thien-mael word bevolen/
Traeg als de schol' is gedaen/
Om weder nae hys te gaen.

Vallen.

Zie die al te veel betrouwen/
Nicht geraeken in benouten;
Den wyzen die byest het quaet/
Daer den boozen over gaet.
Donbebyestheyt doet hun massen/
En in groote zonden vallen/
Die niet steunt op eygen magt/
Byest den Heere dag en nacht.
Dezen die zal wel bemerken/
Dat God hem in alle werken/
Die misdoet niet spaeren zal/
En zal schyoomen voor den val.

Valsch.

Met geen valsch woord,, Uw ziel doorboort,
Spreekt dat is klaer,, Rechteveirdig waer;
Geen mensch bedriegt,, Of wel beliegt.
Een reyne spraek,, Geft God vermaek.

Vasten.

Vasten dat is een afsnyden
Van zyn lusten, van verblyden;
't Is een magt en wederstaen
Zyn eygen natur' gedaen.
't Is een vleeschelyk afsterven;
Dit moet quaede droomen derven.

Traeg om te gaen nae de Sermoenen/
Daer schynt lood in hunne schoenen/
Om te gaen hooren een Mis/
Dit hun meeste traegheyt is.
Maer zy van geen traegheyt weten
Wen de jouw-schotel gezeten/
Als de kloske noenen luyd/
Dan bliet haest de traegheyt uyt.
Om te eten/ om te drinken
Zy en hebben geen verminnen/
Zy verliezen noyt hun deel
Aen de tafel in't plateel.
Om de traegheyt af te lezen/
Daer moeten maer wiffen wezen/
Die doen vloepen langs hun bel/
Zy zonden haest springen wel.
Dit verdienen zulke quanten/
Die niet doen als lantersanten;
Niet zoo schoon als veerstigheyt/
Die des kinders lof verspreyend.

V

't Is een schoonheyt van 't gebed,
Die de ziele zuiver zet.
Zy verjaegt de quaede lusten,
Die den mensch aendoen onrusten,
Spot met d'opgeblazendheyt,
En bemind d'oedmoedigheyt,
Doet zyn eygen zelve kennen,
En zig tot de deugd aenwennen.
Tasten 's Hemels blydschap is,
Der zonden vergiffenis.
Vasten doet het hert bewegen,
Maekt de ziel tot God genegen,
Maekt dat den mensch rustig leeft,
Vasten de gezondheid geeft.
Den vasten verheft de zinnen,
Doet ons veel by God verwinnen,
Verwerft Gods barmhertigheyt,
Baent den weg der zaligheyt.
Vasten is de dood der zonden;
En een hulp' der deugd bevonden,
't Is den peys van het lichaem,
En d'eer der lidmaeten t'saem.
Het viercijsel van het leven,
Die magt aen de ziel kan geven;
Vasten is een bollewerk
Voor de zuiverheyt zeer sterk.

Is den glans der heyligheden,
En de wysheyd der wysheden;
Daerom, kind, van uw' jongheyd
Vast bemind de soberheyd.

Vechten.

Die genegen zijn tot vechten/
Ngt men voort verlore knechten:
Niemand hun verheffen zal;
Maer elst vzeest door ongeval.
Die om 't minste woord te spreken/
Smeyten/ schoppen/ slaen en steken/
En alomme waer zy gaen
Willen d'haen zijn van de haen:
Die onnoozel byzembelingen
Zonder redenen bespzingen/
En niet anders doen als quael/
God die straft hun vzoeg of laet.
Of men ziet hun quaelijk vaeren/
En eens komen in bezwaeren/
Maeken aen een ongeluk/
In verdziet of zwaeren dzuk.
Zoo gy wilt Gods straffe vlieden/
Doet 't gen' g'u wenschte te geschieden/
U gerust en eerlyk dzagt/
De wieteld en God behaegt.

Veragten.

Wie veragt zyn mede-maet/
Poet hem en zyn ziele quael/
Wie zyn eygen zelfs veragt/
Vbaettheyd speelt in zyn gedacht.

Verblyden.

Zig verblyden en wel leven/
Moet te samen zijn geweven;
U en baet geen byz gelaet/
Als de ziel vol vzoeshend staet.

Vercieren.

Al dat ydelijst vertieren/
Zyn voortwaer maer zotz manieren/
Maer toe dient al dat fatsoen/
Van den hoosde tot de schoen?
Maer toe al die nieuwe stoffen?
Maer toe al dat ydel bosjen?
Maer toe al die gzoote pzaecht?
Maer van zijt gy voordgebzaegt?
Laet al die gzoote pzaecht slaepen/
Wijst zoo God u heeft geschaepen/

Houd die sozm/ die God u geest/
God u wel geschaepen heeft.
Maer toe zoo u't hair te krollen/
Ganiche uren op te rollen?
Maer toe al dat witte hair?
Of gy oud van jaeren waer.
Maer toe lippen ende haeken
Blozzend' met rood' berwe maeken/
Al of God gelijkt gy meent/
U geen goede sozm' verleent.
Wat gy ziel en lyf vereeren/
Voet dat met de deugd te leeren;
Als gy kont en als gy meugt/
Eiert u't' ziel met alle deugd.
Zult dieraed zal God behaegen/
Zult dieraed gy med' zult ozaegen
Tot u't' ziele zaligheyd/
Als de ziel van 't lichaem scheyd.

Verergernisse.

Verergernis geven die leeren
Liedekens vol van onneeren,
Die betoonen hoe 't gelaet
Nae d'onkuyfliche minne staet.
V'rgerlyk zyn ook die daeden,
Om malkanderen te schaeden,
Die ingeven hoe men moet
Stelen, rooven imands goed.
Zy zyn v'rgerlyk te agten,
Die in 't minste hun niet en wachten
Van d'oneerelyke spraek,
Ja zelfs nemen groot vermaek:
Die and're tot quael verwekken,
En van alle deugden trekken,
Of den weg maeken bereyd.
Die ons tot de zonden leyd.
Dees zyn meer als moordenaeren,
Gelyk ik u zal verklaren:
Want hy die het lichaem dood,
Al doet hy een zonde groot,
Hy en kan de ziel niet dooden;
Maer een v'rgerlyken snooden
Is een meerder schelm en siel,
Want hy dood de arme ziel.
Die het quael en de boosheden,
't Zy door werken, teekens, reden,
Heeft gezaeyt in ander land,
Heeft verdient den helschen brand.

Kind, die u zal oorzaak geven
Tot een boos en zondig leven,
Zult gy vlieden als de pest.
Die de goede volgt, doet best.
Vergeten.

Wergeet het quaed aen u gedaen /
Maer niet de vbelldaeden ontfaten.

Vergeven.

't Quaed dat aen u is bedreven /

Ongeluck en groot affront /

Moet gy vriendelyc vergeven

Wyt uw ziel en herten grond.

Woe zoud gy dan alle dagen /

Wie alzo vraelgierig leeft /

Aen den Heere durven vraegen /

Wat hy uwe schuld vergeeft

Zal het u den Heer quytstellen /

't Gen' g'heeft tegen hem misdaen /

En zult g'uw med-gezellen

Zien met quaede ogen aen?

Neen: zy van een beter vberzen /

Wat en kan niet staen te saem;

Wergeeft zoo gy doet in 't lezen /

Wob gebed vord aengenaeem.

Verkiezen.

Zonder God niet en verliest /

Alles zonder God verliest.

Verleyden.

Wie tot quaed imand verleyd /

't Heerens straf hem vord vberyd.

Vermaenen.

De zondare zult gy vermaenen /

Meest als gy kont doen profyt;

Op dat zy de rechte baeten

Mogen intreden altyd.

Verstand.

't Verstand heeft een groote kracht /

Maer door den mensch vord geagt.

Verflooten.

Als gy zijt rijk van vrienden groot /

Wie minder zijn / niet en verfloot /

Hun eer' vervoont en reden geeft /

Den mensch niet even rijk en leeft:

Want die alle dingen bestiet /

En na zyn eygen vril regiert /

Kan maken die nu aelmoet doet /

Dat hy zelfs morgen vraegen moet.

Verwinnen.

Kind / is 't dat gy wilt verwinnen /

Temt eerst uwe dertel zinnen /

Wob eygen natur' versmaet /

Wie genegen is tot quaed.

Wobis zig verbint geeft God glori' /

En vind dobbels victori' /

En duvel ten onder zet

Door de kracht van het gebed /

De vbereld door het versmaeden /

Wob vleesch door vberig verzaeden /

Quaede driften die gy doet /

Door Christus veruennen moet.

Wobis verduldighyk kan lyden /

Zal verwinnen zonder stryden /

Maer moet veel geleden zijn

Om t'aenschouwen Gods aenschyn.

Verwyten.

Die eens anders sauten zeggen /

En hun eygen quaed opleggen /

Dat zijn tongen als senyn /

Erger als serpenteen zijn.

Waf'er imand oom of vader

Quaet van leuen / dief / kerraeder /

Die geweest heeft met een strop

In 't publiik gehangen op:

Winders / vrienden / neuen / raegen

Moeten zy 't beroufzel draegen?

Quam oom / vader in 't verdziet /

Zy en waeren d'oorzaak niet.

Den nieuwen Spiegel der Jongheyd,
 Is d'een broeder quaed van naeme/
 Ander eerelyst van faeme/
 Deerbaren moet onderstaen/
 Dat d'insaeme zijn gedaen.
 Dees verwtijfz zijn gemeyne/
 Zoo wel onder groote als kleine/
 't Is nochtans een bottigheyt/
 Verstand en zottigheyt.
 In 't verwtijfz zijn bevonden
 Maet en nyd en groote zonden;

Daerom / kinders / t'allen tyd/
 U van deze fouten myd.
 Heeft'er imand schante-blekken/
 Gy moet zwijgen / die bedekken/
 Al is 't dat gy rechte gaet/
 Want ock vallen daer gy staet.
 Daerom zegt men: wilt niet roemen/
 Al staen in uw hof schoon bloemen;
 Want door rym op eenen nacht/
 Worden die tot niet gebragt.

DE VIER UYTERSTE.

*De Dood, het Oordeel, d'Helle en de hemelsche Glorie,
 Wilt gy niet zondigen, print dees in uw memorie.*

De Dood.

Niet is'er zoo gemeyn, als de dood te bamerken,
 Waer van men allen dag aanziet de wonder
 werken,
 Den teuen mensch gaet voor, den anderen gaet naer
 En ongevoeliglyk eik word de dood gewaer.
 De dood is schroomelyk, die niemand kan ontvlieden,
 Onzeker is de ur' wanneer het zal geschieden;
 Maer als den duyvel giff, wanneg ons leven end,
 Duyzend gepeyzen quaed hy in ons zinnen zend
 Dan is het dat hy tracht ons ziel te doen verliezen,
 En door vervloekten list het quaed voor 't goet te
 kiezen,
 Door wanhoop, ongeloof, door onverduldigheyt,
 Door gierigheyt, eerzucht of door vermetendheyt
 Den duyvel weet zeer wel dees vast gegronde zaeken:
 Dat zonder 't waer Geloof niemand kan zalig raeken,
 Hy ons in twyffel zet op verscheyde manier,
 Van Hemel en van hell' en van het vagevier.
 Of Christus is voorwaer in 't Hoogweirdig verheven,
 Of'er zyn in de Kerk just Sacramenten zeven;
 Let, zegt hy, die goed doet, of die niet doet als
 quaed,
 Of hy niet al geruk afspint zyns levens draed?
 Wie komt uyt 's Hemels Hof, uyt den afgrond der
 hellen?
 Of uyt h' vagevier, en aen u te vertellen
 Wat ald' ommeget? Wanneer dat den mensch
 sterft,
 Het sterft al, er-een gelyk het leven derft.
 Het is een dwaes, d' groot van anders te gelooven,
 Ziet, hoe den duyvel zoekt den zieken te verdooven:

Want die niet vast gelooft, 't is zeker en gewis,
 Dat'er geen zaligheyt voor hem te winnen is.
 Maer of den duyvel tracht te draeyen onze zinnen,
 Zonder den vryen wil en kan hy niet verwinnen;
 Wy moeten in den Heer gelooven vast en sterk,
 En 't geen ons vooren houd de kaholyke Kerk.
 Den verleyder des mensch daer mede niet te vreden,
 Hy tracht den zieken ook in wanhop' te doen treden,
 Want hy voor oogen stelt al de zonden gedaen
 Van den tyd dat hy heeft zyn vol verstand ontfae.
 Rampzalig! als gy zyt, zegt, gy konde bamerken,
 Dat'er geen zaligheyt en is naer zulke werken,
 Naer zoo veel schelmery, voor zeker 't is uw lot;
 Want gy hebt my gedient in plaats van uwen God.
 Want een dood-zonde alleen die kan den mensch
 verdoemen,
 En zoud gy peyzen eens ten Hemel noch te komen?
 Daer zyn'er duyzend duyft en meer in d' hel gegaen,
 Die duyft-mael min als gy zonden hebben gedaen.
 En gy hopt zaligheyt? Wie hopt kooren te maeyen
 Van een land ongeploegd daer hy niet komt te zaeyen?
 De hop' moet zyn geveft op werken goed van dengd
 G'gebt vruchteloos geleest, dus niet betrouwen
 meugt.
 Dyt zyn de middelen, waer med' 't serpent der hellen
 Den mensch in zyne ziek' door wanhop' komt te
 quellen;
 Wy moeten hopen vast op Gods bermhertigheyt,
 De hop' den anker is van onze zaligheyt.
 Waer 't dat een zondaer had zoo veel dieften be-
 dreven,
 Doodslagen, overspel, en zonden in zyn leven,

oft Gulden A, B, C.

Als'er zyn in de zee zandekens in 't getal,
 Zoo hy leedwezen heeft, God hem vergeven zal.
 Waer 't hy al had gedaen de doodelyke zonden,
 Vanden verdoemden hoop die word in d' hel bevondē,
 Zoo hy tot God bekeert en zyne schuld bekent,
 Daer is vergiffenis, ook in den laesten end.
 Den mensch moet daerom niet, gezond zynde van
 leden,
 Betrouwen al te zeer op Gods Bermhertigheden,
 Mehig word weg-gerukt uyt dit leven subyt,
 Den Heer geeft niet aen al van leedwezen den tyd.
 Den duyvel bovendien in d'alderlaeste dagen,
 Bevecht ons aldermeest door listen ende laegen,
 Door onverduldigheyt stekt hy den zieken zeer,
 Dat hy verliezen zoud' de liefde van den Heer.
 Zoo Hieronymus zegt: die onverduldig lyden,
 Het is een teeken klaer, dat zy van Gods bestryden,
 Met wat pynen nochtans den zieken is bezaen,
 Hy moet alles in dank van 's Heerens hand ontfae.
 Stan den zieken vraegt: waerom dat hy moet lyden
 Tormenten overgroot, en dat zoo lange tyden?
 Waer hebt gy dat verdient, g'hebt chrislelyk
 geleest?
 God tegen reden u al deze quaelen geeft.
 't Waer beter door het zweird uw herte te doorsteken,
 Als lang te onderstaen dees pynen en gebreken,
 Den vriend die u bezoekt, het is door gierigheyt,
 Want hy maer nae de ur' van uwe dood verbeidt.
 Ziet hoe den duyvel zo-kt den zieken op te wekken,
 En door den valschien raed hem tot den val te trekken;
 Op dat hy zweit 'en vloek', den Heer vermaledyd,
 Door onverduldigheyt, door goddeloozen lyp.
 Den zieken moet den Heer om zynen bystand vraegen,
 Peyzen wat Christus heeft geleden en verdraegen
 Om onze zaligheyt; voor ons die plichtig zyn,
 En die hebben verdient voor eeuwig d'hellsche pyn.
 Wat smerten en verdriet, wat overgroot bezwaeren
 Dat hebben onderstaen d'Apostels, Martelaeren,
 Om Jesushoogsten naem, niet om hun eygen schuld.
 Daerom verduldiglyk alles verdraegen zult.
 Den duyvel ook tenteert den zieken door de zonden,
 Waer aen hy heeft geweelt in 't leven vast gebonden,
 Die meest van allen was gezind tot gierigheyt;
 En die beminder was van 's weirelds ydelheyt,
 Hy die genegen was, tot goed en tot rykdommen.
 Om tot veel eer en pracht en hoogen staet te komen,
 Op dat hy zoo door eer, en goed den zin verspreyd.
 Dat hy daer op meer peylt als op zyn zaligheyt.

Hy spreekt hun aldus aen: nu moet gy alles laeten,
 Rampzalig als gy zyt, uw rykdom, eer en staeten,
 Wat gy vergadert hebt, uw kinders en uw vrouw,
 Uw vrienden, en wat gy ter weireld wenschen zou:
 Wat word het van uw goed, uw huizen en kasteelen,
 Met zoo veel zorg gebouwd? 't is om ander te deelen,
 Zult haest vergeten zyn: print diep in uw gemoed,
 Hoe gy bezeten hebt veel onrechtveirdig goed:
 Zoo gy het weder geeft, uw kinders en uw vrouwe,
 Zullen vervloeken u, en uwe quaede trouwe,
 Gy zult wezen onteerd, gehouden voor een quant,
 Voor dief, bedrieger, schelm, den meesten siel van
 't land.
 Veel sterven in dien staet, om hun eer te bewaeren,
 Dan moet voor eeuwigheyt de ziel ter hellen vaeren!
 Peyst wel zynde gezond en steelt geen anders goed,
 Aen niemand, wie het zy, bedrog of schande doet.
 Wilt nimmermeer uw hert opeer of rykdom stellen,
 Want dit zal in de dood uw arme ziele quellen,
 Des weirelds korte vreugd word vroeg of laet
 betreurt,
 De vreugd die God ons geeft in eeuwigheden deurt.
 Het helsch serpent tracht ook den zieken te betoogen.
 Dat hy rechtveirdig is, en goed voor zyn Gods oogen,
 Door een vermetendheyt, door een ydel opzet,
 Hy bezonder, die heeft geleest na 's Heerens Wet.
 Gy zyt vast van geloof, zegt hy, sterk in uw hopen,
 En hebt noyt in den weg der boosheden geloopen;
 Gy leyd verduldiglyk uw ziek' en groote quel,
 Uwe aelmoeffen zyn geteekend al-te-mael.
 Gy hebt geoffert God zoo vierige gebeden,
 Gy hebt zoo strengelyk gevest den tyd voorleden,
 Gy hebt zorgvuldiglyk zyn wetten al bewaert,
 Gy u vermeten mogt dat niemand is op aerd',
 Die kan in 't minste deel by u zyn vergeleken;
 Een ander mensch die is door zonden zwaer bezwekt,
 En peylt met eenen zucht den Hemel in te gaen,
 Wat glori'-ryke kroon en zult gy niet ontfae?
 Door dees inblaazingen en ydelyk vermeten,
 Hy denkt, den zieken zal zig zelve heel vergeten,
 Als of hy weirdig waer zeker het Hemelryk,
 En dat'er niemand is in deugden hem gelyk.
 Zoo een vermetendheyt die zal aen God mishagen,
 Dat men zyn ziele zal al zulken lof toedraegen:
 Want het schynt opendlyk hy van zig zelve heeft
 Het goed het gene God alleen maer aen hem geeft.
 Dees opgeblaazendheyt door al zulke manieren,
 Kan door het zondig quet de ziel ter helle stieren.

Als de hooveirdigheyd u aendoet groot gequel,
Denkt waer door Lucifer gevallen is in d' hel.
Christi oodmoedigheyd moet u een voorbeeld wezen,
Die van de Moeder Gods Maria wierd geprezen.
Spreekt zoo u zelven aen: Wat ben ik dwaes of zot.
My zelf te schryven toe het gene komt van God.
Gy hebt noch goed noch deugd, God moet het aen
u geven:

Want zonder my, zegt hy, en kan niet zyn bedreven;
Daerom beroemt u niet van deugd door u gedaen,
Maer bid dat Jesus wilt uw arme ziel bystaen.
Wanneer een zondaer sterft; wilt rypelyk bepeyzen
Hoe dat de ziele schroomt nae d' eeuwigheyd te reyzē;
Hoe dat zy is benouwd, hoe dat het herte jaegt.
Hoe haer den binne-worm beschuldigt en door-
knaegt.

Zy ziet de zonden al lichtveirdiglyk bedreven,
En de geboden Gods ziet zy aen haer gegeven,
De gen' zy heeft versinaed, verfoeyt ende verag;
Dan beweent zy den tyd onnuttelyk volbragt.
Meeft d' ure van vertrek die zy niet kan ontvlieden.
De strenge rekening die moet met God geschieden;
Zy zoude geirn noch verwachten eenig tyd,
Maer laes! zy word gepraemt, men geeft hae
geen respyt.

Zy wenscht nog eens te zien den tyd die is verschenen
't is te vergeefs gewenscht, wanneer hy is verdwenen;
Zy ziet 't gen' is vergaen is maer geweest een schyn,
En 't gen' toekomend' is, dat zal voor eeuwig zyn.
Zy betreurt en beklagt den loop van haer kort leven,
Dat voor zoo weynig vreugd word eeuwig druk
gegeven,

Dat voor een lust des vleesch, die duert een oogen-
blyk,

Zoo licht verlooren heeft het Ryk des Hemelryk.

Zy ziet en zy bekent, dat al haer dertel minnen
Verblindheyd is geweest en duysterheyd der zinnen,

Dat zy bekomen mogt van leedwezen een dag,
Het lyf doorscheuren zou met bitterlyk beklag,

Zy zou niet anders doen als plichtiglyk beloven,
En bidden om genze aen God den Heer van boven;

Maer terwyl zy dit peyst, zonder eenig vermaen,
De voorboden des doods komen geloopen aen.

De borst die heft haer op, 't aenzicht word bleek en
duyfter,

De tong verliest haer spraek, de oogen zonder luyster,
De lippen worden koud, de tanden worden zwert,

Den mond gefloten word, niet zonder pyn en smert.

De ziel ziet klaerlyk, als in een boek geschreven.
Al wat zy heeft gedaen in haer voorgaende leven,
't Gen' zy aenschouwen moet, of zy wilt ofte niet,
De werken zyn getuyg' van dat'er is geschied.
Zy ziet van d'eene kant de duyvelen der hellen,
Zy ziet van d'ander zyd' de Engelen hun stellen,
Men brengt het zondig quaed en haere dengden
voord,

Men begint in te zien aen wie zy toebehoort.
Zoo de werken van deugd de quade gaen te boven,
De Engelen terstond haer eeuwig vreugd beloven;
Maer zoo de werken quaed te boven gaen het goed,
Straks met de duyvelen de ziel ter hellen moet.
Roeyt, bid, tiert, weent en huylt, 't zyn al traenen
verloren,

Uw' klachten en geschreyen zal men niet aenhooren,
Wanneer de ziel is uyt, dan is het al te laet
Te bidden om den tyd, die zoo licht henen gaet.

Op een onzeker ur' zal u de dood bespringen,
En in een oogenblik u tot het sterven dwingen;

Niemand en weet den tyd of plaats in 't aardsche dag
Niemand en weet wanneer of hoe hy sterven zal:

In huys, op straet, in 't veld, in 't midden der zee baerē,
Gebiecht of ongebiecht, in de bloem van zyn jaeren,

Wy weten maer alleen, wat 't leven heeft ontfāen,
Dat het moet vroeg of laet den sterfdag onderstaen.

De rechtveirdigheyd Gods, die doet zyn oordeel
schroomen,

Zoo dat den mensch niet weet wat hem zal overkomē:
Den gorden Moordenaar bekومت het Hemelryk,

En Judas word verdoemt: een lot zeer ongelyk.
Manasses naer gedaen zoo schroomelyke zonden,

Hy heeft ten laefften plaats van leedwezen gevonden;
Of'er zoo groot geluk aen Salomon geschied,

Naer zoo verheven deugd, dit kan men zeggen niet.
Een ander droefheyd volgt, dat men zal moeten gevē,

Een strenge rekening van 't gen' men heeft bedreven;
De zonden altemael zullen voor oogen staen,

Als vyanden vol nyd, om ons te vallen aen.
De dochter dan onteerd, en de gedaen ontrouwe

Aen uw goeden gebuer, aen zyn beminde vrouwe;
Den armen mensch verdrukt, het onrechtveirdig
goed,

Zullen gedueriglyk doorwonden uw gemoed.
Het bloed van Abel zal dan niet roepen om vraeke;

Maer Jesu Christi Bloed, o wonderlyke zaek!
Het welk hy heeft gestort met pyn en bitterheyd,

Voor u, o zondig mensch! om uwe zaligheyd.

Dan word men bitterlyk te peyzen op de tyden
 Van al ons ydelheyd, en van ons kort verblyden,
 Dat men dees waarheyd wist; maer 't zal wezen
 te laet,
 Wanneer een Priester Gods voor onze oogen staet
 Zoo wy hebben 't geluk te biechten onse zonden,
 En onzen God t'ontfaen in deze lieftelike stonden,
 En 't heylig Olyffel: daer is geen troost zoo groot
 Die aen ons kan getekien voor wy starven de dood.
 Die qualyk heeft geleest, hoe zal hy dan niet wenschē
 Om te hebben gedaen de deugd der goede menschen?
 Maer de pynen der ziekte die draeyen alles om,
 De maeg' die heft haer op, de tonge die word stom.
 De voeten worden koud, den neus begint te leken,
 De lippen worden blauw, en duyft ander gebreken;
 Al wat gevoelen heeft, dat verliest zyne kracht,
 Om dat de ziele wilt uytſcheyden met'er magt.
 Wanneer dat is uw ziel uyt het lichaam gescheydē,
 Twee wegen zyn'er maer die u moeten geleyden,
 Den eenen leyden zal uw lichaam nae het graf,
 Den anderen uw ziel om eeuwig loon of straf.
 Daerom, hooveirdig mensch, wilt rypelyk bepeyzen,
 Hoe dat gy naekt en bloot van hier zult moēte reyzē;
 Waer toe dag ende nacht de rykdommen gezocht?
 Waer toe al dat cieraed? kasteelen in de locht.
 Waer toe zoo zeer gezocht om den buyk op te vullen?
 Den welken zoo gy weet de wormen eten zullen;
 Bepeyft dan wel de stof, waer af gy zyt gemaakt,
 In eenen oogenblik dat u het sterven naekt.
 De *Brakmans*, om de dood te hebben zoo voor oogen,
 En nimmermeer te zyn van haer geweld bedrogen,
 Zy hingen een dood-kist benevens hunne deur,
 Om dat zy zoud de dood aenwyzen t'aller ur'.
 Een pottbakkers huys is eene schol om leeren,
 't Is daer dat God ons zeyd, dat wy moeten verkeerē,
 Daer ziet men wat men is, en van wat stof gemaakt.
 Waer is de schoonigheyd van allen mensch geraekt.
 Gaet, sterffelyken mensch, gaet aldaer onderzoeken,
 Hoe gy de weireld moet veragten en vervloeken;
 Aenziet den valschen schyn, bekent u zelve wel,
 En zult bevinden daer 't aenzicht van *Jesabel*.
 Het peyzen van de dood, leert ook de zonden vlieden,
 Het is een groote zaak geen zonde te geshieden,
 Geen middel is zoo sterk, zoo zalig en zoo goed,
 Als 't overpeyzen wel, dat men eens sterven moet;
 Daerom den duyvel tracht dit peyzen te verdryven,
 Hy weet, dat het den brand van ons vleesch doet
 verſtyven,

Een kleyn verlies van goed, of van een ander zaak,
 Belet dikmaels den mensch te slapen met vermaek.
 Waerom en zoud' dit niet 't gepeys der dood uyt-
 werken,
 Mids aen lichaam en ziel niet zwaerder is t'aen-
 merken?
 Den mensch die is bezorgd zomtyds om eenen niet;
 Zal hy niet zyn bezorgd voor 't geen maer eens
 geschied?
 Maer 't en is niet genoeg dat wy eens 't leven derven,
 Het is noodzaakelyk te trachten wel te sterven:
 Voor dat eenen soldaat hem begeeft tot den slag,
 Men ziet hem oefnen de wapens allen dag.
 Den slag der dood die komt op onzekere tyden,
 Wy moeten alle ur' bereyd zyn om te stryden;
 Zoo den Apostel zegt, op een dag onverwacht
 Den Heere komen zal als een dief in den nacht.
 En gemeynelyk als wy 't minste daer op peyzen,
 Dat ons nae d'eeuwigheyd de dood met haer doet
 reyzē:
 Als den mensch is bezorgd om rykdom, hoogen
 staet,
 En noch veeljaeren telt zy breekt ons levens-draed.
 Ons leven is doorgaens gelyk de wevers-spoelen,
 Zoo *Job* aen ons getuygt, zonder eenig gevoelen;
 Daerom moet van ons zyn de dood altyd gevreesd,
 De menschelyke zorg gebannen uyt den geest.
 Den eersten slag des doods is de vreeze van sterven,
 Den alderbesten vriend zoekt dit vermaen te derven.
 Den Koning *Saül* scheen van onbewreesd gemoed;
 Maer naer de schaduwe van *Samuël* hem doet
 Vertoog, en hem voorzeyd, dat hy in luttel uren
 Met zyn zoons inden stryd de dood moeste bezueren;
 Dees woorden hebben zoo benouwd gemaakt
 zyn ziel,
 Dat hy straks zonder magt als dood ter aerde viel.
 Die dit leven bemint, wat zal hy niet gevoelen,
 Hoe zal het niet den brand van zyn begeirt verkoelen!
 Als men hem zeggen zal van gelyk, 't is gedaen,
 Gy moet in korten tyd de dood steek onderstaen.
 Wat zal een 's weirelds hert als dan niet moēte lyden,
 Wanneer het voor hem ziet de ur' en laeste tyden!
 Wanneer het word ontbloot van al dat het bemint,
 Berooft van alle deugd, waer toe het was gezind!
 Wanneer het zeggen moet: Daer zal niet meer
 naer dezen
 Voor my noch Zonn', noch Maen', noch locht, noch
 weireld wezen,

Noch kind, noch vriend, noch vrouw, den tyd
die is voor-by,
Ik sterf deës ur' aen al, en alles sterft voor my.
Adieu 's weirelds plaifler, adieu myn goed en landen!
Adieu, ik u verlaet, vrouw, kinders, weirde panden?
Adieu, de vrede dood en kan ik niet ontvliên,
In dit sterffelyk vleesch zult gy my niet meer zien.
Wat zal 't van 't lichaam zyn, als de ziel word
gefcheyden?
Geen beter lot, eylaes! en zal 't kunnen verheyden.
Als zeven voeren land, niet als een duyfter graf!
Waer van de levende zoo dikwils fchroomen af.
't Word met den voet gestampt, de padden en de
wormen
Zullen 't ellendiglyk doorknaegen en beftormen,
't Word als een doode peird op'tveld, of doode kor,
Waer voor elk haest paffert en dauwt den nen
ze toe.
Den wyzen *Salomon* verwondert hem met reden
In deës miserien, in deës ellendigheden:
Zoo eenen mensch en peird, zeyd hy, fterven gelyk.
Wat baet het dat ik zoek te zyn in wysheyd ryk?
Job zegt: Wanneer een boom gekapt is, afgehouden,
Dat hy weder groeyen zal, en fpruyten is 't betrouwen,
Maer als wanneer den mensch gestorven is, ver-
teird.
Waer in is hy vergaen? In affchen, stof en eird.
Doch dit is 't meefte niet, het wolk wy moeten
fchroomen?
Maer wat hier naer de ziel voor lot zal overkomen:
Die peyft binnen een ur', dat zal voor zeker zyn,
Of eenwig in de vreugd, of eenwig in de pyn.
Hoe zal alsdan het hert niet zuchten ende treuren?
Want niemand zeker weet, wat lot hem zal gebeuren,
Hoe het doorfteen word van vreeze, pyn en rouw,
Geen tong' ter weireld is, die het uytleggen zou.
Naer deës benouwdheyd groot zal een ander ver-
fchynen,
Die voor de zondaers niet zal baeren minder pynen;
Te weten, dat heel klaer zullen voor oogen ftaen
De zonden kleyn en groot in ons leven gedaen.
Hoe zal den zondaer dan befchaemd zyn en beklagen
Zyn rampzaligen ftaet en zyn vervlogen dagen?
Ellendig als ik ben! wat volgt my, ter deës tyd
Van al myn dwaelingen, wat voordeel en profyt?
't En zy 't hebben vergramt den Opper-Heer der
Heeren,
Die zal met alle recht tot my zyn toorn keeren,

Die vreugden zyn vergaen, wat blyft 'er over dan?
Niet het minfte gapeys, dat my vertroosten kan.
Dit zyn de doornen al, die myn herte doorfteen,
Die benouwen myn geest, en die myn ziel doorbreken,
Wat een verblindheyd groot! misschien word
my bereyd
Voor een ure plaifler een pyn voor eenwigheyd.
Het waer beter voor my, dat ik hier waer geboren,
Als God 't hebben vergramt en eenwig gaen verloren!
Wat baet het nu dat ik de weireld heb gediend?
Zoo ik Gods vyand ben in plaetse van zyn vriend.
Deës ellendige fmert gaet een ander verzeilen,
't Gen' is de rekening, die men zal voeren fteilen,
Dit is het meefte werk dat men kan onderftaen:
Want zy moet zyn voor God, die alles weet ge-
daen.
De zelfte duyvelen zullen ons doen afgryzen,
En in de laeste ur' een meerder vrees opryzen;
Die ons hadden te voor de hope voorgeleyt
Van 's Heerens Goedheyd groot, van zyn Berm-
hertigheyd.
Zy zullen 't Oordeel Gods alsdan fteilen voor oogen,
En zyn Rechtveirdigheyd ons klaerlyk betoogen,
Dat hy niet heeft voor ons gegeven zynen Zoon,
Dat ider na zyn werk ontfangen zal den loon.
En ik die heb gedaen zoo menig quade werken,
Onkuysheyd en bedrog, gelyk men kan bemerken;
Is 't dat volgens zyn vrucht geoordeelt word
den boom,
Wat kan myn hope zyn, als bitterheyd en fchroom?
Veel beter had de hel' my levand' ingezwolgen,
Als dat ik mynen God vergramt had en verbolgen,
Vermaledyd moet zyn den dag, de ur', den tyd,
Als ik aen mynen God heb aengedaen den ftryd.
Gy komt my zeggen, Heer, rechtveirdig deze reden:
G' hebt den duyvel gediend, mogt met den duyvel
treden,
En vraegen uwen loon, gy hebt gevolgt zyn raed,
Myn fchuld belyd ik, Heer, ik keene myn misdaed.
Ik wenschte dat 'er tyd aen my waere gegeven,
Ik zou den strengften van geheel de weireld leven:
Eylaes! het is te laet, verloren is den tyd,
Daerom heb ik verdient te wezen gekastyd.
Den ftryd des doods komt aen, den meeften ftryd
der ftryden,
Den Ziekten word vermaent van zyne laeste tyden,
De pennings-keirs die word gegeven in zyn hand,
Dan begint hy den Heer te bidden om byftand.

Dan stelt hy zynen troost, hope, en zyn betrouwen
In die gebenedyd is onder alle vrouwen,

Maria, Moeder, Maegd, gewoone by te staen

Die haer in d'ur' des doods uyt herte roepen aen.
De ziel uyt 't lichaem wilt, daer en is geen verbeyden,
Elk lidmaet voelt zyn pyn ter oorzaek van dit
scheyden,

De sterkste van gemoed, die zyn volschrik en vrees.

Het gen' *Hilarion* in zyn vertrek bewees.

Dees heylig Man die had ontrent zeventig jaeren
Jesus Christus gedient, navolgens zyn verklaren:

Gaet uyt, wat vreesst gy dan? Gaet uyt, zeyd
hy, myn ziel;

Nochtans in haer vertrek in groote vreeze viel.

Is 't dat hy heeft gevreesst, dien Man onder Gods
Mannen,

Hoe zal het met de ziel der booze zondaers spannen,

Die zoo veel jaeren heeft gewentelt in het quaed?

Wie zal hy roepen aen? wie zal zyn toeverlaet?

Is dat hy ziet omhoog, hy zal het zweird aenschouwen
Van Gods rechtveerdigheyd, die hem dreygt te
benouwen,

Slaet hy zyn ooggen neêr, hy ziet 't graf open staen.

Bereyd om met'er haest zyn lichaem te ontfæen.

Ziet hy zyn eygen in, hy ziet zyn eygen wonden.

Hy ziet zyn ziel besmeurd, bekleet met duyzend
zonden;

Hy ziet rondom het bedd' d' Engels en duyvels
staen,

Wachtende wie van hun de proye zal ontfæen.

Ziet hy van achter hem, hy ziet zyn vrienden,
knechten,

Die noch niet met'er daed, maer met de woorden
vechten,

Om zyn verspaerde geld, om zyn geschraveld goed;

Hy vluchte dat hy wist, waer dat hy vluchten moet.

Het gen' is gepasseerd, is vergaen als de winden,

In 't gen' toekomend' is, en is geen eynd' te vinden:

Eylaes! wat zal hy doen in dees benouwdheyd
groot?

Mensch, bereyd uw vertrek in tyden voor uw dood.

De ziel vertrekken moet, daer helpen geen devoirs,

Zy laet het lichaem naekt, gelyk het was geboren.

Een lichaem zonder ziel is van gesteltenis.

Gelyk dat is een klok, die zonder klepel is.

Wat agt men 't lichaem niet van eenen Vorst in
't wezen?

Naer het gestorven is, hoe word het niet misprezen?

Waer in is dan vergaen dees eerste Majesteyt,
Dees Edeldom, dees Magt, en dees Verhevend-
heyd.

Hy, die de weireld ded' door zyn gezichte beven,

Die geenens mensch en durft aanspreken in het leven,

Als met geboogde knien, en met een d'ep oodmoed;

Alles is gepasseerd, gelyk een watervloed;

Zegt, waer is *Cesar* nu met zyn verheerendheden,

Zyn rykdom, edeldom, de overvloedigheden

Van zyn Soldaeten al? Zyn legers groot van
kracht,

Zyn Princen, zyn Barons, en zyn onwinbaer
magt?

Het optert van zyn lust, zyn peirden gelyk leeuwen,

Daer geen gelykenis te zien is ter dees eeuwen;

Waer zyn de honden al van zyne jagt vermaerd;

De vogels van gezang, als of 't een hemel waert?

De kamers opgezet met de raerste tapyten,

Van goud en peirels styf, zyn gewaad en habytten,

Zyn bedde van yvoir zeer kostelyk en zacht,

Zyn Koninglyken Troon en Kroon zoo ryk gaagt.

't Hayr dat blonk met de Zon, zyn aengenaem wezen

Van de Princen gevreesst, de weireld door geprezen;

Waer zyn dees zaeken al? Waer is zyn Majesteyt?

Alles is door de dood vergaen en neer-geleyd.

De dood en ziet niet aen de hoog verheve Troonen,

Den Myter en den Staf, de Scepters en de Kroonen,

De Hoogheyd van een Prins of van een Kardinael,

Zy moeten al gelyk passeeren door het stael.

Den Rechter word gerecht, de tong der Advocaten,

Den list der Practisyns, en kan hun geen zins baeten;

De brooze schoonigheyd van eene teere Maegd,

De ketenen van goud, de kleeren die zy draegt,

Den wyzen Medecyn, Drogist en Apotheker,

Zy moeten drinken al uyt eenen zelven beker,

Den meester of de slaef, 't zy edel, arm of ryk,

Zy spaert niemand die leeft, het is haer al gelyk.

't Gaet als in 't kaarte spel, als gy komt op te heffen,

Gy zult zomtyds een zot, een vrouw, een koning

treffen,

En zomwylen een aes, acht, zeven, negen, thien,

Gelyk dat zal het lot van de fortuyn voorzien.

De dood speelt zoo haer spel, 't zy Mevrouw

of Heeren,

't Zy jong, oud, arm, ryk, gelyk het lot zal keeren,

Heft zy uyt 's weirelds dal, als zy komt 't

moet voord,

Z'is onvezaedelyk en niemand aen en hoort

Den nieuwen Spiegel der Jongheyd,

Wat volgt'er naer de dood, 'ten zy een simpel laeken?
 Dit is 't rykfte juweel, dat men bereyd kan maeken,
 Dit graf dat word uw huys van zeven voeten laag,
 Vol doode beenderen, vol vuyligheyd en stank.
 De weireld scheen te kleyn aen grooten *Alexander*,
 Hy heeft niet meer gehad als 't lief aem van een ander;
 Bedekt te zyn met aerdt, dit is de leste eer,
 Niemand naer zyne dood en kan ontfangen meer.
Helena, zy die was een peerel van de Grieken,
 Haer overschoon gelaet en lippen rood als kriecken,
 Heeft geweest naer haer dood getrappeld met
 den voer,
 Getreden op het hooft zoo men een ander doet.
 Waer is uweer en glans, o weireld, uw rykdommen,
 Waer is uw glorie, waer is uw magt gekomen?
 Vrienden, waer laet gy my in dezen zwaeren druk?
 Hoe! word zoo haest gekeert het wiel van myn
 geluk?
 Die zagen *Jesabel* in schoonheyd, eer vermeten,
 Door het recht oordeel Gods van d'honden op geëet,
 Haer handen, voeten, hoofd alleenelyk verzaemt,
 Zoo dat maer overbleef haer opgedroogt geraemt.
 Haer hebbende gezien te vooren fris van leden,
 Als een godinne-beeld van ider-een aenbeden,
 Elk een verwonderd zeyd: Is dit dees *Jesabel*,
 Is dit dees Koningin, Princefs' van Israel?
 Gaet daelt nu met den geest in de graven der heeren,
 Aenziet hun vremden slaet, daer zult gy wonders
 leeren,
 Ziet nu hun oogen aen, en welsprekende tong,
 Die door haer zoetigheyd heel koningrykē dwong.
 Ziet die gy hebt gekent zoo aengenaem van wezen,
 Of dat gy zeggen kond, voorwaer het is den dezen,
 Tusschen Koning en slaef, arm, edel, kleyn en
 groot,
 Daer en is geen verschil te vinden naer de dood.
 Bemerkt dit, gulzig mensch, wilt dit wel overdinken.
 Dieschynt geschaepen maer om eten en om drinken,
 Die noyt op God en peyst al of'er geen en waer,
 Gy, die dag ende nacht zoekt uwe lusten maer,
 Die anders niet en weet als van geduerig brassen,
 Als drinken lekker wyn nyt vol-geschonke taffen;
 En volgens uwen Gist en uw bedorven aerdt,
 Gy zult, eer gy het meynt, loopen ten grave waerd.

Gy, opgeblazen mensch, die handelt uw dienaeren,
 Niet gelyk slaaven zelfs, maer of het beest en waeren,
 Die zonder reden slaet, smijt en vermaledyd,
 Doorgrond wat dat van u zal wezen met'er tyd.
 Ellendig als gy zyt, waer toe zyn de rykdommen,
 Aenpezien dat gy zyt ter weireld naekt-gekomen,
 Naekt zult gy wederom ter aerde zyn gedaen.
 Naekt zal ider voor God zyn vonnis hooren aen.
 Waer toe, gy lekker tong, uw dienaers zoo be-
 stormen?
 Uw lichaem en dient maer tot spys en aes der wormen,
 Ik laet het in het graf: laet ons zien by geval,
 Wat weg dat naer de dood de ziele nemen zal.
 Noyt heeft een mensch die leeft dezen weg ingetredē,
 Het is een engen weg, een weg vol duysterheden;
 Waer zal de ziele gaen in zoo een vreemd land,
 Die niet en heeft verdient der Engelen bystand?
 Daer is geen twyffel aen, den weg die is te schroomen,
 Om 't oordeel van den Heer, dat eens zal over-komen.
 Dit oordeel zal geschiē met zoo een strenge recht,
 Dat'er geen voordeel is voor meester noch voor
 knecht.
 Hoe haest dit word gedaen en kan geen mensch ver-
 monden,
 Hoe licht den Rechter is om 't vonnis te verkondē,
 Hoe licht de rekening ons levens word gedaen,
 Zonder in 't minste deel een point voor-by te gaen.
 De zonden kleyn en groot bedreven in ons leven,
 Die zullen tegen ons getuygenisse geven.
 Al het verholē quaed zal komen ten voorschyn,
 Het welke zal den baul van onze pynen zyn.
 Maer wat zal 't alsdan zyn, is 't dat wy moeten hooren
 Het vonnis van te gaen voor eeuwiglyk verloren!
 Hoe groot zullen dan zyn de pynen van het hert.
 Als'er van zaligheyd, noch troost, noch hope werd.
 God van barmhertigheyd, en goedheyd boven maetē,
 En wilt toch in de dood den zondaer niet verlaeten,
 Vergeeft, o Heer! vergeeft, scheld schuld en
 boeten quyt,
 Door 't lyden van uw Zoon *Jesus* gebenedyd.
 Herkent de creatur' door uwe hand geschaepen,
 Die in het Doopsel is geteekend door uw wapen;
 Genaede, goeden God! toont uw Medogendheyd:
 Want buyten u, o Heer! daer is geen zaligheyd.

Kort begryp en waere leer Van het Oordeel van den Heer.

G Een mensch ter aerde leeft, die wel kan overwegen
Wat zaeken dat'er zyn in 't Oordeel Gods gelegen;
Chrystostomus nochtans bezonder dry vertelt,
Die onder ander zyn van Christus voorgesteld:
Zyn Magt, zyn Majesteit, zyn opperste Vermogen,
Waer door als Rechter zal aen alle mensch verhoogen
Het strenge onderzoek, bewys van alle daed,
Van alle redenen, gepeyzyn goed en quaed.
Het vonnis dat met recht aen ider zal gebeuren,
't Gen' onherroepelyk in eeuwigheid zal dueren,
Dees zyn zoo schroomelyk, dat d' aldersterksten man
Door het gepeys alleen van vrees verdorren kan.
Voor de komst van den Heer zullen teekens verschynen,
De welke afsgriffelyk de menschen zullen pynen:
Oorlogen overgroot, pesten en dieren tyd,
De Vorsten zullen doen malkanderen den sryd.
De komst van Antechrist zal ook een teeken wezen,
De plaets en zyn gebort' vind men genoeg te lezen,
Zyn valsche leeringen, zyn leven en zyn dood,
D' uytlegging is te lang en schynt hier niet van nood.
De bevingen der aerdt, en ander wonder zaeken,
Zullen genoeg den tyd van 't Oordeel kenbaer maeken,
Die men zal in de locht en op der aerde zien,
Ons klaere teekens geeft Hieronymus ysthiën.
De waters van de zee zullen hun zoo verheffen,
Dat zy de bergen hoog verr' zullen overtreffen;
Dit wezen zal tot straf van uw hooveirdigh,
Van d' eergierigen geest en opgeblaesendigh.
De zee die zal daer naer zoo diepe nederghaalen;
Dat men geen grond zal zien of konnen afsichten schyn,
Waer door dat God betoont met onvergelyk nederd zyn.
Dat hy, die hem verheft, eens zal den diereen,
Een grouwelyk geschreeuw zullen en en tiereen;
Zy zullen vreeszelyk brieffchen, hezen ten vermaen
Dit voor het weirelds volk zal zulles loon ontsaen
Dat zy volgens hun werk haer zulles loon ontsaen
Alle de wateren en de zee zyn branden,
Dit is een teeken klaer voo die leven in schanden,
Die zwenimen in de zee van hun onuysschen lust,
Dat hun verwacht en vuur dat oyt word uyt-
geblust.
Uyt de kruyden der aerdt, uyt de plann der bo-
Zal voor de moordenaers, dood-slaers, bloed uyt-
komen;

De planten onbezield van hun bedreven quaed,
Zy zullen roepen vraek, die tot den Hemel gaet.
Al de vogels des lochts die zullen t'saem vergaeren,
Etend' noch drinkende, al teekens van bezwaeren,
Voor u die dronkaerd zyt en gulzig is van aerdt,
Het solfer en het pek word voor uw deel bewaert.
Al wat'er is gebouwd zal vallen, omme keeren,
Om u, ontruffig mensc, uw dwaesheyd groot te leeren,
Dat gy meer zorge draegt voor een huys, veynig
goed,
Dan gy voor uwe ziel of voor den Hemel doet.
Noyt heeft meerder tempeest ter weireld o'gerezen,
Noch daer zal in de locht geen schrikkeliker wezen;
Dit teeken word gemeyn voor de zondaeren al,
Met wat maat dat hy meet, dat aen u meten zal,
Tegen malkanderen zullen klopp' de steenen,
En zullen kryzelen, om dat'er een beweenen
In u heeft geweest der onden altemaal;
Gy hebt Gods Woord afsoeyt, gy scheent gemaekte
van staet
Bevingen der aerdt zullen 't zoo doen vergrouwen,
Dat'er noch mensc noch beest hem recht zal konnen
houwen,
Zoo dat de aerde zoud' verwerpen den zondaer,
Dat het en vollen niet 't Gebod van God en waer.
De aerde word gelyk, zonder hoogten en bergen,
Dit zo de Koningen en de Monarchen tergen,
Om dat'er geen verschil en zal wezen hier naer
Tusschen Keyzer of slaef, Koning of bedelaer.
De zondaers hier en daer zulen uytzinnig loopen,
Om dat'er geen troost vo' hun is te verkopen;
Het quaed dat is geschiet, den tyd dit is vergaen,
D' Engels en Heylige ulien hun tegenstaen.
Al de doods-beenderen zyn zullen open leggen,
De graven al ontdek, om u, zondaer, te zeggen:
Dat gy niet heb geloof, dat uwe zonden zwaer,
En alles wezen oud in 't Oordeel openbaer.
Het sterren licht zal uyt den Hemel vallen,
Zeer eest gezeyt, dit om uw dertel malen,
Zoo de gy onveirdig zyt den Hemel aen te zien,
En merder wonderheyd en zal'er oyt geschiën.
Voor laest de menschen al in 't leven zullen sverven,
Geen vervalscht koleur, of 't zal vermaek doen
de n,

Den nieuwen Spiegel der Jongheyd,

Des weirelds schoonigheyd die zal alsdan vergaen,
 Vermids dat geene zaek zal in haer wezen staen.
 Christus den zondaer zal aanspreken op die tyden:
 Herkent my, ziet my aen, booswicht, vermaledyden,
 Ik heb om u went wil, gedaelt uyt 's Hemels stof,
 U't leven ingestort, en u gewekt uyt 't stof.
 Ik ben geworden Mensch, dit om geen ander zaeken,
 Als eygendlyk om u en al zalig te maeken.
 Ik heb gevasst, gezweet, ziet dees myn handen aen,
 Waer mede dat ik heb u zoo veel goed gedaen.
 Om u heb ik geweest, en om u schuld te boeten,
 Genageld aen een Kruys, door slagen handen, voeten,
 Bespogen en beschimpt, zaekt en beschaemd getoont,
 Myn lichaem heel gescheurd en met doornen gekroond.
 Veer u heb ik gestort myn Bloed en zelfs myn Leven,
 Myn Lichaem en myn Ziet u tot een pand gegeven;
 Heb ik meer kunnen doen om uwe zaligheyd?
 Myn Wonden tuygen dat ik heb geen pyn ontzeyd.
 En wat heb gy gejaen tot dank van dees weldeden?
 Veragt myn hoogsten Naem, den armen mensch ver-
 raeden,
 Gy volgt de stappen na van het helsche gesluis,
 My wederom gepynt, gegangen aen een kruys.
 Myn Lichaem weer doorkerft, met droefheyd ver-
 vallen
 Door al uw wulpsch bedryf en door uw dertel mallen.
 Myn Geboden versfoeyt, getrappelt met den voet
 Den kostelyken Schat van myn vergoten Bloed.
 Myn Zegen, Hemel, Kruys, heb ik u opgedraegen,
 En tot myn Hemelryk heb ik u willen vraegen,
 G'hebt myn verzoek versmaet, den duyvel aen-
 gehoort,
 Die u zal open doen d'ingang van helsche poort.
 Gelyk men klaer zal zien wat ier heeft bedreven,
 Zoo word ook klaer gezien van ider Christi leven,
 Zien arbeyd, honger, dorst traenen, tormenten groot,
 Wat hy verdraegen heeft voor ons tot zyne dood.
 D'Heyligen Thomas zegt: D'zyn geweest de reden,
 Waerom dat Christus heeft de Wonden in zyn Leden
 Naer zyn Verryssenis heel glorius bewaert,
 Op dat de waerheyd zelfs aen de zondaers verklaert:
 Ziet den Mensch, die gy hebt gekruyst, zyn Zyd'
 doorsteken,
 Van hoofde tot den voet vol wonden en geereken,
 Dees is tot uw geluk geweest open gedaen,
 En gy, uytzinnig mensch, weygert daer in te gaen
 Alsdan belyden zult, rechtveirdig zyt gy, Heer,
 En zult niet weten waer u wonden of te keert;

Gy dan bekennen zult, dat geen pynen te fel
 Voor u verdiende straf te vinden zyn in d' hel.
 Duyt Heylige zult zien, en de vierige Westen,
 Die zy hebben bewaert, die men zal vooren zetten,
 Uw ryanden bemint was een gebod, geen raed,
 En hebt hun niet bemint, maer bovendien gehaest.
 Wat zult gy antwoorden? Ik was een man verheven,
 Het was tegen myn eer' had ik het hem vergeven:
 Bemerk of Joseph niet zyn Broederen ontmoet,
 Die hem hadden verkocht, en alle vriendschap doet.
 Ziet David, of hy wilt zynen erf-ryand vrekken,
 Saül? Wanneer hy kond' hem lichtelyk doorsteken.
 Aenziet ook Stephanus, hoe dat hy heeft geleest,
 Of voor zyn ryanden hy niet gebeden heeft.
 Komt voort, onzuiver mensch, zegt wat u kan ver-
 sterken,
 Heb ik verboden niet al uw onkuyssche werken?
 Wat zegt gy? Ik was krank, en genegen tot quaed.
 Agnes een teere Maegd van twaelf jaer voor u staet,
 Die overwonnen heeft al dees genegendheden.
 Paulus was hy niet krank, en heeft hy niet bestreden
 Kloekmoediglyk den geest der vleeschelyke kracht,
 En als een minzaam lam in slaverny gebragt.
 En waert gy niet verplicht van by te staen den armen,
 Die quamen allen dag aen uwe deure karmen?
 Gy zegt: Myn kinderen, en huysgezin was groot,
 Ik vreesde van hier naer te hebben zelfs van nood.
 Was Abraham niet ryk met veel huys-volk en goeden?
 N'hiens heeft hy gezocht de pellegrims te voeden:
 Z'uw kinders zoo doen, kinds-kindens en zoo voort,
 Nu zal den armen mensch van imand zyn verhoort.
 Bemint van uw buyk, 't waeren te zwaere lasten,
 Te versterken uw vleesch door het gebod van vasten.
 Gy waert niet kloek genoeg, ziet maer Franciscus
 aen,
 Die uytgemeld is, en quaelyk recht kond' staen.
 Wiens vasten heet oeduert heel den loop van zyn leven.
 Dominicus die zo een exempel geven,
 Die zyn vleesch in dag kastyde tot het bloed;
 D'Heylige wonen hier de fauten die men doet.
 Verstaet dit, lie den tier, en hunnen God vergaten,
 Al wat gy peyl en doet zekerlyk geweten,
 Die eens verschynen zal, reyk de Zonn' zoo klaer,
 Of het in 't slepste van de wyl bedreven waer.
 In eenen oogenblik zal ider een verryzen,
 In eenen oogenblik zal den Heer elk bewyzen
 Al wat hy heeft gedaen, het zy goed of te quaed,
 Geen zaek in lang geschied, die welk verhalen staet.

oft Gulden A, B, C.

Hy zal de zonden kleyn niet alleen achterhaelen,
Maer de rechtveindigh yd moet ook tribuyt leeraelen:
De werken al van heyl en van barmhertigheyd;
Of gy dit hebt gedaen uyt enkel gatheyd.
Uw biechten altemael en uw communiceeren,
Of zy zyn wel geschied zal men exami eeren,
Of gy godvruchtiglyk de misse hebt gehoord,
Of gy vrywilliglyk niet hebt geweest verfloort?
Daer is geen twyffel aen, zult moeten geven reden
Van de werken van deugd en van rechtveerdigheden.
Dat den Heer onderzoekt maer zonden zwaer en groot,
Dis daer van zyn beruyd en lyden geenen nood.
t Bestieren van uw huys zal men ook achterhaelen,
Of gy niet hebt geweest oorzaak van veel schanduelen,
Of gy uw kinders hebt den rechten weg getuyd,
En plichtiglyk gezorgt voor hunne zaligheyd.
De zorge bovendien voor al uw huysgenooten,
En zal op dezen dag niet wezen uytgestoten,
Hebt gy niet wel gelet op hunne daden al,
Een strenge rekening men van u vragen zal.
Ziet voor zoo veel duyft volk en voor des Hemels Schaaren,
Zal men uw zonden al en boosheyd opebaeren,
Der daeden niet alleen, maer van ider gedacht,
Dat anders noyt en heeft als in uw ziel vernacht,
Onkuysheyd, overspel, waer zy mogten gebeuren,
In't midden van den nacht, getuygt alleen de mueren,
Getuygenissen valsch, moorden dieften begaen,
Zullen voor iders oog, als in een spiegel slaen.
Hoe is uw ziel benouwd, hoe komt gy niet te beven!
Als gy een groote zond' of schelm stuk hebt bedreven,
Het welk gy biechten moet; hoewel dit blyft secreet,
En dat dit maer alleen een mensch op aerd' en weet:
Voor uw belydenis het g'peys doet u schaemen,
Vandert van kleur gy trekt op uw wynbraemen.
Gy zucht, gy weent en klaegt, en naer de biecht
gedaen,
Gy wenscht uw leven noyt den Priester te zien aen.
Gy zoekt een onbekend; maer in den dag van't Oordeel,
Niemand die heeft geleest en zal daer hebben voordeel,
God in uw aepzicht zal uw boosheyd toonen klaer,
Voor alle volkeren die maeken openbaer.
Den duyvel zelf die zal in dees uyterste ryden,
Al schryt hy schaemteloos, een groote schaemte lyden,
Als heel de weireld word zyn boosheyd uytgeleyd,
Zyn opgeblazendheyd en zyn ondankbaerheyd.
Van d' H-ygige men zal ook klaerlyk bemerken
In den uytersten dag hun zonden, quade werken,

Die zy hebben gebiecht en bitterlyk beroyent.
Waer door hun eer' en lof niet wezen zal verkleent.
Met David den Propheet zullen dit lied volbrengen:
s Heerens Barmhertigheyd zal ik voor eeuwig zingen.
Zy en zullen niet zyn aen hunnen God rebel,
Maer als verwinnaers groot van duyvel en van hel.
Het vonnis volgen zal voor alle eeuwigheden.
t Is onherroepelyk, daer word niet te ver treden.
De weireld eynden zal, in roet en vlam verg.
Van al waer'er in is en zal niets blyven slaen.
Noch boomen, berg, noch stad, noch kasteel, noch
gebuwen,
Hoe zal het weirelds volk dan wezen in berouwen.
Als Christus zeggen zal: Weet u, gy ryken menschen,
G'hebt hier uw troost gehad, en alles na uw wenschen.
Daerom preylt u wel op, doet nu barmhertigheden,
Leef: onberispelyk: want moet eens zeker treden
In't Oordeel van den Heer met g'heel Adams geslacht,
Al weet men niet de m', den tyd word eens volbragt.
D'Ards Engel Michaël zal een trompette steken,
Die door schroomlyk geklank het aerdr'yk zal door-
breken;
Die in de graven zyn in eenen hoogen schyn.
Door Gods Almogendheyd zullen verreezen zyn.
Hoe danig zal de ziel dan van den zondaer wezen,
Wanneer zy zal voor haer het lichaam zyn verwezen,
Zwaer, leelyk en mismaekt, vol schroom vermaldeyd,
Vol flank, vol vuur en vlam, zy zeggen zal vol spyt:
Zyt gy dat lichaam, dat ik hebbe, o verblinde!
Voor mynen God gedert, die ik zoo zeer beminde!
Voor wie men heeft gevist, gejaegt dag ende nacht,
Voor wie om eenig quael men houden moest aewacht,
Voor wie wierden bereyd zoo kostelyke spyzen.
En klären van syn goud, gy doet my nu afgrizen;
Verraeder, het is recht dat my word toegedaen,
Dat gy voor eeuwig moet met my ter hellen gaen!
De rampzalige ziel, of wel of niet te vreden,
Haer eygen lichaam moet met alle kracht intreden,
Met wormen flank vervuld, besmet met alle quael,
Een pest-huys vol fenyn, van ziekte een hospitaal.
Ider zal in den staet van dry-en-dertig jieren
Verschynen: en die krank, mismaekt of kruupel waeren,
Stom, of geboren blind, doof zonder hand of voet,
Het gen' hun dan ontbrak, 't is God die het volder doet.
Daer zal het minste niet in hun verminderd schynen,
Het lichaam word geheel om lyden zwaere pynen.
o Heer! o goeden God! die hier niet lyden kan;
Wanneer hy word verdoemt; hoe zal hy lyden dan?

Den nieuwen Spiegel der Jongheyd,

Hoe zal hy lyden dan een vuur dat zal verflinden,
En ys daer geene koud gelyk en is te vinden.

Zy zouden duyzend mael ten onder zyn gebragt,
Dat God hun niet behiel door zyne wonder Magt.
De duyvels zullen dan de zondaers slaen met zwepen,
En tot Josaphats dal hun by den hayre slegen,
Om daer volgens hun werk het oordeel t'onderstaen;
Maer 't zal gelukkiger met d'Uytverkeren gaen.
Die rechtveirdige ziel zal glorieus verschynen,
Veel klaerder als de Zonn', beeryd van alle pynen,
Den Engel 't lichaam dan zal trekken uyt de aerdt,
In schoonheyd blinkende, van zyn begin bewaerd.
De ziele zeggen zal: O Myn lieve Vriendinne!
Getrouwe gezellinn', die ik uyt herte minne,
Door honger, vasten, dorst, gy hebt voor my bereyd
Den ingang tot de deugd, de kroon van zaligheyd.
In plaets van een zacht bedd' gedeckt met fync laeken,
Gy hebt een bedd' gezocht van plaaken en van staeken;
't Is reden dat gy zoudt gezelt in blydschap zyn.
De ziele dan vereend, en met 't lichaam verbonden,
Zy zullen zyn te saem met d'Engelen gezonden
Naar de gemeene plaats daer 't Oordeel zal geschiën.
Dan zal zyn in de locht het heylig Kruys gezien.
Alsdan zal g'heel geslacht kermen en droevig zuchten,
En zal weemoedig zyn, vervult met ongenuchten.
Den arend der Doctōrs hier van de raden zeyd,
Om dat het heylig Kruys ons vooren word geleyd:
Met d'instrumenten al van Christi bitter lyden,
Die zullen de zondaers dan vreesfelyk besnyden,
Betuygen overluyd: de zonden oorzaak zyn
Van zyn vergoten Bloed, van zyn geleden pyn.
Zondaer, in Christi Kruys gy zult uw kruys aenschouwē,
Dan zal het zyn te laet uw zonden te berouwen;
Maer de Rechtveirdige zullen zingen verheugd:
Weest gegroet, heylig Kruys, de hope van ons vreugd.
Den Rechter scheyden zal de goede van de quade,
Maer voor de laest, eylaes! daer en is geen quade,
Dit lot geschieden zal in d'alderhoogsten graed,
Voor de goed' alle goed, voor de quade' alle quade.
Hoe schroomelyk en zal alsdan niet zyn het schryden!
Die d'een eeuwig in vreugd, d'ander in pyn zal leyden?
Hoe bitter word dit niet te zien voor man en vrouw,
Die t' saem hebben geleef't vereenigt door de trouw,
De een aen den sinken kant, d'ander ter rechter stellen,
De eenen ten Hemel gaen, den anderen ter hellen;
Van de Rechtveirdige, zoo David ons vertels,
Heeft de geslachten als schaepen te saem gestelt.

Christus die zegt ons ook, gelyk wy klaer bewisen,
Vergadert eerst 't onkruid wilt het in bondels binden
Het gen' is te verstaen, zoo Augustinus zeyd,
Dat overspeelders met de overspeelders leyd.
De roovers al te saem, moorders met moordenaeren,
Hoereers zal men t'saem, dieven met dieven paeren,
Met Judas de verraers, met Nero den tyran;
Ider met zyns gelyk, dus men niet missen kan.
Het zelfste vuur dat pynt de duyvelen der hellen,
Die zal hun van gelyk in eeuwigheden quellen;
Den zondaer zal daer med' gestaeg gehouden zyn,
En menig hebben zal zyn duyvel in de pyn.
D'Engels die zullen hun met d'Engelen vergaeren,
Ook hun geslachten zal men als de Schaepen paeren
De patriarchen al met Abraham te goer,
Joannes zal men zien by der Propheten schaar,
Met Petrus zullen zich d'Apostelen vergaeren,
En Stephanus aen 't hoofd van al de Martelaeren,
Martinus word gestelt by 't Bisschophlyk getal,
Ook ider Religieus zyn Meester vinden zal.
Men zal Ben'dictus zien met zyn Benedicinnen,
Bernardus van gelyk met al de Bernardinen,
En de Karthuyzers al zullen met Bruno staen,
En met Dominicus ider Dominicaen,
Franciscus word gestelt met al zyn Franciscaenen,
Met zyn navolgers al des Heeren onderdaenen?
Antonius die is met menig Erehyt,
Die in armoed' om God besteden hunnen tyd.
Catharina zal men zien met haere zuys're Maegden,
Magdalena met die hun boos leven beklagden,
De vrouwen zullen daer met Anna zyn gesteld,
Maer ongebonden als de Schaepkens in het veld.
En gy, rampzalig mensch, besmet met duyzend zonden,
In wat geslacht zult gy alsdan worden beronden
Van al de Heylige? Met wie zult gy dan staen,
Die in uw leven noyt geen deugden hebt gedaen?
't Zyn de Rechtveirdige, die daer worden verheven,
Aen wie men dezen dag den vollen loon zal geven.
Hoe zal dan Lazarus, die bad van brood gebrek,
Roepen met luyder stem tegen den ryken Prek?
Hoe zal den armen mensch den ryken dan betuygen,
Dat hy dikmaels zyn bloed heeft komen uyt-te-zuygen?
En dit ellendig volk met wat een hard gemoed
Zullen zy zyn gesteld met ingekrompen bloed?
Een schroomelyke vrees zal hunne ziel doorloopen,
Vermids'er voor hun is geen zaligheyd te hopen,
Roepende: Deze zyn't, die wy hebben bespot,
En onder d'Heylige is kan verdiende lot.

Wy dwaez' hebben geagt, hun leven vol dwaesheden,
Hun eynde zonder eer, nu zien wy anders heden!

Als honden raezende met een bedroefd geluyd,
Zy zullen uyt hun hoofd de haren rukken uyt.
Doorschraeven heel het lyf, hun vingeren opknaegen,
Om dat zy zonder vrucht hun ongeluk beklagen;
Den tyd is gepasseert, het weenen niet en baet,
Vermits dat hun de hel voor eeuwig open staet.
Zy kennen nu hoe ligt zy d' Hemel konden winnen,
Maer het is al te laet, daer is niet te beginnen;
Wat voordeel heeft aen hun d'hooveirdigheyd ge-
daen,

Den rykdom en wellust? 't Is als een rook vergaen.
Eer hy het vonnis velt, den Opper-Heer der Heeren
Zal tot de goede zig ter rechter zyde keeren,
Op dat hy hun doe zien al zyn Barmhertigheyd,
En voor den goeden mensch wat loon hy heeft be-
reyd.

En zoo Bernardus zegt, tot schande van de quade,
't Woord met een zoet gelaet met oogen van genade,
Dat hy hun zeggen zal met eene stem verblyd:

Komt, die gebenedyd van mynen Vader zyt.
Komt en bezit het Ryk, bereyd van den beginne,
Komt, lieve kinderen, die ik uyt herte minne;
Komt die hebt opgestaen als gy in zonden viel,
Gebenedyd moet zyn uw lichaam en uw ziel.
Komt, gy die balling waert, in arbeyd hebt gezeten,
Die van den ryken mensch veragt wierd en vergeten,
Vervolgt, verjaegt, verdrukt, komt en bezit het
goed,

Dat inder eeuwigheyd geeft vreugd in overvloed.
Op 't laest den Rechter zal ontsluiten de rivieren
Van zyn vergramd gemoed, en doen zyn oogen zwieren
Vol vuur en vlam, vol spyt, vol vraek, vol razerny,
Tot den verdoemden hoop, staend' aen de slinker zy.
Wat vrees! wat schroom! wat angst! wat weedom!
wat benouwen!

Wie zal dit vreed gezicht alsdan kunnen aenschouwen?
Hooren dees bitter stem: Vertrekt ter dezer tyd!

Gaet in het eeuwig vuur, van my vermaledyd.
Woorden vol van sc'rik, en zonder mededoogen!

Gaet, ik en wil u niet meer aenzien voor myn oogen;
Verraders als gy zyt, vertreders van myn Wet,

Als ik riep: komt tot my, g'hebt niet een voet verzet,
Als ik hing aen het Kruys, ik heb met open ernen

Zoo lang nae u gewacht om in genad' t'ontfermen,
Geöpend myne Zyd' om u duer in te gaen,

Mijn hoofd heb ik geboogt om u in peys t'ontfaen.

Gy hebt voor my gemaakt den dooven en den stommen,
G'hebt myn verzoek versmaet, en geenzins willen
komen,

Gy hebt gestaeg gezocht te vallen in den druk,
Vermaledyd 't begin van uw zwaer ongeluk.

Vermaledyd den dag wanneer gy wierd geboren!
Vermaledyd uw tong, wellusten en trezoren,

Uw oogen, leven, dood; vermaledyd uw ziel;
Uw lichaam van gelyk, waer med' g'in zonden viel.

Heer, die zyt alle goed, waer zullen deze vluchten?
In 't vuur, in eene plaats van traenen en van zuchten.

Hoe lang? In eeuwigheyd! eeuwig in 't eeuwig vier!
Met al de duyvelen in 't grouwelyk getier.

Voor u en heeft den Heer niet d'helschen kuyl ge-
schaepen;

Maer voor de duyvelen: gy hebt gevoert hun wapen,
Gy hebt hun nagevolgt, gehouden hun party,

Gy zult voor eeuwigheyd zyn in hun slaverny,
Aldaer word gy berooft van 't aengezicht des Heeren,

't Gen' is de meeste pyn, zoo de Doctoren leeren,
Gy branden moet in 't vuur, o pynen noyt gehoord!

Een vuur het gen' de ziel en 't lichaam heel doorboort.
Gelyk dat heeft den Heer geschaepen voor de goede

Veel zaeken tot hun troost, zoo heeft hy tot een roede
Geschaepen menig zaek tot straffe van het quaed,

De boosheyd God den Heer noyt ongestraft en laet.
Hier zal ik nu niet veel van al dez' dingen zeggen,

Vermits dat ik verhop' dit elders uyt te leggen;
Niets kan'er van den mensch bepeyst worden zoo fel,

Als de tormenten, die bevonden zyn in d' hel.
Een onuytbluschbaar vuur, vol van veyne dieren,

Die staedig door het lyf van de verdoemde zwieren,
Die door het vuur gevoed, steken dies veel te meer,

Door d' hitte van den brand den vyand van den Heer.
o Alverslindend' vuur! geen vraek is'er te vinden,

Die dees gedierten oyt of zondaer zal verslinden;
Maer altyd pyren zal met dezen fellen brand,

Daer eeuwig is gewezen en knersseling der tand.
Naer dat het vonnis van den Heer is uytgesproken,

['t Gen' inder eeuwigheyd noyt wezen zal gebroken]
De quade gaen in pyn; de goede gaen in vreugd,

De gen' hun is bereyd tot loon van hunne deugd.
Christus zal triumphant alsdan ten Hemel vaeren,

Verzeld met d' Engelen en al d' hemelsche Schaeren,
Zingende glorieus een hemelsche muzyk,

Eeuwig Jeruzalem, gelukkig Hemelryk.
Voor den verdoemden hoop zal d'aerde open scheturen,

Noyt zoo een groot getier en zal'er meer gebeuren,

In eenen oogenblik met grouwelyk gehuyt,
 Ider verzinken zal diep in den helschen kuyl
 Met al de duyvelen. Ik schudde en ik beve:
 Want geen barmhertigheyd en word'er meer ge-
 ven.

Wee u, ellendig mensch! gy zult ten allen tyd
 Verworpen zyn van God, vervloekt, vermaledyd.
 Zondaers, dit is uw eynd, dees weg zult gy betreden;
 Waer gy in blyven zult voor alle eeuwigheden,
 Vervremd van 't aenschyn Gods, met duyvelen ver-
 zeld,
 Van d'helsche monstren en beulen staeg gequeld.

o Vuur! o eeuwigheyd! o duyvelen! o zinnen!
 Gy moet door dit geloof uw lusten overwinnen,
 En zoo gy dit gelooft, en niet beweegt en word,
 Ten baet niet dat men u hier tot de waerheyd port,
 Zoo gy uw appetyt wilt volgen als de dieren,
 En uw wellusten wilt na uwen zin bestieren,
 Als of noyt rekening aen God moest zyn gedaen,
 Verwacht dan vry den loon, gelyk gy hebt verstaen.
 God geve dat gy mogt de zoete woorden hooren,
 Die Christus spreken zal aen al zyn uytverkoren,
 Op dat gy mogt ontsaen de kroon van zaligheyd,
 En met hem zyn verheugd in alle eeuwigheyd.

Rym-beschryvinge der Hel, En van de tormenten sel.

Zondaerig mensch, gaet voort in uw onstich-
 tig leven,
 Gelyk of gy aen God noyt rekening moest geven,
 Verfoeyt de zaligheyd, volgt staeg de wellust naer,
 Als of gy onbezielt, of'er geen God en waer,
 Geeft zoo gy wilt den toom aen uwe quade werken,
 Al wat gy hebt gedaen, dat zult gy eens bemerken;
 God niet ontvlieden kont, die voor u heeft bereyd
 Tormenten, vuur en vlam tot inder eeuwigheyd.
 De schryvers der natur' die geven ons te lezen,
 Hoe vreed dat is den leeuw, hoe schroomelyk van
 wezen,
 Hoe magtig en hoe stout, ja 't aldersterkste dier,
 Dat hy wordt als een lam, aenziende maer het vier.
 G'heel zynen moed verslout, want hy verliest zyn
 magten,
 Hy legt zyn vreedheyd af, hy staet als zonder
 krachten,
 Hy wordt tam en bevreesd, zyn hittig bloed ver-
 kruypt,
 Zoo dat hy neemt de vlucht, in diepe hollen sluyp.
 Men ziet u, zondaer, ook als eenen leeuw verschynen,
 Stout in te zondigen, gy vreesd geen' helsche pynen,
 Biichtvader, Predikant wilt gy niet hooren aen,
 De welke menigmael u geven schoon vermaen.
 Is't dat gy niet en vreesd noch schroomt de helsche
 vlammen,
 En is't dat gy volherd in God staeg te vergrammen,

Zyt erger als een leeuw, als alle wild gediert,
 Het geen beroofd van zin in vreemde wegen zwiert.
 Den Heer vraegt nochtans dat g'uw boos leven zoud
 laeten,
 Dat g'u bekeeren zoud, en slecht gezelschap haeten,
 Dat gy eens levendig zoud daelen in de hel,
 Om naer de dood t'ontgaen dit eeuwig ziels-gequel.
 Geen tong' ter weireld kan het minste deel vertellen,
 Der ysselyke straf en groote pyn der hellen,
 Alwaer het lichaam zal in volle vlammen staen,
 Gepynigd in een vuur dat nimmer uyt zal gaen.
 De bitter hert-knaeging van hunne binne-wormen,
 Zal hun benouwde ziel doorscheuren en bestormen,
 Daer zal geduerig zyn een schroomelyk verwyt,
 Een grouwelyk gehuyt, een bitterlyk gekryt.
 Waer door 't onzalig volk aldus ten allen tyden
 Door woed, en wanhop' zal den Heer vermaledyden;
 Dat hy de oorzaak is dat zy veroordeeld zyn
 Voor alle eeuwigheyd tot dees vervloekte pyn.
 Ider vervloekt den dag op welk hy wierd geboren,
 En wenscht dat diën dag voor eeuwig waer verloren,
 En dat hy zoud' vergaen in alle duysterheyd,
 Dat God geen rekening daer van oyt vooren leyd.
 Waerom heb ik een ziel onsterffelyk verworven?
 Waerom en ben ik niet met 'slichts aenschouw ge-
 storven?
 Waerom en was ik niet vergaen ende versmacht,
 Voor dat ik heb geweest ter weireld oyt gebagt?

Vermaledyd den schoot, daer ik was ingenomen!

Vermaledyd de ur' als ik ben voordgekomen!

Dit zyn de liedekens en treurige muzyk,

De metten die men zingt aldaer gedueriglyk.

Vermaledyde tong! die noyt geen ander zaeken,
Als laster-spreuk en vloek te monden uyt zult braekē;

Vermaledyde oor! die noyt ander gerucht

En stemmen hooren zult, als weenen en gezucht;

Vermaledyde oog! die noyt en zult aenschouwen,
Als weedom, pyn en druk, ellenden en benouwen;

Vermaledyde romp, die nimmer ander vreugd

Als onuytbluschbaer vuur, en vlammen voelen meugt.

Ziet, voor een korte vreugd, wat dat gy hebt gewonnen,

Gy hebt een langen draed van droefheyd t'faem gesponnen;

o Dwaes rampzalig volk! vergaen is uwen tyd,

Schreeuwt, huylt zoo lang gy wilt, 'ten is u geen profyt.

't Gepeys der helse pyn is dienstig tot veel zaeken,
Om ons tot strengigheyd den weg bereyd te maeken,

Gelyk *Hieronymus* getuygenisse geeft,

Dat hy om dit gepeys heeft strengelyk geleest.

Ook moet staeg dit gepeys bedwingen onze zinnen,

Om de bekoringen des duyvels t'overwinnen,
Als hy voor d'eerste-mael ons met quaed' lusten

quelt,

Den schroom van deze pyn moet worden voor-
gestelt.

Wanneer gy word aenlokt tot vleeschelyk behaegen,
Proeft of gy in de vlam uw vinger kont verdraegen,

En zoo gy voor een wyl niet in het vuur kont zyn,

Hoe zult gy eeuwiglyk dan draegen d'helse pyn,

Dit peyzen is ook goed om d'herten te verwekken,
En om de vreeze Gods in onze ziel te trekken;

Dit kan ons boven al bevryden van het quaed?

Is't dat wy wel bezien den loon die achter gaet,

Teweten d'eeuw'ge dood: print dit in uw gedachten.
En wilt ten allen tyd van zondigen u wachten;

Voor een dood-zond' alleen, gy weet wat ongeval

Dat'er voor eeuwiglyk u overkomen zal.

Hoewel dat dit getal van al de helse pynen
Zyn onbegrypelyk, en zonder maete schynen,

Men noemt gemeynelyk twee soorten principael.

Waer in begrepen zyn de pynen altemael.

De eerste word genoemt de pyne des gevoelen,
Die t'lichaem en den zin gequerig zal doorwoelen;

Den zinnelyken lust zal haere straf ontfain,

Involgens dat zy heeft tegen Gods Wet gedaen.

De tweede word genoemt de pyne van de schaede,

Waer door den zondaer word eeuwig zonder ge-
nade,

Berooft van 't Aengezicht van zynen Heer en God;

Dit is de meeste pyn, dit is het argste lot.

Ik zal eerst van de pyn van het gevoelen spreken,

't Geen is zoo hittig vuur, het aerdsch daer by geleen,
Zoo *Augustinus* zegt, en is van geender kracht,

't Is als een schaduwe of schildery geagt.

Dit vuur zal pynigen lichaemen ende zielen,

En hun tot straffe zyn maer nimmer hun vernielen:

Want God den eygendom dit vuur gegeven heeft,

Dat hoe men word gebrand; men in de vlammen leeft.

Peyst dit, zondaerig mensch, en opent uw verstanden,

Want het voor eeuwig is in zulk een vuur te branden;

Is't dat het weireldsch vuur maer schilderwerk
en schynt,

Bedenkt hoe wonderlyk dit vuur de zondaers pynt.

God heeft daer ook gestelt veel alderhande geesten,

Als hagel, honger, dorst en schrikkelyke beesten,

Ook donder, bliksem, dood, die hem zyn onderdaen,

En als de Engelen tot zynen dienste staen.

Dees dienen ook tot straf; want zy na Gods gebieden,

Tot vreten van het quaed als tot een maelyd vlieden,

En met een wonderkracht uyt schieten hun senyn,

Waer mede zy een schroom en straf der zielen zyn.

Een koude die geen mensch kan lyden in het leven,

Die zal men in de vlam voor laevenisse geven;

Op dat elk een voor 't quaed, het welk hy heeft
gedaen,

Op een de zelve maet zyn pynen zoud' ontfain:

De duyvels bovendien, afgrys'lyk om t'aenschouwen,

Als monsters vreed van aerd, zullen hun doen ver-
grouwen,

Die met geveynsd koleur, met 't aenzicht geblanket,

En met het helse lym hun hebben opgezet.

Een schroomelyken stank zal hun ook overvallen,

Die om onkuysch bedryf, en om oneerlyk matten,

Zig hebben opgetoeyt, onredelyk verciert,

Met d'oogen hier en daer onzuyverlyk gezwiert.

Hierom zal hun den Heer dees ydelheyd afweiren,

En hun schoon hoofd-cieraed blood als een bolle
scheiren,

Vervullen g'heel met stank en reuken overzoet,

't Is de gemeyne pyn, die men de minnaers doet.

Voor 'thair zoo net gekruld, voor zilver, gonde
boorden,
Zy zullen zyn gegord met ketenen en koorden;
Voor linten, peirelen, juweelen altemael,
Zy zullen zyn gedekt met yzer en met stael.
Om uyt deës grouwzaam pyn nu voordeel mé te
trekken,
En uw besmeurde ziel tot deugden op te wekken,
Bepeyft wat een tyran voor straf der booze vond,
Die aen de plichtige een doode lichaem bond,
T'saem laetende vereend zoo lange tot het leven,
Door d'overgrooten stank en wormen moest begeven.
Zegt my, zoo dit torment zoo schromelyk u schynt,
Wat zal den stank dan zyn, die de verdoemde pynt,
Die uyt hun lichaemen zal bersten t'alle tyden?
Wie is 't die zulken stank verdraegen zoud' of lyden
Van een verdoemden mensch? Liet God den
stank uytgaen,
Al wat ter weireld leeft en zoud' niet blyven staen.
Zoo men met zulk een pyn den neus komt te door-
booren,
Zegt my, wat soort van pyn men geven zal aen d'oore,
Waer door dat'er geschiën veel zonden en meer
quaed?
Zy zullen zyn verdrukt in deës bedroefden staet,
Door 't eeuwige gehuyt, door zuchten, weenen,
schreeuwen,
Door duyft mael meer getier als 't briesschen van
de leeuwen;
De slagen van de beuls zyn maeten der muzyk,
Die daer gezongen word in 't *Lucifersche* ryk.
Men hoort ten alle kant, men hoort in alle hoeken
De stem der raezende, die hunnen God vervloeken;
Van 't schromelyk geroep dat daer te vinden is
En heeft men geen beschryf noch geen gelykenis
Die in dit leven lyd zoo veel verscheide quaelen,
Kan nog door reden, tyd, of vrienden troost behaalen,
Of vinden een gezet, die in het ongeluk
Ver zachten kan de pyn en minderen den druk.
Maer in den helschen kuyl men weet niet waer
bevaeren,
Daer is geen hop' van troost zelfs naer veel duy-
zend jaeren,
Noch van het Hemelsch Hof, noch van de wei-
reld niet,
Alwaer dat gy u wend, 't is droefheyd en verdriet
Alwaer de lekker tong zal haer torment verdraegen,
Die niet weet met wat spys opvullen uwe maegen;

Daer raezen zy van dorst, bersten van hongers-
nood,
Die geeft uw honden vleesch, en d'arme quaelyk
brood.
Als balgeryk houd feest, wanneer dat raekt den vasten,
Heel bitter is 't gepeys voor al deës *Bacchus* gasten
't Schynt zelve dat den buyk bezonder klachten
doet,
Om veertig dagen lang dat men maer vasten moet.
D'een zegt: zoo langen tyd visch in zyn maeg te
steken,
't Is my onmogelyk te vasten zoo veel weken,
Waer med' men is gebild, dit kan ik niet voldoen,
Ik moet hebben myn vleesch ten minsten alle noen.
Ik zal een Medecyn daer over moeten spreken,
En hem maeken bekend d'inwendige gebreken,
Ik hoop van 't eten vleesch een oorlof te ontsaen;
Waer mede dat'er veel g'heel recht ter helle gaen.
Maer dat men deze zeyd, moet vasten veertig jaeren
Met water ende brood, 't zoud' anders hun be-
zwaeren;
Wat zoud' deës vasten zyn by die voor eeuwig-
heyd,
Zonder te zyn gelaefd, van dorsten en honger schreyd?
De pynen van 't lichaem die zyn van wonder krachten,
By de pynen der ziel zyn als een niet te agten,
Waer op het meeste deel der pynen vallen moet,
Want zy hebben verzuymt van te doen werken
goed.
Voor eerst de zinn'lykheyd die zal in lyden blyven,
Want zy niet het gepeys elders zal konnen dryven,
De deugdzaamheyd vermaed in hun geduerig zal
Vermeerderen de pyn van hun verdienden val,
Ook de memorie zal duyzend pynen lyden,
Als zy bepeyzen zal haer ong'luk en verblyden,
Het gene is gepasseerd, en 't gen' de oorzaak is
Van haere droefheyd en van haer verderffenis.
Daer zullen zy klaer zien, gevoelen ende weten,
Hoe dier hebben geweest aen hun die lekker beten.
Van allen tegenspoed geen meerder ongeluk,
Als naer wellusten groot te vallen in den druk.
Wanner het weirelds volk, magtige ryke Heeren,
Op den voorgaenden tyd hun oogen zullen keeren,
Indachtig hunnen staet, hun rykdommen en goed,
Als goden op der aerd, gedient in overvloed,
Naer te hebben geleest na wenschen en behaegen,
Zoo dat geen mensch die leeft kond' hebben beter
dagen;

Hoe zyn zy niet verdrukt in de's onvruchtbaer-
beyd,

Als men in hunnen dorst een druppel nat ontzeyd?
Tormienten die noch meer en veel niet zullen
groeyen,

Als eik gevoelen zal wat vruchten hy zal scoeyen;
Het gen' lang is voorby en kan niet zyn herdaen,
De pynen zullen in geen eeuwigheyt vergaen.

Den worm die zal het hart en ook de ziel door breken,
Hy zal dag ende nacht zonder ophouden steken;

Den worm komt van het kout, en hy het hout
Doorknaegt;

Den worm komt van de zond', en van de zonde
klaegt.

Den worm dan is een spyt, een raezende beklagen,
Die den verdoemden mensch geduerig zal verdraegen,

Bemerkende 't verlies van d'altyd zaligheyt,
Den worm hem dwingen zal, dat hy dees reden
zeyd :

Rampzalig als ik ben! den tyd die is verlopen,
Ik heb voor kleynen prys den Hemel konnen koopen,

Ik konde schier voor niet 't opperste goed ontsaen;
Ik heb het niet gewilt, en heb het niet gedaen.

Om daer alleenelyk myn zonden te belyden,
Ik zoud gelukkig zyn en wezen in verblyden,

Had ik myn schuld bekent, zy wierd genomen af,
Voor een glas waterkoud men 't eeuwig leven gaf.

En ik moet vasten nu, geduerig weenen, zuchten,
Of ik myn quaed beschrey, 't zal wezen zonder
vruchten.

Eylaes! als eenen wind vervlogen is den tyd,
Wat heb ik voor myn loon wat heb ik voor profyt?

Of men my al het goed der weireld had gegeven,
En noch daer by gevoegt hondert duyst jaer te leven,

't Waer als een oogenblik te smaeken eenig zoet,
Waer voor ik eeuwiglyk tormenten lyden moet.

Ongelukkig vermaek! wissel van ongelukken,
Die zullen zonder eynd' myn arme ziel verdrukken.

o Schaedelyken drift, wie heeft my zoo verblind?
Ellendig als ik ben! waer toe was ik gezind?

Vermaledyd moet zyn die my zoo heeft bedrogen,
Vermaledyd de borst de gen' ik heb gekozen,

Vermaledyd die my niet en heeft gekastyd,
Vermaledyd moet zyn myn vader voor altyd,

Die my heeft aangelokt, en hier nu ben gezeten;
Vermaledyd het brood, het gen' ik heb geeten

Vermaledyd moet zyn den dag van myn gebort,
En al 't gen' heeft gedient om my te brengen voort.

Zoo zullen zy wat leeft altyd vermaledyden;
Maer meeste die zyn geweest de oorzaak van hun
lyden :

't Exempel toont de daed war eenen vader zeyd,
Diet' sauen met den zoon in d'nef gebonden leyd.

Vermaledyd, myn zoon, want om u ryk te maeken,
Moet ik voor eeuwigheyt in deze vlammen blaske,

Den zoon voor antwoord gaf: vader vermaledyd,
Want gy van myn verlies en druk de oorzaak zyn.

Gy prysde wel te doen met dagen nacht te spaeren,
En met te wekeren, rykdommen te vergaeren;

Gy my gelaeten hebt veel onrechtveirdig goed,
Waerom ik ben verdoemd en eeuwig zuchted moe.

Den quaeden boozen wil zal daerenboven branden
Van inwendigen spyt van lazerny, van schanden,

Benydende die zyn in 't hemels Vaderland,
Het gen' doorscheuren zal de zel en ingewand.

En van den ander kant zy zullen God zoo haeten,
Om dat zy van hem zyn verdoemd en geheel verlaeten,

Gesmeten in dees kuyl, in dees vervloekte hol,
Van rook, van duysterheyt, van bitterheden vol.

Ja, waer het mogelyk, zy zouden God verscheure,
Om dat zy weten wel dat hy hun doet bezenren

Al dees miserie tot inder eeuwigheyt,
En hun slaet met het zweird van zyn Rechtveir-
digheyt.

Voords zullen veel versteend in hun boosheden
blyven,

En wenschen dat zy noch meer quaed konden
bedryven;

Zy zyn mischien bedroeft om de zonden geschied,
't Is om hun eygen schaed', maer om Gods lief-
de niet.

Geduerige wanhop' die zal ten laesten volgen,
Om reden dat zy zyn van hunnen God verbolgen

Met een gevoelen boos van noyt vergiffenis,
Dat zyn Bermhertigheyt voor hun gesloten is.

Het gen' de oorzaak is dat zy zoo vervloeken,
Om dat in hunne pyn geen troost en is te zoeken:

Want gelyk zy van God verhoopen geene zaek,
Door hun raezende tongtrachten te nemen vraek.

Naer dees tormenten groot, wie is 't die zoud ge-
looven,

Da'er noch ander zyn, die deze gaen te boven,
De pynen van des schaed' veel meerder word gezeyt.

Het gen' u in het kort zal worden uytleeyd.
Dees pyn niet anders is, 't is openbaer, te weten,

Of de beproevinge van 't goed door ons bezeten,

Als 't gen' men zig beloft te bezitten een keer,
Een goed; zoo dat geen mensch zou konnen
wenschen meer.

Hoe meer dat word geagt een goed in weerdigheden,
Hoe meerder het verlies, dit wyft de rechte reden.

Hoe meer imand verliest van zyn tydelyk goed,
Hoe meerder zwaertigheyd en pyn hy lyden moet.

God zynde dan in goed oneyndelyk te wezen,
Zelfs 't aldermaeste goed, geen meerder goed gepreze.

Daer en is niet zoo klaer, die is beroofd daer van,
Dat'er geen meerder pyn hem overkomen kan.

God, hy den bodem is der redelyke ziele,
De plaats waar in zy rust: en waer't dat het gevele,

Dat zy scheyde van hem; daer kan geen meer-
der pyn,

Noch geen meerder torment als dit gevonden zyn.
't Gen' heeft *Chrysofomus* dees woorden doen

verkonden,
Duyft vieren van de hel t'samen in een gebonden,

En konnen aen de ziel geven geen erger lot,
Dan gescheyden te zyn van hunnen Heer en God.

En 't is onmogelyk door reden uyt te drukken,
Hoe ver' dees pyn bestrekt, dees zee van ongelukken.

Als in den stryd den man word van zyn vrouw
gescheyd,

Dees scheyding' is een niet by die van d'een-
wigheyd.

Wanneer dat vrienden t'saem verblyden en vermyde,
Hoe roept men niet op 't laest: o scheyden! bitter

scheyden!

Wanneer dochter of zoon van vader, moeder gaen,
Hoe word'er niet gestort menigen bitter traen?

Onder gebueren goed, die malkander betrouwen,
En t'saemen onder een de vriendschap onderhouden,

Wanneer het scheyden naekt, maekt zoo een
groot verdriet;

Maer by 't scheyden van God, dit scheyden agt
men niet.

Dit en zyn noch niet al de pynen en de plaegen,
Elk zal volgens zyn quaed bijzonder pyn verdraegen:

Den gierigaerd die word verdrukt door zwaer-
ren nood,

Den gulzigen gepynt door dorst en honger groot,
Den vleeschelyken mensch zal in de vlammen zweve,

Die zullen eenen stank gelyk het solfer geven,
D'hooveirdigen die word eeuwig met schaemt'

belast,
En den grammoedigen die word geketent vast,

En hy zal als een hond geduarig huylen, tieren,
Den ledigen en elk op verscheide manieren;

Een maet gegeven word tegen een ander maet,
Dit in de gramschap Gods klaer uytgeteekend

staet.

Afgodisten van geld, van staeten en van eeren,
Uytvindes van 't quaed recht, van stoffen, nieuwe

kladden,

Ach! hadde gy gekent de grootheyd van de pyn,
D'afgoden zouden nu niet uwe beulen zyn.

Die plukken voor den tyd, eten onrype vruchten,
De tanden worden zaip, z'eten met ongenuchten;

Ook die voor zynen tyd schept vreugden is onwys,
Hy maekt een ballingschap van 't hemelsch Parady.

Zoo dees tormenten al zoo wonderbaer u schynen,
Wat is 't in d'eenwigheyd te lyden deze pynen?

Daer honderd duyzend jaer geen oogenblik en
maekt,

En wat men tellen kan noyt tot het eynde raekt,
Waer noyt geen oogenblik van stilstand is te winnen,

Een eynde zonder eynd, begin zonder begiinnen,
Waer dat voor eeuwigheyd het wiel zal ommegaen,

En de tormenten noyt en zullen stille staen.
Een vuur, een eeuwig vuur, het ge' noyt uyt zal

raeken,

Maer inder eeuwigheyd gelykelyk zal blaeken,
o Vuur! o eeuwig vuur! o eynde zonder end!

Alwaer de straf van God zal eeuwig zyn present.
Dat m'een verdoemde ziel voor zeker zoud verklaren

Van te wezen verlost naer zoo veel duyzend jaeren,
Als dat'er letteren gemaekt zyn door den druk,

En ook geschreven zyn, dit waer een groot geluk.
En dat men alles zoud op duyzend jaeren stellen,

Dat is geweest, dat is, zal zyn om een te tellen;
De druppels water, al het zand, ja alle zaek,

Zy zouden springen op van vreugden en vermaek.
Maer als dees jaeren al zullen geeyndigt wezen,

Het is een nieuw begin, het is gelyk voor dezen.
o Schroomelyke zaek! ellendig ongeval!

Verdriet boven verdriet, dat eeuwig dueren zal.
o Sterffelyken mensch! wilt dit wel overwegen,

Op dat gy tot het quaed niet meer en zyt genegen;
Rypzinniglyk doorgrond dit voorbeeld van de

deugd,

Op dat gy eenigzins dees pyn begrypen meugt.
Bepeyst dit zwaer torment, gebruykt in zeker landen,

Waer men de quaed doenders komt levendig te
branden,

En zoo hun schelmſche daed is leelyk overgroot,
Zy worden met kleyn vuur zoetjens gebragt ter
dood.

Is 't dat zulk een torment doet ider ſchudden, beven,
Ja ſchynt onmenſchelyk aen de gen' zyn in 't leven.
Te branden met een vuur miſſchien geen halv' dag,
Zegt my, wat voor een pyn 't eeuw'g vuur we-
zen mag?

Wat en doet niet den menſch om 's weirelds pyn
t'ontvluchten,

Ja zelfs om te ontgaen een vuur van ongenugten?
Daerom den vond bepeyft van Phalaris tyran.

Ziet of men meerder ſtraf der booze vinden kan.
Hy had een os gemaekt van koper ſpys gegoten,

Daer den miſdaedigen was levend' ingeloten,

Waer in hy met kleyn vuur heel langzaam moeſte
braen,

Zonder de minſte hop' van uyt te kunnen gaen.

Wie hoort vertellen dit, zonder een zucht te maeken,

Zegt my, o Chriſten Menſch! wat zyn al deze zaeken,

Ten opzicht van het gen' u vooren is geleyd?

Het is gelyk een rook die in de locht verſpreyd.

Zoo het gepeys alleen deſ pynen ons doet ſchroomē,

Zegt wat het wezen moet aen die 't zal overkomen?

Te lyden voor altyd, 't is een zaak van gewicht,

Ziet dat gy nu voortaan in deugd uw leven ſlicht,

Waer't dat'er eenen menſch alleen moeſt gaen ver-
loren,

Van die van Adam zyn tot 't weirelds eynd' geboren,

Een die de helfche pyn alleene lyden moet,
Dit zoude moeten doen verkruppen g'heel ons
bloed.

Chriſti Discipelen hoe waeren zy beladen?

Als hy zeyd: Een van u zal zeker my verraeden;

Waerom dat ider een verſchrikt was en benouwd,

Niet wetende door wie de daed gebeuren zoud.

Hoe zyn wy niet benouwd die weten, hooren, lezen

Van die verloren gaen, dat 't getal groot zal wezen

En dat den weg is nouw die ons ten Hemel leyd,

En dat de helfche poort heeft haeren ſchoot ver-
breyd.

't Is noodig dan dat wy door anders ſchaede leeren,

Van zonden aſtand doen en ons tot God bekeeren,

Zoo wy de helfche pyn eeuw'g willen ontgaen

Maer weynig zyn'er doch die daer gelooven aen

En of zy d'euw'gheyd van deze pyn gelooven,

Zy laeten lichtelyk door Satan hun verdooven;

Zoo dat men niet en ziet eenige beternis,

Maer blyven heel verſteend, 't geen te beklagen is.

Wat hebben d'Heylige op aerd niet moeten lyden,

Om d'helfche pyn t'ontgaen, om eeuw'g te ver-
blyden?

Hun levens maer in ziet, en peyft t'allen termyn

Dat gy eeuw'g in vreugd zult wezen of in pyn

Peyft, en peyft'er wel op, zonder tyd te verliezen

Tracht, eer het is te laet, het beſte lot te kiezen

Voorwaer zoo gy zyt wys omhelſt de waere deugd

Op dat gy eeuw'glyk met God verblyden meugt.

D'hemelsche Glorie bewyſt, Dat elks hert tot God opryft.

Paulus was op der aerd' als ander creaturen,
Hy vaſt beſloten was in den geest der naturen,
Waer in elk blyven zal tot dat de vrede dood
Ons eens geleyden zal tot vreugd of pynen groot.
God heeft uyt dozen ſchoot eens Paulus opgenomen,
En tot het Paradys der Hemelen doen komen,
Daer hy hem heeft getoont het alderhoogſte Goed;
Paulus, wat zag gy daer? Aen myne vraeg voldoet.
Hy zegt, dat geen menſch op d'aerd dit kan uyt-
ſpreken:

Want onderworpen zyn aen veelderley gebreken,
Ter weireld en is niet dat blyft in zynen ſtaet,
't Is al vergankelyk en als een rook vergaet.

Die anders niet en heeft gezien in 's weirelds paelen;
Van 't oneyndelyk Goed, wat zal hy ons verhaelen?

Den glans, den prys, d' weerd' kan niet zyn uyt-
geleyd,

Dit overtreft myn magt, zoo den Apoſtel zeyd.

De oog' heeft noyt gezien, de oor' en kan 't niet hooren

Wat dat God heeft bereyd voor zyne Uytverkooren,

Voor die beminnen hem, 't en kan niet zyn bepaelt;

In 't herte van den wensch en heeft het noyt gedaelt.

Een zeer gelyke daed toont ons met klaere reden

Gregorius, hoe dat de groote weirdigheden

Van deze glorie niet kunnen zyn verklaerd;

Ziet eene vrouw, zeyd hy, die in een kerker laert,

En daer opvoed haer kind, dat zy raer lange jaeren
 Wat van de weireld is hem tracht te openbaeren;
 Zoo zy hem noemt de Zonn', de Sterren en de Maen,
 De zaeken die op aerdt in valle wezen staen.
 En zoo hy niet en ziet anders als duysternissen,
 Van 't gen' de moeder zegt, wat zal hy kunnen giffen?
 De reën zyn gefondert, die Paulus ons vertelt,
 Die hy door oog' en oor' ons herte vooren stelt.
 Dit zyn de cry poorten waer door wy vele zaaken,
 Die verr' geleg n zyn ons kenbaer kunnen maeken;
 De oogen die zien veel goud, zilver, schrynwark,
 Gesteenten peirelen, en Steden wonder sterk,
 De vruchten van d'r aerdt, fonteynen en rivieren,
 De vogels in de locht en alierande dieren,
 Bergen en heuvelen, vallejen, groene gras,
 Hoven zeer schoon bekleed met raere bloem-gewas.
 Kasteelen in de locht, kleeten van goud geweven,
 Fruyten in overvloed, zeer schoon' opgaende dreyen,
 De Zonne en de Maen, Sterren en 't Firmament.
 En wat aen d'oog' behaegt en wezen kan bekend.
 Van wat gy hebt gezien, Apostel hoog verheven,
 Kont gy in 't minste deel ons daer van kennis geven?
 Noyt oog' en heeft gezien: geen oogen zyn zoo snel,
 Die deze glorie kunnen aenschouwen wel
 Alzien de oogen veel, 't gehoor kan voorder strekken,
 En 't gen' verhalen is in onzen geest verwekken,
 In duystland, Frankryk, Turkien, Indien,
 In 't diepste van de zee, 't gen' men noyt heeft gezien.
 In China, in Peru in verr' gelegte Landen,
 't Gen' men beschreven vind door vermaerde verstande,
 Van het Egypten land, van den voorgaenden tyd,
 Van Cressi rykdommen, van menig zwaeren stryd.
 Van Babylonien, van Alexanders magten,
 Van Salomons wyshejd, van Samsoms wonder krachte.
 Van alle wonderhejd, die men kan brengen voord;
 Nochtans d' Apostel zegt, de oor' heeft niet gehooft.
 Al is 't dat het gehoor zoo verre niet kan zweven,
 Om deze glorie te kennen ons te geven,
 D'inbeeldinge des hert die kan geven besluyt;
 Veel meer als uyt 't gehoor en uyt de oogen spruyt.
 Gy kunt u inbeelden, goud en zilvere boomen,
 Waer van dat d'oppelen van goud en zilver komen,
 Fonteynen, ja een zee van kostelyken wyn,
 Zoo dat geen beter kan beproeft met monden zyn.
 Bergen van goud gemaekt, gesteenten, diamanten,
 Met peirelen verciert, die blinken t'alle kanten,
 Fruyten zoo groot, zoo schoon, en bloemen bovendien,
 Dat men noyt geen gelyk ter weireld heeft gezien.

Gebouwen in de locht die tot den Hemel zweven,
 Met beelden van fy' goud, die schynen zelfs te leven,
 Met de Zonn' en de Maen, met Sterren ingevrocht,
 Met 't gen' voor ragerighyd kan wazen uitgezocht.
 Overpeyst alle goed, rykdommen en plaistren
 't Aer' genazmste muziek, spelm en vreugde rieren,
 Tafelen opgesteld met alle vleesch en visch,
 Dat in de wateten en op de aerde is.
 Poven zoo schoon vergiert, zoo dat geen pinceelen,
 Konnen na uwen zin t'ffen de minste deelen;
 Peyst wat gy peyzen kunt en over enken magt,
 Dit alles is een niet by 's Hemelsch glorie vreugd
 Gaet boven d' Eng-len, klimt boven al de chooren,
 Zult vinnen ander glans, zult meerder vreugd aen-
 hooren,
 Die wonderlyk verblyd geheel het hemelsch Hof
 Door haere zoenighyd, door haer verdienden lof.
 Hefd uwe oogen op, ziet daer de Koninginne.
 Die God verkeren heeft, zoo zien van der beginne,
 Met de Sterren gekroond, Maria Moeder Maegd,
 Onder de schepselen, die meest aen God behaegd.
 Die is gebenedyd onder alle de vrouwen,
 Peyst wat een vreugd het is dees Koningin 't aen-
 schouwen;
 Met de Zonne bekleed en geschoeyd met de Maen,
 Die men niet meer zal zien ontrent de kribbe staen.
 Om haer verloren Zoon zy niet mer en zal zuchten,
 En met hem in den nacht tot in Egypten vluchten,
 Die niet meer onder 't Kruys zal staen als zonder ziel,
 Onfangen op haer hoofd het Bloed dat neder viel.
 Die niet meer traenen zal doen vloeyen gelyk beken,
 Die men niet meer en zal dees woorden hooren spreken,
 Vol geweent, vol getreut, vol bitterlyk geklag,
 Wie gunt dat ik voor U, myn Zoone, sterven mag?
 Dit is al gepassiert, vergaen en als vergeten.
 Zy zal ter rechter Hand zyn van haer Zoon gezeten,
 Voor alle eeuwighejd in 's Hemels schoone Stad,
 En noyt verhezen zal dees kostelyken Schut.
 Is 't dat men deze vreugd niet en kan vergelyken,
 Wat glorie, wat glans, wat schoonhejd zal niet blyken
 In te zien het Lichaem Christi gebenedyd?
 Zalig de oogen zyn die dit zien voor altyd.
 Men ziet voor geluk en eer' de ouders agien,
 Wanneer dat inand is Paus onder hun geslachten,
 Of Prins, of Kardinael: zegt my, hoe veel te meer
 Waer het te zien het Vleesch en Bloed ons eygen Heer?
 Koning der Hemelen, en van des hemels Scharren;
 Kan men een meerder eer' aen den mensch openbaeren,

Als zyn Schepper te zien Meester van 't Hemelryk,
 Geen Engel, maer een Mensch aen de menschen
 gelyk?
 De vreugd die is zoo groot, ja dat'er geene monden
 Ter weireld 't minste deel daer af kunnen verkonden;
 Wie is 't, die het geluk zal hebben en voorspoed
 Van de bezitting van zoo een verheven Goed?
 Wanneer, o goeden God! zal dezen dag verschynen,
 Dat ik van uw Gezicht nimmermeer zal verdwynen,
 Wanneer van uw Aenschyn zal ik wezen verzaed,
 Het gen' de Engelen geeft vreugden zonder maet?
 't Gen' ik voor dezen heb van 's Hemels vreugd gesprokē.
 Al de bewegingen, de gen' ik heb ontloken,
 Die zyn van kleyn bemerk, en schynen niet te zyn
 By het aenschouwen van het Godelyk Aenschyn
 Van Gods Aenschyn komt voort de rust der uyver koren,
 't Is dit Aenschyn alleen, dat geven kan altooren
 Aen onze zielen rust en glorie volmaekt,
 Die noyt de zoetigheyt der schepsels aen en raekt.
 Want dit Aenschyn beslyt de Schoonheyt der Schoon-
 heden,
 Men ziet t'samen daer in deze verholendheden
 Van de Dryvuldigheyt, Vader, Zoon ende Geest,
 Een Wezen wonderbaer, 't gen' is het aldermeest.
 Men zal daer onzen geest in ons eygen bemerken,
 En wy zullen in God aenschouwen alle werken.
 Ons verstand word voldaan, niemand zal wenschen
 meer:
 Want alle zaek bestaet in God den Opper-Heer.
 Daer zal men loven God, en eene vreugd genieten,
 Die noyt en zal vergaen, die noyt en zal verdrieten,
 Die noyt vermindert word; maer blyven zal in staet,
 Die d' Hemels heft g' maekt houd alles in zyn maet.
 Maer hoe kan dit g'schieden, zult gy my wed'rlaggen,
 En door wat red'nen, zult gy my konnen zeggen,
 Kan God wezen gestor in onze ziel geheel
 En in al d'eylige, zonder eenig verdel?
 Thomas zig voorenstelt, dat 't Hoogweirdig verheven
 Den pand van glori' is, voor ons van 't ewig leven,
 In 't leven dezen prind ons Christus zelve geeft,
 Men beoef' dat men dees in 't ander leven heeft.
 Hoe groot moet zyn dat goed! geen weidiger te agten,
 't En zy God zelfs; het gen' overtreft ons gedachten:
 Daer geest hem geheel in 't neylig Sacrament,
 God. Mensch. Ziel, Lichaem, Bloed, die t'sa-
 men zyn present.
 Zoo zal het zyn aldaer, God door zyn Magt vol wonder,
 Zal hem geven aen al, aen ider ook bezonder;

Zyn Godheyt gy geniet en zyne Majesteit,
 Al 't goed dat God bezit dat word in u verspreyd.
 Wy zullen zyn gelyk aen hem: want allegader
 't Gen' Christus heeft gevraegt aen zyn Hemelschen
 Vader,
 Op dat wy worden een, gelyk dat wy zyn een,
 Cy in my, ik in hun, zoo zyn wy al gemeen.
 Dit begrypen wy klaer, volgens Davids verklaeren,
 Als uwe glorie haer zal veropenbaeren,
 Ik zal wezen verzaed; ter weireld is geen goed,
 Noch niet geschaepen is dat onze ziel voldoet.
 De ziele wenscut altyd meer en meer te bekommen,
 Om zilyer en om goud, en om meerder rykdommen,
 Om renten, h'erschappy, om steden, landen, graen,
 Nochtans dees zaeken al moeten van buyten slaen.
 Ziet al de Vorsten aen, de Hertogen en Graeven,
 Die on aer hun gebid hebben ontelbaer slaeven,
 Tot d'ooren toe in 't geld, zoo ryk en zoo vermaerd,
 Dat zy hun rykdommen verbergen onder d'aerd.
 Die hebben zuld'rs vol van geld en van tribuyten,
 Die zelfs niet weten waer al hunne schatten stuyten,
 Zoo dat by nae een wacht voor ider kamer staet,
 In zoo een overvloed, zegt wie dat is verzaed.
 Zoo van dees Princen een, hoe ryk en hoe verheven,
 Word tot een gronte ziekte ongeraf gedreven,
 Bevangen met de korts, graveel of slerceyn,
 Weynig zal hem het goed of geld behulpig zyn.
 Zoo niet in 't hemelsch Hof, daer en is geen ellende,
 't Goed dat gy daer bezit is een goed zonder ende;
 Niemand aldaer benyd een anders zalig lot:
 Want ider-een bezit den alderhoogsten God.
 't Goed dat de ziel bezit en kan men niet bewyzen,
 't Lichaem zal 't zelfste goed bezitten naer 't verryzen,
 't Zal blinken, zuiver zyn, gaeven in overvloed,
 Waer aen de schoonigheyt des Hemels wyken moet,
 Daer is ter weireld niet, dat de ziel kan verzaeden,
 Maer zal van alle goed daer wezen overlaeden;
 Uw ziel die zal geheel met God wezen vervuld,
 Door deze vereening als een God wezen zult.
 't Gen' word op d'aerd' betracht, bekomen en bezeten,
 Hoe zeer ons dat behaegt, de liefste raekt versleten,
 Ziet wat is kostelyk, raer, schoon aen het gezicht;
 Naer eenig tyd gezien, den drift passeert al licht.
 Maer 't aenschouwen van God zal nimmer hun ver-
 drieten,
 Een ider zal met vreugd hem zoeken te genieten;
 Begeirig en verzaed van 't Godelyk Aenschyn,
 En geen van byle zal baeren de minste py.

In God is alle Goed en schoonh:yd besloten:
 En al des weirelds vreugd i' saem, in een gegoten,
 't Is doch een erkel seyn, dat 's geen gelykens
 Van te zien maer alleen eenen die zalig is.
 Is 't dat 't gezicht van een brengt zoo veel vreugd te
 voeren,

Wat zal doen het gezicht van al Gods Uytverkoren?
 Hoe veel meer elyge dat'er zyn in 't getal,
 Hoe meer de glorie van ider groeyen zal.
 De hemelsche muziek oertrefte alle zaeken,
 Zoo dat u eenen galm ontfeytlyk kan maeken;
 Vorders hoe zal den reuk en smaek wezen voldaan,
 Niet gelyk men op aerd' ziet alles heeft vergaen.
 De ziel zal zyn Goas huys, hy zal met haer zyn Wezen
 Vervullen voor altyd; zoo is gezeyd voor dezen,
 Met zynen Eygendom, Glori' en Majesteit,
 Met zyne Rykdommen, met zyne Weerdigheyt.
 Aldaer is geen getreur, geen droefheyd, noch geen
 zuchten,

Geen arbeid, honger, dorst, geen dood geen ongenugien;
 Waer uyt besloten word wat hier veroorzaekt pyn,
 Daer niet een hayr van 't hoofd of glorieus zal zyn.
 God word dan Al in al hier geeft hy niet de menschen
 Alle de goederen, de gen' zy konnen wenschen,
 Hier heeft hy ingesloot de wysheyd Salomon,
 Samson met magt versterkt, met schoonheyd Absolon.
 Heeft met zachmoedigheyt David willen bekroonen,
 Judith met een gelaet uytnemende verschoonen,

Hy heeft Petrus verciert men ene liefde groot,
 De Martelaers versterkt in 't midden van de dood.
 Hy heeft aen Paulus hier de wetenschap gegeven,
 Aen de Maegden de kracht om zuiverlyk te leven;
 Maer word alles in al in 's Hemels Glorie Ryk:
 Want Godelyk te zyn word d' heylige gelyk.
 Met alle goederen zal hy hun daer vervullen,
 Zoo dat boven de Zonn' de minste blinken zullen,
 Boven het Sterren licht veel schoonder als de Maen,
 En boven Salomon zullen in wysheyd staen.

Het Woord Gods zelfs, die ons daer mede zal verciere,
 En doet ons door den dienst der Engelen regiere,
 Door hun zyn wy geleerd, beschermd' van ongeval,
 Maer zelfs in 's hemels Hof alles uytwerken zal.
 Alle de Heylige zullen aen God gelyken.

Zoo ik noch heb gezeijt, alles in God zal blyken;
 D' eeuwige zaligheyt is eenen staet volmaekt,
 Gelukkig duysend mael die daer eens toe geraekt,
 Maer wat ter weireld is moet vroeg of laet bederven,
 Zult heden Koning zyn, en morgen zult gy sterven;

Zoekt wat naer dat gy wilt, geen die zal blyven staen,
 In eenet oogenblik kan alle zaek vergaen.

Augustinus die zegd: Nu ben ik in verbiden,
 En korten tyd daer naer in droefheyd en in lyden,
 Nu ben ik kloek, nu krank, nu bleek, nu fris en rood,
 En onvoorzienlyk ik smaek de bitter dood.

Nu schyn' ik vol gelyk, nu schyn' ik vol ellenden,
 En van miserieen weet ik my niet waer wenden.

Nu lach ik, ider u' is'er een niuwe maet,
 Nu regen, zonneschyn, daer blyft riet in zyn staet.
 Maer den Heyligen Staet is eenen Staet van wenschen,
 Daer kan niet zyn voldaan meer aen den wil der
 menschen:

Den Zaligen bezit alles in overvloed,

Heeft alles wat hy wilt: want hy heeft alle Goed,
 6 Beminders van goud, van zilver, van rykdommen,
 Die tracht nae starten groot, om u te doen berouwen,
 Om hoog te zyn in faem, van alle volk geagt,
 't En is maer ydelheyt, maer rook dat gy betracht.
 Afgoden van uw buyk, die van den vroegen morgen
 Om lekker spys en drank zyt bezig om te zorgen,
 Zoo dat'er menig spys bederft en gaet te niet.

En goed en geld verquist, 't geen dogelyks geschied.
 Mevrouw, die uw lichaem om schoonheyd komt te pynen,
 Om met een zoet gelaet voor ier te verschynen,
 Die halve dagen lang voor uwen spiegel zit,
 Die vryft en u bestrykt om t' hebben leden wit.
 Die uw gezondheid zoekt, om lang op aerd' te leven,
 Ziet wat men u beloft, en wat men u wilt geven;
 Wat rykdom, vreugd en e'r, wat leven, schoon-
 nigheyt.

Daer alles blyft in staet tot inder eeuwigheyt.
 Maer niemand is op aerd' volmaekt zonder gebreken,
 Hy die verstandig is, die zal vol quaelen steken,
 Die schoon van wezen is, word bot en plom van aert,
 Ider heeft zyn gebrek, al schynen zy vermaerd.
 Die ryk en edel is, zal zyn mismaekt van leden;
 Maer in het hemels Hof een ider is te vreden:

Schoon, wys, kloek en zezond, aldaer is geen verdriet,
 Geen dwaes en schaemel volk men in den Hemel ziet.
 Het is ider bekend, wat volk dat heeft tot Roomen,
 Van Spagrien, Frankryk, Italien is gekomen,
 Niet in de Stad te zien, maer om de wyze sprack
 Van Titus Livius, die ider gaf vermaek.

De heylige Schrifstuur' ziet men ons voeren houwen,
 Hoe dat geheel het Land wilt Salomon aenschouwen,
 Saba de Koningin quam zelfs tot hem gegaen,
 Om zyne wysheyd groot alleen te hooren aen;

Naer Salomon gezien en 't hebben hooren spreken,
 Zy was zoo zeer verblyd dat zy schier heeft bezwaken,
 En van haer zelven viel; haer geest dit was vergaen;
 Zy riep: Zalig zyn zy, de gen' u hooren aen.
 Waer't dat een Engel quam of mensch aen u verkonden,
 Dat Augustinus nu op aerde wierd bevonden
 In een plaats daer gy hem nu zien en spreken kont,
 Hoe zoud gy niet loopen om hem te zien terstond.
 Waer't dat Hieronymus ook moeste zyn in 't wezen,
 Paulus den Predikant, zoo vermaerd en geprezen,
 Wat zoude gy niet doen, hoe waert gy niet verblyd,
 Alleen om hem te zien en spreken korten tyd?
 Wat niet geschieden zoud, waer't dat uyt 's hemels
 zaelen
 Maria Moeder Gods op d'aerde moeste daelen?
 Wat een wonder geloop om te aenschouwen haer,
 Ja om haer kleederen alleen te raeken maer.
 Wie zal my leggen uyt onder d'hemelsche Geesten
 Wat blydschap dat daer is van minste tot den meesten,
 Aldaer te spreken aen, g'heel't hemelsch Hof te zien,
 Met hun te zyn verheugd voor eeuwig boven dien?
 Aen een tafel te saem, als Koningen gezeten,
 Den zelven drank en spys met God drinken en eten?
 Gy goden schynen zult: want in het Hemelryk
 Gy zult wezen aen God in glorie gelyk.
 'Groote weerdigheyt! twyfelt niet aen't geschieden,
 Die in de zaligheyt God doen zal aen ulieden;
 God geven zal aen al gelyk aen een alleen,
 Aen ider wezen zal zyn glorie gemeen.
 Maer't gen' is wonderbaer, en wonder boven wonder,
 Gy zult kennen aldaer een ider in 't bezonder,
 Die gy noyt hebt gezien of gekent op der aerdt,
 Gelyk dat man en vrouw zig kennen 's'aem gepaerd.
 Aen u wonder bekend al der Engelen Chooren,
 Propheten, Martelaers, Patriarchen, Doodoren;
 De Maegden weten zult wat zy hebben gedaen,
 Volgens hun werken ook wat loon z'hebben ontfien.
 Daer zult gy Petrus zien en kennen zyne werken
 In penitentie, die zult gy klaer bemerken;
 Ider word u bekend, door't hemelsch licht verlicht,
 Al of gy duyzerd maal gezien hadt hun gezicht,
 Daer zult gy Maegden zien in schoonheyt uitgelezen,
 Wiens Zielen als de Zon noch klaerder zullen wezen,
 Door't aenzien zult gy zyn niet zoo een vreug-
 servuld,
 Dat gy voortaan niet meer op d'aerde peyzen zult.
 Hoe schoon is niet te zien zoo veel duyft Martelaeren.
 Wiens lichaemen om God zoo zeer gepynigd waeren,

Nu zeer klaer blinkende, elk met een lauwer-krans,
 Met glorie gekroond; uytnemende van glans.
 D'hemelsche Geesten al, d'Apollaten verheeren,
 Die waere klyne volk, maer visschers in dit leven;
 'Aengenaemen staet! gezelschap vol van vreugd,
 Dit gepeys moet uw ziel stieren tot alle deugd.
 Om in 't toekomende van uw w ynige dagen
 Uw werken altemaal aen den Heer op te draegen,
 Verduldig lydenae 't gen' u word aengeden,
 Bepeyzende den loon die gy eens zult ontfien.
 Daer is niet dat den menschen verwekken kan tot lyden,
 als zig te stellen voor den loon om te verblyden,
 Wy moeten loochenen het vleesch dat ons verleyd,
 Aennemen Christi kruys, den weg van bitterheyt.
 Bepeyst de reden wel van de vermaerde werken,
 Van al Gods Heylige: wilt hun leven bemerken,
 Gy hun bevinden zult in wegen van verdriet,
 In wegen daer men niet als teger spoed en ziet.
 Zult hun verwonderen, en't goed en geld veragten,
 Verfoeyn den wellust, de beroemde gedachten,
 Des weirelds ydelheyt betreden met den voet,
 En wat tot vreugden strekt bannen uyt hun gemoed.
 Gy zult'er ander zien het schromig vuur verdraegen,
 Zweirden en lancien, kruyssen en vrede slagen,
 Van beiren, tygers sel, van de leeuwen verscheurd
 Diemen het hert uythaelt, 't gen' heden noch gebeurt.
 Wat wonderheyt, 'Heer! menschen van der naturen,
 Genegen tot wellust, zoo zwaere pijn bezueren,
 Maegden jong ende teer, die vreezen voor een muys,
 Voor eenen degen bloot, voor eenig vreemd gedruys.
 Niet vreezen een tyran met al zyn dreygementen,
 En ongehoorde dood, duyft pynen en tormenten;
 Maer zelfs wezen verblyd, 't kan niet wezen ver-
 klaert,
 Zy zagen door't geloof den loon veropenbaerd.
 Zy peysden op de vreugd, die naermaels zal gebeuren,
 Daer deels tormenten maer en zyn voor wryng uren,
 Zy peysden op den troost van 't goddelyk Aenschyn,
 't Gen' is de meeste vreugd die kan gevonden zyn.
 Den zaligen Jordaen, 't licht van de Predikheeren,
 Die zal een less' hier op ons door den duyvel leeren;
 Als hy hem eens bezwoor, vragde: mogt het geschien,
 Wat pijn hy kiezen zoud om God eens aen te zien?
 Wat antwoord, christen ziel, zoud gy hier op ver-
 wachten?
 Wat zoud om God te zien den duyvel doch betrachten?
 Ts lyden alle pijn der weireld en't verdriet;
 Klein uw gevoelen is, gy egt den Heer niet.

Ik geern lyden zoud, zegt hy, de pijn der hellen,
 De welke onderstaen al myne med' gezellen,
 Ja tot het Oordeel toe. O Ellend'ger! wee,
 't Getal der duyvelen passeert het zand' der zee.
 Hebt gy een christen hert, waer zyn nu uwe zinnen?
 Wat hebt gy oyt gedaen om den Hemel te winnen?
 Gy egt niet God te zyn, het aldermeeste Goed,
 Waer van den duyvel zelfs zoo groote schatting doet.
 Chrysostomus die zegt: zoo groot is het verblyden
 In 't hemelsch Vaderland, dat 't beter waer te lyden
 Duyst hellen, als daer van eeuwig vervremd te zyn,
 En alle deze vreugd bestaat in Gods Aenschyn.
 Wanneer dat God den Heer heeft onze ziel geschaepen,
 En 't eeuwig wezen gaf, geteeckent door zyn wapen,
 Dit is de meeste zaak die haer gebeuren zal,
 Of eeuwig pijn of vreugd; daerom preys op den val.
 Geloofst gy dit? Waerom zoekt gy de aerdsche dingen.
 De gen' recht uw ziel zullen ter hellen brengen.
 Die niet zyn best en doet om ten Hemel te gaen,
 't Is te vergeefs dat hy heeft eene ziel ontsaen.
 Uw hert ten Hemel stiert, wilt uw ziel overw'gen,
 Hebt medoogen met haer, daer is veel aen gelegen.
 Aen 't geluk van een ziel: want een dood-zond'
 alleen

Kan uwe ziel van God en van den Hemel scheen.
 Zegt: Mynen goeden God, o Heere der geraden!
 Vader van allen transt, en wilt my niet versmaeden.
 Die my geschaepen hebt na uw gelykenis,
 Maakt dat myn erfdeel in het eeuwig leven is.

Vierigheyd.

De vierigheyd, die wy hier in de kinders vraegen,
 En is niet om op stract in 't spelen te behaegen,
 Noch minder om in huys te loopen over een,
 Al of de vierigheyd waer met de deugd gemeen.
 Maer 't is de vierigheyd die 't kind toont in de Kerken,
 En die het blyken doet in alle goede werken,
 Zoo in ter school te gaen, vierig om hun te spoen,
 Om aen het goed g'bot der ouders te voldoen.
 De kinders, die hier in hun vierigheyd betoonen,
 Die zullen hunnen naem en hunne ziele kroonen.
 En van elk mensch ook zyn g'viert, geëert, geëgt,
 Dus alle vierigheyd in eer en deugd betracht.

Vinden.

Wint gy ied' dat is verloreu?
 Het zj van uw mede-matt!

Of vbie het zal toedehooren!
 Heeft het vlder met'er daed.
 Weet gy niet aen vbie te draegen?
 Gy moet onderhooven stie
 Maer die van verkiezen klatgen!
 Soet gelyk gy 't hebben vbie.
 Visschen.

Kind / van visschen zult u wachten /
 In rivieren of in grachten /
 Daer het water stroomt of niet /
 Daer gy grond of geen en ziet.
 Reysent u met zulke zaeken /
 Die u eerlyk konnen maeken /
 Zaeken die u met'er tyd
 Mogen dienen tot profyt.
 Noyt kan u het visschen baeten /
 Daerom wilt het visschen laeten /
 Byscht iel liever in 't plateel /
 Ga zult megen 't beste deel.

Vleeschelykheyd.

De vleesch'lykheyd is een serpent,
 Die heymelyk o's ziele schend,
 Zy is een vyand en verraer,
 Een arg'stig moordenaar,
 Die niet en baet' als zich'n-druk,
 En als haer eeuwig ongeluk.
 Die heeft zyn lust in vleesch'lykheyd,
 Vervremd van Gods Barmhertigheyd;
 Daerom. o kind! uw vleesch verderft,
 Op dat uw arme ziel niet sterft:
 Want die zyn vleesch niet wederstaet,
 't Is zeker hy ter hellen gaet.

Vlieden.

Wied de zonden,, 't Allen stonden /
 Eert de deugd:
 Slixt uw zinnen,, Om te vbinney
 't Hemels vreugd.

Vloeyen.

Zoo gy bloeyen wilt of sunzen /
 Die u blyten / doen verhungzen /
 Weet het is een groot gebrek /
 Maer te tasten in uw nek.

Dele min moet gy niet toonen/
Die te hangen voort perſoonen/
In 't gezicht van iber-een/
Doet uit als gy zyt alleen.

Voorloopen.

Loopt niet te verr', loopt niet te zeer,
Om prys te winnen, lof en eer',
Want veel zoo met een korte pijn
Geſtorven buuten adem zyn.
Of zyn in ziekte gevallen ras,
Of quelling die langduerig was,
Daerom het zeere loopen buet,
In nood gebruykt de middel-maet;
't En zy dat het uw leven doet,
Het zeere loopen is niet goed.

Voorspoed.

Zoo in voort als in tegenſpoed/
Tooft / eert en prys het googſte Goed/
Geluk en meer verheugendheid
Is niet de meeste zaligheid.
't En is voortwaer maer enkel ſchyn
Hier in de luere d' groot te zyn.

Voorzichtigheid.

Eer gy ied ſlaet ter hand uw zaaken overleyd,
De moeder der fortuna' is de voorzichtigheid.

Ure.

D'een ure gaet voor, d'ander naer,
Een iber word de dood gewaar.

Vrede.

Wie den vrede wilt heerven
Moet zyn z' ben eerst aſterben/
Och oodmoedig zyn van hert
En verbaegen menig ſmert.
Horen / zien en ſtille zwingen /
Zochen geen verſchil te krygen /
Tege plaetſen nemen aen /
Aer wezen onderdaen.
Die alhier in vrede leven /
God zal hun zyn vrede geben /
Vrede brengt ons in Gods Ryk /
Vrede maekt ons God gelyk.

Vreeze Gods.

's Heerens vrees doet zonden vlieden,
En voldoen aen Gods gebieden,

Z'is de kroone der wysheid,
Z'is de vreugd der zaligheid.
's Heerens vrees zal 'thert verblyden,
Vreugden geven t'allen tyden:
Want de oogen van den Heer
Zyn op die hem vreesen zeer.
Onaer al die zyn op d'aerden,
Die men houd in eer' en waerden,
Moet hy, die den Heere vrees,
Zyn geprezen aldermeest.

Vreedheid.

Meest zoetaerdig van manieren/
Vreedheid dient de lude bieren/
Zyt een iber lief-getal/
Als een dunne zonder gal.
Toont u blyd' en zacht van wezen/
Gy word verr' en nae geprezen/
Want een kind van ſtuer gelaet
Word van iber-een verſmaet.

Vriend.

Men kend de vrienden in geluk,
Maer meest in nood en zwaeren druk,
Die houd goed huys, heeft goeden wyu,
Zal zeker ryk in vrienden zyn.
Zoo lang is hy een eelyk man,
Die als een Koe wel geven kan;
Maer zoo hy komt eens tot den val,
Niet vele vrienden vinden zal,
Ja zelfs, om hem niet te zien aen,
Zy zullen een ſtraet ommegeen.
Kind, houd geen vriendschap om profyt,
Die tegen recht en reden ſtyd,
Die zyn goed' vrienden onder-een,
Hun goed en geld moet zyn gemeen,
Een vriend zyn leven en zyn bloed
Voor zynen vriend ook waegen moet.
God die is een getrouwen vriend,
Die ons heeft van zyn Zoon gedient,
Van zyn Bloed, Leven, Vleesch en Ziel,
Die noyt uit zyn beloften viel;
Maer veel volgen den duyvel naer,
Verraeders en ſchyn-vrienden maer.

Vroed.

Van jongt moet men leeren ſpatren,
Want niet vreezen al te vroed!

De die nacht en dag vergaen /
 Maekend' hunnen God van 't goed.
 Gz moet niet uwb geld verkeiren /
 En verquisten zonder nood /
 En in sepe en dranke veruinsiren /
 Of in eekkeren groot.
 Als de tyden voorten vallen /
 Gz moet doen als uwb gelte;
 Maer gz mozt het niet versmallen /
 Erhoon gz edel zyt en xpt.
 Want zt die van jonge beginnen
 Hatn te vbezen van de batn /
 Zullen haest hun goed verspinnen /
 En met kaelaerb vnde gaen.

Vrouwen.

In de jongheyd moet men schouwen
 Het gezelschap van de vrouwen:
 Want door vrouwen licht en fris
 Menig kind bedorven is.
 Want zy veel oneerbaer zaeken
 Men de jongheyd kenbaer maeken /
 En door hun onreynen praet
 Zijn zy oorzaak van veel quaet.
 Men ziet haest de jongheyd doolen /
 Die ernst gaen in Venus schoolen;
 Wie zal wezen zonder blek /
 Die aenraeken zal het pek?
 Die met hun maer wilt gaen dzinken /
 Zomtyds hier en daer beschinken /
 Met hun loopen op den dang /
 Word haest een gepluymden gang.
 Daer zyn buzzend ander dingen /
 Die ik hier niet voerb wilt bzingen /
 Menig tyd en goed student
 Verbzinkt eer hy 't water kent.
 Door 't gezicht alleen der ogen
 Zijn'er menige bedrogen;
 Let op die in hoven gaen
 En zien schoone bzuchten staen.
 't Menzien doet de bzucht aenraeken /
 Daer naer pluukten om te smaken.
 Adam in den appel heet /

Maer de daed het was hem leet.
 Ouders die geen zegg en draegen /
 Dikwils zullig te laet beklaegen /
 Ziebt' hun kinderz jong en teer
 Dikwils leven zonder eer.
 Dit wil ik in 't kort maer zeggen:
 Want om alles uyt te leggen
 Met beschend en onderzoek /
 Daer is noodig eenen boek.

Vuyl.

Men vind kinderen by hoopen,
 Die gelyk de verkens loopen,
 In de vuyligheyd en slyk,
 Die de verkens zyn gelyk.
 Bekleed hun met nieuwe kleeren,
 Dat zy schynen te zyn Heeren,
 Stelt hun in het lynwaed net,
 Gelyk poppen opgezet.
 Wilt maer wachten vyf zes uren,
 En dan hunnen staet bespeuren,
 Zult bemerken in den schyn,
 Dat zy vuyl als verkens zyn.
 't Lynwaed zwart, of het acht dagen
 Van hun had geweest gedraegen,
 Men ziet quaelyk het farsoen
 Van de kousen ende schoen.
 Alles wat is aen hun leden,
 Zoo van boven tot beneden,
 Men vol stof en modder vind.
 Wat verdient zoo een vuyl kind?
 't Oordeel is zeer licht om vellen,
 Hem terstond in straf te stellen;
 Zoo dikwils als het word gedaen
 Zonder eten slaepen gaen.
 Daer is niet zoo schoon 't aenschouwen
 Als 't kind dat zig net kan houwen,
 Waet waer zy gaen over-al,
 Ider een hun pryzen aal.

Uyl.

Uind / hoozt niet gein het woord uyl /
 Laet u noyt noemen botte-muyt /
 Peird / ezel / of zulk geslacht /
 Maekt dat men u hooger agt /
 Daerom tot leeren u bereyd
 Met een bezonder neerstigheyd.
 Leert in uw jongheyd / 't is uw baet /
 Als m'oud is / 't leeren is te laet.

Vyand.

Een prins van de duysternis
Onzen meesten vyand is /
Onder seken van goede daed /
Brengt hy menich mensch tot quaet.
Hy zoekt door vbeddusfigheyd
Onb leet in rampzaligheyd;
Sag en nacht niet op en hond
Van onb te beverchten stout.
Datrom vbarcht en sover leeft /
Heen plaetst aen den duypel geeft.
Wapens u met Christus kracht /
Zoo verubint ge zyns magt.
Hoe ge tot God naeder gaet /
Hoe hy van u voordex staet.

Vysten.

Van byten of winden laeten
Moet g'u wachten byten maeten /
Suyt mal nouw uw achter deur :
Want die reukt is al te zuer.
En al is 't dat veel personen /
Dat het wyzen mag betoonen /
Als Doctor of medecyn /
Door die vol van winden sijn.
Of om zekten te ontbliden /
Der is raet dat 't mag geschieden /
't Is den ezel die men prijt /
Die veel winden laet en uijt.

Uytlaepen.

Een fratz kind dat zal hem vbarchten /
En 't en mag geenzint gescheiten
Van uytlaepen / of vernachten
Oasmendlyk by vrende liden
Vovendien megt noyt vextoven /
En uytblyven in den nacht /
Want g'us onder zond bedroven /
Van vbie ge zyt t'huze verubacht /

Zoo vbie daer in komt te faellen /
Dit is de verdiende straf /
Zonder uytstel te betaelen /
Fratz te quibpelen hun af.

Uytersten wil of Testament,
Die moet zyn in den zin geprint;
Die alle dagen dient gedaen,
Voor dat een kind zal slaepen gaen.

IK geef myn ziele aen God, myn lichaem aen de
aerde.
Om te zyn worren-aes, 't is van geen meerder wuerde,
Het tydelike goed wywiling ik verlaet,
Als enkel ydelheyt, die onze ziele schaed,
'k Verzaeke uyt'er hert de zond, die 'k heb bedreven,
Uyt liefde tot den Heer, met beternis van leven;
'k Vergeef ook uyt'er hert het quaed aen my gedaen,
'k Wil mynen vyanden met den vreden kus ontsaen,
'k Geloof aen eenen God, dryvuldig in Persoonen,
Den Vader, Zoon, en Geest, die zal het goed be-
loonen.
En straffer zyn van 't quaed, Almachtig, Wys,
heel Goed,
En al wat d'heylge Kerk ons ook gelooven doet.
'k Hop' door de goedheyd Gods vergiffenis der zonden,
En dat myn ziel eens word in 't Hemelryk bevonden,
'k Beminne mynen God uyt heel myn hert en magt,
Uyt geheel myne ziel, en uyt myn gansche kracht,
'k Stel my en myne ziel geheel in zyne handen
Bereyd om i' onderstaen versmaeding ende schanden,
Gezondheyd ende ziekte, dood, alderley verdriet;
Naevolgens zyn begeirt, dat zynen wil geschied.
'k Bevel myne ziel, den toelucht der zondaeren;
Op dat zy my haeg wilt van quade dood bewaeren,
Aen al de Heylige, myn heyligen Patron.
Om te ontfangen eens des Hemels glori' kroon
Ik zeg uyt 's herten grond met alle godmoedigh'den
Jesús, Maria zoet, dit zyn myn laeste rele;
En zoo dit is mischien myn laeste nacht of dag
Ik wensche dat ik in hun ermen sterven mag
En is 't dat myne tong deels woorden niet kan sprek-
Of dat my quam het hert of het verstand t'ontbrick-
Ik zegge nu voortaan. Jesús Maria zoet.
Wilt, als myn ziele scheyd haer komen te geseed.

W

Waerheyd.

Ier moet de waerheyd pypzen /
 En voor eeuwig lof beluyzen /
 Die te binden is zeer schoon
 Onder g'heel des Hemels Croon.
 Heb daer over-al gaen zoeken
 In des weirelts wyde hoeken;
 Maer ik blijf in groot verbijet:
 Want de waerheyd vind ik niet
 Ik bacht / kinderz jong van jaeren
 Zullen dezer schat bewaeren /
 Hun onnoozelheyd is groot:
 't Schynt d'onnoozel zyn al dood.
 Twee / d'yn jaeren uyt hun wlegen /
 Leeren liegen en bedriegen;
 Hierom volgt dees nieuwe leer /
 Dat men vind geen kinderz meer.
 Wy zyn t'saemen al lidmaeten /
 Dus wy moeten t'liegen haeten;
 Niet en haert meer vnaedschap /
 Als een ongerichten klap.
 Het Geloof is uitgebannen /
 Het bedrog beheerscht de mannen /
 Elk agt zig den besten man /
 Die hier meest bezieger kan.
 Dit is doen de waerheyd doelen /
 Sluyten haer uyt Christi scholen:
 Paulus leert een ander lied:
 En beliegt malkander niet.
 Davids vraegde God met reden /
 Zend uw Licht en uw Waerheben.
 't Licht / na Augustinus leer /
 Is de waerheyd van den Heer.
 't Licht der weireld is gekomen /
 Maer door duyterheyd benomen /
 Zoo dat'er van heersz geluk
 Is geen plaets in't Christenryk.
 't dat ik ben van geboelen /
 Dat zy in de Kiechter-stoelen
 Al gezeten; s'ben verblind /
 Al daer is zy onbemind.
 Zilver ende goude schuben
 Doen de waerheyd buyten blyben /

Wenig Kiechter / Advocaet
 Zoeken maer hun eygen haet.
 Door veel giften ende gaben
 Wordt het recht in d'aerd' begraven /
 Zoo dat het onnoozel bloed
 Door de quade lyden moet.
 Men ziet ook de waerheyd blieden
 Van verkoopers en kooplieden /
 Van winkels en seesten groot /
 Daer word zy ook uytgestoot.
 Niet alleenlyk door woorden /
 Maer door daeden en accorden /
 Door bedrog / gewigt en maet /
 Daer veel valscheyd omme-gaet.
 Derr' de waerheyd is te zoeken /
 Men hooft niet dan zweiren / vloeken
 Door God en door Christi Bloed /
 Dat de quade waere is goed.
 Menschen de dood te sterben /
 En het Menschyn Gods te berben /
 Dat de aerde hun vernield /
 Dat den duyvel hun ontzielt.
 Zy zeggen in den koophandel /
 Dat is den gemeynen wandel /
 Om te leven bobendien /
 't En kan anders niet geschien.
 Dood / Hemel / en t'uur der hellen /
 Zy buyten huone zinnen stellen /
 Dit hun ziele niet en quest /
 Als zy maer en hebben 't geld.
 Wenig is daer aen gelegen /
 Of het quaelyk is verkregen /
 Niemand pepst op ongeval /
 't Schynt her ewig deuren zal.
 Ik heb met een vast betrouwen
 De Kiecht-stoelen gaen aenschouwen /
 Daer men t'liegen sterck verbied /
 En de waerheyd was daer niet.
 Te weten by veel personen /
 Die hun niet berouwen betrouwen /
 Duyt beloften doen den Heer
 Dan roept te hervallen meer.
 Nochtz zyn zy daer uyt getreden /
 Of zondigen als voorleiden /

Wen den Kiechtvader en God
 Is de waerheyd op het slot.
 Men ziet zelfs de waerheyt wyken
 Uyt de Hoben / Kroningeyken /
 Joannes moet zyn geloof /
 Die verloren heeft zyn hoofs.
 Om dat hy Herodes zegde /
 Dat hy een quade leuen leyde /
 Die brughe zyn broeters vrouwe
 Tegen de wet van de trouwe.
 Christen kinderz / waerheytz zoonen /
 Dilt de waerheyd zoo betrouwen /
 Dat men om leuen / noch om dood /
 Dilt de waerheyd en verstoet.
 Dilt kloekmoedig t'allen tyden
 Door de rechte waerheyt styden /
 Die hem voor de waerheyt schaemt /
 Wordt een duyvels-kind genaemt.
 Dilt de waerheyd nogt verzuigen /
 Al moest gy omst' Ragen liegen /
 Noch om heeler / noch om goed /
 't En zij 't Kiecht u zwigen doet.
 In het Kiechten ban uw zonden
 Mag geen seugen zyn bevonden /
 Gy moet aldaer spreken klaer /
 En moet zeggen t'gen' is waer.'

Die Waerzeggers eens gaen te raeden,
 Doen superstitieuze daeden.

Superstie, dat zyn woorden
 Gebruyken, die niet behoorden,
 Teekenent, of eedig werk
 Tezen d'instelling der Kerk.
 Door mirakels niet bedreven,
 Die God geen magt heeft gegeven,
 Door na'u' niet uytgevrocht;
 Maer door Satan uygezocht.
 Want van God zynde verlaten,
 Komt ons zaligheyd te haeten,
 Heeft veel konsten uygehaelt,
 Waer door menig mensche faelt.
 Door ongoddelyke zaeken
 Weet hy ons heel op te maeken,
 Door quade raeden ons bedriegt,
 En zoo stil in slaep weigt,
 'k Zal van zyn listen doen blyken,
 Waer door hy komt nyt te slyken,

Vele zyn'er in't getal,
 Doch maer weynig schryven zal.
 Om de korts en pyn der oogen
 Maekt te zien van ons vervlogen,
 M'hangt een briefken aen den hals,
 Is een middel 't welk is valsch.
 Stroy-banden aen boomen binden,
 't Zy aen eyken of aen linden,
 Met geld en wat brood daer by,
 Maekt u van de korten vry;
 Maer niet van veel ongelukken,
 Die u zullen eens verdrukken,
 Ider klaer voor oogen ziet,
 Dat dit niet door God geschied.
 Ander die ook naemen schryven,
 Om het bloed der neus te styven
 't Gen' men op het voorhoofd doet
 Met bet uytgelopen bloed.
 Ander die gaen verre streken
 Zonder imand aen te spreken,
 Marken een Autaer op 't land,
 Alwaer zy doen offerand.
 O'eerste die men zal ontmoeten.
 Zonder spreken, zonder groeten,
 Moet het opgeofferd geld
 Wezen in zyn hand geteld.
 Veel zyn'er die maeken banden
 Van groen' blaederen aen d'handen,
 Geplukt 's avonds voor sint Jan,
 Anders geen vrucht hebben kan.
 Daer zyn'er op zeker tyden,
 Die d' Heylige wasschen toewyden,
 Met het hay daer ingedaen
 Van die is met ziekte belaeen.
 Ander die den zieken leyden,
 Dry, vier dagen te vermeyden,
 Voor de klaer zonne rylt,
 Wat dat Satan al bewyft.
 Gekeerd zynde nae den oosten,
 Of 't en zoud u niet vertroosten,
 D'handen gekruylt uytgerekt;
 Moet di' wezen niet bezekt.
 Eenig' David's Psalmen spreken
 Tot genezing der gebreken,
 En wasschen in't water klaer
 D'handen van den zeken; maer
 Veel die om verscheyde pynen
 Met een zwyns scheel verschynen,

In den naem van caëra,
 Van de reste raed'er na.
 Daer zyn'er die kruyden snyden,
 Om van ziek't hun te bevryden,
 Met een mes heel nieuw gemaekt,
 Dat geen zaek heeft aengeraekt,
 Ofte moet geen troost verwachten,
 De kruyden zyn zonder krachten,
 Die in 't minste maer gelooft,
 Moet van zinnen zyn beroofd.
 Daer zyn'er die kruyssen snyden
 Op Goed-Vrydag tegen reden,
 Als den Priester in de Kerk
 Doet aen God een zuiver werk.
 Van nagels die op de straeten
 Van de peirden zyn gelaeten,
 Ziet of eenen wyzen man
 Daer in kracht bemerken kan.
 Ander, onzen Vaders lezen
 Zeker dagen; maer 't moet wezen
 Altyd een min in 't getal,
 Tot'er maer een blyves zal.
 Veel die woorden ook gebruyken
 Om de sloten te ontluyken,
 En weder te sluyten toe;
 Maer den duyvel die weet hoe.
 Andere die alle dagen
 Hooge woorden by hun draegen,
 Waer door schynen 't allen tyd
 Zekerlyk te zyn bevryd
 Van quetsuren, kappen, kerven,
 Dat zy noyt en zullen steiven,
 In wat land, in wat quartier,
 Noch door water, zweird, noch vier,
 Veel die vast daer op betrouwen,
 't Gen' voor eeuwig zal berouwen,
 Want op zekeren termyn
 Zullen zy bedrogen zyn.
 Van zoo een mensch is geboren
 (Alle moeyt' die is verloren)
 Is gestelt ons stervens dag
 Van het opperste gezag.
 Dan om dochters te verwekken,
 En tot hunne liefd' te trekken,
 Gebruyken fenynig quaed,
 Waer naer volgt een grooten haet.
 Honderd middels zult gy lezen
 Om de peirden te gevezen,

Die een slechten smet gebruykt,
 Waer door hy zyn botheyd duykt.
 Zy vraegen van wat koleuren
 Dat de peirden zyn die treuren,
 Als 't koleur hun is bekend,
 Zy jaegen de ziek'ten end.
 't Peird, dry uren op die stonden
 Word aen eenen boom gebonden,
 Den welken is vruchteloos,
 't Zyn werken des duyvels boos.
 Veel genezen, zonder faelen,
 De beesten van vele quaelen,
 Met water en gerste graen
 In een glaze pint gedaen.
 Ik zoud noch veel ander zaeken
 Alhier kunnen kenbaer maeken,
 't En mag niet klaer zyn gezeyd,
 En ten volen uytgeleyd.
 Want veel curieuze lieden
 Zouden wel de daed bespieden,
 Al is 't tegen het gebod
 Van den Alderhoogsten God.
 Daer zyn'er die ratten, mayzen
 Doen vergaen nae ander huizen,
 't Schynt een treffelyk secteet,
 't Gen' men van den duyvel weet.
 Zy den eenen mensch bevryden,
 Maer een ander moet het lyden,
 Groote zonden, schelmery,
 Vol bedrog en duyvelry.
 Men spreekt woorden hoog van taele,
 Veel die aflezen de quaele,
 Dus aenmerkt eens deze daed,
 Die door duyvels loosheyd gaet.
 't Geen m'afleest van slechte peirden,
 Valt op die van grooter weirden,
 't Gen' hy afneemt van een vrouw,
 Hy stelt eenen man in rouw.
 't Gen' men zal een oud man welren,
 Dat zal aen een jongman deiren,
 En is 't dat hy anders doet,
 't Is hy zelfs die 't lyden moet.
 Die om beesten of hun quaelen
 Weireldsche belezers haelen,
 Die zyn tooveraers in schyn,
 Zullen vol ellenden zyn.
 Maer 't vervloekste quaed der quaeden,
 Is waerzeggers vraegen raeden,

Om te weten voor gewis,
 Waer dat i'd verholen is.
 't Zy door kaerten, teirelingen,
 Of door 't zeveken te springen,
 Of door ander instrument,
 Maeken zy den dief bekend.
 't Minste dat'er is verloren,
 Men gae zuik volk onderhooren,
 De gen' hebben een contract
 Met den duyvel zelfs gemaekt.
 Die aen zulk volk raed zal vraegen,
 Zal het vroeg of laat bekriegden,
 Hy moet vreezen-plaegen groot:
 Want God greygt hun met de dood.
 Wilt gy daer de waarheyd weten,
 Zy en is daer niet gezeten;
 Zoo hy eens de waarheyd zeyd,
 Het is zeker dat hy vleyd,
 Om u thien-mael te bedriegen:
 Want zyn rechte ampt is liegen,
 Hy zoekt tegen recht en trouw;
 Een ander vervloeken zouw.
 En duyft lasteringen zeggen,
 En veel valscheden opleggen,
 Zoo dat een onnozel bloed
 Zonder schuld dat lyden moct.
 Die gebuyken wilt de reden,
 Hy ziet klaer dees ydelheden,
 Hoe dat'er hier anders niet
 Als door Satans list geschied.
 Wat kan in een briefken steken,
 In 't geschrift van twee, dry reken?
 Door een goeden Medecyn
 Ziet gy dit gebruykt te zyn?
 Geen zins; maer zy dit vervloeken,
 't Is hulp' van den duyvel zoeken,
 Die u geneest door 't contract,
 Dat gy met hem hebt gemaekt.
 Maer ik hoor' dit wederleggen,
 En daer op uw reden zeggen,
 God bewaerd my van dees daed,
 Van den duyvel en zyn maet.
 Ik en wil om geene zaeken
 Verbond met den duyvel maeken,
 Ik gae ter goed' trouwe voord,
 Ik heb met hem geen accord.
 't Zyn myn gebuers of myn vrienden,
 Die my van dit briefken dienden,

Zy zeggen dit helpen kan,
 En zy hebben preuf daer van.
 Hier door schynt gy g'heel bevonden
 Buyten schuld en buyten zonden;
 Maer weet, al is 't dat'er niet
 Met den duyvel zelfs geschied,
 Gy moeyt u met zyn soldaaten,
 Tooveraers en onderzaeten:
 Want gy weet dat deze kracht
 Niet en heeft van God de magt.
 Moet den Pastor daer van spreken,
 Geeft te kennen uw gebrcken,
 Zoo gy niet dees zaeken laet,
 Gy blyft in een quaeden staet.
 En al komt gy te verklaren,
 Dat gy met geen Tooveraeren,
 Noch duyvel en hebt verbond,
 Om te maeken u gezond;
 Gy gebruykt nochtans de dingen,
 Die den duyvel voord moet bringen;
 En zyt gy geen Tooveraer,
 Of wel van de soort daer naer?
 Want als g'u moeyt met die werken,
 't Is wel klaerlyk te bemerken,
 Gy en kont hem niet ontvlien;
 Raer als 't anders kan geschiën.
 Gy moest vast daer aen gelooven,
 Of den duyvel maekt den dooven,
 't En heeft anders noyt geschied,
 Waer in recht uw fauten ziet.
 Als ik de briefkens veragten,
 Ander zaeken zonder krachten,
 Gy moet nemen een bemerk
 Op 't gen' vooren houd de Kerk.
Agnus Dei, J. sus Neeme,
 Mag men draegen zonder blaeme,
 Beelden, Medalien gewyd,
 Zyn geprezen t'allen tyd.
 Gewyd water, ander zaeken;
 Maer moet geen betrouwen maeken
 Dat gy zeker in uw pyn
 Daer door zult geholpen zyn.
 Verhoft in den Heer der Heeren,
 Bid hy alles wilt verkeeren
 Tot uwe ziele zaligheyd,
 Weest tot lydzaamheyd bereyd.
 Pelgrimagien zyn geprezen,
 Maer moesten godvruchtig wezen

In den Naem van God gedaen,
 Gy mogt niemand spreken aen.
 Ook die in armoede leven,
 Mogt gy allemoessen geven,
 Niet die gy voor eerst gemoed,
 Die misschien is ryk van goed.
 Vyl Onzen Vaders verkonden,
 Ter eeren van de vyf Wonden
 Van *Jesus* gebenedyd,
 Dat is loffelyk altyd.
 Maer u nae den oosten keeren,
 Minderen, 'tgetal vermeerren
 Der gebeden die gy doet,
 Anders dat zy niet zyn goed.
 Superstitieus moet agten,
 Priet dit wel in uw gedachten,
 Want dit order van getal
 U geen kracht voordbrengen zal.
 En al is 't dat de gebeden
 Zyn woorden vol heyligheden,
 Satan die misbruyken kan,
 Men heeft waere preuf daer van.
 D'omstandigheyd der gevallen
 Kan u doen in zonden vallen:
 Want met eenen stoop azyn
 Word bedorven een stuk wyn,
 Voords de dagen onderhouden,
 Vastelyk daer op betrouwen,
 Dat zulk kruid moet zyn geplukt,
 Anders dat het niet en lukt.
 Sint Jans avond, niet te voeren,
 Wie en zoude zig niet stooren,
 Heeft het kruid meer kracht voorwaer
 Daegs te voeren, of daer naer?
 Hier in ziet gy klaer voor oogen
 Door den duyvel zyt bedrogen:
 Want volgens 'tgemeen verklaers,
 'tIs den dag der Tooveraers.
 Op welk zy hun poeders maeken,
 En veel meer vervloekte zaeken,
 Gy weet dit, en niet te min,
 Blyft met een verkeerden zin.
 Zoo gy kruiden wilt bewaeren,
 Asschen, Palmen vele jaeren,
 Gebruykt die op zeker tyd,
 Die van de Kerke zyn gewyd.

Daer in is geen quaed gelegen,
 Maer Gods bystand ende zegen;
 Superstitieuzo daed
 Kan niet wezen zonder quaed.
 Alswanneer gy wleed geboren,
 G'hebt den duyvel afgezworen,
 Zyt voorzichtig hem voortaan
 Niet te wezen toegedaen.
 Zyt gy ziek of krank van leden,
 Offert den Heer uw gebeden,
 Grestelyken Medecyn
 Moet gy zoeken in uw pyn.
 Zuyvert uwe ziel van zonden,
 'tIs den meesten troost bevonden,
 De gezondheyd noyt verkiest,
 Waer door gy uw ziel verliest.
 Satan met zyn onderzaeten
 Moet gy t'alle tyden haeten,
 Zoo gy zyt in ongeval,
 God is Meester boven al,
 Is'er gevaer van te sterven,
 Wilt veel liever 'tlevens derven,
 En volbrengen het gebod
 Van uwen Schepper, Heer en God,
 Als met den duyvel te leven:
 Gy moet door de dood begeben,
 Het is zeker vroeg of laet,
 Neemt tot God uw toeverlaet.
 En is't dat'er u perfoonen
 Willen zekerlyk betoonen,
 Dat gy kont genezen zyn,
 Maer door duyvels medecyn.
 Kiest voor uwen God te lyden,
 Peyst op eeuwig te verblyden;
 Die zoo sterft, 'tis vast en waer,
 Dat hy sterft als Martelaer.
 Want in dees zaek word verboden
 Te aanbidden de afgoden,
 Die gy veragt duyzend keer,
 Om de liefde van den Heer.
 Daerom, kind, zult niet verkeeren
 Met die quaede konsten leeren,
 En verliest gy goed of geld,
 Op God uw betrouwen stelt.

Ziet hier de wellust en de wulpsheyd overheert,
Zoo ons word in dit Werk van een wys Man geleert.

Z Ag laetmael, zoo men zoud een dooden
mensch begraven,

Uyt eenen vuylen put veel dorre beenders schraeven:
Hier zagik, zoo my dogt, een stuk van 't bekkeneel,
Daer 't arm-been, schouder-blad en schinkels,
hier een deel.

Ontvleeschde wervelen, daer d'onderkaeke-beenen,
Hier borst- en heupe-been, daer vingeren en teenen,
Zommige die geheel, en d'ander al verrot;

Dit ziende riep ik uyt: myn ziel, gy zyt wel zot,
Dat gy met liefde tot een scheepel word ontfaken,
't Gen' eyndelyk moet zyn in zoo een kuyl gesteken:

Die schoone, die gy mint en die gy zoo waardeert,
Zal eens naer dezen zyn in stof en asch verkeert.

Haer wangen zullen eens verliezen haere verwen,
De oogen hunnen glans en held're lonken derven,
Het kramozyne bloed dat op haer lippen gloeyt,
De sneeuw-gelyke melk, die van haer voorhoofd
vloeyt.

De malsche poezelheyd en onverstenste bloezem
Van haeren witten hals en opgespannen boezem,
Die tooverende verw' van 't helpen-beene vel,

Dat lief en jeugdig lyf, dat wel-geschiedt gestel
Zal eens veranderen van wezen ende vormen,

En worden stinkend' aen der onverzade wormen,
Het graf dat gy hier ziet, zal eens de wooning zyn
Van die haer nu begraeft in purper en satyn.

Uyt dezen mond, die u bekort met minne-stuypen,
Zal 't krielend' ongediert met duyst en duyzend
kruypen,

Een stank gelyk een pest zal ryzen uyt de keel,
Die gy op heden noemt een honing-zoete deel.

De slangen zullen zig met vele kromme krollen,
En vringen uyt en in den neus en oogen-trollen,
De padden komen voort uyt deze geyle borst,

Die gy nu weirdig agt d'omhelzing van een Vorst,
Dat jeugdig vleesch en bloed word als gestampt,
gepletter,

En smilt ten laesten weg als snot en vuyl en etter,
En als dit alles zal in modder-slyk vergaen,

Bied u de dood-kist niet als dorre beenders aen.
Ach! is op zoo een prymyn zinn'lykheyd vervallen?
Is 't met een wormen nest, myn' ziel, dat gy blyft
mallen?

Is 't om zoo morzig stuk, dat gy uw eynd vergeet,
En staedig uwe boey' en eygen banden sneed?
Hoe! laet uw reden zig door dezen schyn bekoren?
Kan zoo een blinde lust haer schrande oordeel
stooren?

Zal d'hop van korte vreugd verleyden een gemoed,
Dat niet verzaed kan zyn 't en zy met 't hoogste
Goed?

Vergeet gy om wat vleesch en beenders te vernoeogen
Den Minnaer die met u zig wilt voor eeuwig voegen?

Denkt wat u w' lichaam is, eer gy dit foe zult staen,
Een lyk, dat met uw lyf in wormen moet vergaen.

Zoo vuyl, dat geene pen zyn vuylheyd kan be-
schryven,

Zoo stinkend', dat geen geur kan zynen stank ver-
dryven,

Een yzelyk geraemt, wiens voorbeeld gy hier ziet,
Een samen-stel van asch, van aard' en enkel niet.

Een romp, wiens schorste dekt gelyke stof en beenen,
Als hier voor uw gezigt zyn in den put verschenen,

Ziet daer het ledikant, dat hem hier naer verwacht,
Ziet waer hy rusten zal in zoo een langen nacht.

Ziet waer hy van 't gediert zal worden opgeeten,
Benevens 't vuyl gestel, wiens minn' hem heeft
bezeten.

O wormen-aes! o graf! o etter-vuyl! o stank!
O ysselyk geraemt! o stinkend' vleesch! o lyk!

Zal ik om onder u te kruypen en te vroeten,
Om eenen vuylen lust in vuyligheyt te boeten,

Afstrekken myne minn' van 't ongeschaepen Goed,
Dat eeuwig 't zelve blyft, en 't herte g'neel voldoet?

Zal myne ziel alleen voor haeren God geschaepen,
Haer zelve in het slyk en modder gaen vergaepen?

Zal eene korte vreugd my maeken onderdaen?
o Neen! ik zal my niet in zulk een kuyl doen gaen.

Zoud de voorlede vreugd met lust ons konnen laeven,
Als wy te saemen zyn in eenen put begraven?

Wat baet ons op dien tyd in zoo een stinkend' kot?
Het pynelyk gedacht van 't onderling genot.

Wat baet my dan 't gezicht van haere zoete lonken,
Wanneer ik lig by haer in 't duyster graf gezonken?

Wat baet my dan 't gehoor van haer verliefde ge-
zang.
Wanneer uyt ider oog zal kruypen eene slang?

Zoud haeren zoeten geur myn reuk diër tyd verzoeten,

Als ik in etter en in stinkend' slyk zal vroeten?

Of zoud haer poezel-hand my streelen in een kuyl,

Daer ik gevoeleloos diep onder d'aerde schuyl?

Ach neen: 't is dan gedaen met zinnen en met leden,

Met al dat heeft gedient tot deze dertelheden,

Daer en is g'hoor noch reuk, gevoelen noch gezicht

In een verstorven romp die onder d'aerde ligt.

De ziel, die door de dood van hun is afgescheyden,

Ziet dan hoe dwaes zy haer van 't lichaam liet verleyden,

Beklaegt dan, maer te laet, 't misbruyk van haeren tyd,

En bekent dat met recht zy voor haer zonden lyd.

Dan roept zy: had ik doch myn oogen toegesloten,

Als schoonheyd ende minn' my t'allen kant besloten!

Had ik doch doof geweest wanneer dat *Venus* minn'

Haer streelende geluyd ded' klinken in myn zin.

Ach! had ik nimmermeer den toovergeur geroken,

Waer med' de geylheyd quam in my haer pest' stoken:

Ach! waer' myn lichaam noyt door wellust aengeroerd,

Zoo waer' ik arme ziel tot wulpsheyd noyt vervoerd!

6 Lichaem stof en asch! ô aës van gift'ge dieren!

Waerom u zoo gestreelt, waerom u zoo te vieren!

Waerom, wanneer gy waert met my, och arm! gepaert,

En overleyd' ik niet hoe vuyl, hoe sneed gy waert?

Zoo stort die dwaese ziel haer vruchteloze klagten.

Zoo toont zy hoe men moet zyn dertel lichaam agten:

Komt spiegelt u daer aen, die noch in 't leven zyt,

En uwen levens loop zoo blindelings verflyt.

Komt, spiegelt u daer aen, brand-stokkers van het minnen,

Die op wat schoonheyd stelt geheel uw hert en zinnen

Die op uw weeldig vleesch den wille slaeve maekt,

En wie den wellust-drank zoo zoet, zoo lekker smaekt.

Komt spiegelt u daer aen, ô *Venus* minnaers slaeven!

Die ligt tot over 't hoofd in vleesch en bloed begraven,

Die aen een vuyle pop slaeg als autaren recht,

En u gelukkig agt te wezen haeren knecht.

Komt hier, komt aen het graf, aenschouwt de rotte leden

Van die wel-eer voor u dien weg zyn ingetreden,

Daer is het lende-been van eenen jongen quant,

Die voor zyn *Venus* heeft tot in het graf gebrand,

Daer is het kaeke-been van eene zang-heldinne,

Die aen de jongheyd scheen te wezen een godinne,

Ziet of gy hier noch vind haer lonkende gezicht,

Ziet wat al schoonheyd hier met haer begraven ligt.

Zoo gy geen oogen hebt, stelt uwen reuk te werken,

Gy zult van stonden aen haer zoetigheyd bemerken,

Of steekt de handen neêr, haelt haeren kop vry uyt,

En let wat stoffe dien in 't bekkeneel besuyt.

Daer vind gy slyk en asch en wormen ende slangen,

Die met hun rotte lyf den dooden bol omvangen,

Daer vind gy uws gelyk, ô menschen, merkt die aen!

Gy zyt doch stoffen asch, en zult daer in vergaen.

Myn ziel! 'wyl gy noch in het lichaam zyt gevangen,

En laet u nimmermeer van uwe lusten prangen,

Bedwingt het dertel vleesch, dat uwen wil verleyd,

En onderdrukt daer in al uw begeerlykheyd.

Wanneer de wellust u naer dezen komt vertoogen

De schoone, voor wie gy zoo dikmaels waert geboogen,

Gedenkt in 't heetste van de blinde minne drift,

Met wat een bitter gal haer schoonheyd is vergift.

Gedenkt dat al de vreugd, die zy kan mededeelen,

U midden in 't genot zal smerten en vervelen,

En dat haer jeugdig lyf, op wie uw lusten staen,

Niet is als stof en asch, en zat daer in vergaen.

Ach zie! 't waer te verr' uw edeldom vergeten!

Uw' oorsp'ong is te schoon, uw' driften ong'meten;

Geen schepsel kan op d'aerd' verzaeden uw gemoed,

Bewaert uw' liefde dan voor een volmaekter goed.

Bewaert uw' liefde dan voor die met zyne gaeven

En jonsten zonder eynd' haer voeden kan en laeven,

Bewaert die voor uw wit, uw oogmerk, uwen Al,

Die u beminnen wilt, die u vernoegeen zal.

Met dezen zult gy u voorzichtiglyk verbinden,

In dezen zult gy ook al uw behaegen vinden;

Ach! laet de weelde daer, laet d'aerdsche schoonheyd gaen,

Zy is doch stof en asch, en zal daer in vergaen.

Ja, ja, ik laet die gaen, en wil myn oog onthouwen

Van zinnelyk t'aenzien d'aenlofselen der vrouwen,

Al quam *Helena* zelfs, die *Troyen* stak in brand,

Ik keerdt' op zelve stond 't gezigt aen d'ander kant

Met recht : want mids zy kond' een Ryk in brande
steken,

Te lichter zoude zy myn kleynen romp ontfteken;
Neen, geen *Helena* zoud my in haer netten vaen,
Zy is doch stof en asch, en zal daer in vergaen
En schoon zy eenwig kond' in haere jeugd vol-
herden,

Noch wil ik noyt door lust tot haer gedreven werden,
Noch wil ik noyt om 't vleesch zoo verre zyn
voldaen,

Ik ben dan niet als stof, en zal in stof vergaen.

Wierookt, kinders, in de Kerk,
En in 't heit dit hemelsch Werk;
Loft God onder schyn van Brood,
Zoo bevryd g'u van de dood.

K Aerbid U met eerbied, verborgen God'lykheyl,
Die onder dees gedaent' voorwaer verborgen
leyd,

Ontfangt myn hert dat zig aen U g'heel overgeeft,
Om dat het zig g'heel in uw beschouwing begeeft,
Alle gezicht, gevoel, en smaek in U verdooft;
Maer door 't gehoor alleen men zekerlyk geloofst.
'k Geloof al 't gene heeft den Zoonē Gods gezeyt,
Niet waerder dan het woord der waere Onseylbaer-
heyl,

Aen 't Kruys verbergde zig alleen de God'lykheyl;
Maer hier verbergt zig ook te saem de menschykheyl.
Nochtans geloovend' en belydend' buyt' te gaer,
Ik vraag 't gene heeft gevraegt den goeden Moorde-
naer.

De Worden zie ik niet, die Thomas zag wel eer,
'k Verkenn' U niet te min voor mynen God en Heer.
Ach! drukt my dit geloof van dag tot dag meer in,
Op dat ik in U hop' en U alleen bemin.
O's Heerens bitter Dood! wierd' een gedenkenis,
Waerachtig Brood, waer in des menschen leven is.
Maekt dat myn ziel alleen door U en van U leeft,
En dagelyks meer smaek en zoetheyd in U heeft.
o Jesus! mynen Heer, eenigen Pelikaen,
Komt reynigt met uw Bloed myn stinkende misdaen?
Een druppel van dat Bloed kan g'heel het aerdsch
geslacht

Ontstaen van al het quaed, waer in het was ver-
smacht.

o Jesus! wie ik nu moet door een dekfel zien,
Eylaes! wanneer zal my na mynen wensch geschien?

Dat ik u ziende met een helder aengezicht,
Zal zalig wezen door uw heerlykheyls gezicht.

Wanhopen.

Wanhopen is een quaed, een van de meeste zonden,
Die vol gevaeren is en boosheden bevonden;

Want zy tegen Gods magt en zyne goedheyl stryd,
Tegen 't vergoten Bloed *Christi* gebenedyd.

o Mensch! die overpayst uw goddelooze werken!
Waerom d'Almogendheyl van God niet wel be-
merken?

Gy wegt dat God is goed, en medelyden heeft,
Dat zyn' Bermhertigheyl boven zyn' Werken
zweeft.

Hy sluyt voor hem de deur' van des Heeren genaden,
Die denkt dat God niet wilt, oft hem niet kan
ontlaeden

Van zyne zonden groot: heeft een wanttrouwenis,
Of dat God niet is Goed, of niet Almogend' is.
Zondaer, gelooven moet, in vaste hope leven,
Dat'er geen zonden zyn, of God kan die vergeven,
Hoe zeer gy zyt vervremd en van zyn weg ver-
spreyd,

Als gy met waer berouw uw zonden maer be-
schreyt.

Niemand wanhopen moet, al heeft hy lange jaeren
In alle schelmery de weireld om gevaeren,

Geen herte zoo verstant, dat hy niet trekt tot
hem,

Dat niet en word verzoet, aenhoorende zyn stem.
Wilt tot een leven nieuw, o zondaeren! verriyzen,
Om Gods Bermhertigheyl in eeuwigheyl te pryzen;
Want hy en wilt de dood van eenen zondaer niet;
Maer dat hy hem bekeert, en van de zonden vlied.
Wat zyn ons zonden al by Gods Bermhertigheden!
't En zyeen' duyfter wolk door de Zonn' overtreden,
Of wasch, dat door het vuur verzacht en slaks
verdwynt,

Of als een kop-gespin, die *Boreas* verslind.
o Kind! o teere jeugd! wilt nimmermeer wanhopen;
Hoe zeer gy uyt den weg des Heeren hebt geloopt,
Hoe zwaer uw zonden zyn en boosheden gedaen,
Zoo gy gevallen hebt, staet op, wilt rechte staen.

Weireld.

Wat dat de weireld is en al haer vremd bedryven,
Zouden in honderd jaer duyft klerken niet beschry-
ven;

Ik zal alleenelyk ied zeggen in het kort :

Want 't is onmogelyk dat 't al beschreven word.

De weireld is een zee, om veel verscheide reden ;

Nu is zy stil, daer naer vol van onstuymigheden ;

De weireld van gelyk van voorspoed en geluk,

Zy loopt zeer haestiglyk in tegenspoed en druk.

Men ziet tot in de lucht verheffen de zee-baeren,

En terstond vallen neêr, al of 'er geen en waeren ;

Men ziet heden den mensch verheven, hoog vermaerd,

En morgen eereeloos, gesmeten plat ter aerd'

Men ziet de visschen groot de kleyne visch verslinden,

Het zelve zult gy ook op deze weireld vinden :

Veel Vorsten groot van magt, en die zyn ryk van goed,

Verdrukken 't kleyne volk, en persen uyt hun bloed,

De zee heeft in den grond niet als zand, zwaerigheden,

De weireld en heeft niet als zonden, ydelheden ;

De zee voor het lichaem vol van gevaeren staet,

De weireld voor de ziel veroorzaekt meerder quaed.

Van vier schepen op zee gaet quaelyk een verloren,

Van vier zielen op aerd', quaelyk een uytverkoren :

Augustinus die zegt ons deze lesse kort,

Die de weireld bemint, daer van verslonden word.

In de zee men beviad veel monsters, vremde dieren,

Men ziet die van gelyk ook in de weireld zwieren,

Die dobbel zyn van hert, twee tongen en een mond,

Waer door een eerlyk man word deirelyk gewond.

De zee en is geen plaets, eygen om in te blyven,

De weireld van gelyk, na *Paulus* klaer beschryven :

Wy hebben geene plaets, die blyft in zynen staet,

't Is maer alleenelyk een plaets die vergaet.

De zee is vol van zout, en vol van bitterheden,

Den visch die zwemt daer in met aengenaemigheden,

De weireld is gelyk, vol bitterheyd, verdriet,

De menschen door gewoont' en smaeken 't minste niet.

Maer als ik wel aenzie de weireld haer gelukken,

Zes soorten ik aenmerk van fauten uyt te drukken :

Haer kortheyd, haer ellend', gevaeren, blindheyd groot,

Veel zonden, schelmery, en veel abuzyen snood.

Al des weirelds geluk, zoetigheyd en plaaisieren,

Ziet men als eenen rook voor onze oogen zwieren,

Het geluk van den mensch met zyn leven vergaet,

't Gen' ten hoogsten geteld in honderd jaer bestaet.

Hoe vele zyn'er, die tot dit getal geraeken?

Van thien duyzend niet een uw rekening zult maeken ;

M'heeft Abten, Bisschoppen, Kardinaelen gezien,
Die leefden maer een maend, of dagen acht of thien.

Pauzen min als een jaer, en nieuw getrouwdelieden

Een nacht, het gen' men ziet noch dagelyks geschieden ;

En of uw leven waer van langduerigen tyd,

Neemt dat gy honderd jaer op deze weireld zyt.

Voegt honderd noch daer by, en twee-mael honderd jaeren,

't Is by de eeuwighedyd of 't oogenblikken waeren.

Want by de eeuwighedyd 's weirelds geluk is wind,

Gelyk men met'er daed voor zeker waer bevind.

Dat al de vorsten groot, en Monarchen verheven,

Die oyt hebben geweest en noch zyn in het leven.

Wat heeft hun eer en glans en hun geluk gebaet?

Het is geweest een wind, die lichtelyk vergaet.

Waer zyn de Princen al, die namen hun behaegen

Om na de vogelen met valken snel te jaegen,

Zy die vergaerden bergen van zilver, goud?

Waer op hebben hun troost en zeker hop' gebouwt.

Ziet die hebben gebouwt zoo wonder ryke stukken,
Die noyt waeren ten eynd' om ied nieuws uyt te drukken,

Wat hebben zy daer van voor hunnen loon ontfaan?

Veel zyn van hun paleys recht nae de hel gegaen,

Terwyl dat hunne plaets van ander is bezeten.

Wat is het van die zyn in wysheyd hoog vermeten?

Waer is de glori' van den wyzen *Salomon*?

Waer *Alexanders* magt, en *Assuërus* rom?

Waer zyn zoo hoog vermaerd de Keyzeren van Roomen?

Waer d'ander Princen al en Koningen gekomen?

Wat heeft aen hun gebaet des weirelds groote magt,

Hun knechten, goed en geld, en legers groot van kracht?

't Is alles als een droom of schaduwe verschenen,
In eenen oogenblik is hun geluk verdwenen.

Hier uy bemerken kont wat is des weirelds staet,
Hoe dat al haer geluk zeer haestelyk vergaet.

Die op de weireld steunt en heeft geen vast betrouwen,

't Is gelyk by den steirt een gladden paeling houwen:
Want aen een paelings-steirt is geen vast grypen aen,

Daer is geen middel ook van vast op haer te gaen.
Doch in dit traenen-dal niemand kan ons bevryden
Van duyft ellendigheên, die komen t'allen tyden,
Niet een ur' op een dag, de gen' verlopen zal,
Of den mensch word gedreygt van menig ongeval,
Het is onmogelyk om ider te verkonden,

Wie heeft de ziekten al van ons lichaam bevonden?

De stryden van ons ziel en alderhande quaed,
Dat in ons even-mensch en leven kort bestaet.

Hier word'er om zyn goed een in het recht betrokken,
Daer een door valsche tong gescheurt in duyzend brokken

Een anderen uw staet, eer' en geluk bestryd,
Den eenen door den haet, den anderen door nyd.
Den eenen door bedrog, den anderen door vreten,
Den eenen door het zweird en valscheyd uyt te spreken;

Naer deës ellendigheên en overgroot verdriet,
Men weet niet het getal wat onvoorziens geschied.
Daer breekt'er een zyn been, een anderen zyn leden,
Daer word een van het peird of wagen overreden,
Daer is een die verdrikt, daer word'er een vermoord,

Waer van men nimmermeer de minste reden hoort.
Daer verliest een zyn erm, een anderen zyn oogen,
Daer van zyn eygen kind den vader word bedrogen.
Daer ziet gyeen die weent die verliest al zyn goed,
Daer eenen die is borg, die het betaelen moet.
Maer is't dat u beliest daer van nog meer te weten,
't Volk onderyraegen moet in 's weirelds dal gezeten;
Wat aengaet het verdriet of wee des weirelds vreugd,

Deës antwoord, zoo ik meyn, gy vry verwachten meugt.

Waer 't dat zy waeren beyd' in eene schael gelegen,
't Verdriet zoud' vele meer als het vermaek opwegen;

Een ure van vermaek geeft honderd uren pyn,
Dus overpeyst hoe dier de vreugd betaelt moet zyn.
Maer aengezien 't verdriet en de voorzeyde quaelen
Moeten zoo wel de goed' als de quaede betaelen,

Voor eenen zondaer boos daer is meerder verdriet,

Want hy gedueriglyk de hell' voor oogen ziet.

Men ziet God bovendien door oorlog, diere tyden,
Door peste, hongers-nood, de zondaeren kastyden;

Daerom aen Cain zeyd: zoo gy hebt goed gedaen,
Na de verdiensten zult gy uwen loon ontfæen.

Maer is't zaek dat gy hebt eenig groot quaed bedreven,

De zonde zal terstond ontrent uw deure zweven,
Dit is de straf en pyn. God zyn Bermhertigheyd
Gunt aen den goeden mensch, den quaeden straf bereyd.

Daer valt ook groot verdriet aen des Heeren Dienaeren,

Van hem te zyn gestelt om het Recht te bewaeren,
Wanneer zy vatten aen quaeddoenders hier en daer,

De gen' worden gestraft voor ider openbaer.
D'eenen gebannen word, geslagen in de banden,
Of men ziet levendig een anderen verbranden,

Gehangen aen een galg, het hoofd geslagen af,
Ider na zyn misdaed, lyd zyn verdiende straf.

Men ziet'er ook ontliet met vier peirden verscheuren,
Duyft ander pynen groot, en tormenten bezueren,
Den eenen word beroofd van zyn erfdeelen goed,
Zoo dat elk honderd-mael zyn quaed betaelen moet.

Daerzyn noch bovendien duyzend en duyzend zaken,

Die dag en nacht den mensch geheel onrustig maeken
En beletten den slaep, die noyt en zyn verblyd,
Die geduerig in 'thert gevoelen hunnen stryd.

Als deës ellendigheên alleenelyk maer praemen
Hier in dit traenen-dal met pynen der lichaemen;

Maer 't gevaer van de ziel dat is den meesten druk,
Dat is het meeste quaed, het zwaerste ongeluk.

Wie is't die zoekt den weg der deugden naer te spooren?

Wie zal na het vermaen van eenen Priester hooren?
Wie is met vollen geest te vinden in 't fermoen?

Wie tracht daer voordeel aen zyn arme ziel te doen?

Wie is't die vluchten wilt de g'legendheên der zonden,

Die vol gevaeren zyn voor onze ziel bevonden?
Zeer weynig die met vrees zien deës gevaeren aen;

Nochtaus wie die bemint, die zal daer in vergaen.
Aen deës gevaeren al, daer is verdriet by hoopen

Voor die geheel verblind in 's weirelds wegen loopen,

Geen verblindheyd zoo groot voor een mensch
die geloof.

Als leven godeloos, als van 't geloof beroofd.
Waerom dan buyten maet de schepselen wy agten?

Ende zoo luttel God stellen in ons gedachten?

Waerom dan zoo veel eer' voor de weireldsche
wet?

Zoo luttel voor de Wet, die God ons voren zet?

Waerom voor het lichaam zoo vele pynlykheden,

't Gen' is gelyk een beest zonder verstand en reden?

En voor de edel ziel zoo luttel zorg bereyd,

Die is het waere Beeld van Godes Majesteyt?

Waerom zoo zeer gespaert en vergaert voor dit leven,

Het gene zal misschien eer 't morgen is begeven?

En waerom niet bezorgt om te vergaeren goed,

Het gen' voor eeuwigheyd de ziele leven doet,

Waerom zoo zeer geslaeft om tydelyke dingen,

Verzekerd dat de dood ons zeker zal bespringen?

Het gen' voor eeuwig word, misschien van de-
zen nacht,

Misschien binnen een ur', als zy word minst
verwacht

Wat verblindheyd zoo groot, als 's hemels Recht
verliezen,

En om een ur' van vreugd eeuwigen druk verkiezen?

Willen dat alle deugd in deugdzameyde ge-
schied,

Ende zyn leven boos willen verlaeten niet.

De weireld zynde dan vol duyfterheyd bevonden,

Wat verwacht gy van haer als schroomelyke zon-
den?

Geen meerder ongeluk aen ons de weireld geeft,

Dit is 't meeste verdriet waer in den mensche leeft.

Doorziet de weireld rond, zonder ied raer te laeten,

Dorpen en steden schoon, plaetsen van alle staeten,

Zult niet veel anders zien, als zonden groot en
zwaer,

Of'er noch hemel, hel, of geenen God en waer.

Leugens, dieften, bedrog, valscheyde, onzuiver-
heden,

Men ziet in 's weirelds smis quaelyk ied anders
smeden,

God daer vergeten word, noch bemind, noch
gevreesd,

Den mensch die leeft aldaer een leven als een beest.

Den onnoozelen mensch zult gy daer zien ver-
drukken,

En den booserdigen bevryd van ongelukken,

Den goeden neer-geveld, den quaeden op den
troon.

Den armen ongetrooft door een verkeerden loon.

De wet die word verkocht en de waarheyd mis-
dreven,

En zult den meesten deel der staeten zien verheven;
Die heeft de galg verdient, ja honderd mael mis-
schien,

Door stelen, boozen list, zult gy verheven zien.
De deze zult gy zien van ander menschen wyken

Door opgeblaazendheyd, met niemand te gelyken,
En vele zult gy zien zoo tot het geld gezind,

Dat meer aanbeden word en meer als God bemint.
En dat den meesten deel der godelyke Wetten,

En die de weireld ook ons vooren komt te zetten,
Geschonden zyn; waer door het recht moet ly-
den blaem,

En in veel plaetsen houd alleenelyk zyn naem.
Maer om klaer in te zien 's weirelds staet en ma-
nieren,

Stiert uw gezicht op 't hoofd dat die komt te regieren;
Waer uyt gy kennen zult wat de regering is,

Christus die zeyd dit hoofd den prins der duyf-
ternis.

Te weten, van die zyn vol boos en quaed' gedachten,
Wat kan men van 't lichaam van zoo een hoofd
verwachten?

Dit ons begrypen doet alleen den rechten staet,
Hoe dat den duyvel is gelyk zyn mede-maet.

Wat zal ik anders noch van de weireld verklaeren,
Als dat zy is een kuyl van roovers, moordenaeren,

Een heyr van quaed gespuys, een verkens-stal,
een hol,

Vol draeken, krokodils, en van serpenteen vol.
Is de weireld alzo, waerom dan niet verlaeten?

Waerom zoo een vuyl plaets haer boosheyd niet
haeten?

Daer is quaelyk geen trouw, geen recht, god-
vruchtigheyd,

Het quaed heeft over-al haer zondig zaed ver-
spreyd.

Den eenen broeder zal den anderen verraeden,
Den zoon den vader zal in zyne winste schaeden,

Den man wenscht dood zyn vrouw, en de
vrouw haeren man;

't Is een onnozel mensch, die niet verdraegen kan.
't Vuur brand ten allen kant van wellust en hoereren,

Wie en zal trachten niet de's weireld te passeren,

Te zoeken een vreind land, spelonk of wildernis,
Daer geen gezelschap van boos volk te vinden is?
't Gen' ik hier heb gezeid, dit raekt de quaede
menschen,

Daer geen onkruid waer, het zoude zyn te wenschen;

Nochtans de weireld rond, men vind in allen staet
Deugdzaam en eerbaer volk, verfoeyers van het
quaed.

Om wie dat God den heer de weireld vast blijft
houwen;

Dat gy de duyvels al en zonden moest aenschouwen,
Die in de weireld zyn, gy zoud met groot gezucht,
Ten minsten met den geest, van haer nemen de
vlucht.

Dat gy d'abuyzen al te recht konde bespieden,
Gy zoude van gelyk het valsche geluk ontvlieden;

De weireld ons meer gal als dat zy honing geeft,
Men van haer meer azyn als dat men suiker heeft.

Het oordeel zy verkeerd van menige personen,
En zal haer nimmermeer in vasten staet betoonen,

Z'is valsche, bedriegelyk, en geeft een ander schyn,
Als dat recht inderdaed haere beloften zyn.

Zoo 't valsche en fyne goud vervalscht, en fyne
steen,

Niet in de waarheyt zyn, gelyk men zonde meenen;
Daer is een waer geluk, en een valsche van gelyk,

's Weirelds geluk vergaet in eenen oogenblyk.
Zy die een lekker brok met lust peyzen te smaeken,

Zy raeken zomtyds vast, als den visch aen de haeken,
Een aengenaem gezicht vele beloften doet,

Maer 't gen' wel heden riekt, en riekt niet al-
tyd goed.

De plaasieren bemerkt, van die nieuweyke trouwen,
Wanneer de dagen zyn voor-by van buyloft hou-
wen,

De dagen van geluk beginnen te vergaen,
Den speel man is uyt 't huys, den zorg-zak die
moet aen.

Men is terstond belast met ziekten, kinders, quaelen,
Processen of de dood komt d'een of d'ander haelen,

De jonge teere bruyd die gaet gerust te bed,
Want zy op dit verdriet niet haer gepeyzen zet.

Wat zal ik zeggen ook van Staeten, Weerdigheden,
Wanneer dat imand is voor eerst daer in getreden,

Wat glorie, wat glans, wat eer' en korten tyd,
Wat overgroot verdriet, wat zorg, wat tegen-
stryd!

En die in *Venus* schol, door de onzuyver minnen,
Peyzzen een voordeel groot en zoetigheyt te winnen,
Wanneer dat zy eens zyn dit doolhof ingegaen,
Hoe menig quaeden nacht moet men niet onder-
staen?

Tot wat gevaeren al, moeten z'hun niet begeven,
Dat men zomtyds verliest goed, eer', ja ziel en leven?

Gy kont spreken gelyk van eenen gierigaerd,
Of die in 't schermen zoekt te maeken hem ver-
maerd.

Gy zult zien in dit volk wonder schouw-tooneelen,
Die 't zoet in het begin, in 't eynd' fenny uytdeelen,

Dit is des weirelds beeld, dit is des weirelds
vrucht,

Geen rust zonder verdriet, geen blydschap zon-
der zucht.

't Geluk der weireld is vol verdriet en ellenden.
Zoo men heeft klaer gezien: ik wil myn thema
wenden,

En zien het waer geluk, de rust volmaekt alleen,
Die in de weireld niet, maer is in God gemeen.

't Geluk aller geluk, 't meeste geluk te agten,
Dat is de zaligheyt, waer nae wy moeten trachten,

De gen' is onzen God, dees waarheyt is bekend:
Want 't is 't eerste begin en ook den laesten end.

Is 't dat God alleen is den laesten eynd der menschen,
D'opperste zaligheyt, men kan nae geen twee
wenschen:

Want die is buyten God, is op den weg van druk,
En niemand buyten hem oyt vinden zal geluk.

De spreuke *Salomon*, in wysheyt uytgelezen,
Daer geen mensch in geluk ter weireld meer kond'
wezen,

Daer geen Koning heeft geweest zoo zeer
vermaerd,

Die volle kennis had van da'er was op aerd',
Die maekte voor zyn woonst d'alderchoonste ge-
bouwen,

Die hadde voor zyn lust de aengenaemste vrouwen,
Niemand was zyns gelyk in rykdom, magt en
goed,

Het zilver en het goud had hy in overloed.
De tafelen voorzien van alderhande spyzen,

Zyne plaasieren groot en kan men niet bewyzen,
De jagten en muziek: want zoo hy zelve zeyd,

Aen d'oogen en aen 't hert gaf volle liberteyt.
Zegt dan die het beproeft: wat de weireld kan geven,

Om een mensch in geluk en vreugden te doen leven.

Wat prys is alles weird? Hy zegt: een enkel niet,
 Het is al ydelheyd, wat men ter weireld ziet.
 Daerom, voorzigtig kind, wilt de weireld veragten;
 In uwen God alleen moet gy uw rust betrachten;
 Gaet te land en ter zee, daer is geen vaste slot,
 Gy zult ellendig zyn, zoo gy niet gaet tot God.

Vuur.

Zult niet spuygen onder ander/
 In de schouw of op den brander/
 Of in 't vuur / zoo dat het blaekt/
 Of wel op de mueren plasit/
 Zult niet met de tange steken/
 En het vuur geduerig brennen/
 Noch u ommkeeren niet/
 Dat uw rugge het vuur ziet.
 En zit ook niet met gemashten
 Met d'hand aen de kinnebakken/
 Nu op d'een of d'ander bil/
 Maer zit recht en houd u stil.

Weldaed.

Se vbeldaeden moet men pryzzen/
 Se vbeldoenders lof beruypzen/
 Weldaed moet vbenzen gedaen
 Zonder daer van loon t'ontfaen.
 Sie kan ander doen vbeldaeden/
 Zonder zyn zelven te schaeden/
 Moet vbenzen daer toe gevend/
 Ook aen die zyn onbekend.
 Dat zyn geen zoo vreedse dieten/
 Als die in de bosshen vbiten/
 Sie niet en vorden verzoet/
 Als m'hun eenig vbeldaed doet.
 Kleynne gift yst 't heet gegeven/
 Verdient meer lof toegeschreven/
 Als die geeft half met bedrante
 Groote zaken tegen danke.

Wyn.

Den wyn die zal men verbieden
 Aen kinders en jonge lieden/
 't Is Hypocrates aduys/
 En ook van Galenus wys.

Plato in zyn Republyke/
 Hy verbood aen arm en ryke
 Niet te mogen drinken wyn
 Door zyn bystien jaeren zyn.
 Zoo om ziekten ander quaelen/
 Die zyn wyt den wyn te haelen/
 Die van jongs hem daer toe wend/
 Verdrinkt eer hy 't water kent.
 Den wyn brengt ons in ellen den/
 Doet veel zugber Maegden schenden/
 En verliesen door den drank
 In oneer hun leven lang.
 Wyn is oorzaak van veel schanden/
 Hy doet heel ons lichaem branden/
 Hy ontflekt een vuur in 't hert/
 Dat tot quaed genegen werdt.
 Den wyn verwekt tot plaetsieren/
 Maer veel meer tot quaed manieren/
 Tot 't geen' my te zeggen schaemt/
 En niet klaer moet zyn genaemt.
 In plaets van de deugd te weeten/
 Den wyn doet tot zonden trecken/
 Van de krachten zonder blam
 Ont geen groote deugd af quam.
 Jongmans / dochters / mannen / vrouwen/
 Haelen door wyn in benouwen/
 Dat elk in zyn ziele ziet/
 Dat quaed door den wyn geschied.
 Den wyn lachen doet en spreken/
 Gramschap / haet en nyd ontfleken/
 Schreeuwen / maeken groot geluyd/
 't Gen' verborgen is ontflyt.
 Is oorzaak van bechten / lyden/
 En wanorder te bedryven/
 Van dood-steken en zoo voord/
 Gelyk men geduerig hoort.
 Veel die zyn door wyn beschonken/
 En bekwaem maer om te ronken/
 Toopen in de wilde baen/
 Want zy zonder schaemte staen.
 Die daer naer boornemeng maeken
 Van voortaan den wyn te staeken;
 Maer als 't eerste glas is in/
 't Is zoo 't was in den begin.
 Den wyn heeft'er veel doen dolen/
 Geleert in des Heerens schoolen/
 Waer van Luther en Calvyn/
 Wel zeer goede preuken zyn.

Deel hun goed en bloed verteiren /
 En in iekker wyn opsmeyren /
 Een slecht leven wezen moet /
 't Gen' den wyn verstoren doet.
 Wyn veroorzaekt veel abuzzen /
 't Is 't verlies van vele huyzen /
 Menig man van goed en staet
 Door den wyn ten onder gaet.
 Wyn baert godelooze werken /
 Moet d' exempel maer aenmerken
 't Geschied / en dat t'aller ur' /
 Dat men hooft met groot getreur.
 Ik spreek van die alle dagen
 Overlasten hunne maegen /
 Die hun dzinken zot en zat /
 Dat t'weerkomt uyt 't siele-gat.
 Dat die zijn in staet van zonden /
 In gebaeren groot bebonden :
 Want die dzonk is als een beest /
 God / buydel / noch helle breeft.
 Of die in de iekker stoten
 Met den wyn zijn overgoten /
 Of met iekker simonaed /
 Daer by al wat ommeget.

Ydele Glorie.

Ydel glori' moet men agten
 Enen dief van goed' gebachten /
 Zoeten ydnd van ons ziel /
 Een verkeerdt dzachende wiel.
 Die ons doet senn uyt dzinken /
 Zonder 't minste achterdinken /
 Die betoont een zot gelaet.
 Daer 't hert vol van listen staet.
 't Is een schyn maegd in de oogen /
 Waer door veel worden bedrogen /
 Kostelyk gekleed en ryk /
 Maer van binnen vol van spyt.
 vele menschen zijn op heden
 Met het hoofs vol nidelheden ;
 Maer het is een darschen schyn /
 't Is een wezen zonder zijn.
 vele die hun glorieeren /
 Om voor edel te passeren /
 Daer hun ouderg slecht en nael /
 Omme gingen met de mael.

Den wyn die is nu gemeyne /
 Zoo by groote als by kleynne /
 Men agt het geen herremis /
 Daer geen wyn op tafel is.
 Men wilt eertyds van te spaeren /
 Het maer Edelmaens en waeren /
 Die wyn hadden in hun huyg /
 Nu tot in de minste klung.
 Holla ! niet te verr' gesproken /
 En de deur niet ontloken
 Van menigen hypocriet /
 Die den wyn pot benyt niet.
 Hoe veel wo'd'er niet geschonken /
 En in plaetsen uitgezonken /
 Van die ik niet zeggen wil /
 In een kamer in het stil.
 Moest ik heel den grond uythaelen /
 't Zoud met gereed geld betaelen ;
 Maer die zal ik laeten daer /
 Misschien tot het nieuwe-jaer.
 Kind / wanneer gy wyn wilt dzinken /
 Dzinlt met breeg en achterdinken /
 Dat gy niet word ongezon /
 En lichaem en ziel doortwond.

Y

And're / die ten allen tyde
 Met den degen aen de zude
 Willen in des menschen oog
 Wezen van een grooten toog.
 En 't is volk van stals bende /
 Opgeliomen tot Oostende
 Met een pek brock aen hun gat /
 Die zijn van een vzeinde stad.
 Andere door rylie kleeeren
 Willen wezen groote Heeren /
 Die dikwils van droogen brood
 In huyg lyden hongers noot
 Andere / die hun doen pruzen
 Door hun tafels en goed' spuzen /
 Door giften van hun gedaen /
 Maer om eere en lof t'outfaen.
 Ook door geestelike zaeken
 Veel tot ydel glori' raeken /
 Die geuen aen arme lien /
 Alleen om te zijn gezien.
 Om den naem van fraeye gasten /
 Veel die meer als ander vasten /

Tezen byf / zes uren lang
 In de kerck op eene bank
 Zy hun heel goobbzuchtig houben /
 't Is om ryckelyk te trouwen;
 Metten / die den dubbel bryd /
 Zijn zulke goobbzuchtigheyd.
 Veel eedmoedig zijn en iugen /
 En zullen nogt tegen-ftruben /
 Om van 't volk te zijn bemind /
 Daer zy anders zijn gezind
 Kind / verfoecht de ydel glorie /
 Wilt printen in uir memorie /
 Dat Bernardus geest voor leer /
 Gloriet in God den Heer.
 Want wy moeten zeker weten /
 Dat 't gen' van ons is bezeten /
 Alle deugd en alle goet /
 Van den Heere komen moet.

Ys.

Kind / zoo gy volgen wilt myn raad /
 Het is veel beter op de straat /
 Dan op de groote plank van 't yd /
 Door engelen vord menig vbyd.
 Want hoort men niet meest ider jaer
 Van ongelukken veyr' en naer /

Zachtmoedigheid.

En waere zachtmoedigheid
 Haer in een goed hert verspreyd,
 Hy is zachtmoedig wel gezind,
 Die het quaed met 't goed verwint;
 Die zyn gramschap niet betoont,
 Noch quaedheyd met quaedheyd loont.
 Hy dobbel verdiensten krygt,
 Die om God zyn onrecht zwygt:
 Want God houd zyn rust na wensch;
 In den zachtmoedigen menschen.

Zaligheid.

Hoe veel meer wy in dit leven
 Ons tot alle deugd begeven /
 Hoe veel meerder zalighen
 Ons word van den Heer bereyden.
 Niet en moet den mensch meer agten /
 Niet en kan hy meer betrachten /

Zoo veel van onse alle jonge lien /
 Hy moet naer in den spiegel zien:
 Aldaer een van te veyr' te gaen /
 Of van te naer aen boord te staen /
 Die hem te vroeg op 't yd trouwt /
 Een anderen die id te stont:
 Ellendiglyk ten onder ghyt /
 En vord alzo zyn leven quyt.
 Hier zijn'er zeb / zeven of acht /
 Die t'saem inzinken onverwacht /
 En niemand id'er in den nood /
 Die hun kan helpen van de dood.
 Daer valt'er een gelyk een steen /
 Die breekt een ribbe / arm of been /
 Dat hy zyn leven dagen zal
 Beklaegen zyn vbaer ongeval.
 Kind / die dit hoort en zomtyds ziet /
 Werspeelt op 't yd uir leven niet:
 Want het id zeker en gewis /
 Dat onder 't yd geen balck en is.

Z.

Als eeuwig te zyn in deugd /
 Daerom oeffent u in deugd.
 Zee.

Niemand die dwingen kan de zee en woeste baeren
 Z'is alleen onderdaen van Gods Almogendheyd
 Gelyk God met'er daed heeft willen openbaeren,
 Als door de roode zee hy heeft een weg geleyd
 Waer door de kinders zyn van Israël getreden,
 Als gaende door het veld met eenen droogen voet
 Van Pharaö vervolgd, en tegen recht bestreden,
 Daer hy met al zyn volck bleef in den watervloed.
 God die betoont zyn glans in d'hemelen verheven,
 En zyne overheyd toont hy op 'taerdsche dal;
 Maer hy heeft in de zee willen te kennen geven
 Zyne Almogendheyd, de gen' is boven al.
 Wanneer d'Apostelen waeren in groot benouwen
 Christus bewezen heeft de grootheyd van zy
 Magt,

... een woord hy gebood de winden op te hou-
wen,

En zyn gebod dat heeft terstond geweest vol-
bragt,

Met te willen alleen, de tempeesten verdwynen,
Der baeren razerny, de winden die vergaen.

Men ziet haar onberoert in volle stilte schynen,
Dit kan van geen mensc op aerde zyn gedaen.

Christus was in een schip met Petrus opgeklom-
men,

De zee die was heel stil, het schip konde niet
voord,

En in een oogenblik zyn zonder wind gekomen,
Waer hy geboden had door zyne magt aen boord.

Wanneer dat Jonas was van de schippers gesmeten
In't midden van de zee, ziende gellijt de locht,

En 'tonweder vergaen, zy hebben hun vermeten,
Dat het was door den God van Jonas uytge-
vrecht.

Men heeft terstond gezien hun ongelooft veragten,
Zy hebben God geëert, gedient en zeer gevreesd,

Uyt heel hun hert en ziel, en uyt geheel hun
krachten,

Die aen de zee gebied de winden en tempeest
Jongheyd wilt van gelyk u heel aen God opdrae-
gen,

En onderwerpen u aen zyn opperste Magt,
Bid dat hy uwe ziel bevryden wil van plaegen,

Wanneer den duyvel haar heeft in tempeest ge-
bragt.

Ziele.

Die ziel die is onzieneljk /

Verstandeljk / onstetfelyk /

Subtiel / sejoen / geesteljk en klater /

Edel / zuiver en vromderdax:

Die van God zelve geschaten is /

Ola zyn Beeld en gelykenis.

Die beslyft door zyn vromdighet

Een leven in der eeuwighet.

Hierom is'er geen mensc die leeft /

Die niet verstand begrepen heeft.

Hare vromen / of begrepen zal /

Van God den Schepster van ons al.

Zonde.

Ronde imand recht doorgonden /

Wat een groot quade dat hy doet /

Wanneer hy valt in doozonden /

En verliest het hoogste Goed.

Liever liet hy hem verpleeten /

En vercheuren duzzend keet /

Van hy zond' tegen de vbeten

Jed middoen van God den keet.

Et zond' doet de ziele sterren /

Ja vromdighet vermoord /

Ze doet 't keeten vromdighet sterren /

En doet open d'geestige poort.

Zweiren.

Kind, gy zult uw' tong besnyden

Van te zweiren t'allen tyden,

't Is een vlekke voor een kind,

Van de meeste die men vind.

Zult uw mede-maets bekyven,

Die zulks komen te bedryven,

Hun gezelschap g'heel verlaet,

En noyt met hun spelen gaet.

Zwemmen.

Schippers jongen, water-ratten,

Matte klimmers g'lyk de katten,

Zwemmen kan zomtyds in nood

Hun bevryden van de dood.

Maer die hier op platte lunden

Verr' zyn van de water-stranden.

Leeren zwemmen niet veel baet,

Maer veel ongelukken staet.

Hoe veel leeren niet verdrinken,

En als steenen onder zinken;

Doch wanneer het is geschied,

't Naer beklagen helpt'er niet.

Of de Oulders weenen, zuchten,

Maeken duzzend ongenuchten,

Wenschen om hun geld en goed,

Te vergeefs is 't wat men doet.

Daerom, kind, zult 't zwemmen haeten,

Wandelt liever op de straeten,

Wandelt liever op het veld,

U in dit gevaer noyt stelt.

Zwygen.

Uw woorden / kind / een schaele maekt /
 Dat uw tong in den bal niet rakt.
 Wie syn mond en tonge spaert /
 Syn ziel van groote breeg bewaert.

Den welken veel spreekt zonder nood /
 Doet aen de deugd een schaele groot.
 Want die veel spreekt syn ziel doorfugt /
 En haert aen menig haet en nijd.
 Daerom stil zwingen dat is goed.
 't En zy den nood u spreken doet.

Tot meerder Lof „ Van 's Hemels Hof.

E Y N D E.

APPROBATIOE.

DEzen *nieuwen Spiegel der Jongheyd*, inhoudende vele schoone Zede-lessen, zal mogen tot Onderwyzinge der zelve herdrukt worden. Dezen 9. April 1772.

A. VAN TIENEVELT, *Archid. Lib. Censf.*

APPROBATIOE

Van den Eerw. Heer CAROLUS LEOPOLDUS LOYS, Pastoor der Prochiale Kerke van O. L. Vrouwe tot Poperinge.

'k Hebbe dezen Boek doorlezen,
 Ik bevind hem goed te wezen,
 Want hy leerd de jonge Jeugd
 Vluchten 't quaed en doen de deugd.
 Daerom 'k wensch in alle Scholen
 Aen de Jongbeyd wierd bevolen

Hem te leeren over al,
 Want 't hun dienslig wezen zal.
 Ook de bejaerde Persoonen
 Komt hy bunne vlekken toonen,
 Klaerder als een kristalyn;
 'k Meyn hy zal voordeelig zyn.

Reimprimi potest.

Datum Gandavi hac 30. Octobris 1810.

† MAURIT, Epūs Gand.

